

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Aarhus

Historisk-topografisk Beskrivelse
med Biografier ved Dr. phil.
Viggo von Holstein Rathlou

Historisk-topografisk forlag.

Aarhus 1920

III
AARHUS

Handelstrykkeriet, Aarhus

AARHUS

HISTORISK-TOPOGRAFISK BESKRIVELSE
MED BIOGRAFIER

VED

Dr. phil. VIGGO J. v. HOLSTEIN RATHLOU

AARHUS
HISTORISK TOPOGRAFISK FORLAG

1923

Mark ved Mark har Blomsterbal.
 Lundens grønne Gemmer
 triller lyd af Fuglekald
 — hør de søde Stemmer!
 Bugten blinker langt, langt ud.
 Luften blaaser — glemt er Slud.
 Duggens Taarer smiler.
 Lys og let fordamper Sky.
 Solen straal'er; Bugt og By
 varmt i Vaarly's hviler.*

RIIS SKOV

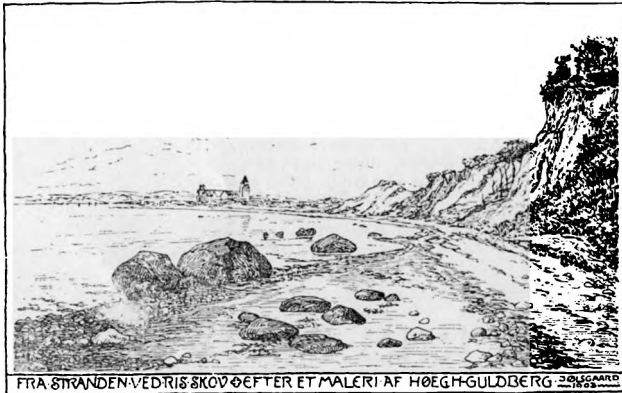
UTALLIGE er de Billeder: Fotografier, Tegninger og Malerier, der gengiver de berømte Udsigter fra Turen fra Aarhus til Riis Skov, hvad enten de er taget fra A. B. C.s Cyklesti, der er forbeholdt Medlemmerne og derfor har bragt mangan magelig og letsindig Yngling i en dyr Klemme, eller oppe fra Stien langs de kratklædte Skrænters øverste Kam. Og endnu skønnere var her i gamle Dage, inden Statsbanerne havde lagt sine parallelle Jerngrænser med tilhørende Stendæmninger langs Kysten, hvorved der unægtelig gik

*) Vers 2 af Martinus Børups Majvise fra Aar ca. 1500 i Oversættelse af Marinus Børup ca. 1920

meget af »Naturen« tabt. Ogsaa den Gang havde man et Byraad, der ikke var overlæstet med Forstaaelse for Værdierne: til Banernes største Forbavselse fik de Lov til at spolere Strandlinjen næsten gratis. De havde dog været forberedt paa, at det vilde koste dyre, naar Byen skulde lade en af sine største Skønheder skamfere.

Men trods denne æstetiske Værdiforringelse er Turen med Banen, som vi nu følger til Riis Skov, af en enestaaende Skønhed.

Riis Skov har et Areal af ca. 31 ha. Den sydligste

Strandparti ved Riis Skov.

Del er gammel Egeskov, der desværre næsten fuldstændig er fældet i de senere Aar. I Modsætning til Marselisborg Skovene, der først blev Byens Ejendom 1896, har Riis Skov tilhørt Aarhus før Dronning Margretes Dage. Der var paa hendes Tid Strid mellem Bispestolen og Aarhus By, idet Bispen vilde have Bymarken ind under sig. Dronning Margrete trak da Grænsen op og sikrede Byen Besiddelsen af Bymarken og Riis Skov.

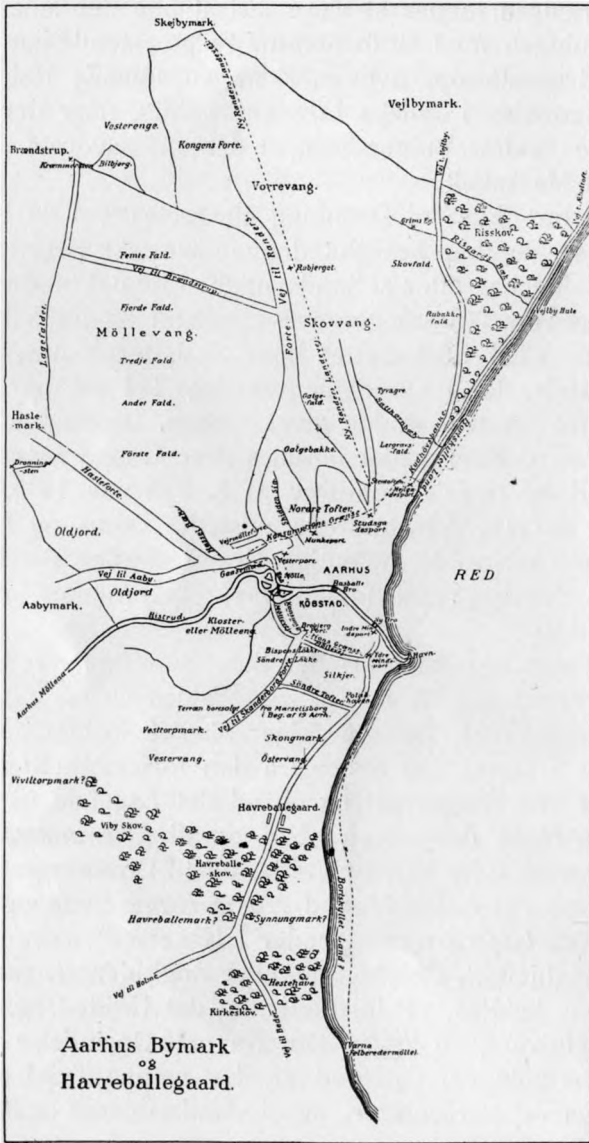
Grænsen menes at være fastsat paa den Maade, at Dronningen med sit fornemme Følge ridende har trukket Grænsen op, hvilken Fremgangsmaade ifølge en Bestemmelse i Jydske Lov var gyldig, naar der ikke kunde skaffes Vidner paa, at der var »svoret« om et andet Markskel.

Vi har ikke fra Dronning Margretes Tid de Dokumenter, der har beseglet denne historiske Begivenhed, men den har efter al Sandsynlighed fundet Sted i 1395, hvilket Aar Dronningen var i Jylland og fra Viborg i Januar 1396 udstedte et Brev til Jyderne om, at alt det Gods, der i Valdemar Atterdags Tid var bortkommet fra Kronen, skulde gives tilbage. Dronningens Afgørelse af Markskellet omtales flere Gange senere, bl. a. i Kong Hans's Dombrev af 8. Februar 1485, og i de i det 16. Aarhundrede udstedte Dom- og Laasebreve angives de nøjagtige Grænser efter de ældre, men desværre nu forsvundne, Dokumenter at gaa saaledes:

»Først lige øster fra den Sten, som ligger ved *Riighjerget* og saa til en Eg, som kaldes *Grim's Eg*, og i *Risgards Bæk*, og saa følger Skellet fornævnte Bæk neder i Havet. Og vester fra den fornævnte Sten, der ligger ved Riighjerget og op ad det Lægefald til de *to smaa Høje*, den søndre Høj og til *Kræmmersten* og lige sønden fra Kræmmersten og til Dronningesten og ned ad det Lægefald ved *Hasle Hage Ende* og frem ad *Medelsbjerg* og saa neder i Havet.«

Riighjerget, Rowbjerget eller Roghbjerget, som det senere kaldtes, er formodentlig det Højdedrag, hvorpaa Højvang nu ligger. Om Navnets Oprindelse tør vi ikke udtale os, derimod er der næppe Tvivl om, at »Risgard« er Risgærde, og at »Medelsbjerg« er Benæv-

Efter Tegning af J. Hoffmeyer.
(Blade af Aarhus By's Historie)

nelse for et middelhøjt »Bjerg«, d. v. s. en ikke særlig høj Bakke.

»Hasle Hage Ende« har intet med Landsbyen Hasle at gøre, men betegner rimeligvis en fremspringende Del af det Højdedrag, der kaldte Hasselbakken (vest for den nuværende »Borgmestergaardshave«). Lagefald betyder Skraaning. — Hosstaaende fortræffelige Kort af Hoffmeyer viser Grænserne for Bymarken.

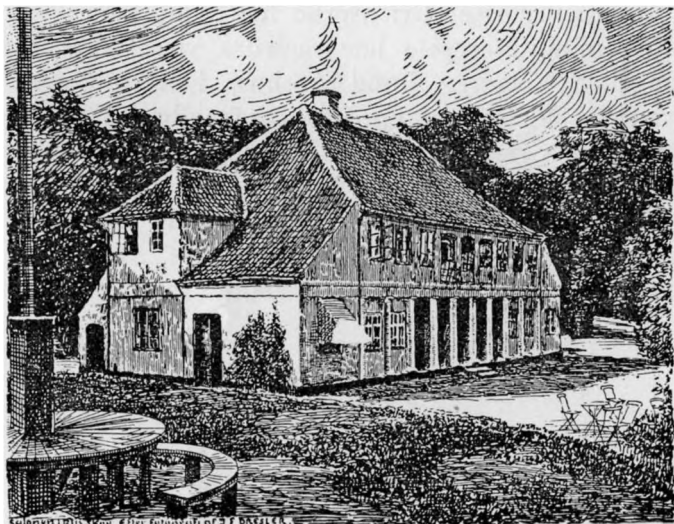
Dronning Margrete har saaledes været den første kongelige Velgører imod Aarhus, idet hun sikrede Byen Besiddelsen af en stor og frugtbar Bymark og gav Byen virksom Støtte i den ulige Kamp med den mægtige Bisp, som ejede Havreballegaard, det nuværende Marselisborg, hvis Marker naaede ned til Sønderallé, og desuden største Delen af Aaby, Hasle, Brandstrup og Vorregaard i Vejlbj samt den nord-

Dronning Margretes Sten.

lige Del af Riis Skov. — Som man ser, havde Bispen nær taget al Jorden fra Aarhus.

Til Minde om Margrete har derfor Historisk Forening i 1913 rejst et Monument ude tæt ved Skræntens Kant. Den lille Sten har følgende Indskrift: »Dronning Margrete lod gøre Markskel for Aarhus By og sikrede derved Borgerne Besiddelsen af Riis Skov«.

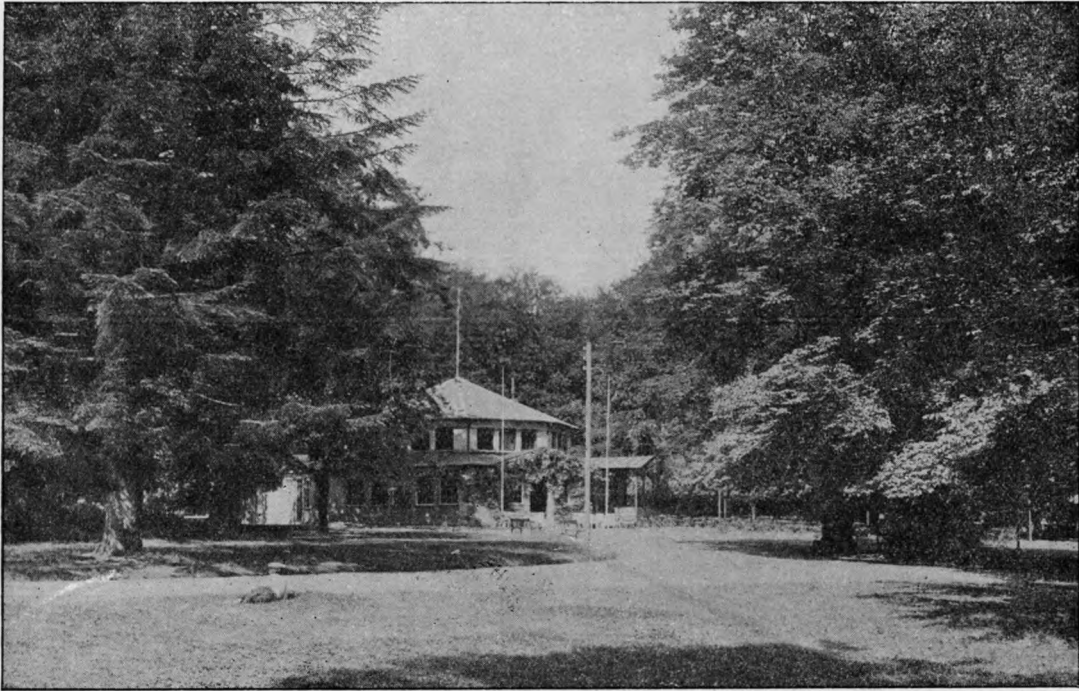
Salonen

Tegn. af J. Øisgaard.

Paa den Store Sten er indhugget tre Kongekroner og Ordene:

MARGRETE VALDEMARS DATTER.

I gamle Dage var Turen til Riis Skov den foretrukne, medens nu den store Strøm af Udflugter gaar mod Syd, og fra Riis Skovs store Tider ligger endnu Traktørstederne »Salonen« og »Pavillon« . Det kan ikke nægtes, at det er gaaet stærkt tilbage med Turisttra-

Paviljonen.

fiken til Riis Skov. Indtil for faa Aar siden kunde man dog med den lille Dampbaad »Riis Skov« sejle ud til Landgangbroerne ved »Salonen« og Badehotellet; men dette er nu fuldstændig hørt op, og der er snart ikke andre store Dage tilbage for Riis Skov end dem, hvor Det borgerlige Skydeselskab samles ved Skydebanerne ved Ferdinandspladsen og sætter kraftig Kulør paa deres egen og Skovens Tilværelse.

En Mængde Veje fører til stadig nye og smukke Pladser; den berømteste Sti er den saakaldte Slangegang, der fører over en meget dyb Kløft. Noget af det ejendommeligste ved Riis Skov er den stærke Løgvækst. Det ser meget smukt ud, naar Løgene blomstrer, men det giver en forfærdelig Lugt, naar Blomsterne visner; og man maatte ønske, at denne *Alium usinum*, der i Udseende minder om Lilliekonvallen, ogsaa havde mindet om dens Duft.

Som før nævnt er Fugleskydningerne Skovens største Festdage. »Aarhus borgerlige Skydeselskab« er stiftet den 19. Juli 1834. Efter dets ældste Lov var det en temmelig eksklusiv Forening, idet dets Medlemmer bestod af »Byens civile og militære Embedsmænd og agtværdige Borgere samt andre i eller udenfor Byen, som kunde agtes lige med disse«. Selskabet stiftedes af Birkedommer *Rasmussen*, Fuldmægtigene *Hjerrild* og *Nyholm*, Købmændene *Jensen*, *Skibby* og *P. Sabroe*, Fuldmægtig *Hertz*, Maler *Høegh-Guldberg* og Købmand *Bentzon*.

Der afholdtes som Regel 3—4 Skiveskydninger, hvortil Medlemmerne selv maatte medbringe Bøsser og Ammunition. Den første *Fugleskydning* fandt Sted, da Selskabet 1846 talte 74 Medlemmer. Medens Festerne tidligere afholdtes dels i Riis Skov og i Venne-

lyst — det sidste Sted var en Mærkedag i Selskabets Historie, idet *Frederik den VIII.* deltog i Skydningen 1852 — afholdes Festerne nu i »Pavillon« i Riis Skov med 2 aarlige Skiveskydninger, 1 Kongeskydning og en Efteraarsfugleskydning. Kongepladen med til-

„Salonen“ — Nedgang til Cyklestien og Anløbsbroen.

hørende Baand er skænket af *Frederik den VII.* Selskabets Æresmedlemmer er *Hs. Majestæt Kongen*, Prins *Valdemar* og Birkedommer *Aug. Goll.* Selskabets Formand er Kriminaldommer *H. H. Hvass.*

»Pavillon« ledes af Direktør *Carl Hansen*, der er født 1884 i Korsør, etabl. 1905 i »Rømerhus«, Leder af Haandværkerforeningen til 1909, da han overtog

»Pavillonen«, som da gennemgik en omfattende Restaurering og Modernisering.

Foruden for de sædvanlige Skovgæster er »Pavillonen« et yndet Tilflugtssted for en Mængde Foreninger. Ikke underligt, thi et fortræffeligt Dansegulv, og omgivet med Skov i dansk Sommernats Belysning, skaber gode Betingelser for en vellykket Fest.

Skovens andet stærkt søgte Forlystelsessted er »Salonen«, der ledes af Restauratør *Ludvig Thürmann*, født 1868 i Viborg, etabl. 1894.

Bygningen skal i sin Tid have tilhørt en gammel Dame, der solgte den til Byen ca. 1870 for 6000 Rigsdaler. Stedet er et afgjort folkeligt Etablissement med Varieté, Koncerter, Solistoptræden og naturligvis Danseballer.

Foruden de mange smukke Stier, der gennemkrydser Skoven, findes fire brede og gode Køreveje, der fra »Pavillonen« fører henholdsvis til Riis Skovs-Villa-kvarter, »Salonen«, mod Vest til Grenaa Landevej og mod Syd til Skovbrynet, hvor den løber ud til Dronning Margretesvej, hvor denne skæres af Skovvangsvej og fortsætter i Grenaa Landevej.

Her møder vi et af Aarhus' Forstadskvarterer, et *ægte* Forstadskvarter, hvad de skønhedsforladte Gader er et sørgeligt Bevis for. Hvorfor skal en stor Bys Forstadsgader altid være grimme? Et Held er det for Beboerne, at de mange endnu ubebyggede Pladser og Marker giver Luft og Udsigt, og at Skovens og Aarhusbugtens Nærhed er Sundhedsfaktorer, som gør, at Kvarteret endnu ikke er blevet et aarhusiansk Nørrebro.

Lad os skyde Beskrivelsen af dette Kvarter ud lidt endnu og følg Skovvangsvej, til den munder ud i en anden af Byens Forstæder, *Christiansbjerg*. Endnu er

Skovvangsvej uden nævneværdig Bebyggelse og ligger frit omgivet af Marker, »Aarhus Mark«. Paa en af disse, ved en Vej, der fra Skovvangsvej fører nord paa, ligger „Bethesda“.

Det er et Rednings- og Fødehjem for Kvinder, som uden for Ægteskab skal føde. De kan modtages i de sidste Maaneder af Svangerskabet og kan blive der et Aar efter Fødselen. Hjemmet er oprettet væsentlig for unge Piger, der første Gang er kommet ud paa Skraa-planet, og man søger her at føre dem tilbage til et nyttigere og bedre Liv, og navnlig har det Betydning, at den unge Moder kan være sammen med sit Barn og ikke straks efter dets Fødsel er nødt til at give Slip paa det. Man ved jo, at blandt uægte Børn er Dødeligheden større end blandt de ægte, der opammes af deres Mødre.

Det er Meningen, at saasnart Forholdene tillader det, og der er tilstrækkelige Pengemidler, skal der rejses en ny tidssvarende Bygning, hvor man kan være i Stand til at beholde Barnet i 2 Aar, hvorefter man saa vil søge at anbringe det i et godt Plejehjem eller søge at faa det adopteret bort, hvis Moderen eller hendes Familie ikke er i Stand til at forsørge det.

»Bethesda« er overtaget af Magdalenehjemmet i Lyngby, hvis Forstanderinde var Frk. *Esche*. Forstanderinde for »Bethesda« i Aarhus er Frk. *Emma Nielsen*. — Der har været udført et stort Redningsarbejde i disse Hjem, hvis Betydning ikke let kan overses.

Paa selve Skovvangsvej ligger Kolonien „*Skovvang*“ der tilhører *Den danske Metodistkirkes Højskole*.

Den danske Metodistkirke købte 1919 afdøde Gartner *Bojsens Villa* med tilhørende Have paa omtrent 2 ha. Villaen blev anvendt som Højskole, indtil den ny,

smukke Højskolebygning, der er opført af Arkitekt *Fritz*, stod færdig 1920.

Højskolen har som Regel ca. 20 Elever. Unge Mænd i Maanederne Januar—Marts og unge Kvinder i August - Oktober. Undervisningen omfatter foruden de almindelige elementære Fag Foredrag om Verdens-, Kirke-, og Missionshistorien og naturligvis Foredrag om Metodismen. Desuden vil der blive optaget tekniske og landøkonomiske Fag.

Metodistkirkens Højskole.

Foruden Højskolens Undervisning afholdes andre Kursus og Møder. Det er Højskolens Haab, at den store Have maa blive en Folkepark, et Samlings- og Tilflugtssted for Beboerne i det omliggende og med Aarerne voksende Kvarter. Her er sundt og frisk og Koloniens Fremtidsdrømme, der er ved at blive til Virkelighed, fortjener Støtte.

Højskolens Forstander er Pastor *L. C. Larsen*, der er født 1867 i Longeln paa Langeland, har gennemgaaet Kursus for danske Metodistpræster, var Formand for Vejle Hjelpekasse til 1908, er Leder af den 1916 grundlagte Aarhus Centralmission og har været Forstander for Den danske Metodistkirkes Højskole fra 1912.

Hvor Skovvangsvej skærer Randers Landevej, rammer den Midtpunktet af Christiansbjergkvarteret. Dets Bebyggelse er, hvad man i daglig Tale kalder »Stationsbykultur«. En Række smaa Huse, hvoraf Hovedparten er ældre enetages Bygninger, af hvilke Majoriteten flankerer Vejens østlige Side, medens de nyeste er opført paa vestre Side. Yderst ligge Vandtaarnet og Gaardene „*Kathrinebjerg*“ „*Højvang*“ og „*Vorregaard*“.

Den sidste har spillet en betydelig Rolle i Aarhus' Historie, og Jorderne hed Vorregaards Mark og Vorregaardsvangen, der var de nordligste af Aarhus' Markjorder. Vorregaards Mark (Navnet udledes af »Ur«, der betyder Skov) blev 1542 skænket Byen af Kong *Christian den III* som en foreløbig Forlening i Anledning af 2 store Ildebrande, der havde hjemsøgt Aarhus, »at Indbyggerne nu saa meget desbedre maa komme til deres Næring og Bierring og Købstaden saa meget des snarere maa blive igen opbygget og forbedret«. I det hele taget skænkede denne Konge Aarhus store Jordejendomme baade nord og syd for Byen til Afhjælpning af Ildebrandsulykkerne og Magistratens daarlige Pengeforhold. Skade, at der ikke nu kan ventes slige kongelige Gaver, Magistraten giver ellers ogsaa nu en passende Anledning. *Frederik den II* gik smukt i sin Forgængers Fodspor, idet han den 18. April 1559 giver Aarhus Vorregaardsmarken til

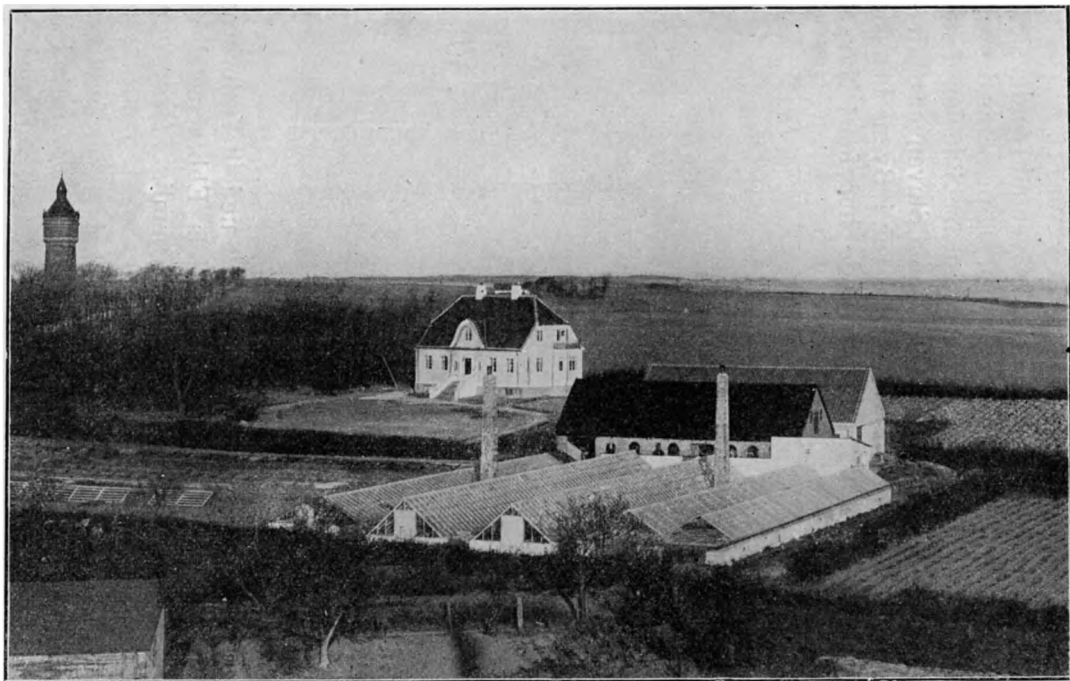
Ejendom. Det var betydelige Arealer, Byen dengang fik, nemlig ca. 1730 Tdr. Land, og sammen med Dronning Margrete indtager de 2 Konger en værdig Plads som Byens Velgørere.

Paa den østre Side af Landevejen i Nærheden af Vandtaarnet ligger et stort Handelsgartneri, som har Navnet „Vorrevang“. Her laa tidligere en gammel Bondegaard som hed »Forældres Minde«, den blev til-

„Højvang“.

lige med Jorderne købt 1913 af Handelsgartner *Søren Christensen*, der 1919 lod Gaarden nedrive og derpaa opførte en overordentlig smuk Villa efter Bygningskonstruktør Jensens Tegning. Gartneriet optager ialt ca. 6 ha. med 5 Væksthuse og 364 m² Mistbænke, ialt 896 m² Jord under Glas. Med Aarhus som Afsætningsmarked dyrkes baade Gemyser og Blomsterkulturer. Handelsgartner Søren Christensen er født 1884 i Grin-

Handelsgartneriet „Vorrevang“.

derslev Sogn, uddannet i Danmark, England, Canada og Chicago og nedsatte sig i 1911 i Aarhus.

Derpaa begiver vi os ind imod Byen ad Landevejen, som her hedder *Niels Ebbesensvej*, og passerer derved Kvarterets Gader, som paa den nordre Side har faaet Navne efter de norske Byer Christiania, Stavanger og Bergen. Den sidste Gade gaar lige over i Byens længste Gade, som derfor meget passende har faaet Navnet

Christiansbjerg Mølle.

Langelandsgade, og som fører helt ned til Vesterbros Torv. Paa den østre Side af Niels Ebbesensvej er Gadenavnene udpræget botaniske, nemlig *Tjørnegade*, *Elmegade* og *Bøgegade*.

Af Ejendomme og Bygninger skal vi her først opholde os ved *Christiansbjerg Mølle*. Denne er oprindelig den gamle *Margrete Mølle*, som laa paa Knudriisbakken (se senere under Kirkegaardsvej og Østboulevard),

hvor den blev nedrevet 1894; derpaa flyttedes den herud af den daværende Ejer, Møller *Julius Bischoff*, der 1914 nedlagde det til Møllen hørende Bageri.

Da Møller Bischoff døde 1915, overtog Enken Møllen og driver den med Sønnen *Julius Marinus Bischoff* som Leder. Bischoff jun. er født 1890 i Lisbjerg og uddannet i Aalborg, Køge og paa Frederiksborg Slotsmølle. Til Møllen, der baade drives af Vind- og Motorkraft, hører ca. 4000 m² Jord. Møllen er Niels Eb-

Jydsk Gips- & Cementstøberi.

besensvej Nr. 144, og paa Nr. 118 ligger *Christianskirken*, der er indviet 1913 og hører under St. Johanneskirkens Sognekald. I Kirken holdes Gudstjeneste hveranden Søndag.

Fortsætter vi nedad Vejen, kommer vi forbi en »By«, der er noget for sig selv. Det er Kommunens Ejendom »Nørrevang«, og »Byen« er en Baraklejr for Hus-

Søren Christensen,
Handelsgartner

Julius M. Bischoff,
Møller.

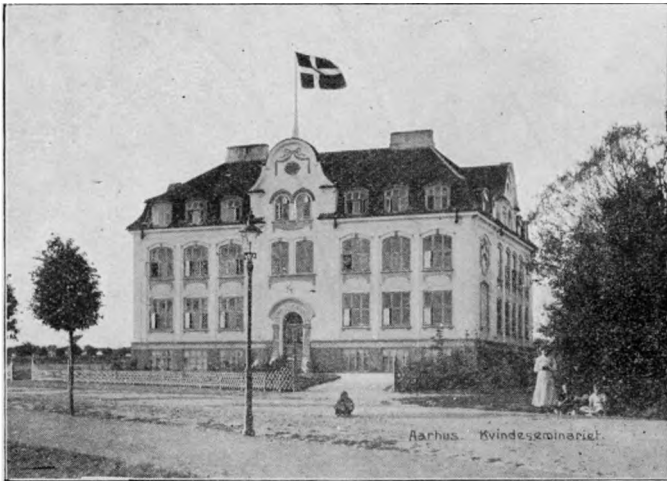

Ludv. Thürmann,
Restauratør.

vilde. »Byen« har ikke mindre end 194 Numre med et tilsvarende Antal »Lejligheder« og altsaa lige saa mange Familier. Det er Bolignødens uhyggeligste Side, der her viser sig for den Vejfarende. Ad Vejen, der gaar mod Vest langs Barakbyen — Trøjborgvejs Forlængelse — kommer vi ud til en enlig Villa med en lang, lav Bygning, der viser sig at være „*Jydsk Gibs- & Cementstøberi*“. Fabriken er grundlagt 1900 af Arkitekt *Funch Thomsen* jun., der drev den til 1904, da den overgik til Aktieselskab, der atter ophævedes 1909, da den nuværende Ejer, Fabrikant *Hans J. Jørgensen* købte Fabriken. Af dens Navn fremgaar det, at den fremstiller Gibs- & Cementvarer, desuden omfatter den Terrazzofabrikation og har bl. a. leveret Arbejde til Hotel Royal, Reginateatret, Statsbiblioteket og Ting- og Arresthuset. Fabriken er opført 1900 af Funch Thomsen, og Villæen 1913. Til Ejendommen hører ca. 3000 m² Jord. Fabrikant Jørgensen er født 1876 i Gudme og uddannet i Svendborg. Vi vender tilbage samme Vej, og hvor den skærer Niels Ebbensvej og fortsætter i Trøjborgvej, betragter vi ærbødigt „*Rytterstenen*“, der minder os om Rytterfægt-

ningen ved Aarhus den 31. Maj 1849, hvor Retfærdighedens Gudinde gav de danske Vaaben Sejren.

Trøjborgvej fører i lige Linie ned til Skovvejen. Undervejs gaar den forbi *Finsensgade* og en lille Gade, der hedder *Barthsgade*, hvor disse to mødes, og længere nede er den fjerde Gren af et »Delta«, bestaaende af *H. C. Ørstedsallé* og *Aldersrovejs* to Grene.

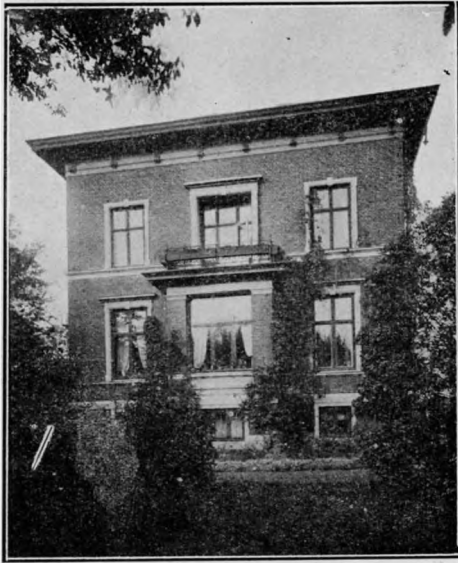
Kvindeseminariet.

Den store, hvide Bygning for Enden af Finsens Boulevard ved Trøjborgvej er *Kvindeseminariet*. Det ligger frit og højt med en herlig Udsigt ned over Byen og Bugten. I Kælderetagen er der Spisestue, Køkken, Læseværelse, Pigeværelser, Varme anlæg m. m. Hele Møntaretagen er optaget af Elevværelser, hvor der er Plads til 24 Elever. Paa 1. Sal er 4 store lyse Klasseværelser, med Plads til 32 Elever i hvert.

Det er overalt rummelig og praktisk indrettet, og dog har Indre Mission, der har ladet Bygningen op-

føre, kun givet 120,000 for den, Sammenligner man denne Sum med de 400,000, som de kommunale Skolebygninger i Aarhus løber op til, skulde man synes, at Kommunen aabenbart ikke faar saa meget ud af sine Penge, som den kunde have faaet.

Kvindeseminarieret uddanner unge Piger til Lærerindeeksamen, der giver Adgang til Folkeskolens Em-

Villa „Fairhill“.

beder. Der er 1 Forberedelsesklasse og 3 et-aarige Klasser. Institutionen begyndte efter Sommerferien 1909, er selvejende og slutter sig til Kirkelig Forening for indre Mission i Danmark.

Seminarieret kan optage 130 Elever; af dem kan de 20 bo i Pensionatet paa Seminarieret. — Forstanderinden er Frk. *Astrid Blume*, der er født 1872 i Bording Præstegaard og overtog Stillingen her 1909.

Mammens Fabrik.

Paa Vejens søndre Side ligger, i den Trekant, den danner med Finsensgade og H. C. Ørstedsalle, et stort Kommuneskolekompleks.

Det er *Finsensgades Borgerskole*, som blev taget i Brug 11. Juli 1907. Den har 24 Klasseværelser, Lokaler til Naturhistorie, Husgerning, Bibliothek, desuden Lokale til Børnebespisning; i Sidebygningen findes Lo-

Interiør fra Mammens Fabrik.

kaler til Sang, Sløjd samt Gymnastiksal med Baderum. Skolen har over 1200 Børn fordelt i 18 Klasser, heraf to Mellemskoleklasser. Overlærer er *V. Stilling*.

Ligeoverfor paa Hjørnet af Aldersrovej ligger „*Aldersro*“, en stor, hvid Villa, der med sin ikke helt almindelige Arkitektur vilde passe under mere sydlige Himmelstrøg.

Ved Siden af »Aldersro« ligger paa Matr.-Nr. 1525 a, m. fl. Villa „*Fairhill*“ og *Mammens Æskefabrik*.

Villaen er opført omkring 1896 af Politimester Thorup og tegnet af Arkitekt Puck sen. Den tilhører nu Fabrikant *H. L. A. Mammen*, der købte den 1914. Fabrikant Mammen er født 1859 i Hammel og blev uddannet som Bogtrykker i Horsens og Aarhus. 1889 nedsatte han sig som Bogtrykker i Søndergade Nr. 32 (se II. Del, Side 162). I 1892 optog han Æskefabrika-

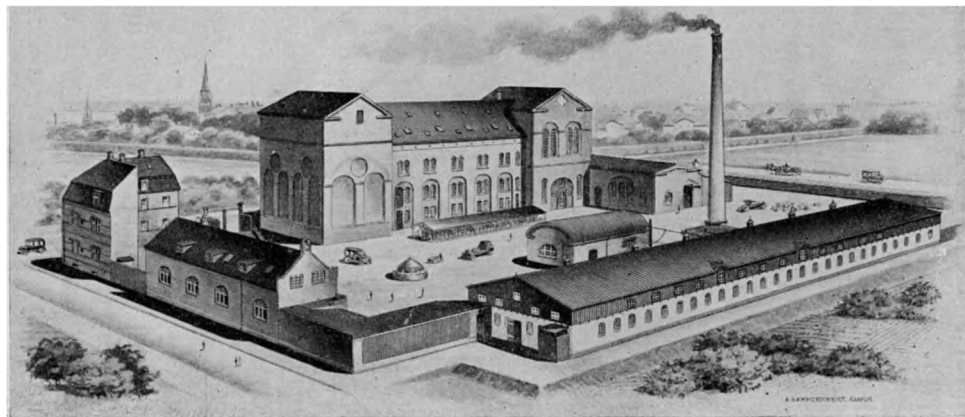

Hj. af Willemoesgade og Trøjborgvej.

tionen i Forbindelse med Bogtrykkeriet, der 1907 overgik til De forenede Bogtrykkerier (II. Del, S. 185).

1917 opførte Mammen Fabriksbygningen paa en Del af »Fairhill«s Havegrund, og i denne originale og praktisk indrettede Fabrik beskæftiges under normale Forhold 30 Mennesker, og der fremstilles hovedsagetig Margarineæsker i et Antal af ca. 1½ Million om Aaret.

Lad os dreje om ad Aldersrovejs nordlige Gren

A/S Jydsk Elektro's Fabrikskompleks.

Arthur Hoppe,
Direktør.

Fl. Lerche,
Direktør.

Jens Olsen,
Fabrikant.

og tage fat paa det før omtalte Trøjborgkvarter med de ensformige Gader, der bærer Navne efter vore berømteste danske Søhelte. Den første Gade paa højre Haand er Niels Juelsgade, der fører helt ned til Dronning Margretesvej og undervejs skærer *Willemoesgade*, *Ivar Huitfeldtsgade*, *Tordenskjoldsgade* og *Gyldenløvesgade*, der med Undtagelse af den sidste har Forbindelse med Trøjborgvej.

Hele Trøjborgkvarteret blev paabegyndt 1896, og med enkelte Undtagelser har der ikke været bygget siden 1902.

Den anden Gade, der forbinder Aldersrovej med Ivar Huitfeldtsgade er *Otto Rudsgade*.

Af Bygninger findes paa den nordre Side kun et Fabrikskompleks (Nr. 98—100), der tilhører A/S *Jydsk Elektro*. Bygningerne er opført 1901 og ejedes oprindeligt af A/S Københavns Spritfabriker. I 1919 købtes de af A/S Jydsk Elektro, der lod dem ombygge og indrette til Fabrik for Elektromotorer. Det samlede Areal er ca. 6304 m².

A/S Jydsk Elektro er oprindeligt grundlagt 1915 paa Initiativ af Direktør *Fl. Lerche*, og laa dengang i Hjel-

mensgade. I 1918 blev Virksomheden omdannet til Aktieselskab med Lerche som administrerende Direktør, og med en Aktiekapital paa 720,000 Kr. Bestyrelsens Formand er Overretssagfører *Andreas Christensen*. I Foraaret 1920 flyttedes Fabriksvirksomheden ud til de nyerhvervede Bygninger i Otto Rudsgade.

Fabrikken fremstiller Elektromotorer og Transformatorer, navnlig Vekselstrømsmotorer, idet man udnytter Direktør *Fl. Lerches* og Overingeniør *Aa. Schous* betydelige Opfindelse, en *Kortslutnings Motor* med lav Startstrøm, den saakaldte *Watt-Motor*.

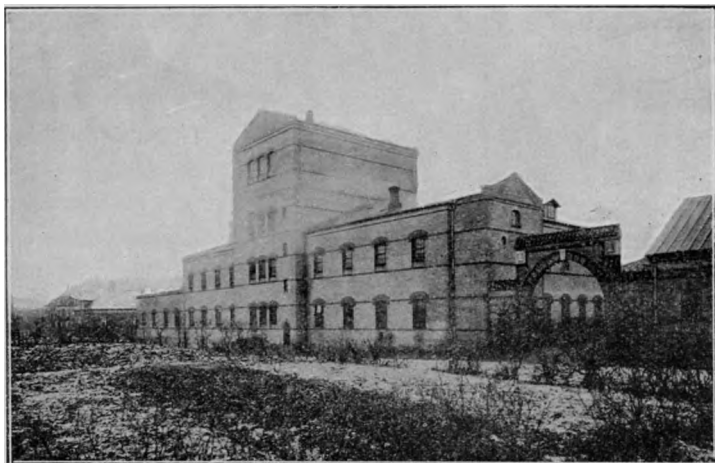
Fabrikken har sin egen Kraftcentral, to Dieselmotorer paa henholdsvis 120 og 75 HK, hvorfra Kraften overføres elektrisk til de forskellige Værksteders Arbejdsmaskiner, som er den afgørende Faktor i Virksomhedens Drift, idet denne er baseret paa Massefabrikation. Men ikke des mindre har ca. 100 Mand deres Arbejde her. Af Produktionen gaar langt den største Del til Udlandet.

Fra Hjørnet af Otto Rudsgade og ned til Niels Juelsgade optages hele den vestlige Del af Willemoesgade af et andet stort Fabrikskompleks. Det er det gamle Trøjborg Bryggeri, der blev opført 1899 og købt 1905 af A/S Østjydske Bryggerier («Ceres»), som lod al Konkurrentens dejlige Øl løbe i Rendestenen og senere helt nedlagde Bryggeriet. Komplekset optages nu af en Del forskellige Fabriksvirksomheder, hvoriblandt vi nævner *Heickendorffs Bødkeri* og *A/S Jydsk Papiirlager*.

Dette Selskab er oprettet 1911 paa Basis af en Virksomhed, som 1905 startedes i Randers af Direktør *A. Hoppe*, der 1909 flyttede Fabriken til Trøjborgkomplekset. Det begyndte med en Aktiekapital paa

70,000 Kr., som nu er udvidet til 375,000 Kr. Bestyrelsen bestaar af Købmand *H. P. Henriksen*, Direktør *Stampe* og Direktør *Hoppe*. Fabriken omfatter Fabrikation af Papir og Papirvarer, der beskæftiger ca. 50 Mennesker, og Afsætningsmarkedet er baade Ind- og Udland. Direktør Arthur Hoppe er født 1878 i Randers.

Den øvrige Del af Willemoesgade bestaar af 5 Ejendomme paa den vestlige Side og 11 paa den østlige.

„Trøjborg“ — A S Jydsk Papirlager.

Det vil blive noget trivielt at beskrive enhver af disse mer eller mindre skønhedsforladte Bygninger. Vi nøjes med en enkelt hist og her.

Hjørnet af Willemoesgade (Nr. 8) og Niels Juelsgade (Nr. 83) tilhører Bagermester *A. M. Jensen*. Det er en treetages Ejendom med tilhørende Bageribygning mod Willemoesgade. Den er opført 1899 af Murrermester *Jørgen Christensen*, der solgte den 1907 til Bagermester *Jensen*. Bageriet er oprettet 1900 til Ba-

germester *Robl* (nu de Mezasvej), som 1905 afstod det til *Anton M. Jensen*, der er født 1881 i Lyngby Sogn.

Gaar vi ned ad *Niels Juelsgade*, træffer vi et af Gadens pæneste Huse i Nr. 70. Det tilhører Slagtermester *Rasmus P. Hansen*, der er født i Vejlbj 1874, hvor han etablerede sig 1905. Aaret efter nedsatte han sig i Niels Juelsgade, hvor han købte Ejendommen 1908. Niels Juelsgade er dannet af ialt 38 Ejendomme.

Hj. af Willemoesgade og Niels Juelsgade.

Den bedste af dem, baade med Hensyn til Arkitektur og Beliggenhed, er vel nok Ejendommen Nr. 1, paa Hjørnet af Dronning Margretesvej. Her er Lys og Luft og en vidunderlig Udsigt over Skoven og Havet. Ejendommen tilhører Skibsfører *N. M. Nygaard*. Stueetagen optages af Bagermester *R. Andersens* Forretning. Andersen er født 1892 i Virring Sogn og etablerede sig i Aarhus 1915.

Gregers Petersen,
Tømmerhandler.

Elias Ølsgaard,
Billedhugger.

H. Madsen,
Direktør.

EFTER at det foregaaende var trykt har Dronning Margretesvej faaet 3 ny Ejendomme: Et stort smukt Komplex, der er opført 1922 af Tømmerhandler *Gregers Petersen* og tegnet af Arkitekt *Johs. Frederiksen*, som ogsaa har skabt de stilfulde Porte til den 15209 Kvadrat-Meter store Trælastplads bag Bygningerne. Navnlig er Indkørslerne i den mægtige Lagerbygning, der alene dækker en halv Td. Land, af udmærket Virkning. Af Komplexets 3 Ejendomme, der hver indeholder 10 Lejligheder, ejer Gregers Petersen Nr. 25, mens Nr. 27 og 29 er solgt henholdsvis til Malermester Truelsen og Tømremester N. C. Christensen. Selve Trælastfirmaet, der hedder *Aarhus ny Trælasthandel* og omfatter svensk og finsk Træ samt Bygningsartikler, tilhører Tømmerhandler Gregers Petersen, født den 19. Oktober 1885 i Randers, uddannet der og etableret den 14. Februar 1922 i Aarhus.

Dronning Margretesvej Nr. 25.

germester *Robl* (nu de Mezasvej), som 1905 afstod det til *Anton M. Jensen*, der er født 1881 i Lyngby Sogn.

Gaar vi ned ad *Niels Juelsgade*, træffer vi et af Gadens pæneste Huse i Nr. 70. Det tilhører Slagtermester *Rasmus P. Hansen*, der er født i Vejlbj 1874, hvor han etablerede sig 1905. Aaret efter nedsatte han sig i Niels Juelsgade, hvor han købte Ejendommen 1908. Niels Juelsgade er dannet af ialt 38 Ejendomme.

Hj. af Willemoesgade og Niels Juelsgade.

Den bedste af dem, baade med Hensyn til Arkitektur og Beliggenhed, er vel nok Ejendommen Nr. 1, paa Hjørnet af Dronning Margretesvej. Her er Lys og Luft og en vidunderlig Udsigt over Skoven og Havet. Ejendommen tilhører Skibsfører *N. M. Nygaard*. Stueetaagen optages af Bagermester *R. Andersens* Forretning. Andersen er født 1892 i Virring Sogn og etablerede sig i Aarhus 1915.

Gregers Petersen,
Tømmerhandler.

Elias Ølsgaard,
Billedhugger.

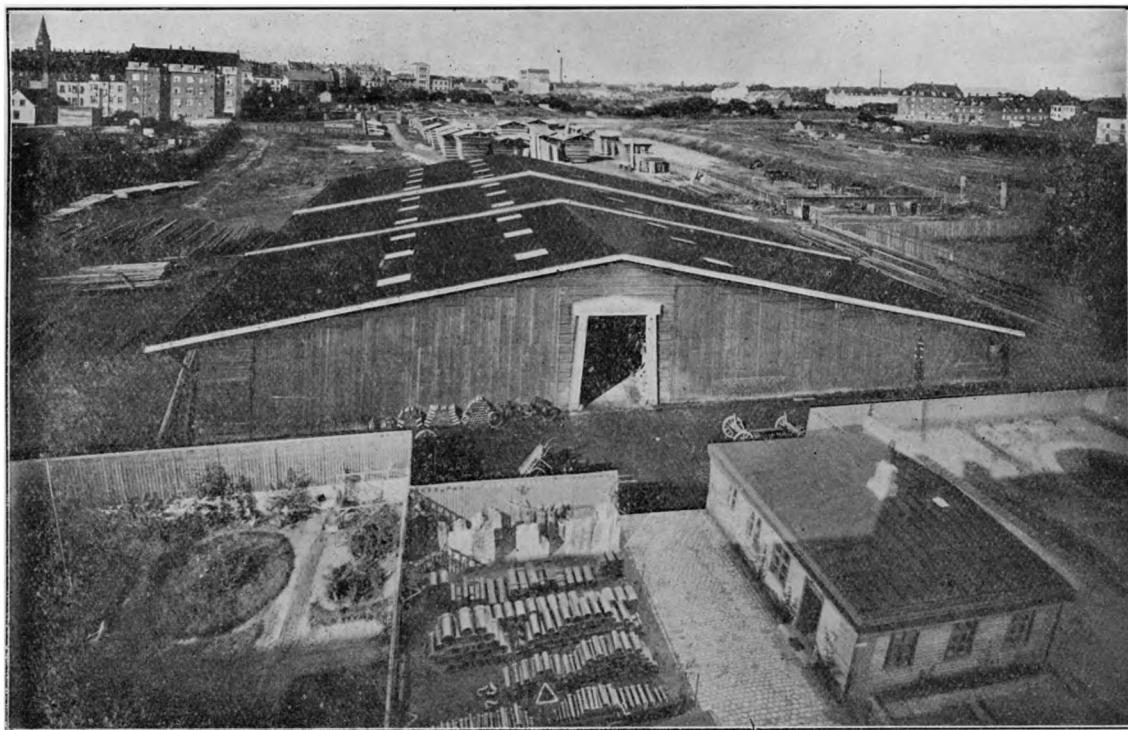

H. Madsen,
Direktør.

EFTER at det foregaaende var trykt har Dronning Margretesvej faaet 3 ny Ejendomme: Et stort smukt Komplex, der er opført 1922 af Tømmerhandler *Gregers Petersen* og tegnet af Arkitekt *Johs. Frederiksen*, som ogsaa har skabt de stilfulde Porte til den 15209 Kvadrat-Meter store Trælastplads bag Bygningerne. Navnlig er Indkørslerne i den mægtige Lagerbygning, der alene dækker en halv Td. Land, af udmærket Virkning. Af Komplexets 3 Ejendomme, der hver indeholder 10 Lejligheder, ejer Gregers Petersen Nr. 25, mens Nr. 27 og 29 er solgt henholdsvis til Malermester Truelsen og Tømmermester N. C. Christensen. Selve Trælastfirmaet, der hedder *Aarhus ny Trælasthandel* og omfatter svensk og finsk Træ samt Bygningsartikler, tilhører Tømmerhandler Gregers Petersen, født den 19. Oktober 1885 i Randers, uddannet der og etableret den 14. Februar 1922 i Aarhus.

Dronning Margretesvej Nr. 25.

Aarhus ny Trælasthandel.

I. P. Jensen,
Slagtermester

R. Andersen,
Bagermester

A. M. Jensen,
Bagermester

Den nordligste Del af Kvarteret udgøres af *Herluf Trollesgade* (14 Ejendomme) og *Peder Skramsgade* (18 Ejendomme), der gaar parallel med Skovvangsvej og skæres af *Cort Adlersgade* (26 Ejendomme, hovedsagelig Villaer), *Tordenskjoldsgade*, der gaar fra Skovvangsvej og har henved et halvt hundrede større

Niels Juelsgade Nr. 70.

og mindre Ejendomme og *Sten Billesgade*, der gaar fra Skovvangsvej til Herluf Trollesgade, der her afsluttes med det, der hedder *Skovvangstorv*, men som endnu ikke er bebygget. Det er nærmest en Pløjemark.

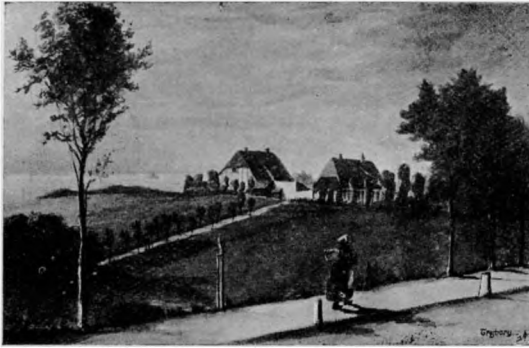
Af Sten Billesgades 4 Ejendomme tilhører Nr. 7 Fabrikant *Jens Olsen*. Det er en Villa med bagved lig-

Niels Juelsgade Nr. 1, Hj. af Dr. Margretesvej.

gende Fabriksbygning, der er opført 19'3 oprindelig til det gamle Aarhus Dampvaskeri, af hvem Olsen købte den 1919. Hertil flyttede han sin 1900 oprettede Stole- og Møbelfabrik, der beskæftiger ca. 20 Mennesker. Fabriken har sin egen elektriske Kraftstation. Fabrikant Olsen er født 1872 i Aaby.

Saa fortsætter vi vor møjsommelige Vandring, siger Farvel til dette Pionerkvarter, der formodentlig kun venter paa Huslejovens Ophævelse for at fuldende

Fra det gamle Traktorsted „Trøjborg“.

Gadernes Belyggelse. Forhaabentlig bliver Loven ombyttet med en Lov der kræver om ikke smukke, for det kan jo være en Smagsag, saa dog stilrene Bygninger. Med dette fromme Ønske skynder vi os, uden at se til højre eller venstre, gennem den lange Tordenskjoldsgade ud til *Trøjborgvej*.

Denne Vej, der skraaner stærkt ned mod Skov-

Tordenskjoldsgade set fra Trøjborgvej.

vejen, er særlig favoriseret. For det første er den kun bebygget paa den nordre Side, idet den sydlige begrænses af Nordre Kirkegaard og derved giver Gadens Beboere en storslaaet Udsigt over Aarhus, og for det andet nyder den godt af den elektriske Sporvognskørsel, som netop har Endestation her. Foruden de tidligere nævnte Bygninger har Gaden 25 Ejendomme

Sten Billesgade Nr. 7.

(Ejendomme, der danner Hjørne med de skærende Gader, er medregnet). Af disse skal vi se nærmere paa Nr. 8, der saavel hvad Arkitektur som Indhold angaar, adskiller sig fuldstændigt fra de øvrige Bygninger. Ejendommen med de bagved liggende Fabriksbygninger er opført 1896 oprindeligt til Cyklefabrik. Den købtes 1919 af Automobilfirmaet *F. Bülow & Co.*, der forandrede Facadebygningen fra Beboelse til Udstillingslokaler med store Spejlglasruder, bag hvilke lækre Motorvogne frister alle, der ikke netop er Anti-

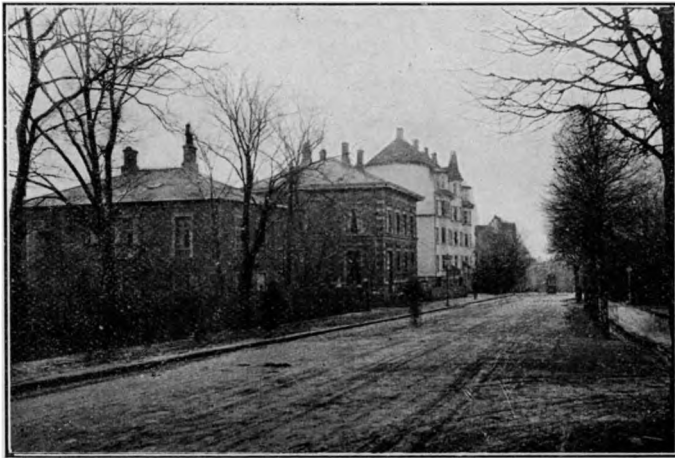

F. Bülow & Co., Trøjborgvej Nr. 8.

Fugleperspektiv over Fabriken.

Bilister. F. Bülow & Co. er et københavnsk Firma, og Virksomheden paa Trøjborgvej dets største Filial i Jylland. Herfra kommer de verdensberømte amerikanske *Ford* Automobiles, som det vrimler med paa Byens Gader og Veje, lige fra den elegante Sedanvogn til store Last- og Rutebiler. Ogsaa til Pløjejord har Fabriken Køretøjer: Fordson Traktoren. Paa Fabriken, der beskæftiger ca. 25 Mennesker, kureres medtagne

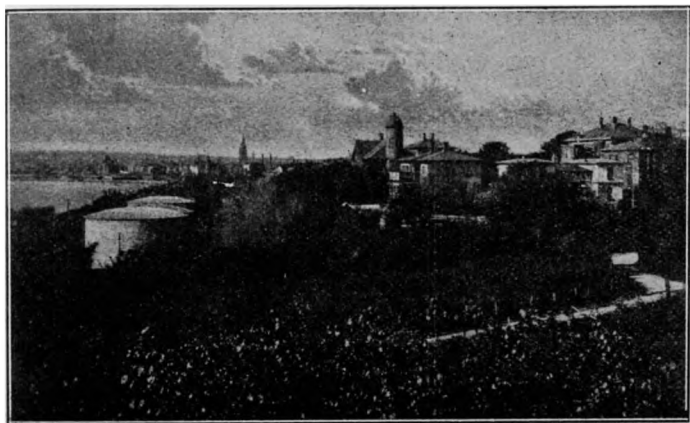
Skovvej set ned mod Østbanetorvet.

Vogne for deres Daarligheder. Virksomheden ledes af Direktør *H. Madsen*, der er født 1891 i Tem, ansat hos Bülow & Co. 1916 og Aarhusafdelingens Leder siden 1920.

Med Sporvognen rutscher vi ned ad Bakken til *Skovvej*. Med et Par enkelte Undtagelser er denne Vejs østre Side udelukkende bebygget med Villaer, der som denne Art Bygninger plejer, har mer eller mindre klingende Navne. Udover Villa »Trøjborg« er der

imidlertid ingen af dem, der er inspireret af den topografiske Beliggenhed.

I Villa »Pax«, Skovvej Nr. 38, bor Billedhuggeren *Elias Ølsgaard*. Her har han indrettet sit herlige Atelier, der er fyldt med Udkast i Ler, Tegninger og Skitser. Kun en ringe Del af hans Værker findes her, de fleste er jo spredt over Landet, udført i Marmor eller Bronze. Ølsgaards Navn er allerede flere Gange nævnt denne Bog i Anledning af Billedhuggerudsmykning

Udsigt fra Riis Skov over Aarhus.

I Forgrunden tilvenstre Petroleumstanks, tilhøjre Villacrne ved Skovvangsvej.

paa monumentale Bygninger, men fremdeles kan det nævnes, at paa Kirkegaardene vidner adskillige Gravmæler, Portræt-Medailloner eller Buster om hans Kunst. Her i Aarhus vil jeg saadan fremhæve Etatsraad Filtenborgs Gravmæle og den yndefulde, halvt drappede Kvindeskikkelse, der pryder Mindesmærket over Fru Thora Visby-Petersen († 1917), Forfatterinde til forskellige udmærkede Rejsebeskrivelser, f. Eks. »Himalaja gløder« Ogsaa i den »lille Kunst« har Ølsgaard

leveret ypperlige Ting, fyldt af Lune og Humør: »Kongstrand«, »Diana paa Jagt« (en ældre, smækfed Dame, der i bar Særk er »paa Jagt«), »Sidse skal fotografes«, »Ældre, arrig Dame venter paa Sporvognen«, »En god Historie« o. s. v.

Det af Ølsgaards store plastiske Værker, som maaske er det dybest gribende, er »Den fattige Enkes Skærv« et fortrinligt Kunstværk.

Naar den store Obelisk, som han for Tiden arbejder paa, kommer frem for Offentligheden, er der ingen Tvivl om, at Navnet Elias Ølsgaard vil give Genlyd baade i den nye og den gamle Verden. Billedhugger Ølsgaard er født den 18. Maj 1873 i Hygum ved Jellinge.

Skovvejens nordre Side er ikke skøn, den væsent-

Skovvej Nr. 95

ligste Del af Bebyggelsen er Smaahuse af en ret kedelig Type. Smaahaverne foran dem hjælper om Sommeren lidt paa »Arkitekturen«. — Enkelte af Bygningerne her er dog 3—4 Etages Ejendomme, f. Eks. Nr. 95, uden derfor at blive kønnere. »Paa Billedet man ser hvordan«. De er som oftest i Stueetagen optaget af Forretninger, der sørger for de menneskelige materielle Fornødenheder. Saaledes til Ekspl. Forretningen i Nr. 95, der beviser at

Mennesket ikke lever af Brød alene. Det er nemlig en Slagterforretning. Ejeren, Slagtermester *Jens Peter Jensen*, er født i Hammer 1893 og overtog Forretningen her 1919.

Ved Nr. 87 og 89 støder vi paa *Sandgravvej*, der fører ind til den gamle Sandgrav, der nu afgiver en lun Plads for ideelle Tennishaner. Bebyggelsen paa VejenerBygge- om muligt end- end de før nævnte. Inter- sidste er det, at vede Grunden fandt man her Aarhus Dom- Teglgaard. Fra gaar vi ind paa *Nordre Kirke-* viet den 9. Ok- Sognepræsten Kirke, *F. E. Sei-* lersaa berømte nister *Ingers-*

Krematoriet.

Høegh-Guldberg. Af Bygninger findes her foruden et Kapel, der er opført efter Tegning af Arkitekt *V. Puck* og blev indviet den 21. December 1880 af Stiftsprovst *H. Sørensen*, et Krematorium, som blev indviet 9. Jan. 1923. Paa Bakkens Kant, højt oppe over Skovvejens smaa Huse, med Udsigt ud over Bugten, knejser Arkitekt *Kyhnel's* imponerende Bygning, den er bred og firkantet, og Midterpartiet er et kraftigt og kort Taarn, som krones af en Trappe-Pyramide, der er svagt svajet som et Pagode-Tag. 4 mindre Hjørnetaarne flankerer

foreningshuse, nu frygteligere paa Skovvejen essantved disse da man gra- ud til dem, Resterne af kirkes gamle Sandgravvej Kirkegaarden. *gaard* blev ind- tober 1876 af ved Vor Frue *delin*. Her hvi- Mænd som *Mi-* *lev, Dalgas og*

det store Midtertaarn, og hele Bygningen ligner et kæmpemæssigt Gravmonument. Den er smykket udvendig med 4 legemsstore Relieffer af Elias Ølsgaard. Forestillende Jesu Fødsel, hans Gærning, hans Korsfæstelse og hans Himmelfart.

Krematoriet er det eneste i Jylland, og i Danmark eksisterer desuden kun det paa Bispebjerg ved København. Særlig virksom ved Krematoriets Opførelse har

De Gamles Hjem.

naturligvis Ligbrændingsforeningen i Aarhus været, dens energiske Formand er Kredslæge *Juul*.

Nordre Kirkegaard deles i 2 Dele af Kirkegaardervejens nordre Ende. Paa Vejens vestlige Side ligger en smuk anelig Bygning, De Gamles Hjem.

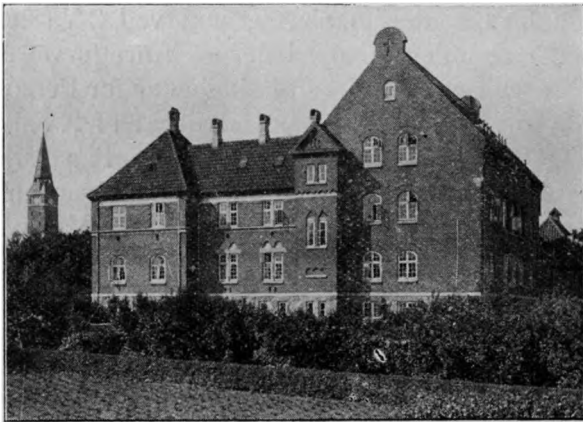
De Gamles Hjem er Frugten af Loven om Alderdomsunderstøttelse, der bevirkede, at gamle svagelige Mennesker kunde have Mulighed for at bevare et Hjem under trygge og hyggelige Vilkaar og ikke være nødt til at tilbringe deres Livsaften paa Fattiggaarden.

Den store røde Bygning er opført af *Valdemar Schmidt* og blev indviet 5. November 1904. Værelserne (der er Plads til henved halvandet Hundrede gamle og Funktionærer samt 30 Sygesenge) er saadan beliggende, at de alle har Sol, og hele Bygningen er opført i Overensstemmelse med alle moderne sanitære Fordringer. I Forsamlings salen paa 1. Sal, midt over Hoveddøren, og i Spisestuen mod Nordøst har Kunstmaleren A. Kongsbak udført Kalkdekorationer. I Kælderen findes Økonomilokalerne, som ved 2 Vareelevatorer er forbunden med Etagernes Anretterværelser; endvidere er der i Kælderen Lejligheder for Personalet samt Kontor. Stuen, 1. Sal og Halvdelen af 2. Sal samt 6 mindre Tagværelser er til de Gamle. Paa 2. Sal er Sygeafdelingen, der er forbundet med Gaarden ved en stor Sygeelevator. I Tagetagen er der Værksteder og Magasiner.

Overlæge *Johannes M. Frisch* er født 28. Juli 1850 i Ny Mølle ved Aarhus. Student fra Katedralskolen 1870 cand. 1877; rejste til Grønland, hvor han var Læge i Ivigtut indtil Foraaret 1878. Samme Aar blev han Kandidat ved Aarhus Sindsygehospital til 1879, var Læge ved Garnisonssygehuset og ved Jernbanen. Han har studeret Dermatologi i Berlin og Prag. 1914 blev han Læge ved De Gamles Hjem. Han er Medstifter og Bestyrelsesmedlem af Danske Lægers Afholdsforening.

Følger vi Stien langs Kirkegaardens anden Afdeling ligger mellem denne og Finsensgade *Christian IX's Børnehjem*. Efter Christian IX's Død ønskede mange at rejse et synligt Minde for den gamle Konge, og man enedes om, at det værdigste og smukkeste Monument, det som mest vilde have glædet ham selv,

var hverken en Rytterstatue eller et lignende Mindesmærke, men et Hjem som dette, hvor der kunde gøres et godt Arbejde for en Del af Samfundets Stedbørn. Saa blev dette Børnehjem bygget 1907 ved frivillige Bidrag og Tilskud fra Aarhus Byraad, og det første Barn blev modtaget den 25. Marts 1909. Det optager 66 Børn, som opdrages indtil Konfirmationen. Navnlig dyrkes Husflid, og »Musikkorpset« har ofte været

Christian IX's Børnehjem.

til stor Glæde. Driften holdes i Gang ved Tilskud fra Stat og Kommune. Børnehjemmets Forstander er *N. K. Thomasen*, Bestyrelsens Formand er Fru. *M. Krarup*, Næstformand er Fru *Glavind*.

Saa kommer vi ud paa en Runddel, hvor Finsensgade møder Aldersrovej og Vilhelm Meyersvej. I Vinklen mellem de to første ligger Sct. Johannes Kirken. Den ligger godt 30 m over Vandet og ses med sit kobberdækkede Spir viden om. Den er bygget af Valdemar Schmidt og Kampmann. Den kostede 170,000 Kr., og

L. C. Larsen,
Præst, Højskoleforstander.

I. Chr. Sennels,
Sognepræst.

Chr. Riis.
Overlæge.

en stor Del af disse Penge er frivillige Bidrag. Orglet (bygget af Fr. Nielsen) er skænket af Oliemøller Bang, Uhret af afdøde Etatsraad Filtenborg. Bronze-Døbefonten er udført og skænket af Aarhus-Firmaet Wied og Vestesen. Den har 700 Siddepladser, er bygget af røde, haandstrøgne Sten, Taget af sorte, glasserede Fals-Tagsten; indvendig er Rundbue-Hvælvingerne hvidkalkede. Altertavlen er malet af Kunstmaler Knud Larsen (opsat 1909).

Sct. Johannes Kirken er forsynet med elektrisk Lys og Varmeapparater. Komiteen til Kirkens Opførelse blev dannet i December 1899, og Grundstenen blev lagt 27. Oktober 1902 af Biskop, Dr. Johannes Clausen, som ogsaa indviede den den 19. Februar 1905.

I Kirkens Bestyrelse sidder foruden Sognepræst J. Chr. Sennels Kommunalærer Mousten, og Kirkeværge er Overlærer V. Stilling.

Pastor *Sennels* er født 1869 i Randers, blev Student fra Randers lærde Skole 1887. Teologisk Kandidat Januar 1893 og samme Aar Accessist for en teologisk Prisopgave. Sognepræst til Skæve i Aalborg Stift fra 1896, residerende Kapellan ved Horsens Vor Frelsers Kirke 1909 og Sognepræst ved St. Johannes Kirke i Aarhus fra 1916.

Vort Besøg i Sct. Johannes Kirken skal afsluttes med en Tur op i Kirketaarnet. Herfra findes vel nok den videste Udsigt ud over Byen og det omliggende Land og Vand. Kald Aarhus en grim By, med smagløse Huse, snavsede Gader, Provinsbygninger og stil-løse Muremester-Rædsler. Nuvel, det er naturligvis rigtigt; men set herfra er denne Samling af grimme Huse alligevel af en enestaaende Skønhed. Det er de

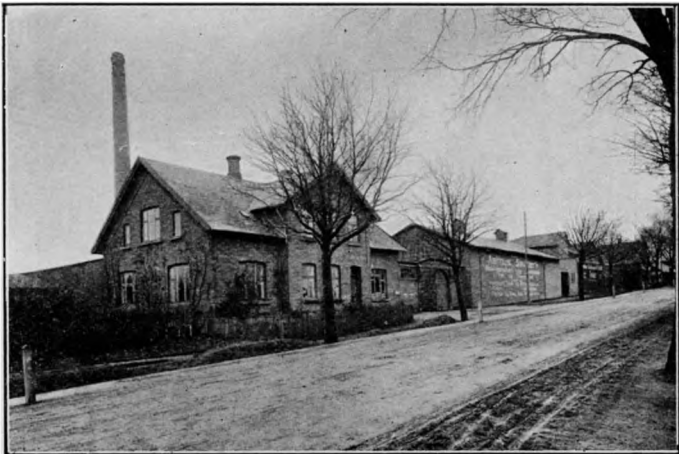

Sct. Johannes Kirken.

lange Bakke-Aase, der omkranser Aa-Dalen, de dejlige Skove langs den sølvblaa Bugt, hvor Skyernes og Lysets Spil er evigt vekslende, og endelig de mange røde Tage — hist og her grønne Træer. Det er dette By-Billede, som alligevel virker betagende. Ude mod Syd St. Pauls to smaa Pyramide-Spir, Oliemøllens rygende Skorstene, Katholikkernes ranke Taarn, Vor Frues langt smukkere Spir og endelig ragende op over Kampmanns Toldbods-Fæstning Sct. Clemens Kæmpe-

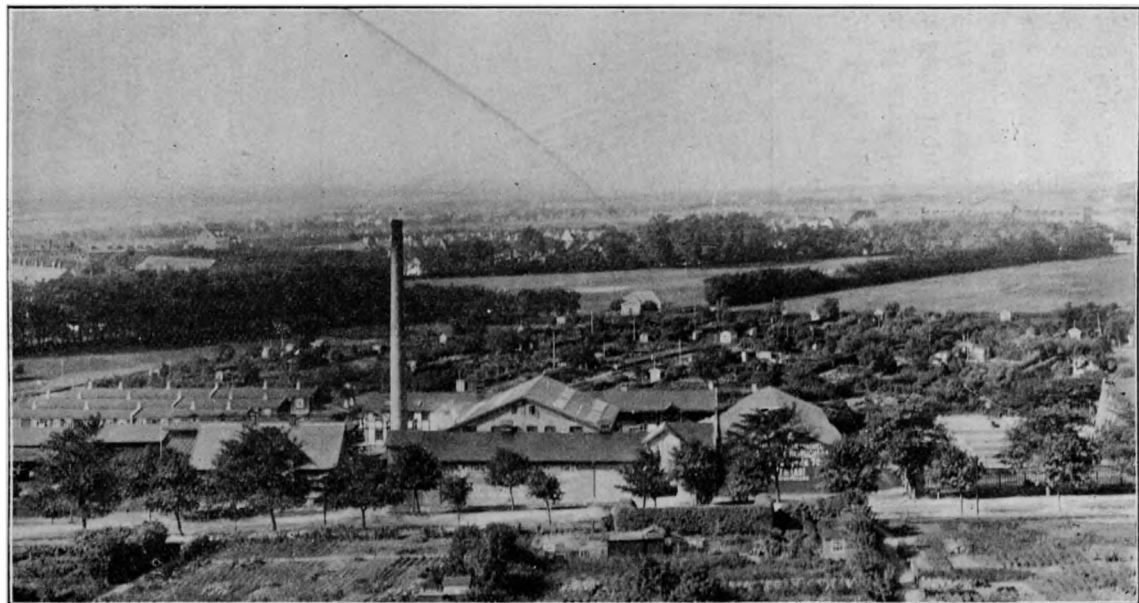
taarn, op over alle de andre smaa Spir eller Skorstene, og det er om Domkirkens kolossale Korsbygning som Midtpunkt, at alt andet samler sig. Det er Domkirken ved Bugten, Skipper-Helgenens vældige Murværk, der særpræger Aarhus, Jyllands Hovedstad.

I Timevis kan man her staa og finde bekendte Bygninger nede i Byen. Man vil nu i Fortsættelse af Beskrivelsen af Gader, Bygninger og Institutioner, lade

A/S Aarhus Savværks Bygninger mod Niels Ebbesensvej.

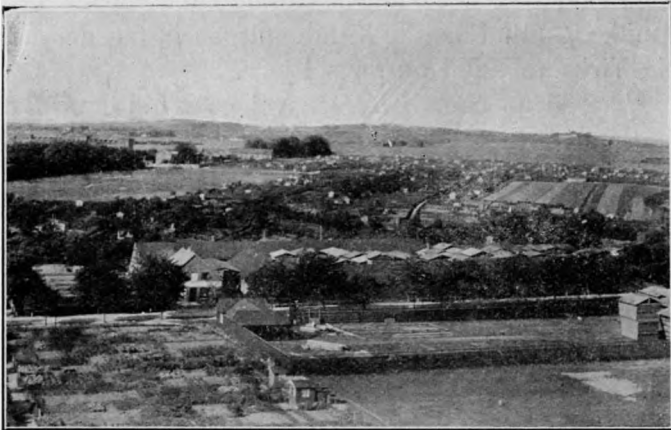
Blikket hvile paa et Par, som vi her fra Kirketaarnet har et glimrende Vue over. Det er *A/S Aarhus Savværks* store Kompleks og *Aarhus Tømmerhandel, Barnov & Henrichsens* vidtomspændende Trælast- og Tømmergaarde. Begge er beliggende ved Niels Ebbesensvej. A S Aarhus Savværk har sin Oprindelse fra Aarhus Aktie-Damp-Save- og Høvleværk, der var oprettet 1896 og laa mellem Knudridsgade og Mejlgade. Det var her den store Ildebrand opstod 1899, hvorved baade

A S Aarhus Savværk i Fugleperspektiv.

Aarhus Tømmerhandel.

Tømmerlagrene set fra Sct. Johannes Kirken.

denne Virksomhed, og »Mejlborg« gik op i Luer. (Se I Del, Side 45). Efter Branden købte Selskabet de 3260 m² Markjord, Savværket nu ligger paa. 1919 forandredes Navnet til A.S Aarhus Savværk, med en Aktiekapital paa 250,000 Kr. Bestyrelsen bestaar af Konsul *E. Petersen*, Formand, Tømmerhandler *M. Jacobsen*, Bygningsinspektør *Chr. Møller*, Tømmermestrene *N. P. Hansen* og *B. Bendixen*. Foruden Savværk omfatter Virksomheden Bygningssnedkeri, Møbelfabrikation og Handel med oversøisk Træ. Der beskæftiges ca. 65 Mennesker, og Selskabets administrerende Direktør er *P. I. Østergaard*, der er født 1887 i Nykøbing M. uddannet først som Snedker senere som Arkitekt og blev Direktør her 1918.

Ved Siden af Savværket (nord for) ligger Aarhus Tømmerhandel, Barnow & Henrichsen's før nævnte Tømmergaarde og Trælagre, der optager et Areal paa ca. 19,700 m² omtrent ligelig fordelt paa begge Sider af Niels Ebbesensvej. Vi skal senere, naar vi i Studsgade støder paa Firmaets Kontor, der ligger i den smukke gamle Raaeske Købmandsgaard, nærmere omtale Virksomheden og dens Ejere.

Naar vi ad Niels Ebbesensvej gaar ind imod Byen, kommer vi til to meget betydningsfulde Institutioner: *Aarhus Kommunehospital* paa den østre Side af Vejen, omgivet af Villhelm Meyersvej, Finsensgade og Sygehusboulevard, og mellem Niels Ebbesensvejs vestre Side og den smukke Vennelyst Boulevard, *Den jydsk Fødselsanstalt*.

Fødselsanstalten, bygget af Arkitekt Sylow, ligger som en Herregaard i sin Park. Grunden er skænket af Kommunen, og Bygningen er opført af Staten. »Man har villet bygge et Hus, hvor enhver svanger Kvinde,

fattig eller bemidlet, kan søge hen med Tillid for at føde sit Barn, og man har villet skabe et Ly, hvor ulykkeligt stillede Mødre og deres Børn kan finde Op- hold i kortere eller længere Tid«. — Gratis kan efter Ønske behandles alle ugifte, Enker og forladte Kvinder. De faar derved unægteligt et Forspring for den ube- midlede gifte Kvinde, som burde udlignes i den fattige gifte Kones Faveur. — Hvis Forholdene tillader det,

Den jydsk Fødselsanstalt.

kan Mødrene lade deres Børn blive det første Aars Tid paa Anstalten.

Anstalten er gentagne Gange udvidet. Den blev aabnet den 9. Oktober 1910 og var beregnet til at kunne modtage 300 aarligt, men Tallet naaede i Løbet af faa Aar op paa det dobbelte.

Overlæge er den landskendte Dr. med. *Victor Albeck* (R. af D.). Han er født den 9. Januar 1859 i København, blev Student 1887, Cand. med. 1894, Reservelæge ved Amtssygehuset i Viborg 1895—96, Dr. med. 1901, Underakkuchør ved Fødselstiftelsen 1904,

prakt. i København 1904—10 og Overlæge ved Fødselsanstalten her 1910. Han er i Bestyrelsen for Nordisk kirurgisk Forening og Formand for Jydsk medicinsk Forening.

Dr. Albeck har gjort sig meget fortjent af Aarhus ved sit utrættelige Arbejde for det Jydske Universitet — og foreløbigt og i hvert Tilfælde Specialklinikker i Jylland. Det er Statsopgaver, der imidlertid kræver lokal Støtte, og Dr. Albeck har gentagne Gange i Ord og Skrift søgt at fremme denne Sag.

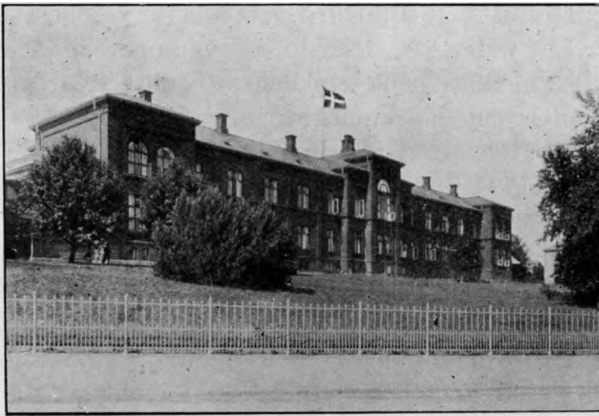
I Festskriftet ved Indvielsen af Aarhus Kommunehospital's Nybygning 1918 fortæller Amtslæge Lunddahl, at der var tre Ting, man for en Menneskealder siden undsaa sig for at vise Fremmede, det var Teatret (det gamle), Posthuset (Fredenstov) og Sygehuset.

Kommunens Sygehus var den Gang en lang, kedelig rød Bygning i Dynkarken med nødtørftigt udstyrede Sygestuer og et Operationsrum, som efter Nutidens Fordringer var en Umulighed. Allerede 1888 udtalte Stiftsfysikus Bünger sig i meget skarpe Udtryk om Sygehuset, hvis Ulæmper han meget stærkt fremhævede. Folk betragtede det som en Ulykke at komme paa Sygehuset til trods for, at Lægebehandlingen og Diakonissernes Sygepleje var yderst samvittighedsfuld. Men efter 1892 (Epidemiloven), da samtidig Sygekasserne begyndte at spille en stor Rolle, har Synet paa de offentlige Hospitaler væsentlig ændret sig.

I 1889 besluttede man at bygge det nye Hospital, og i Efteraaret 1893 stod det færdigt til at tages i Brug. Sygehusudvalgets Formand var daværende Borgmester Vestergaard, der under Opførelsen supplerede sig med Apoteker Meyer, der baade gjorde sig fortjent af Byens Sundhedsvæsen og Forskønnelse, og et Held var det,

at daværende Byrådsmedlem, Læge ved Amtssygehuset, nylig afdøde Professor Tage Hansen, fik Lejlighed til at lade sine Erfaringer paa Sygehusvæsenets Omraade komme den nye Bygning til Gode.

Arkitekt Arboe opførte Bygningerne, der virker tiltalende ved deres kønne og noble Stil, omgivet af det smagfulde Haveanlæg, som Gartner Diedrichsen har udført, og mange af Byens Borgere, der saa den kæmpe-

Aarhus Kommunehospital.

mæssige Forskel mellem det nye og det gamle Sygehus, var betænkelige og mente, at lidt mindre kunde have gjort det, og dog maatte man allerede en halv Snes Aar efter tænke paa nye Udvidelser og Nybygninger.

I Festskriftet giver Amtslæge Lunddahl følgende Oversigt: I 1892 havde Aarhus Kommune til de Syges Raadighed over 210 Senge (Kommunehospitalet 140, heraf de 80 til kirurgisk-medicinske, 60 til epidemiske Patienter. Desuden Fattiggaarden med 35 Senge). Ved

Slutningen af 1918 raadede man over 627 Senge, fordelt paa 7 Afdelinger under hver sin Overlæge (Kommunehospitalet: Kirurgisk Afdeling 112 Senge, den nye medicinske 120, samt 12 for Sindssyge. Marselisborg epidemiske Afdeling 120, for Hud- og Kønssygdomme 75, paa Fattiggaarden 40, paa De Gamles Hjem 50, paa Sct. Josephs Hospital [privat] 110 Senge).

I Tilslutning til Kommunehospitalet har der i de senere Aar rejst sig en Række Bygninger: Det patologisk-anatomiske Institut, hvor Prosector Gregersen arbejder. Desuden er der store Bygninger med Bolig for Lægerne og Sygeplejerskerne, Bygninger for Køkkener, Vadskeriet, Maskinerne o. s. v.

Naar vi gaar ind ad Hovedindgangen, hvor de fem Veje mødes: Østboulevard, Nørreboulevard og Finsensgade, krydset af Kirkegaardsvej, møder vi straks til højre Kontorbygningen, og videre langs med Finsensgade ligger Inspektørboligen, Køkkenbygning, Kedelhus, Vadskeri- og Desinfektionsbygning, Garager, og henne i Hjørnet for sig selv det patologisk-anatomiske Institut. Med Facade ud mod Vilhelm Meyers Vej ligger den store medicinske Afdeling, og ud mod Niels Ebbesensvej ligger Funktionærboligen, og bag den ligger, parallelt med den medicinske, den dermatologiske og det store Bygningskompleks, der indeholder den kirurgiske Afdeling.

Kommunehospitalet er indrettet med alle nutidsvarende Opfindelser og Bekvemmeligheder. Det skal saaledes bemærkes, at samtlige Sygeværelser vender mod Sydøst, og i alle Sygeværelser og Beboelsesrum er der varmt Vand til Opvarmning, medens der er Dampvarmning i alle øvrige Rum og Korridorer, og for i Overgangstiderne at spare er Systemet saadan

indrettet, at Baderum og Undersøgelsesstuer kan opvarmes for sig alene. I Badelokalerne kan der gives baade Glødelysbade, Kulsyrebad og Gytjebade, desuden elektrisk Karbad og Fircellebad, ligesaavel som Patienterne kan faa skotsk Douche, universalt Dampbad, Tørluftsbad o. s. v.

I Køkkenerne er der installeret Diætkøkkener med Rum, hvor Kar og Flasker kan steriliseres, idet 20 Smaabørn kan huses paa Høspitalet. — Det er en stor Behagelighed for Patienterne, at der paa Sygestuerne findes særlige Natlamper med mørkt Kuppellys, og foruden Ringeledning er der indlagt Signalsystem med Farvelamper.

Det vil her være umuligt at komme ind paa alle de Enkeltheder, som fortjener Omtale, og jeg vil i Korthed henvise til Overlæge Rahlffs Redegørelse i det før omtalte Festskrift af 1918.

Ved Hospitalets medicinske Afdeling virker Overlæge *A. Rahlff*, der er født den 27. August 1868 i København, Student (Metropolitanskolen), cand. med. 1893, kom som Reservelæge ved Amtssygehuset til Aarhus 1897, praktiserede derefter; Specialitet: Børnesygdomme. Han blev 1899 Kommunelæge og Skolelæge samme Aar, fra 1899—1905 Medlem af Sundhedskommissionen, Overlæge ved Sct. Josephs Hospitals medicinske Afdeling 1907—13, derefter Overlæge ved Aarhus Kommunehospitals medicinske Afdeling. Overlæge Rahlff tog Doktorgraden 1898 (Experimentelle og kliniske Studier over Colibacillen).

Overlæge ved den kirurgiske Afdeling er Overkirurg, Dr. med. *Holger Strandgaard*, der er født den 11. April 1869 i Sundby, Amager, Student fra Borgerdydskolen paa Kristianshavn 1887, med. Eksamen 1894,

Reservelæge ved Garnisonssygehuset 1894—97, Assistent ved Poliklinikkens kirurgiske Afdeling 1895—1900, Reservekirurg ved Sct. Josephs Hospital 1899—1901, Assistent ved Professor Røvsings kirurgiske Klinik 1901—1905, Dr. med. 1903, Reservekirurg ved Frederiks Hospital, Afd. C., 1905—1907, Prosektor chirurgiæ ved Universitetet 1908—1910, Afdelingslæge ved Poliklinikkens Afd. A. 1911, Overkirurg ved Aarhus Kommunehospital fra 1913, Medlem af Bestyrelsen for Jydsk medicinsk Selskab, for Radiumstationen i Aarhus og for Poliklinikken for Ubemidlede i Aarhus samt af Centralbestyrelsen for Nationalforeningen til Tuberkuløsens Bekæmpelse, Næstformand i Lægeforeningen for Aarhus og Omegn.

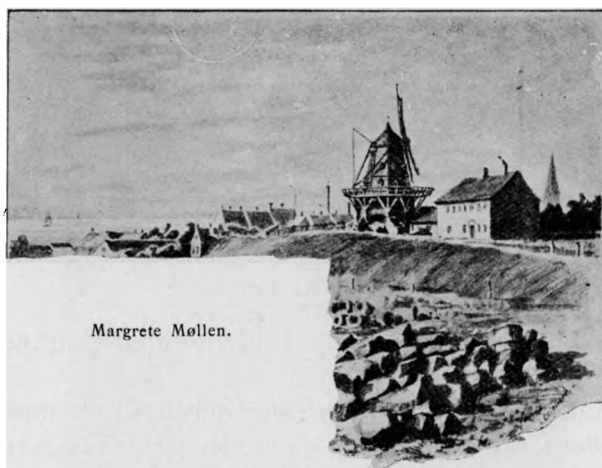
Prosector *Fr. Gregersen* er født den 23. Maj 1871, blev cand. med. 1897 (Universitetets Guldmedaille 1898), Prosector pathologiæ 1898—1902, Kandidat ved Kommunehospitalet 1902—1903, og har arbejdet ved forskellige Hospitaler og Klinikker (Røvsing 1902, Frederiksberg 1903), har været udenlands flere Gange, og blev Prosector ved Aarhus Kommunes Hospitaler og Statsobducent for Jylland 1916.

Her vil vi tillige nævne Overlæge *Chr. Riis*, hvis Biografi vi ikke var i Besiddelse af, da vi omtalte Aarhus Fattiggaard (I Del, S. 318), hvor Riis er Overlæge.

Chr. Riis er født den 5. Oktober 1860 paa Frederiksberg, Student (Herlufsholm) 1878, var i Tømrerlære for at blive Arkitekt, studerede derefter Medicin og blev cand. med. 1886, havde forinden gjort Tjeneste som Kandidat paa Aarhus Sindssygeanstalt i Aarene 1883—84—85, rejste som Læge paa Udvandrerkskib til Amerika 1886 og praktiserede i Omaha, U. S. A., 1887—95, derpaa i Aarhus 1896, oprettede samme Aar en

Røntgenklinik, blev Kommune- og Skolelæge 1899 og Chef for Aarhus Kommunehospitals Røntgenafdeling 1906, Overlæge ved Fattigvæsenet 1908 og Leder af Radiumsstationen 1912. — Det kan bemærkes, at det var Overlæge Riis, der førte det første Sæt Læge-Røntgenapparater til Danmark i 1896. Han har gentagne Gange været paa Studierejser for at studere Straaleterapi.

Hvor Sygehus-Boulevard møder Kirkegaardsvej, løber den over i Østboulevard, der munder ud i det tidligere omtalte Østbanetorv.

Kun den sydvestlige Side af Boulevarden er bebygget; her ligger 19 Ejendomme, hvoraf de to er Hjørneejendommene til Knudriisgade og Kirkegaardsvej. Den modsatte Side optages af Nordre Kirkegaard, som her hæver sig højt og smukt over Gadeniveauet. Den nydelige Maade, hvorpaa Gravene her er anlagt,

Østboulevard Nr. 11.

er en paaskønnelsesværdig Udnyttelse af den gamle ærværdige Knudriisbakke.

Boulevardens Bebyggelse er Godt og Ondt imellem hinanden: Smaa Huse og store, Byggeforeningskultur og moderne røde Mursten i indtil fire Etager, afbrudt af De forenede Jernstøberiers Revers, og foran denne en Stenhuggerplads med tilhørende Gravmonumentudstilling.

Sten- og Billedhuggeriet tilhører Brødrene Kofoed,

Chr. Bach,
Handelsgartner.

V. Kofoed,
Sten- og Billedhugger.

O. Kofoed,
Sten- og Billedhugger.

der oprettede det 1912. Det omfatter baade Fremstillingen af Gravmonumenter og Bygningsarbejde, saaledes hviler »Fællesforeningen«, Samsøgades Skole, en stor Del af de kommunale Bygninger, Aarhus Sparekasse m. fl., paa Granitsokler, der her har fundet deres endelige Form, og desuden er Sten- og Billedhuggerarbejdet til Reginakomplekset og Gudenaacen-

Hj. af Kirkegaardsvej og Østboulevard.

tralen leveret herfra. *V. Chr. Kofoed* er født 1885 og *A. H. O. Kofoed* 1879, begge paa Bornholm, hvor de ogsaa har faaet deres Uddannelse.

Her paa dette Sted laa den Side 57 afbillede gamle Margrethe-Mølle.

Vi lægger saa Ruten ad Kirkegaardsvej ned mod Nørrebrogade. Paa det sydvestlige Hjørne har vi en

Kirkegaardsvej Nr. 8.

Bygning, der kun oplives af det Blomstervæld, der findes i den herboende Gartners Butik. Gartneren hedder *Chr. Bach*, er født 1885 i Thisted og etablerede Forretningen her 1918. Bach er Ejer af Østboulevard Nr. 35 og har desuden Gartneri ude ved Bethesda. Resten af Kirkegaardsvejs Bebyggelse er paa Sydsiden Villaer, og Nordsiden gør sig nærmest bemærkelsesværdig ved nogle Huse af en højst ejendommelig Arkitektur, der vil blive for indviklet at beskrive.

De paa den modsatte Side liggende Ejendomme er

heller ikke trykkede af Skønhed. Der er et Par gamle Bygninger, lidt tilbage fra Gaden, som trods et beskeden Ydre, dog er opført med en Smule Respekt for Balance og Linier. De tilhører Enkefru Dyhr.

Foran dem ligger *A. Espensen & Søns* Sten- og Billedhuggeri, oprettet 1914 af Espensen sen., der er

Kirkegaardsvej Nr. 6.

født 1863 i Klemensker Sogn, uddannet paa Hammereens Granitværk og etablerede selvstændig i Aarhus 1906. Af særlige Arbejder har Andreas Espensen udført Etatsraad Filtenborgs Monument, efter Ølsgaards Tegning, Stenhuggerarbejdet til Marselisborg Hospital, Havnen, Chr. IX's Børnehjem, Billedhuggerarbejdet ved Silkeborg Raadhus o. m. a.

Villaen ved Siden af (Nr. 6) tilhører Redaktør *A. K. Jensen*, der er født den 20. Februar 1882 i København. Han er bl. a. Indehaver af det ved Siden af

I. P. Jensen,
Handelsgartner.

H. Bergmann,
Grosserer.

R. J. Guldborg,
Billedhugger.

Villaen liggende »Handelstrykkeriet«, der er oprettet 1920.

Derefter er vi kommen til Nørrebrogade, der strækker sig fra Vennelystboulevard til Studsgade og hvis sydlige Side for de tre Fjerdeles Vedkommende grænser ind til Vennelyst-Anlægget og saaledes er ubebygget. Nørrebrogade Nr. 44 er tillige Kirkegaardsvej 1. Paa Grunden bag ved ligger Nørrebros Borgerskole,

Nørrebrogade Nr. 44, Hj. af Kirkegaardsvej.

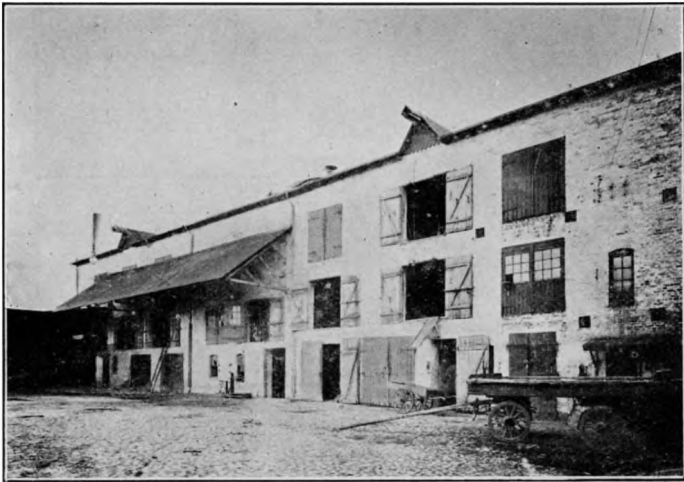

Nørrebrogade Nr. 40.

Nørrebrogade Nr. 40 omkring 1890.
I Baggrunden ses den Side 20 og 59 omtalte Margrethemølle.

der er opført 1892 og taget i Brug 1. Maj 1893. Skolen har 14 Klasseværelser og Lokaler til Sang, Sløjd, Naturhistorie m. m., Lokaler til Børnebespisning, Gymnastiksal og Baderum. De henved 750 Elever er fordelt i 26 Klasser, og Ledelsen varetages af Overlærer *Vilhelm Hansen*, Forfatteren af »Det fjerde Vaaben«.

Nørrebrogade Nr. 36.

Ejendommen til Gaden tilhører Stenhuggermester *N. Jensen*. Den er opført 1886 af Arbejdernes Byggeforening. Det her liggende Sten- & Billedhuggeri er grundlagt 1897 og tilhørte indtil 1919 Stenhugger *Magnussen*, der solgte det til de nuværende Indehavere, Sten- & Billedhuggerne *N. Jensen* og *O. Olsen*. *Jensen* er født 1886 paa Helgenæs og *Olsen* 1886 i Strands.

Paa det modsatte Hjørne af Kirkegaardsvej, Nørrebrogade 42, ligger en Villa, der opført 1886 af Skolebestyrer *Albeck*.

Ved Siden af — Nr. 40 — ligger en Have med Drivhus ud til Gaden. Den tilhørende Ejendom, der ligger tilbage paa Grunden, er opført 1877 af Tømrer O. E. Gammelgaard. Nu tilhører den, saavel som det 1580 m² store Gartneri, Handelsgartner *J. P. Jensen*, der er født 1849 i Odense, uddannet der og i København og Tyskland, forpagtede 1874—80 Haven til »Øs-

Nørrebrogade Nr. 28, 30, 32.

tergaard«, fra 1880—85 Handelsgartner i Aaby, hvorefter han købte sin nuværende Ejendom, der, som man vil se af Illustrationerne, ikke er undergaaet nogen Forandring i de svundne Aar.

Den næste Bygning er Nørrebrogade Nr. 36, der er opført 1872 af Hestehandler H. Hansen. Den ejes nu af Grosserer *H. Bergmann* og bestaar foruden et lille Forhus af en Mellem- og Sidebygning, hvori Bergmann driver Fourageforretningen, som han 1917 overtog efter Firmaet E. Bergmann & Sønner. (Se I. Del,

S. 21, 26). Forretningen er oprettet af Victor Siegler. H. Bergmann er født 1877 i Aarhus.

Nr. 34 tilhører ligeledes Grosserer Bergmann, men dens Alder kan Protokollerne ikke opgive. Nr. 32 er opført 1863 af Hestehandler H. Hansen og tilhører nu Vognmand *Chr. Jensen*. Nr. 30 er opført 1862 af Smed

Nørrebrogade Nr. 24-26.

Hans Hansen og tilhører Købmand *P. Schultz-Petersen*. Nr. 28 er fra 1900 og bygget af Tømrermester L. Petersen. Den nuværende Ejer er Murermester *Chr. Christensen*. Nr. 24-26's Oprindelse skjuler sig ligeledes i Mørket. Bygningen ligger helt tilbage paa Grunden og ejes af A S Chr. Lerche, et Sten- og Billedhuggerfirma, som oprindeligt er oprettet af nu afdøde *Chr. Lerche*, der købte Ejendommen 1895 og byggede om paa den. Lerche er født 1860 i Rønne. Hans Virksomhed overgik 1912 til Aktieselskab, med Grosserer Carl

H. Sørensen som Formand. Lerche har leveret Stenhuggerarbejdet til St. Torv 7, Handels- & Landbrugsbanken, Korn- & Foderstofkompagniet, »Mejlborg« o. fl.

. Nr. 22 er opført 1882 af Lærer Yde og tilhører nu Tømrermester *J. Yde*. Nr. 20 er opført 1873 af Enkefru Lars Nielsen. Den ejes nu af Billedhugger *R. J.*

Nørrebrogade Nr. 20.

Guldborg, der købte den 1911. Guldborg er født 1860 i Dyngberg, uddannet paa Kunstakademiet og i Udlandet og nedsatte sig 1904 i Aarhus. Figurerne paa Borgportkomplekset, Arbejdet paa Theatret og Marselisborg Slots Facader er udført af Guldborg.

Ejendommene Nr. 18, 16, 14, og 12 a tilhører henholdsvis Købmand *J. Christensen*, *Brdr. Hansen* og Enkefru *K. Andersen*. Hvornaar de er byggede, findes der ikke noget om, men efter Udseendet at dømme

C. A. Kroon,
Bagermester.

J. Andreasen,
Købmand.

N. Post,
Restauratør.

har Begyndelsen af 80'erne Skylden. Nr. 14-16, der udgør een Ejendom, har dog sikkert undergaaet en Forandring siden, i hvert Fald er den blevet pænt restaureret af de nuværende Ejere, Brødrene M. & J. Hansen, der købte den 1920 og paa Grunden bag ved opførte en Fabriksbygning. Virksomheden er grund-

Nørrebrogade Nr. 14-16.

lagt 1913 i Rosenkrantzgade og fremstiller Egetræs-spisestuer. *J. Hansen* er født 1890 og *M. Hansen* 1887, begge i Aarhus.

Nr. 12, der danner Hjørne med Knudriisgade, er bygget 1882 af Murer Carstensen. Den deriværende Bagerforretning stammer fra samme Tid og tilhører

Nørrebrogade Nr. 12.

Bagermester *C. A. Kroon*, der er født 1868 i Ugelbøl, etableret i Aarhus 1896 i Dynkarken og her, da han 1907 købte Ejendommen.*

Den anden Ejendom paa Hjørnet af Knudriisgade og Nørrebrogade, Nr. 10, er opført 1869 af Maskinbygger *K. Jensen* og tilhører nu *V. Eefsen*. Forretningen i Stuen tilhører Købmand *S. Larsen*, der er født 1890, etableret 1917 i Taulum og 1920 i Aarhus.

Nr. 8 er opført 1868 af samme Bygherre som Nr.

---

*) Kroon afgik ved Døden den 29. Juni 1922.

10 og tilhører nu Enkefru *A. Vestergaard*. Den er ombygget 1916—17. I Ejendommen ligger Firmaet *Vestergaard & Co.*, som er grundlagt 1919. Forretningen kan føres tilbage til 1798, da den laa i Studsgade og ejedes af Johan Frederik Raae, hvis Enke drev den til 1863, hvorefter den afstodes til Købmand Anton

Nørrebrogade Nr. 10.

Wistoft, som drev den til 1905. Herefter overgik den til *A. Vestergaard*, der 1919 optog sin Svoger *J. Andreasen* som Compagnon. Forretningen omfatter Jern, Staal, og lign. Ved Vestergaards Død 1919 indtraadte hans Enke som Medindehaver, medens Andreasen overtog hele Ledelsen af Firmaet. *J. Andreasen* er født 1877 i Aalborg.

Nr. 6 tilhører og er bygget 1918 af Grosserer *P. Baunsgaard* og er en sjælden stilfuld Bygning. Den gamle Ejendom, der tidligere var Fengers Skole, blev

ombygget og indrettet til Fabrik for Firmaet *Mathias M. Andersen & Co.*, der oprindelig havde tilhuse paa Kystvejen. 1911 overtoges det af P. Baunsgaard, der er født 1874 i Odense. Virksomheden beskæftiger

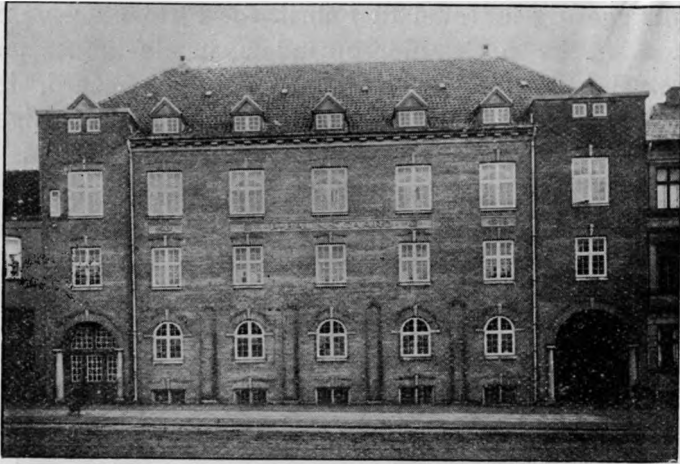

Nørrebrogade Nr. 8.

ca. 75 Mennesker og omfatter Fabrikation af og Handel med kemisk-tekniske Artikler.

Nr. 2 er en gammel Bindingsværksbygning, hvis Alder skjuler sig i Fortiden. Den ejes af Dommerfuldmægtig *Nordentoft*.

Af Ejendommene paa den modsatte Side af Gaden, er Nr. 23-25 omtalt under Nørregade (II. Del, S. 272).

Nørrebrogade Nr. 6.

Gaardinteriør til Nørrebrogade Nr. 6.

Nr. 21 ejes af *J. P. Martens*, men dens Alder kan ikke opgives. Nr. 19-13 incl. eksisterer ikke, hvorfor vi gaar lige til Nr. 11, der er bygget 1868 af Rebslager Tillegreen og tilhører Smedemester *Jensenius Nielsen*, der

Nørrebrogade Nr. 11.

Nørrebrogade Nr. 5.

købte den 1918. Ejendommen er ombygget 1898 af Smedemester A. P. Jensen. Smedemester Nielsen er født 1866 i Aulum og etableret 1892 i Hindkjær, 1894 i Aarhus.

Nr. 9 er opført 1869 af Murermester J. N. Nielsen og tilhører nu Pantelaaner *J. P. Nielsen*. Nr. 7 kan vi ikke faa fremskaffet Opførelsesaaret for, og det samme gælder Nr. 5 og 3. Af disse tilhører Nr. 7 Snedker-

mester *H. Chr. Hansen*, Nr. 5 Blikkenslager *Knud Chr. Henriksen*, der købte den 1912. Henriksen er født 1862 i Horsens og etableret her i Aarhus 1909. Henriksen har bl. a. udført en Del drevne Kobberarbejder til Kristiansborg Slot og Marselisborg Hospital. Nr. 3

Nørrebrogade Nr. 3.

tilhører Købmand *Aage Birck*, der er født 1864 i Aarhus, Præliminæreksamen fra Aarhus Katedralskole, derpaa efter et Ophold i Vestindien uddannet som Landmand. Ejede Hovedgaarden Bredholt 1894—1906, Bestyrer af Godset Kadesjø i Skaane 1906—10 og overtog derpaa Aarhus Fourageforretning, der er en Rest af den oprindelige gamle Købmandsgaard, som laa her, og hvortil i ældre Tid hørte en Kornmølle. Gaarden er bygget af Købmand Anton Petersen. Købmand Birck

er Formand i Aarhus Højreforening og i Bestyrelsen for 3. Zones Kontor. Nr. 1 er oprindelig opført 1869 af Vognmand Andr. Olsen og fik sin nuværende Skikkelse ved en Ombygning 1916. Den ejes af Restauratør *N. Post*, der købte den 1919, efter at han 1910

Gaardinteriør til Nørrebrogade Nr. 3.

havde overtaget den 1900 oprettede Restauration. Post er født 1873 i Lyngby ved Grenaa og etableret i Aarhus 1903.

Studsgade, som vi derefter kommer ind i, har sikkert ligesom *Studsgades Port* eksisteret allerede i det 15. Aarhundrede.

Dens Navn skyldes rimeligvis en vis *Jep Sture*, der

1476 var Raadmand i Aarhus, i hvert Fald kaldtes den i ældre Tider for *Sturisgade*. I Begyndelsen af det 17. Aarhundrede blev Navnet til *Stursgade* og senere til *Stuigade*, som saa atter forvanskedes til det nuværende Studsgade.

Nørrebrogade Nr. 1.

De første 5 Ejendomme, Nr. 45, 43, 41, 39 og 37, paa højre Haand fra Nørrebrogade, danner eet stort Bygningskompleks og ejes henholdsvis af: H. P. C. Jensen, Frøknerne A. og K. Simonsen, Købmand Rob. Hjort, Glarmester Burdè og Fabrikant J. Skou. I Nr. 41 ligger *Sct. Clemens Apotek*. Det er et af Byens yngre Apoteker, Bevillingen blev givet til Apoteker C. Taarnøe den 16. September 1899.

Paa Hjørnet af Studsgade, hvor der tidligere laa en smuk gammel Have, blev nu Sankt Clemens Apotek indrettet i den store moderne Bygning og aabnede den 1. Oktober 1900. Apoteket er meget moderne indrettet, med høje, lyse Rum, med Mahogniinventar, og i Glasloftet ser man lyse Bøgegrene, Valmuer og anden Blomsterpynt. I Fortsættelse af Ekspeditionslokalet ligger Recepturer og til begge Sider de store, lyse Ma-

Studsgade i ældre Tid.

terialkamre: i Kælderetagen er der store Lagerrum, der, takket være de store Ruder, er lyse og luftige; hernede findes brandfarlige Sager sikkert opbevaret, og det analytiske Laboratorium. I en Sidebygning findes Laboratorier med en stor Dampkedel, der i meget kort Tid kan destillere Vand, medens Dampen tillige udnyttes til Rensning af Kogekar og Sterilisering.

Apoteket tilhører nu Apoteker V. J. Kinch, født 1861 i Ribe, cand. pharm. 1883, Apoteker 1908 i Hornbæk, i Aarhus 1922.

Niels Barnow,
Konsul.

S. I. Henrichsen,
Tømmerhandler.

Hilmer J. Friedericia,
Læge.

I denne Ejendoms 2. Etage finder vi Læge *Hilmar J. Friedericia*, der er født den 11. December 1876, cand. med. 1903. Han er Medlem af Marthahjemmets Bestyrelse, 1912, Medlem af Bestyrelsen for Aarhus Lægeforening 1913—17, Medlem af den alm. danske Læge-

Sct. Clemens Apotek.

forenings Attestudvalg 1913; Formand for Danske Læger og Dyrslægers Motorforsikring 1916.

Paa den modsatte Side af Gaden — Nr. 70 — ligger en prægtig gammel Ejendom, en af Aarhus' smukkeste Bygninger. Det er den saakaldte *Wistoftske Gaard*,

Studsgade Nr. 70, Den Wistoftske Gaard. — (Tegn. J. Ølsgaard)

der er opført 1798 af *Hans Friederich Raae* og *Else Marie Raae*. Trods dens, i Forhold til Højden, uforholdsmæssige Længde, der dog afbødes noget af Pilastrenes afdelende Virkning, fremtræder den med sine rene Linier og det sjældent smukke Dørparti i Ludvig d. 16's Stil, som Patricierbygningen.

Navnet har den fra den Tid, den ejedes af den ansete Købmand Wistoft. Nu tilhører Ejendommen Ma-

Aage Birk,
Købmand.

Chr. Boye,
Vinhandler.

S. M. Christensen,
Hotelejer.

skinfabrikant *M. Seest*. I Stueetagen har det Side 46 omtalte *Aarhus Tømmerhandel* sine Kontorer. Firmaet er grundlagt ca. 1860 af M. Meden, fik 1896 sit nuværende Navn og overgik 1914 til de nuværende Indehavere, *Barnow & Henrichsen*.

Svensk Vicekonsul, Købmand Niels Barnow er født 1876 i Aarhus og indtraadte allerede 1896 i Firmaet. Konsulen er bl. a. Medlem af Bestyrelsen for Aarhus Handelsforening og Medlem af Byraadet.

Købmand S. I. Henrichsen er født 1873 i Ulstrup, hvor han var etableret fra 1900-1912; indtraadte 1914 i Firmaet som Medindehaver.

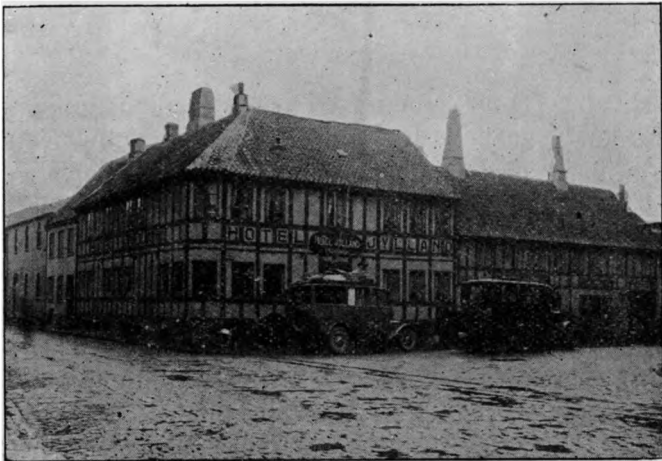
Den næste Ejendom, Nr. 68, er af yngre Dato, og tilhører Vinhandl. *Chr. Boye*, der er født 1855 i Søften, etableret 1884 i Aarhus,

Studgade Nr. 68.

Skolegade 9, paa Lille Torv 1889—1906 og derefter i Studsgade.

Her ved denne Ejendom forandrer Studsgade sin Retning og drejer mod Syd, idet den Gade, der fortsætter Retningen fra Nørrebrogade, har Navnet Tværgade og fører ud til Kystvejen, idet den undervejs

Studsgade Nr. 64-66 — Hotel „Jylland“.

skærer Mejlgade. I ældre Tider hed den Fægyde. Ejendommen paa Hjørnet af Tværgade og Studsgade er Hotel »Jylland«, en stor Bindingsværksgaard, der ved Rutebilernes Fremkomst har faaet en Renaissance som Diligence-Central. Der mangler kun Posthornets Toner til at skabe et Billede fra vore Bedsteforældres Tid. Nu er det erstattet af Bilhornenes øresønderrivende Brøl. Bygningen er opført af Etatsraad Eriksen, men er ombygget en Del. Hotellet oprettedes 1838 og tilhører nu S. M. Christensen, født 1869 i Ødum.

H. H. Brandt,
Købmand.

Chr. Vestergaard-Nielsen,
Grosserer.

Hans Andersen,
Købmand.

Nr. 62, 60, 58, 56 og 54 er en Række Smaahuse oprindelig ganske kønne Bindingsværksbygninger, men nu moderniseret med store Forretningsvinduer.

I Nr. 52 har vi en 4-Etages moderne Arkitektur-rædsel. Den optages i Stueetagen af Købmand *Hans Andersens* Tricotageforretning, der er etableret her i

Ejendommen 1907. Andersen er født 1873 i Bredsten. Ejendommen tilhører Proprietær V. Efsen,

Overfor ligger i Nr. 35 en af Studsgades smukke gamle Ejendomme, en Bindingsværksbygning, der tilhører *Jydsk Andels-Foderstofforening*, og hvor den deri værende gamle Købmandsforretning giver os et Pust fra svundne Tiders Handelsliv. Det smukke Gaardinteriør med Svalegange og Kornlofter er et Besøg værd. Forret-

Studsgade Nr. 52.

Studsgade Nr. 35.

ningen i Forhuset tilhører Købmand *H. H. Brandt*,
der er født 1862 i Horsens, etabl. 1892 i Aarhus, idet

Gaardinteriør til Studsgade Nr. 35.

han overtog den gamle Colonial, Korn- og Foderstof-forretning, der i sin Tid ejedes af en Købmand, som kaldtes »Møller i Bækken«, idet Borrebæk oprindelig havde sit Løb her ved Gaarden og forenedes med Bækken, der kom fra det nuværende »Vennelyst«.

Købmand Brandt er Medlem af Bankraadet for

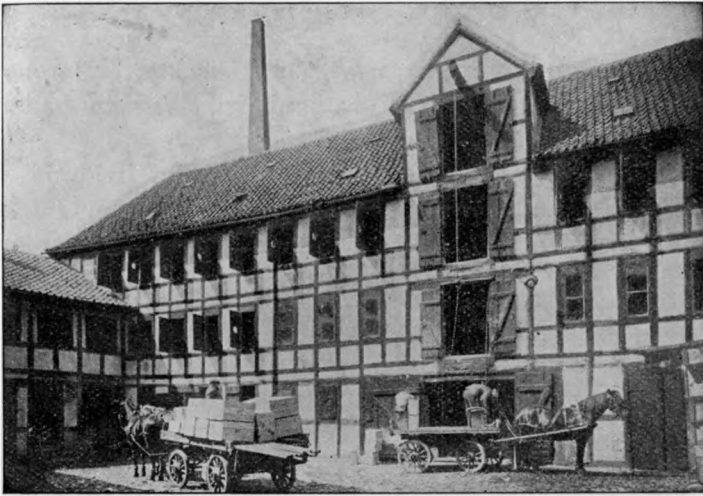

Studsgade Nr. 33.

Købmands- og Haandværkerbanken og i dens Kontrolkommité.

Nr. 33 er ligeledes en af de gamle Købmandsgaarde, som Studsgade i dens Egenskab som Hovedfærdselsaare var fuld af. Den pudsede Facadebygning gør et overordentligt solidt Indtryk og i Gaarden finder man et 3-Etages Bindingsværks-Pakhus. Ejendommen tilhører Grosserer *C. Vestergaard-Nielsen*, der købte den

af Købmand *Marthin Hansen*. Den nuværende Forretning — Korn- og Foderstoffer — er oprettet 1898 af Marthin Hansen, der 1914 optog Vestergaard-Nielsen som Kompagnon. Denne er født 1888 paa Limfjordsøen Fur. Han etablerede sig selvstændigt 1907 i Odder og overtog 1917, efter et 5-aarigt Kompagniskab med Marthin Hansen, Forretningen alene.

Gaardinteriør til Studsgade Nr. 33.

Købmand, nuværende Sparekassedirektør, Marthin Hansens Personalia findes under Spare- og Laanekassen i Østergade.

Nr 31 tilhører *Aarhus Dampvæveri*, der er startet 1893 af *H. N. Hviid*, med hvem Fabrikant *C. Marcussen* gik i Kompagni 1900, for derefter 1904 at overtage Ejendommen og Fabriken. December 1919 afgik han ved Døden, og hans Enke fører Forretningen videre

Chr. V. Christensen,
Købmand.

Jens Christensen,
Købmand.

Rob. Hjorth,
Grosserer.

med Sønnen *Poul Marcussen* som Direktør. Marcus-
sen jun. er født 1895 i København. Virksomheden
beskæftiger ca. 40 Mennesker.

Nr. 40 lige over for er en moderne, hvidpudset
4-Etages Ejendom med Mansardetage. Det er tillige
en Hjørneejendom, idet der herfra Studsgade fører en

Studsgade Nr. 31.

meget smal Gyde — »Snevringen« — ned til Mejlgade; Huset tilhører Bagermester *Marius Ingerdahl*, født 1867 i Skanderborg, overtog 1899 en 75 Aar gammel Bagervirksomhed i Studsgade Nr. 28 og købte 1909 sin nuværende Ejendom, hvor han indrettede et moderne Bageri.

Nr. 36, 34, og 32 er nogle smaa Huse, som ligger

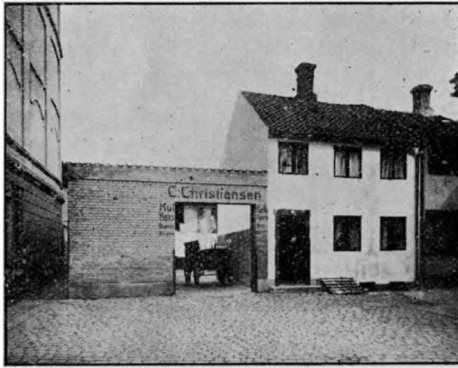
Studsgade Nr. 40.

tilbage fra Gadelinien og ligesom danner en privat lille Gade bag ved de følgende Par Huse, der har Facade til Studsgade.

Nr. 36 tilhører Brændselshandler *J. C. Christensen*, der er født 1887 i Aarhus. Forretningen overtog han efter sin Fader, der havde oprettet den 1890. Ejendommen købte han 1915 og lod den ombygge og restaurere.

Nr. 29 tilhører Købmændene Rob. Hjorth og Chr. V. Christensen. Det er en meget stor Ejendom, som fra Studsgadeejendommen gaar helt igennem til Nørregade, og den mellemliggende Grund optages af en Mængde Magasinbygninger og Pakhuse.

Ejendommen i Studsgade har faaet Navnet den Christensenske Gaard efter afdøde Købmand *Jens Christensen*, der 1869 grundlagde sin Forretning. 1876 over-

Studsgade Nr. 36.

gik den til en gros Handel, og flyttedes 1888 til Gaarden her i Studsgade. Den omfattede da baade Skibsrederi, Kul- og Trælasthandel, Kolonialhandel, ja, endog Hestehandel. I Aaret 1900 afstod Jens Christensen Kolonialhandelen til sin Svigersøn, Rob. Hjorth, og senere den øvrige Del af Forretningen til Sønnen, Chr. V. Christensen. Jens Christensen blev født 1840 i Spætrup, deltog i Krigen 1864 og var med ved Slesvig, Dybbøl og Fredericia. 1868 løste han Borgerskab i Hammel paa Skjoldlev Kro og drev samtidig Købmandshandel. 1869 etablerede han sig i Knudriisgade

Marius Ingerdahl,
Bagermester.

C. Højer,
Fabrikant, kgl. Hoflev.

J. Jensen,
Købmand.

her i Aarhus. Han var Byraadsmedlem fra 1894—1900, i 9 Aar Medlem af Ligningskommissionen, Fattigforstander og Formand i Grundejerforeningen. Han døde 5. Maj 1923.

Chr. V. Christensen er født 1878 i Aarhus.

Grosserer *Rob. Hjorth* er født 1869 i Aalborg.

Studsgade Nr. 29 — Den Christensenske Gaard.

1886--89 var han ansat hos Købmand J. Chr. Schibbye i Aalborg og Hjørring og derefter hos Jens Christensen i Aarhus. Hos denne blev Hjorth senere Prokurist, indtil han 1900 overtog Kolonialafdelingen under Firmanavnet J. Christensens Eftf. 1908 købtes Forretningen af Firmaet Fr. Th. Adolphs Enke, København, men 1915 købte Hjorth, der stadig havde ledet den,

Studsgade Nr. 27.

den tilbage og fortsatte den under Navnet Rob. Hjorth & Co. Samtidig oprettede han Firmaet »Aarhus Kaffe Kompagni«, der ligeledes har Domicil her.

Nr. 27 tilhører Frk. Thora Tandrup. Ejendommen optages af »Landboernes Tagpap- og Tjæreforsyning«, der tilhører Købmand *Anton Troelstrup*, født 1889 i Ikast, etableret 1910 i Aarhus. *)

Nr. 23-25 — en af Gadens hyggelige gamle Bindingsværksgaarde — tilhører Slagtermester A. Ovesen.

*) Virksomheden er nu flyttet til Vestergade Nr. 26-28.

I Ejendommen residerer Mineralvandsfabriken „*Echo*“, der er oprettet 1885 af Christensen & Mogensen. Den overtoges 1904 af Fabrikant *Chr. Høyer*, født 1879 i Aarhus. 1921 blev Høyer tillagt Prædikaten: Kgl. Hofleverandør. Høyer er Bestyrelsesmedlem i Jydsk Mineralvandsfabrikant-Forening.

Nr. 24-26 paa den anden Side af Gaden tilhører

Studsgade Nr. 23-25 — Mineralvandsfabriken „*Echo*“.

Snedkermester E. Rasmussen. Den heri liggende Forretning er grundlagt ca. 1895 af Snedkermester *I. Rasmussen*, og laa da paa Hjørnet af Mejlgade og Tværgade. Hans Søn, *Edvard Rasmussen*, overtog den 1919. Rasmussen jun. er født 1894 i Aarhus.

Nr. 19-21 ejes af Købmand *J. Jensen*. Det er en gammel Bindingsværksgaard, som menes at være opført omkring 1780 og rimeligvis har hørt sammen med Nr. 23. Den heri liggende Købmandshandel er grund-

lagt 1871 af J. Jensens Fader, der havde samme Navn. Denne havde 1868 købt Nr. 21, hvis Bindingsværksfacade han 1871 — efter den Tids Mode — lod overpudse. 1901 købte han Nr. 19. Da Jensen sen. døde, 1915, overtog Sønnen Ejendommen og Forretningen, som han iøvrigt havde ledet siden 1883. Jensen jun. er født 1856 i Aarhus.

Studsgade Nr. 24-26.

Ejendommene Nr. 16-22 tilhører *Arbejdernes Produktionsforening*. Ogsaa her træffer vi en af Byens gamle Købmandsgaarde, dejligt Bindingsværk i saavel Facadebygningen som Magasinbygningerne i Gaarden.

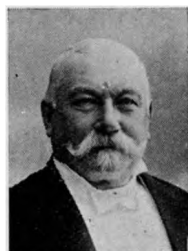
Nr. 27 er en moderne Ejendom, der danner Hjørne med Paradisgade. Den ejes af Manufakturhandler Martin Møller. Stueetagen optages af Cafè de la Reine,

L. Friis,
Skomagemester, R.

H. Chr. Secher,
Malermester.

I. M. Chr. Larsen,
Kunstsmed, R.

der tilhører Restauratør Chr. Jensen, født 1882 i Mejlby, etableret 1908 i Aarhus.

Inden vi gaar videre ad Studsgade, vil vi undersøge, hvad Paradisgade har at byde paa.

Gaden er Forbindelsesled mellem Studsgade og Nørregade, men om der her hersker saa paradisiske

Studsgade Nr. 19-21.

Tilstande, at den er berettiget til det smukke Navn, vil vist være en dristig Paastand.

Paradisgade præges af Kommuneskolen med dens grønne Træer paa Østsiden og »Værket«, der ligger lige overfor.

Aarhus Haandværkerforening blev stiftet i det berømte Aar 1848 i »Harmonien« paa Vestergade, som

Studsgade Nr. 17.

en Følge af, at Kommissionen af 3. April 1840 afgav sin Betænkning 1847. Da indsaa de faglærte Haandværkere, at de maatte slutte sig sammen, og Drivfjedren her i Aarhus var Handelsgartner *F. J. Chr. Jensen*. Allerede 4 Aar efter (1852) arrangerede Foreningen en Udstilling af »jydske Haandværks- og Fabriksarbejder«, som opnaede at vække stærk Misundelse i København.

Den 29. Juni 1866 nedlagde Kong Christian IX

Grundstenen til den nuværende Asylbygning, og Aaret efter begyndte man paa selve Hovedbygningen, der er opført af Professor Walther med Tømrermester Andersen som Konduktør, og i Julen (20. Decbr.) 1868 blev »Værket« indviet. Den er senere gentagne Gange

Haandværkerforeningen.

bleven udvidet med Tilbygninger, men Foreningens Vækst kræver stadig mere Plads.

Aarhus Haandværkerforening har en af Byens største Sale og ubetinget den smukkeste. Dog kan det siges straks, at Aarhus i høj Grad trænger til en Mødesal, der kan rumme 3—4000 Mennesker. Men allerede er der udarbejdet nye Planer om Ombygning og store Tilbygninger, og man venter, at Haandværkerforeningen

inden ret mange Aar vil udvide sig med en ny treetages Bygning med 7 Butikker mod Gaden, en Festsal til 1200, Foreningslokaler m. m. (Planer af Arkit. C. F. Nielsen).

Det vil her være umuligt at komme ind paa Haandværkerforeningens Historie, hvor fristende det end kunde være, da denne nemlig for en stor Del afspejler selve Byens Historie; men jeg vil nøjes med at hen-vise til R. Bergs Festskrift ved 50 Aars Jubilæet 1898 og »Illustreret Tidende« for 8. Januar 1899 (40, Nr. 15, Side 253).

Aarhus Haandværkerforening tæller ca. 2300 Medlemmer, og er saaledes Byens største Forening. Dens Bygninger blev før Krigen brandforsikret for 255,000 Kr. Biblioteket indeholder 3000 Bind skønlitterære og tekniske Værker og er aabent hver Mandag og Torsdag Aften i Vintermaanederne.

Foreningen raader desuden over 27 Legater; adskillige er paa 10,000 Kr., et enkelt — stiftet af Købmand Wærum — er paa 50,000 Kr.

Bestyrelsen bestaar af Formanden, Skomagermester *Lauritz Friis*, R. af D., født den 6. December 1856 i Lemvig. Næstformanden, Malermester *H. Chr. Secher*, født 1862 i Ebeltoft. Snedkermester *P. K. Petersen*, R. af D. (Biografi, se I Del, 2. Halvbind, Side 325). Tømrmester *R. A. Koch*, R. af D., født den 12. Marts 1849 i Cristrup.*) Bogtrykker *M. Geertsen*, R. af D., født 1863 i Aarhus. Blikkenslagermester *H. P. Salling* (se I Del, Side 132 og 232). Snedkermester *Chr. Kortsen* (se II Del, Side 212). Mekaniker *Emil Andersen* (se II Del, Side 263). Tømrmester *N. Chr. Withen* (se I Del, 2. Halvbind, Side 381). Sekretær er *H. C. Pedersen*, Dbm., født 1864 i Vejens.

*) Koch afgik ved Døden den 27. April 1923.

S. Pedersen,
Overlærer.

Jul. Andersen,
Fabrikant, R.

J. A. Alstrup,
Købmand, R.

Naar vi omtaler Aarhus Haandværkerforening, vil det være umuligt andet samtidig at omtale Kunstmed *I. M. Chr. Larsen*, R. af D., født den 6. April 1844 i Odense, hvor han lærte sit Haandværk hos Kleinsmed H. Sørensen og paa Odense tekniske Skole. Derefter paa Farten gennem Europa — efter god gammel Skik — med 3 Aars Ophold i Paris. Borgerskab i København 1869, Formand hos H. P. Jensen i Mejlgade i Aarhus 1870; Borgerskab i Aarhus 1872. I Bestyrelsen for Haandværkerforeningen 1888—1908, Formand fra 1894. En overvældende Mængde af øvrige Tillidshverv, bl. a. Medlem af Byraadet i 6 Aar, Æresmedlem af Aarhus Smedelaug. Det var Larsen, der undfangede Idéen til Landsudstillingen i Aarhus 1909, og af hans Arbejder kan bl. a. nævnes Telefonanlægget Aarhus—

Borgerskolen i Paradisgade.

Kalundborg og Jernarbejdet til Aarhus Domkirkespir. Paa den anden Side af Gaden ligger *Borgerskolen i Paradisgade*, der blev taget i Brug 1862. Medens Skolerne paa Vestergade og Mejlgade var Betalingskoler, er denne en direkte Fortsættelse af den gamle Fri-skole, Byens ældste, som Biskop Hygum indrettede.

Studsgade Nr. 15 — Paradisgade Nr. 1-3.

Fra 1806—62 havde den Lokaler i en Bygning paa Hjørnet af Grønnegade og Munkegade, som oprindelig var et af Hospitalets Udhuse. Den nuværende Skole, som 1911 er blevet udvidet ved Tilbygninger, har 14 Klasseværelser, Gymnastiksal, Baderum, Lokaler til Naturkundskab og Husgerning samt til Børnebespisning. De henved 700 Elever er fordelt i 21 Klasser. Overlærer er *S. Pedersen*, født 1854 i Koldt ved Aarhus; Forstander for Aarhus Handelsforenings Aftenskole fra

1901, Medlem af Bestyrelsen for Aftenskoleforbundet og for Aftenskolen for Arbejdere i Aarhus.

Af Paradisgades øvrige Ejendomme tilhører Nr. 8, 10, 12, 17, 15 og 1-3 henholdsvis Repr. O. Petersen, Enkefru Berntsen, Papirhandler Grauert, Bogtrykker Berg, Tømrer A. Andersen og Fabrikant Jul. Andersen. Den sidste er samtidig Hjørneejendommen Studsgade 15, en gammel toetages Bygning, der tidligere tilhørte Haandværkerforeningen. 1919 købte Fabrikant Andersen — sammen med Slagtermester Ovesen — den af Malermester Riis. I mange Aar var der Bageri her, nu rummer den en hel Masse forskellige Virksomheder, og deriblandt Jul. Andersens Olieforretning,

Sæbe- og Kitfabrik, der er oprettet 1891. Fabrikant *Jul. Andersen* er født 1855 i Randers, Medlem af Hovedbestyrelsen for den internationale Good Templar Orden »I. O. G. T.« fra 1882—91, Formand for A/S Good Templar-Samfundet i Aarhus fra 1906, i Aarhus Byraad 1900—13, Medlem af Aarhus Amtsskoleraad fra 1903, og Medlem af Værgeraadet for Aarhus nordre Kreds fra 1905. Lige ud for Paradisgade ligger en stor moderne Ejendom, der

Studsgade Nr. 12-14, „Ejnarborg“.

er kaldt »Ejnarsborg«. Det er Studsgade 12-14, og den er opført 1895. Ejeren er Møbelhandler S. Nielsen, der residerer i den ene af Stueetagens Forretninger, der ligger i Nr. 14, medens den anden tilhører Slagtermester *Th. Harre*, der er født 1876 i Aarhus og etableret her 1917.

Nr. 8-10 er ogsaa en af Arbejdernes Produktions-

Studsgade Nr. 8-10.

Studsgade Nr. 3.

forenings mange Ejendomme. Her findes Arbejdsmandenes Fællesledelses Kontor og bl. a. en Konfekturforretning, tilhørende R. S. Wendelboe, der er født 1879 paa Samsø og etableret her 1909. Nr. 11 og 9 ejes af J. R. Jørgensen, og Nr. 7-5 af Købmand *J. A. Alstrup*, R. af D., født 1864 i Viborg, Borgerskab i Aarhus 1890, Medlem af Bestyrelsen for Garverforeningen i Danmark 1908—16, for Aarhus Handelsforening 1910—22, Formand fra 1915, for den jydsk

Handelshøjskole og Foreningen af jydsk Handelsforeninger fra 1916 o. m. fl. Han døde 1923.

Nr. 3 tilhører Sparekassekasserer C. Mortensen. Det er en temmelig stor Bygning, hvis pudsede Facade er kraftigt forsynet med Stukornamenter. I Stueetagen

„Cityhus“, Studsgade Nr. 1, Hj. af Klostergade.

findes bl. a. et Bageri, hvis Oprindelse gaar det meste af 100 Aar tilbage i Tiden, før den nuværende Ejendom opførtes. Bageriet tilhører nu Bagermester *Berlinus Nielsen*, født 1877 i Stensstrup, etableret 1906 i Aarhus, i sin nuværende Forretning 1908. Han er Medlem af Bagerforeningens Bestyrelse.

P. H. Erichsen,
Købmand, R.

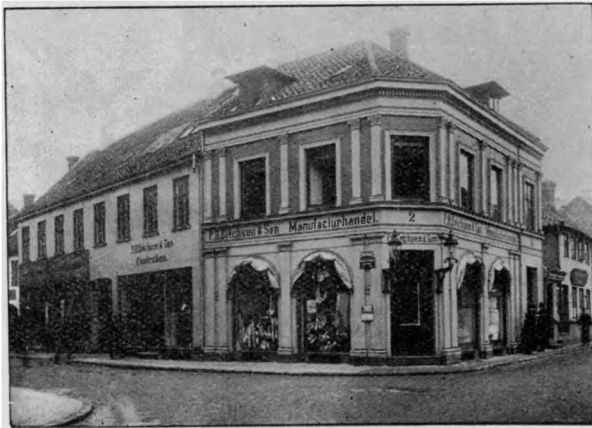

Mogens Erichsen,
Købmand.

Poul Marcussen,
Købmand.

Studsgade Nr. 1, Hj. af Klostergade, hedder »Cityhus« og er opført 1900 af Købmand *V. V. Aagaard*. Denne havde 1892 af Købmand Buchhave overtaget den gamle Ejendom med den deri værende Købmandsforretning, der har ligget her i hvert Fald siden 1792. I 1917 overtoges Ejendommen og Forretningen af Sønnen, Købmand *Knud Aagaard*, der er født 1891 i Aarhus. Studsgade Nr. 2-4 er Hjørneejendom til Gaden *Gra-*

Studsgade Nr. 2-4, Hj. af Graven.

ven. Den ejes af Købmand *P. H. Erichsen*, der 1876 etablerede sig her og gentagne Gange udvidede Forretningen, saaledes 1882, 1889 og 1909, da hele Ejendommen inddroges til Forretningens Brug (Damekonfektion og dertil hørende Systuer). *P. H. Erichsen*, R. af D., er født 1851 i Æreskøbing, har beklædt en

Volden Nr. 31 Hj. af Klostergade.

Mængde Tillidshverv, baade kommunale og indenfor Foreninger. Han optog 1906 som Kompagnon sin Søn, *Mogens Erichsen*, der er født 1879 i Aarhus, Medlem af Bestyrelsen for Manufakturhandlerforeningen og Formand for Sangforeningen »Brage«.

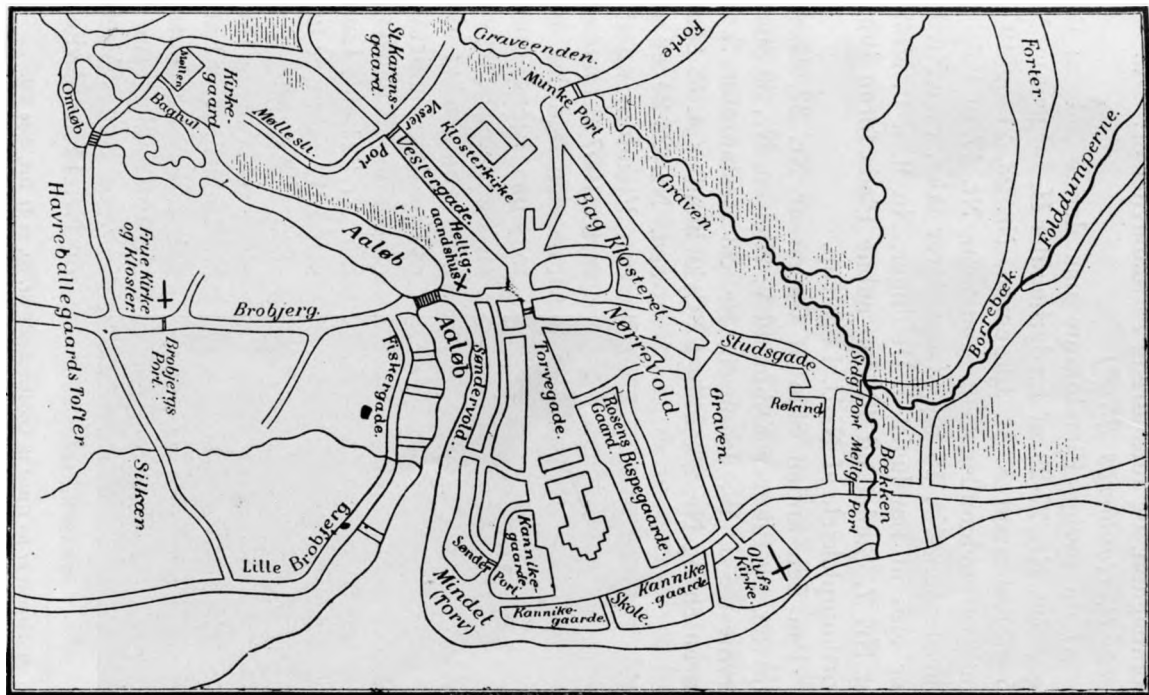
Vi fortsætter vor Vandring tværs over Graven, hvis Beskrivelse vi gemmer til Slutningen af dette Værk. Graven er jo som Regel noget af det sidste i denne

Verden. Med en lille Drejning til øst fortsættes Studsgade i Gaden *Volden*. Studsgade var imidlertid oprindeligt en Fortsættelse af Badstuegade, der herigennem havde Forbindelse med Landevejen til Djursland, men baade Badstuegade og Volden har for den nordlige Dels Vedkommende haft en anden Karakter og Retning, der maaske ved Ildebrand har forandret Bebyggelsen. Volden har uden Tvivl udmundet længere øst paa Gaden Graven. Volden har naturligvis sit Navn af Byens gamle *Nørrevold*, der, som Hoffmeyer formoder, har strakt sig fra Borgporten henover den nuværende Gade og langs med Gravens sydlige Side. At Gaden var bebygget i det 16. Aarhundrede, viser et Skøde fra 1594, der omtaler den i I Del, Side 81, beskrevne Ejendom (se: J. Hoffmeyer: »Blade af Aarhus Bys Historie«, S. 313).

Volden Nr. 24-26 og 22.

Den første Ejendom paa højre Haand er Volden Nr. 31, paa Hjørnet af Klostergade, der her møder Graven. Ejendommen, der er opført ca. 1890, tilhører Købmand *D. D. Vorbeck*, der købte den 1919—20. Vorbeck er født 1866 i Skive, overtog 1901 det i Studsgade ca. 1875 grundlagte Skræderfirma: *P. Houlberg*, som han ændrede til en gros Klædehandel. 1920 optog han Broderen, *Rud. Vorbeck*, født 1876 i Skive, som

Aarhus omkring Aar 1500.

Kompagnon, og forandrede Firmanavnet til: *Brd. Vorbeck, P. Houlbergs Eftf. *)*

Af de øvrige Ejendomme paa denne Side af Gaden, ejes Nr. 27-29 af Læderhandler H. Jørgensen, Nr. 25 af Købmand A. M. Jørgensen, Nr. 23, 21 og 19 af Antikvarboghandler Chr. Andersen, Nr. 17 af Frk. A. Christensen, Nr. 15 og 13 eksisterer ikke, men Nr. 11, der ejes af Bandagist J. Oettinger, Nr. 9 af P. Møller og Nr. 7, Stedet ud til den aabne Plads foran Borgportkomplekset, af N. U. Løgstrup.

Paa den anden Side af Gaden er Nr. 32, Hj. af Graven, og tilhører Købmand V. Nielsen, Nr. 30 Snedkermester J. W. Jacobsen, Nr. 28 Restauratør S. P. Sørensen og Nr. 26, 24 og 22 Cyklehandler A. P. Laur-

sen. Nr. 24-26 er nu een Ejendom og opførtes 1907 af Laursen. Før den Tid laa her to smaa Ejendomme, en- og toetages, og ved Udgravningen af den ny Ejendom, fandt man en gammel Ringbrynje her. Nr. 22 købte Laursen 1912. Han er født 1865 i Assendrup og etableret i Aarhus 1897. Nr. 18-20 tilhører Lampehandler R. Jensen, Nr. 16 Tandlægerne N. Chr. og Agnes Møller og Nr. 14 Antikvitets-

Volden Nr. 14.

*) Firmaet er nu flyttet til Guldsmedgade Nr. 30, se II Del, Side 232.

D. D. Vorbech,
Købmand.

A. P. Laursen,
Cyklehandler.

S. C. Busse,
Antikvitetshandler.

handler *S. C. Busse*, der købte den 1912 og lod den ombygge. Der findes endnu Bindingsværksrester i Husets sydlige Gavl. Busse er født 1882 i Væt, etablerede 1912. De næste to Ejendomme, Nr. 12 og 10, er de i I Del, Side 81, omtalte, og dermed er vi ved Rosensgade. Her er, siden den blev beskrevet i I. Del, sket en Del Forandringer, og flere vil i den nærmeste Tid forandre meget. En Del af Anlægget mellem Ho-

Rosensgade Nr. 30.

tel Royal og Kommunekontorets Ejendone vil blive sløjfede og den kønne Nationalbankbygning nedbrudt. Domkirkens Frilæggelse er immervæk det eneste saliggørende, og de værdifulde Grunde betyder aabenbart intet for Kommunens Budget. Bispegade vil ved Forandringen blive meget bredere, hvilket muliggør Oprettelsen af en Omnibilcentral i de midt for Gaden

AagadeNr. 1-3, Hj. af Immervad.

liggende Ejendomme, og indrettes saaledes, at Vognene kan køre ind fra Rosensgade og ud til Graven. Om denne Gade er bred nok til denne Trafik, er vist et stort Spørgsmaal. „*Jyllandsposten*“ har nu faaet sin egen store, smukke Ejendom i Frederiksgade Nr. 72 og forlader derfor Rosensgade. Og inden vi i denne Bog tager Afsked med Gaden, nævner vi Nr. 28, der tilhører Firmaet *Joh. Baune & Co.* (om Kbm. Baune: Se I. Del, 2. Halvbind, Side 453), og Nr. 30, der tilhører den gamle Vognmand *M. Jensen*, R. af D., født

3. Marts 1847 i Grenaa, Borgerskab i Aarhus 1883, købte Ejendommen her 1900 og ombyggede den gamle Staldbygning, som var opført ca. 1849 af Vognmand Jacobsen. Efter Sigende har Byens første Posthus ligget her, og Postkørslen har aabenbart været varetaget af Jacobsen. Vognmandsforretningen er en af Byens

Aagade Nr. 5.

største, og 1913 optoges Sønnen, *J. C. K. Jensen*, født 1881 i Aarhus, som Kompagnon.

Vor Vandring fortsættes derefter gennem Resten af Gaden Volden over St. Torv, gennem Maren Smeds-
gyde — en Retning, som forresten ved Vestervoldens
Nedlæggelse blev anvendt ved Anlæggelsen af den da-
værende »Agevej« — derefter gennem Sct. Clemens-
stræde og Immervad til Aagade, hvor vi maa supplere
vor tidligere Beskrivelse (se I. Del, 2. Halvbind, Side

362). Ejendommen paa Hjørnet af Aagade og Immervad, Nr. 1-3, tilhører Købmand *S. H. Borup*, født 1876 i Maarslet, etableret 1913 i Aarhus. Bygningen er opført 1898 efter Arkitekt Kühnells Tegning, men for Facadens Vedkommende ombygget 1917 af Arkitekt Thorkel Møller. Ejendommen danner sammen med Immervad Nr. 11 og Clemensstræde Nr. 4 et ensartet

Aagade Nr. 7.

Aagade Nr. 9-11.

Kompleks. Nr. 5 ejes af Glarmester *I. Chr. Withen*, der lod den opføre 1892—93. Ejendommen gaar igennem til Clemensstræde, hvor Facaden er tegnet af Arkitekt Bech, medens den franske Facade mod Aagade er tegnet af Jensen Wroue. Glarmester Withen er født 1864 i Krajbjerg Hornslet Sogn, etableret 1890, idet han overtog Forretningen her, som er grundlagt 1875. Withen er Medlem af Hovedbestyrelsen for Glarmesterlauget i Danmark og Kasserer for den jydsk Afdeling.

Nr. 7 tilhører Købmand *Carl Mouritzen*, født 1854 i Kerteminde, etableret 1881 i Nr. 3, købte 1897 Nr. 7, der dengang var et lille toetages Hus, der ligesom den nuværende Bygning gik igennem til Clemensstræde. 1906 ombyggede han efter Arkitekt Bechs Tegning Ejendommen mod Aagade og 1914 mod Clemens-

Aagade Nr. 25.

stræde efter Arkitekt Frimodt Clausens Tegning. Nr. 9-11 er opført 1893—94 og erstattede et gammelt etetages Hus. Ejendommen tilhører Købmand *Abraham Andersen*, der købte den 1908 af Smedemester Bischoff og ombyggede den 1920 dens Facade, baade mod Clemensstræde og Aagade, og overdækkede Gaarden til Forretningslokaler, alt efter Arkitekt Klemanns Tegning. Købmand Andersen er født 1872 i Balle og etableret her i Aagade 1904, idet han overtog den

1874 grundlagte Forretning efter Købmand S. Sørensen. Husene herfra til Nr. 25 er behandlere i I. Dels Beskrivelse af Aagade, og Nr. 25 er ogsaa tildels beskrevet, nemlig i II. Dels Beskrivelse af Sct. Clemens-torv (se Side 141), idet det er den Del af »Rømerhus«, som ligger under Torvets og Clemensbroens Niveau.

Fiskergyde Nr. 33-39, Hj. af Fiskergade.

Denne »underjordiske Afdeling« er optaget af en Del Butikker, bl. a. en, hvor man kan faa det berømte Hasle Sigtebrød, og endvidere Rømerhus' Vildt- & Fiskehandel, der tilhører *Hans Christensen*. Han overtog den 1919 efter sin Fader, *Hans Christensen, sen.*, der er født 1851, og oprettede Forretningen 1890 samt et Fiskerøgeri i Møllestien (nu i Dannebrogsgade). Christensen jun. er født 1875 i Aarhus. Vi fortsætter Turen

ad Aagade under Clemensbro og til en lille Bro længere henne, som fører over Aaen til Fiskergyde. Denne fører op til Fiskergade, hvor det østre Hjørne er Ejendommen Fiskergyde Nr. 33-39. Her laa — som Gadennummeret endnu viser — fire smaa Ejendomme, hvoraf Hjørnестedet var af Bindingsværk. De købtes 1902 af Fabrikant *I. C. Nørgaard* og Garver Flach og blev 1920 nedrevet, hvorefter den nuværende firetages Ejendom

Fiskergade Nr. 82.

opførtes efter Arkitekt Kühnells Tegning. Fabrikant Nørgaard er født 1869 i Vattrup ved Kjellerup, etableret 1887 i Vattrup og i Begyndelsen af 90erne i Aarhus. Nørgaards nuværende Virksomhed hedder *Østjydske Skotøjsfabrik*.

De øvrige Ejendomme paa Fiskergades nordøstlige Side er omtalt i I Del, Side 366—68. Den sydøstlige Side bestaar hovedsagelig af smaa, tarvelige toetages Huse. Nr. 1 repræsenterer Typen. Den ejes af Slagtermester *Oskar Petersen*, født 1891 i Aarhus, etableret

1916 i Jægergaardsvej Nr. 33, som han solgte 1921 og flyttede derpaa til Fiskergade. Gaar vi mod Vest til den anden Del af Gaden, har vi, efter at have passeret under Broen, paa den nordlige Side af Gaden Nr. 11, der er opført 1900 af Tømrermester Møller. Før den laa her en gammel Ejendom med Have ud til Aaen. Bygningen tilhører Ejendomsmægler *M. Ander-*

Fiskergade Nr. 9.

Fiskergade Nr. 11.

sen, der købte den 1904 og i 1913 ombyggede Facaden. Andersen er født 1859 i Søften, var oprindelig Landmand, og nedsatte sig i Aarhus 1884.

Nr. 9 var tidligere to smaa Huse. I disses Sted opførte Murermester Clemmensen 1898 den nuværende treetages Ejendom, som igen blev ombygget 1903 af Købmand P. Koch. Den tilhører nu Spejlfabrikant Jens Laursen, der er født 1866 i Gosmer i Halling Sogn, etableret i Aarhus 1892 og siden 1904 i Fiskergade.

Nr. 5-7 var indtil 1908, da Skrædermester *P. Madsen Bæk* byggede den sammen, to smaa Ejendomme, som hans Fader, Daniel Madsen Bæk, havde købt henholdsvis 1891 og 1883, og lod nyopføre 1893 og 1884. Facaden mod Fiskergade er efter den sidste Ombygning pudset og prydet med Laurbærkranse og Guirlander i Stuk. Baghuset ud mod Aaen er tegnet af

Fiskergade Nr. 3.

Fiskergade Nr. 5-7.

Arkitekt Ludvig A. Petersen. Skrædermester Madsen Bæk er født 1879 i Aarhus og overtog 1904 Ejendommen og Forretningen, som Faderen havde grundlagt 1880 paa Graven Nr. 23-25. Madsen Bæk har Æren for at Aarhus har faaet en Cyklebane. Hans store Interesse for Cyklesporten, parret med en ukuelig Energi, overvandt alle Hindringer. De mange Tusind Kroner der var nødvendige, skaffede han tilveje, og en tip top Bane var i Løbet af utrolig kort Tid opført — den

Oskar Petersen,
Slagtermester.

P. Madsen Bæk,
Skrædermester.

Jens Laursen,
Spejlfabrikant.

eneste i Landet udenfor Hovedstaden. Se senere under Aarhus Idrætspark.

Fiskergade Nr. 3 tilhører Fabrikant Gloggengiesser og Fiskergade Nr. 1 er Hjørnet af Frederiksgade, som vi nu kommer ud til. Ejendommen er omtalt, da vi i I. Del, 2. Halvbind, beskrev Frederiksgade i Retningen Syd til Nord — fra Vesterallè til Immervad (Siderne 319—347). Nu gaar vi den modsatte Vej og medtager de Bygninger, der ikke blev omtalt i første Omgang.

Frederiksgade Nr. 3 — Fiskergades andet Hjørne — er *Hotel „Frederiksbro“*. Det er oprettet her 1899 af Restauratør Herluf, og købtes 1910 af Hotelejer *Peter Zacho*, født 1874 i Hammel. Ejendommen er i 2 Etager med Manzard, som er paabygget af Zacho.

Nr. 5, en lille toetages Ejendom, tilhører Købmand P. Nielsen og Nr. 7 Skomagermester *Anton Christensen*, født 1870 i Tim, etableret 1897 i Aarhus, købte Ejendommen her 1904. Den bestaar af 2 Etager med Kvist til Gaden og 3 Etager til Gaarden. Oprindeligen laa her et gammelt Bindingsværkshus, som 1881 blev ombygget af Urmager Hald. Nr. 9 er i 3 Etager og tilhører Læge P. Sternum.

Ud for Fiskergade ligger Frederiksgade Nr. 12. Det

var tidligere en køn Bygning af Bindingsværk, som nu er dækket af Kalkpuds, og Stueetagens store Forretningsvinduer har ødelagt dens Stil. Den tilhører Møbelsnedkerfirmaet Brd. Nielsen Nordmar, som købte den 1918 af Enkefru Schiødte. Snedkermester *Bertel Nielsen Nordmar*, der nu er Eneejer, er født 1882 i Løsning og etableret 1912 i Aarhus. Han er i Bestyrelsen for Kristelig Hjelpekasse og i Repræsentant-

Frederiksgade Nr. 12.

skabet for Kristeligt dansk Fællesforbund. Nr. 14 er et gammelt, lille Hus, hvor man kan naa Tagskægget uden at strække sig ret meget, hvorimod Nr. 16 er en betydelig større Ejendom med Forhus i 2 og Baghus i 3 Etager. Den tilhører *Kirkens Korshær*, der har Spi-sehus her. Her findes ogsaa et hundredaarigt gammelt Bageri, som tilhører Bagermester *Wilhelm Johansen*, født 1897 i Aarhus.

Nr. 18 er opført 1882—83 af Modehandler Lauritzen, der nedrev de to gamle Bindingsværkshuse, som

Peter Zacho,
Hotelejer.

Lorentz Lauritzen,
Snedkermester.

Severin Svendsen,
Restauratør.

laa her. Den nuværende treetages Ejendom købtes 1892 af Urmager *S. P. Johnsen*, født 1861 i Strands, etableret 1887 her i Ejendommen.

Nr. 23 er opført ca. 1860, tilhører, siden 1919, Snedkermester *Lorentz Peter Lauritzen*, der er født 1869 i

Frederiksgade Nr. 16.

Aarhus, etableret 1901 i Østergade 24 og her 1904. Han er Medlem af Bestyrelsen for »Det blaa Kors«.

Nr. 27 tilhører Fabrikant N. Clausen og Nr. 31 Glarmester *N. O. Stoltz*, født 1850 i Varup, etableret 1877 i Aarhus, købte 1896 Ejendommen, der er opført ca. 1850. Nr. 34-36 tilhører Papirhandler *Chr.*

Frederiksgade Nr. 23.

Kielberg. Det er en stor firetages Ejendom med pudset Facade og Stukornamenter. I Stueetagen er der naturligvis Forretninger, tilhørende Aarhus Papirforretning og A/S Landbrugsmaskin-Kompagniet i København, der oprettede Filialen her 1920. Dens Bestyrer er M. Christensen, født 1874 i Korsør. Naar Østergade er passeret, har vi af de ikke tidligere nævnte Ejendomme paa venstre Haand Nr. 67, der tilhører Ma-

skinhandler *S. I. Lyngfeldt*, født 1884 i Galten, etableret i Aarhus 1899 og købte Ejendommen 1918. Forretningen, der omfatter alle Slags Landbrugsmaskiner, blev efter en større Ombygning af Ejendommen, 1920, flyttet hertil. Nr. 75 er en Del af den i I. Del, Side 323, omtalte Købmand Spliids Gaard, som nu tilhører

Frederiksgade Nr. 36.

A/S Weiling & Søndergaard, der købte den 1916. *P. I. Weiling* er født 1881 i Hjerm og *Ad. Søndergaard* samme Sted 1884. I Ejendommens Forhus ligger *A/S Mørtelkompagniet* og *Hotel „Hafnia“*, som drives af Restauratør *Severin Svendsen*, født 1873 i Tolne, etableret 1904 i Fredensgade og startede Hotellet her 1915.

Nr. 72 er omtalt i I. Del, 2. Halvbind, Side 327. Siden da er den gamle Købmandsgaard nedrevet, og

i dens Sted har Redaktør S. W. Nielsen efter Arkitekt Fr. Clausens Tegning opført en stor moderne Ejendom til »Jyllandsposten«. Under Udgravningsarbejdet i Haven, gjorde man nogle interessante Fund af Resterne fra det gamle »Vor Frue Kloster« (se I Del, 2. Halvbind, Side 319—20, og Kortet i 1. Halvbind, Side 16).

Frederiksgade Nr. 67.

Nr. 76 er en ældre Bygning, hvis Gavl, der vender ud mod Gaden, en senere Tid har ombygget i Renaissancestil. Ejendommen har siden 1898 tilhørt Restauratør *Laurs Winther*, der er født 1860 i Hvilsted, oprindelig Landmand, og etableret 1892 i Aarhus.

Nr. 78 og 78 A tilhører Grosserer *Johs. Jensen*, der købte dem 1919. Nr. 78 er bygget ca. 1880 sammen med Nr. 76 A, der er i samme Stil. Nr. 78 A er ca.

C. M. Christensen,
Hotelejer.

Anton Christensen,
Skomagemester.

H. Madsen,
Direktør. *)

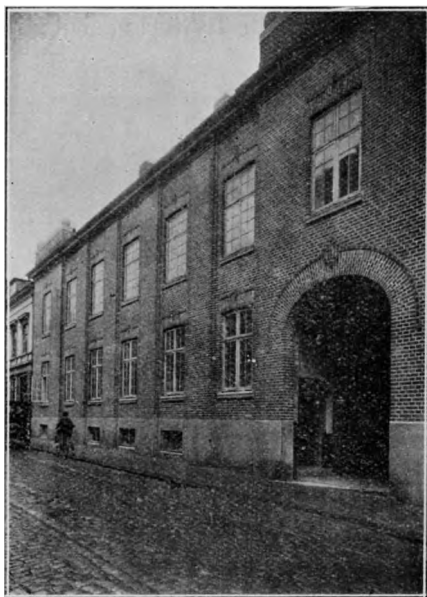
20 Aar yngre. Til begge Ejendommene hører Side- og Bagbygninger. Johs. Jensen er født 1860, etableret i Hammel 1888 og i Aarhus den 1. November 1920 med en gros Forretning i Skotøj, er tillige, siden 1918, Medindehaver af Volbæk & Jensens Skotøjsfabrik, der beskæftiger ca. 20 Mennesker (se iøvrigt I Del, 2. Halv-

Frederiksgade Nr. 75 — Hotel „Hafnia“.

*) Se Side 38.

bind, Side 313. Nr. 80 tilhører Fouragehandler *C. Rasmussen*, som købte den 1895 sammen med Svogeren, Restauratør *Jens Madsen*. Det heri værende *Hotel Dania* er oprettet 1891 af Restauratør Paul Petersen. Før den Tid var her et Stenhuggeri. Efter Madsens

Frederiksgade Nr. 72 — „Jyllandsposten“.

Død 1917 overtog Enkefru Pouline Madsen Hotellet. Christen Rasmussen er født 1863 i Tvingstrup.

Nr. 82 tilhører Papirhandler J. Jensen og Nr. 84-86 Hotelejer C. M. Christensen. Denne er Hjørnестedet ved Vesteralle og optages af Hotel »Kronborg«, som Christensen oprettede 1897. Ejendommen er opført 1865 paa en Grund, der indtil da optoges af Købmand Herskinds Tømmerplads. I Ejendommen har der sik-

kert været drevet Restauration siden Opførelsen, og erindres utvivlsomt af alle de, der har aftjent deres Værnepligt i den overfor liggende Rytterkaserne. C. M. Christensen er født 1855 i Hornslet, etablerede sig som Købmand 1889, da han købte Ejendommen.

Overfor Hotel »Kronborg« har vi paa Hjørnet af Vesteralle og Frederiksalle Rytterkasernen (se I. Del, 2.

Frederiksgade Nr. 76.

Halvb., S. 318). Kasernen huser 3. Dragonregiment, der kan føres tilbage til 1670, da det blev oprettet under Navn af „*Slesvigske nationale Rytterregiment*“, hvis Jordegods laa i Rendsborg, Flensborg og Haderslev Amt. Det var første Gang i Felten i Mecklenburg og Pommern under den skaanske Krig, der udbrød 1675. Aaret efter deltog det i det berømmelige Slag ved Lund, hvor Regimentets første Chef, *Henrik Sehested*, fandt Heltedøden, og 1677 var det med i Slagene ved

Malmø, Landskrona og Kristiansstad. 1681 fik det Navn af „2. Fynske Regiment nationale Rytteri“ med Kron-gods i Odense og Assens Amter. I de følgende Aar fik det fuldt op at bestille. 1712 — under den store nordiske Krig — deltog det under den tapre *Matthias Rosenørn* i det berømte Slag ved *Gadebusch*. Det var med ved Svenskernes Indeslutning i Tønning, ved

Frederiksgade Nr. 78 A.

Frederiksgade Nr. 78.

Stralssunds Belejring 1715 og Vismars 1716. Efter Fre-den 1720 vendte det tilbage til Fyn. I 1658 var Regi-mentet atter paa Krigsfod i Holsten, og under Syvaars-krigen var det 1762 i Mecklenburg. Ved Hærordningen 1763 mistede Regimentet sit Ryttergods, blev til et hvervet Dragonregiment og skiftede flere Gange Navn. I 1772 er det benævnt „*Det Fynske Regiment Rytteri*“, i 1785 „*Det Fynske Regiment Dragoner*“ og i 1796 „*Det Fynske Regiment lette Dragoner*“. Ogsaa i 1801 og 1807 var det paa Krigsfod, men blev paa Fyn. I

1813 deltog det i Felttoget i Mecklenburg, og det var i høj Grad medvirkende til det heldige Udfald af den afsluttende Fægtning ved Sehested den 10. December 1813. Aaret efter vendte Regimentet tilbage til Odense, hvor det forblev til 1848. Det havde i 1842 faaet Navnet „6. *Dragonregiment*“. Som saadan deltog det i den første slesvigske Krig, Ritmester *Würtzens* Angreb med 1. Eskadron i Slaget ved Slesvig den 23. April 1848,

Frederiksgade Nr. 80.

og 2. og 4. Eskadrons Deltagelse i den berømmelige Rytterfægtning ved Aarhus, den 31. Maj 1849, hvor især Ritmestrene *Barth* og *Heramb* og Løjtnant *Cetti* udmærkede sig, hører til Regimentets mange stolte Minder. Rytterstenen paa Randers Landevej er et synligt Minde om den sidstnævnte Kamp. I 1864 var Regimentet ofte i Ilden. Den tapre Dragon, *Niels Kjeldsens* heltedmodige Kamp mod den preussiske Husarpatrouille, som tilsidst skød ham ned bag fra, stod i Forbindelse med Regimentets bekendte Kamp ved Højen. Efter

Krigen blev det forlagt til Kolding, Horsens og Aarhus, i hvilken By det senere som Helhed kom til at ligge. Det fik i 1865 Navnet „3. Dragonregiment“ og optog samme Aar i sig det nedlagte gamle 3. Dragonregiment, bedre kendt under Navnet „Prins Ferdinands Dragoner“, som siden 1819 havde haft fast Garnison i Aarhus. Dette havde ogsaa en smuk Krigshistorie, det

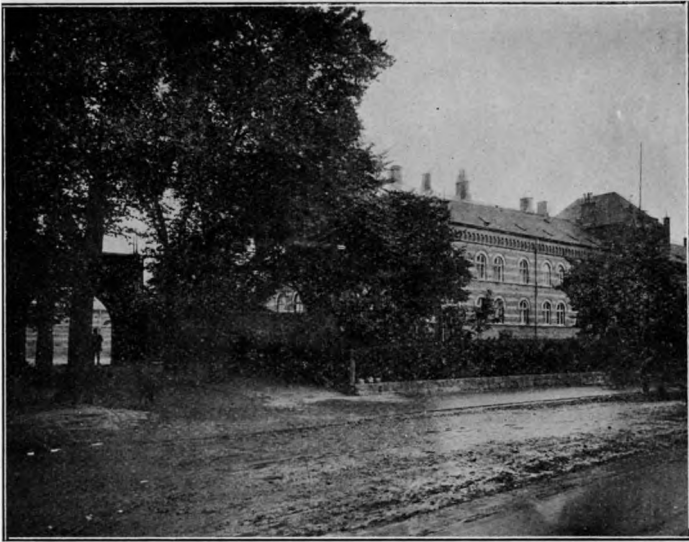

Frederiksgade Nr. 84-86, Hj. af Vesteralle.

var med i Rytterfægtningerne ved Aarhus 1849, Overfaldet ved N. Snede samme Aar og Fægtningen ved Vorbasse 1864. Vor nuværende Konge gjorde 1892, som Prins Christian, Tjeneste ved Regimentet. Dets nuværende Chef er Oberstløjtnant *Oscar Philipsen*, R. af D., Dbm., St. Stanilaus 2. Kl., Bucharas opgaende Stjerne, finske hvide Rose, Æreslegionen, m. fl., født den 7. November 1872 paa Frederiksberg.

Den søndre Kirkegaard — eller Assistentskirkegaarden — ved Frederiksalle blev indviet 1918 af

Biskop Birch. Den afløste de Kirkegaarde, som fandtes omkring Domkirken og Frue Kirke og den gamle Sct. Olafs Kirkegaard. Den sidste Begravelse paa Olafskirkegaarden fandt Sted 1828 og var den sidste, der blev foretaget i den indre By. Der indrettedes nu ikke flere Gravsteder paa denne Kirkegaard, men den skal om-

Rytterkasernen.

dannes til Park, efterhaanden som Gravstederne forfalder. Desværre bliver Parken næppe til det, som det dog oprindeligt var tiltænkt, den skulde være; de omfattende Banegaardsforhold og Gadeanlægget ind over den østlige Del af Kirkegaarden har allerede spoleret de fleste gamle Træer.

Endskønt det vilde føre for vidt at komme ind paa Kirkegaardens Mindesmærker, mener jeg dog, jeg bør

gøre en enkelt Undtagelse. Paa den gamle Kirkegaard, mellem de gamle Familiebegravelser, blev der i Sommeren 1909 rejst et stort og smukt Monument over 40 Krigere, der døde i og ved Aarhus i de Slesvigske Krige, uden Hensyn til, at nogle af dem var faldne paa tysk Side. Indskriften lyder:

MINDE
over
40 KRIGERE
FRA FELTTOGENE 1848—49—50
OG 1864
SOM ERE BEGRAVEDE PAA DENNE KIRKEGAARD

HVIL I FRED

REJST AF VAABENBRØDREFORENINGEN FOR
AARHUS OG OMEGN DEN 18. JULI 1909 MED BIDRAG FRA
FORENINGER OG MEDBORGERE

Det var Formanden for Vaabenbrødreforeningen, Skorstensfejermester H. O. Hansen, R. af D., der endnu er Formand, som er Ophavsmand til den smukke Mindesten. Iøvrigt mener jeg, at de, der faldt paa tysk (∴ Oprørernes) Side, kunde have været lagt et andet Sted, jeg skønner ikke, hvorfor vi skal mindes dem her, det ses da ogsaa, at man i Underskriften — som Katten om den varme Grød — har maattet undgaa ethvert Udtryk i Retning af »Fædreland«, »Trofasthed« o. l. Saa smuk Stenen end er og saa velment den rimeligvis er tænkt, er den en karakteristisk Mindesten over dansk national Sløjhed.

Lige overfor, paa den nordre Side af Frederiksballe, ligger Mosaisk Kirkegaard. Den blev i 1827 overladt den mosaiske Menighed af Magistraten paa den Betingelse, at Menigheden selv skulde passe og vedligeholde den. Da Jøderne aldrig har spillet nogen større Rolle

H. P. Nielsen,
Direktør.

Axel Sneum,
Kommunelærer.

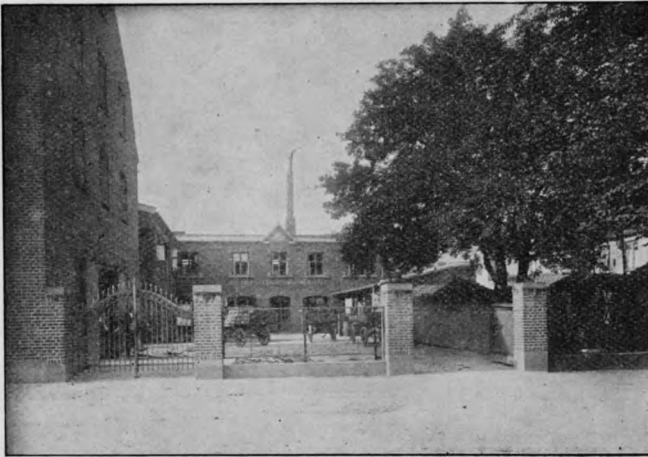
Richard Gandrup,
Forfatter.

i Aarhus, er Kirkegaarden kun ganske lille. — Mod Syd begrænses Kirkegaarden af *Dagmarsgade*, der ligesom den længere henne liggende *Thyrasgade* fra Frederiksalle fører ned til den parallelt med Alleen løbende *Valdemarsgade*. Grunden mellem Dagmars- og Thyrasgade optages af *Borgerskolen i Frederiksalle*, der blev taget i Brug den 15. November 1883. Den har 16 Klasseværelser og er i alt væsentligt indrettet som Valdemarsgades Borgerskole. 649 Elever er fordelt i 21 Klasser og undervises af 4 Lærere og 17 Lærereinder. Overlærer er V. N. Skouby, født 1867 i Viborg, Lærereksamen fra Janstrup Seminarium 1886.

Chr. Richard Gandrup er født 1885 i Aggersborg ved Rimme, tog Præliminæreksamen og blev dimitteret fra Ranum Statsseminarium 1906. Han debuterede 1909 med nogle Digte, »Unge Tanker«, som dog ikke var særlig betydelige, men med den store Trilogi »Det øde Land«, »Tomme Steder« og »Ørkenens Hyl« 1914—15, slog han afgjort igennem og vandt en stor kunstnerisk Sejr. Han har fremdeles udgivet »Mørket« (1917), »De blinde Spor« (1918), »Macpelas Hule« (1920) og »Jeftas Datter« (1922).

For Gandrup drejer det sig om at skildre Menne-

skenes indre Liv, som for ham har langt større Interesse end de ydre Begivenheder. Han har selv udtalt sig om, at det indre Livs altomfattende Betydning er det, hvorom hans kunstneriske Energi samler sig, og at det ogsaa er det, der har tilskyndet ham til at skrive Kritik, en Tid lang i »Aarhus Stiftstidende«, for Tiden i »Politiken«. Han har særlig skrevet om dansk Hjem-

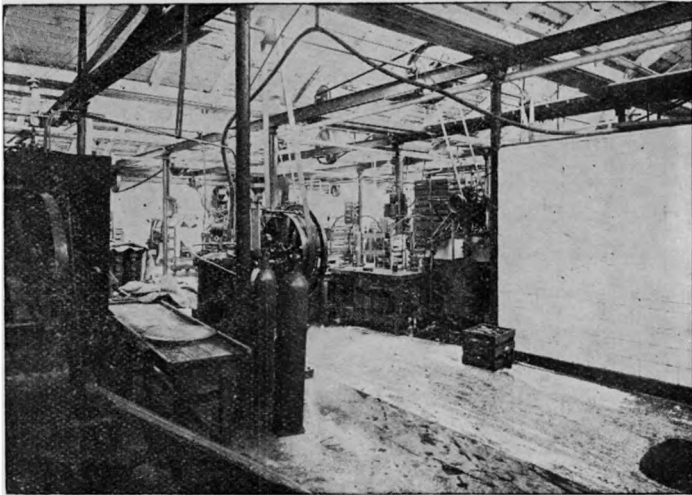
Thyrasgade Nr. 5 — Sct. Nicolauskildes Brøndanstalt.

stavnsdigtning og norsk Litteratur, desuden om litterær Skandinavisme.

Gandrups Bøger er en tung og alvorlig Læsning, men Personskildringen gaar dybt, den er sand og derfor sund, skønt den er bedsk. Der hviler et dybt Drag af Sørgmodighed over alt, hvad han har skrevet.

Borgerskolen i Valdemarsgade ligger mellem Arbejderboligerne og Rytterkasernen. Den er ligesom Skolen i Frederiksalle tegnet af Arkitekt Buch, sen., og blev taget i Brug 1881, den har 16 Klasseværelser

og Lokaler til Børnebespisning, og ved Ombygninger og Tilbygninger er der tilvejebragt Lokaler for Sang, Naturhistorie, Sløjd, Gymnastiksal og Baderum, hvilket den har fælles med Borgerskolen i Frederiksalle. De henved 700 Børn er fordelt i 22 Klasser med 20 Lærere. Skolens Overlærer er *K. Mousten*, født 1875 i Otting, Lærereksamen 1901 fra Silkeborg Seminarium.

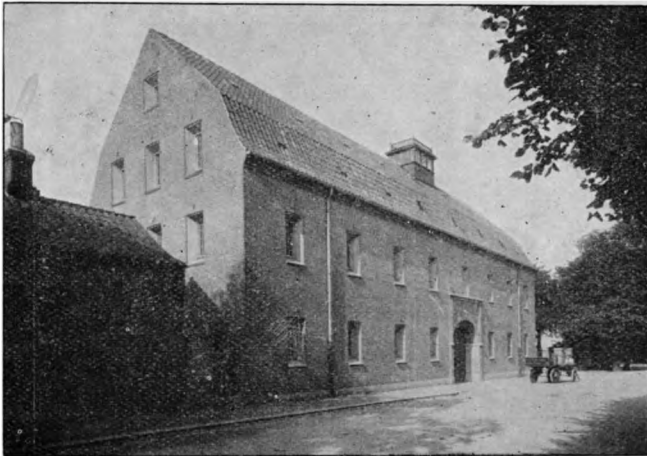

Interiør fra Fabriken.

Kommunelærer *Axel Sneum* er født 1879 i Sneum, Lærereksamen fra Jellinge 1900, Lærer ved Fengers Realskole 1900—05, derefter ved Aarhus Skolevæsen. Medlem af Bestyrelsen for Teknisk Skole fra 1914, kommunal kritisk Revisor i Aarhus fra 1913, i Bestyrelsen for: »Socialdemokratisk Forbund fra 1915, »Dansk Ido-Forbund« fra 1919, i Forretningsudvalget for Oprettelsen af et Universitet i Jylland fra 1919, 1920 opstillet som Socialdemokratiets Kandidat i Horn-

sletkredsen. Har skrevet talrige politiske, historiske og pædagogiske Artikler og Afhandlinger.

I Valdemarsgade ligger desuden *Garnisons-Sygehus*, hvis Overlæge er *Theodor S. W. Mohr* (R. af D. og Mindetegn for Dansk Krigsfangehjælp [1919]), er født den 10. Marts 1868 i København, Student (Metropolitanskolen) 1886, cand. med. 1893, Læge ved Ses-

Sct. Nicolaukildes Brøndanstalt.

sionen samme Aar og Aaret efter Reservelæge i Hæren, Kandidat ved forskellige københavnske Sygehuse, kom 1898 til Aarhus som Korpslæge, i 1899 Læge ved Polikliniken for Børnesygdomme, blev Chef for Garnisonssygehuset 1905, Overlæge samme Steds 1907 (se iøvrigt II. Del, Side 257).

I Thyrsagade tilhører hele den nordre Side Aarhus Kommune (Skolerne) og optages af Overlærerboligerne. Hele den søndre Side, Nr. 1-3-5-7, tilhører *Sct. Nicolaukildes Brøndanstalt A/S*, som har sit Navn efter

den gamle *Hellig Niels Kilde* ved Strandvejen (se I. Del, Side 418). Fabriken er grundlagt 1876 af Hansen, Th. Ramsing og A. Asehlund og laa tidligere i Rosenkrantzgade. Senere overtog cand. pharm. *Johs. Sørensen* Fabriken, og det var hans Arbejde, der gav Virksomheden dens egentlige Opsving og gjorde en »Aarhus-Vand« kendt over det ganske Land. Sørensen

Frederiksalle Nr. 39.

solgte 1918 Fabriken til et Aktieselskab, der lod opføre nye Bygninger.

Bestyrelsen bestaar af Ingeniør *Ernst Frigast*, København, Direktør *Hans Steensen*, Vejle, og Direktør *Harald P. Nielsen*, der leder Fabriken. Aktiekapitalen er 350,000 Kr., og Virksomheden beskæftiger i Sæsonen ca. 120 Mennesker. Direktør H. P. Nielsen er født 1885 i København og blev Selskabets Direktør 1921.

I Frederiksalle Nr. 37 — op til Kirkegaarden —

Janus Jensen,
Mekaniker.

Asger Johansen,
Mekaniker.

Johannes Rasmussen,
aut. Vand- og Gasmester.

ligger *Katolsk-apostolsk Kirke*, hvis Menighedsforstander er *S. P. Riis*.

Ved Siden af er Nr. 39, der tilhører J. P. Johansen. Her findes bl. a. Aarhus Automobil-Central, der er oprettet 1921 og tilhører Mekanikerne Janus Jensen, født 1889 i Aalborg og uddannet paa Hærens Flyveskole, og Asger Johansen, født 1900 i Aarhus.

Banegaardsgade Nr. 3.

Saa er vi ved Banegaardsgade, som siden vi passerede den i I. Del, Side 472, har forandret sig i betydelig Grad. Den østre Ende af Gaden er fyldt op, saaledes at de her liggende Ejendomme har faaet Kælder, hvor de før havde Stueetage, hvis de ikke har maattet vige for det alt opslugende Banegaardsanlæg.

Frederiksalle Nr. 48-40.

Frederiksalle Nr. 5 .

Af Ejendommene er ingen særlig fremragende, lad os nøjes med de to nærmest Frederiksalle.

Nr. 3 tilhører Vand- & Gasmester J. Rasmussen, født 1879 i Aarhus, etableret 1911. Han købte 1917 Ejendommen, som er opført 1883.

Nr. 2 (Frederiksalle Nr. 45) tilhører Købmand Peter Hammer, der er født 1874 i Vingsted Mølle, etableret i Aarhus 1901.

Ud for Banegaardsgade, paa Frederiksalle's nordre Side, træffer vi den første af Frederiksalle's store Ejen-

J. P. Andersen,
Fabrikant.

Jens M. Birthin,
Snedkermester.

Vilhelm Nielsen,
Cyklehandler.

domme. Det er Nr. 38-40, der er opført 1908 af Mu-
rermester Schiødt. Den ejes nu af Snedkermester
H. M. Aarup, der købte den 1918. Han er født 1882
i Sønder Stenderup og etablerede sig 1910 her i Ejen-

Frederiksalle Nr. 58, Hj. Søgade.

dommen, i hvis Baghus han har Bygningssnedkeri. Rækken af Ejendomme herfra til Frederiks Bro er paa denne Side mindre Huse uden noget som helst Krav paa at blive kaldt kønne.

Nr. 50 er maaske en Undtagelse, dør er ihvert Fald gjort et Forsøg paa Udsmykning. Den tilhører Købmand *J. P. Andersen*, der er født 1884 i Lindeballe.

Frederiksalle Nr. ~~60~~ — 62,

Hans Firma: *J. P. Andersen & Co.*, er oprettet 1918 paa Grundlag af den af ham 1908 startede Forretning, der omfatter Ostefabrikation.

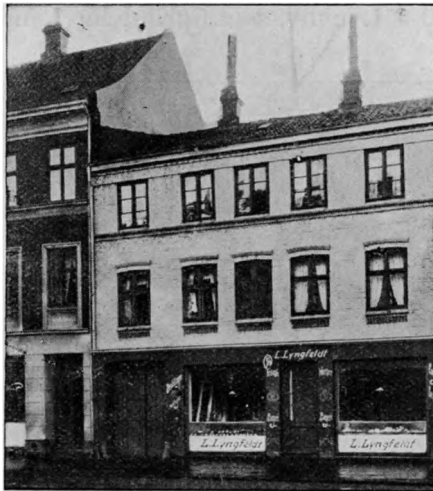
Mellem Nr. 56 og 58 udmunder Søgade, der kommer fra Valdemarsgade, i Alleen.

Nr. 58 tilhører Købmand *R. P. Jensen*, der er født 1880, etableret 1907 i Aarhus og købte Ejendommen her 1918. Den er opført omkring 1850.

Nr. ~~60~~ er opført 1872 af Lokomotivfører Monthorpe.

62,

Den var oprindeligt kun i en Etage, men 1904 paa- byggede Snedkermester *Jens Birthin*, der købte Ejen- dommen 1903, to Etager. Den bagved liggende Værk- stedsbygning er i samme Højde. Birthin er født 1868 i Gundestrup, etableret 1893 i Aarhus; Formand for Foreningen af Special-Møbelfabrikanter, som han var med til at stifte 1900, Bestyrelsesmedlem i Aarhus

Frederiksalle Nr. 47.

Snedkerlaug siden 1906, Medlem af Bestyrelsen for Fagets Centralforening siden 1918.

Paa den sydlige Side, mellem Banegaardsgade og Kriegersvej, har vi Nr. 47, der siden 1919 tilhører Ba- germester *L. Lyngfeldt*, født 1892 i Galten, etableret 1917 i Frederiksalle Nr. 148. Forretningen, som han overtog samtidig med Ejendommen, er grundlagt ca. 1885 af Bagermester J. Gottlieb.

Nr. 49-51 tilhører Snedkermester *P. Rasmussen*,

der købte den 1905 og ombyggede den 1919. Han er født 1855 i Taastrup ved Harlev og etableret 1889 i Aarhus. — Nr. 55 er opført omkring 1875 og ejes nu — siden 1919 — af Cyklehandler *Vilhelm Nielsen*, der er født 1887 ved Mørke og etableret i Aarhus 1918.

Nr. 57 tilhører Brændselshandler *N. Olsen*. Nr. 59 Blikkenslagermester *P. Lund* (se senere under Kriegersvej) og Nr. 61 a. tilhører Restauratør *J. J. Post*, der er født 1870 i Lyngby, var oprindelig Landmand, og

Frederiksalle Nr. 49-51.

etablerede sig i Aarhus 1904. Han købte 1917 sin nuværende Ejendom, »Brocaféen«, der danner Hjørne med Kriegersvej, og antagelig er opført i 70'erne. Oprindelig har Ejendommen været indrettet til Købmandshandel.

Kriegersvej er kun bebygget paa den ene Side. Den anden vender ud mod Jernbaneterrainet, som et Stakit skiller den fra. Dens østre Ende støder ud til Orla Lehmannsgade, der forbinder den med Banegaardsgade. Af dens 10 Ejendomme, tilhører Nr. 3 Blikkenslagermester *P. Chr. Lund*, der købte den 1899,

L. Lyngfeldt,
Bagermester.

J. J. Post,
Restauratør.

Peter Lund,
Blikkenslagerm.

og lod den ombygge 1919—20. Ejendommen er opført 1895 og hører sammen med Frederiksalle Nr. 59, der er opført ca. 1870. Lund er født 1867 i Thisted og etableret i Aarhus 1895. Af hans større Arbejder kan bl. a. nævnes Blikkenslagerarbejdet til Amtssygehuset, Statsbibliotheket, Latinskolen og det ny Missionshus. Den nederste Række Ejendomme fra Nr. 23 til 33 med, tilhører Fabrikant *Knud Andersen*, som købte dem henholdsvis 1903 og 1907, og lod dem ombygge 1908 og 1912. Ejendommene optages af *Aarhus Maskinsnedkeri og Listefabrik*, en betydelig Virksomhed, der foruden Fabriksdriften omfatter Import af oversøisk Træ, derunder ædle amerikanske og afrikanske Træsorter. Ved Silkeborg Landevej har Firmaet ca. 3 Tdr. Land til Trælagrene, og hele Virksomheden beskæftiger 15 Mennesker. I Ejendommen

Frederiksalle Nr. 55.

har der forøvrigt været Savværksdrift siden 1869. Fabrikant Andersen er født 1875 i København, Forretning i Udlandet (Konstantinopel) fra 1896—1903 og derefter i Aarhus.

Orla Lehmannsgade bestaar af 10 Ejendomme, fordelt med 4 paa den nordre og 6 paa den søndre Side inclusive Hjørneejendommene til Banegaardsgade, af

Frederiksalle Nr. 61 a — Hj. af Kriegersvej.

hvilke Nr. 3 tilhører Restauratør A. N. Zachariasen, medens Nr. 5, 7 og 9 ejes af Skrædermester P. Houlberg jun. Af de nordre har Landmand C. P. Eriksen Nr. 2 (Banegaardsgade 22), A. H. Ryvoll Nr. 4, Tømmermester J. P. N. Siig Nr. 6, Enkefru Skiby Nr. 8, og Bademester B. Laursen Nr. 10. Vi vender derpaa ad Kriegersvej tilbage til Frederiksalle; gaar over Broen og er dermed i det Kvarter af Byen, som hedder *Frederiksbjerg*. Alléen har paa denne Side mistet alle

Knud Andersen,
Fabrikant.

Hans Andersen Ditmar,
Particulier.

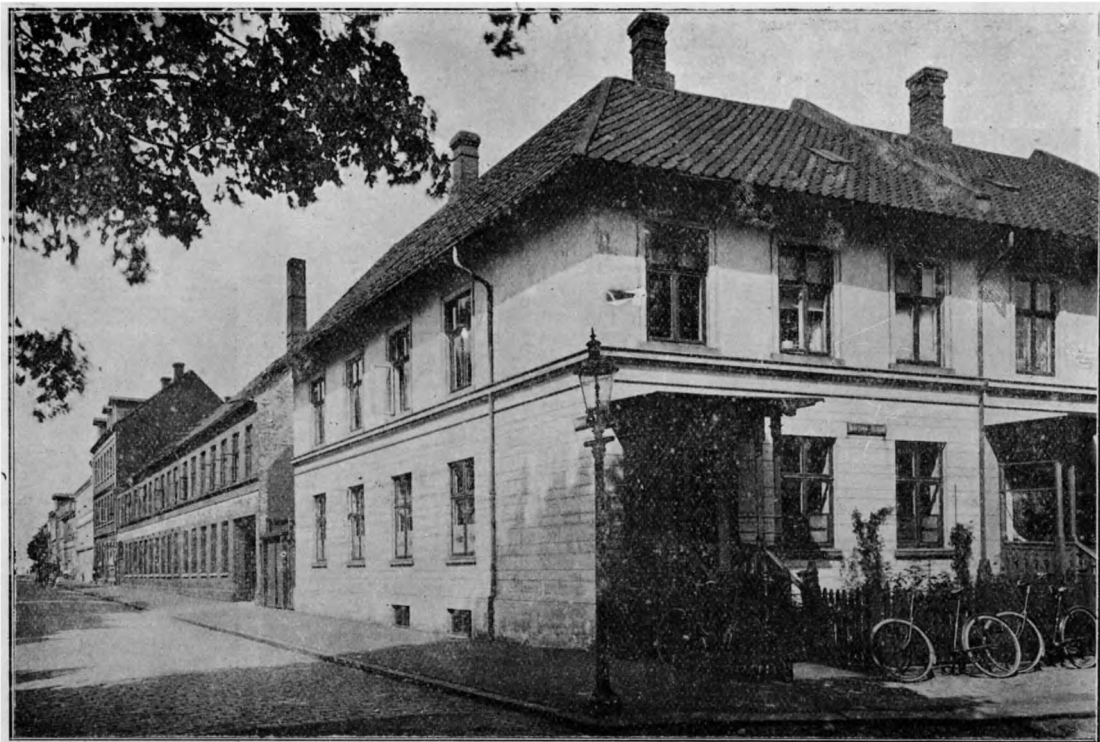
R. I. Staalby,
Skiltefabrikant.

sine Træer, de store gamle Kæmper, der flankerede Skanderborg Landevej, skyggede for meget og hindrede Udsigten i Gadespejlene.

Paa højre Haand er den første Bygning Frederiks-
alle Nr. 29, en moderne 5 Etages Ejendom af røde
Mursten, som tilhører Partikulier *Hans Andersen Dit-*
mar, der er født 1854 i Næsby, etablerede sig 1889 i

Kriegersvej Nr. 3.

Kriegersvej Nr. 23-33 — Hj. af Orla Lehmanns Alle.

Aarhus og købte 1895 det gamle Frederiksbjerg Teglværk, paa hvis Grund han 1913 lod opføre sin nuværende Ejendom efter Arkitekt Torkel Møllers Tegning. Da Statsbanerne eksproprierede en Del af Bygningen blev dens Hjørne ud mod Broen tilbygget 1919.

Den i Stueetagen værende Forretning tilhører Købmand *Frode Retbøll*, født 1893 i Aarhus, etableret 1919

Det gamle Kalkværk ved Frederiksalle.

med Broderi- og Lingeriforretning. Nr. 75 og 77 lige overfor tilhører Fabrikant *R. J. Staalby*, der er født 1876 i Stjær og fik 1899 Borgerskab som Malermester i Aarhus. 1901 oprettede han Jydsk Skiltefabrik, en Fabrik for kunstneriske Skilte, og beskæftiger hermed 10 Mennesker. Staalby har været Viceoldemand i Aarhus Malerlaug i 12 Aar. Nr. 79 tilhører H. P. Christensen, Nr. 81 Enkefru R. Andersen og Nr. 83

Arbejdsmand M. P. Sørensen. Det er alle 3 Etages Ejendomme uden Særpræg. Det skulde da være Nr. 79, som man har givet rundbuede Vinduer, naturligvis uden at gennemføre det. Overfor disse er Nr. 94, der tilhører Købmand *J. Jensen* (Studsgade), og Nr. 96, som ejes af Isenkræmmer *H. Hansen*, født 1885 i Skan-

Frederiksalle Nr. 92.

derborg, etableret 1914 i Aarhus, da han overtog den af Rudolf Magnussen i 1900 grundlagte Forretning. Ejendommen er opført 1900.

Ved Siden af ligger en temmelig stor Hjørneejendom, der hedder »Ewaldshus«. Den tilhører Cykleshandler *O. Chr. Olesen*, der købte den 1916. Olesen er født 1877 i Aarhus og etableret 1902. Han er Formand for Centralforeningen for Cykle- og Auto-Industriforeningen i Danmark.

Nr. 85 er Bagemester *Holger Taustrups* Ejendom. Han købte den 1909 efter 5 Aar tidligere at have overtaget den her liggende gamle Bagerivirksomhed. Tastrup er født 1872 i Randers.

Nr. 93-95 er en 2 Etages Ejendom paa Hjørnet af

Frederiksalle Nr. 75-77.

Jægergaardsvej og hedder »Jægerhuset«. Den tilhører Købmand Viggo Meyn, der er født 1891 i Helsingør og etableret i Aarhus 1917 med Overtagelsen af »Frederiksbjerg Beklædningsmagasin«, grundlagt 1916 af Købmand Holm.

I den Del af Ejendommen, der har Facade til Frederiksalle, ligger »Frederiksbjerg Fiskehus«, oprettet 1917 af A/S Brammer med Fiskehandler *Marinus Jen-*

O. Chr. Olesen,
Cyklehandler.

Holger Tastrup,
Bagermester.

H. Hansen,
Isenkræmmer.

sen som Bestyrer, indtil denne Aaret efter købte Forretningen. Jensen er født 1885 i Aarhus.

Den anden Hjørnejendom mellem Frederiksalle og Ewaldsgade — Nr. 102 — tilhører Mejerist S. Boutrup. Den er opført 1898—99 og var knap færdig, da Købmand *Søren Madsen* aabnede sin Forretning —

Frederiksalle Nr. 96.

»Hjorte Materialhandelen« — i den. Købmand Madsen er født 1873 i Spørring, er Næstformand i Aarhus Handelsforening af 1887 og i Bestyrelsen for Telefon-abonnentforeningen.

Ved Siden af er Nr. 104, en meget regelmæssigt

„Ewaldshus“ — Frederiksalle Nr. 98 — Hjørn. Ewaldsgade.

bygget 4 Etages Ejendom, hvor nogle grimme Kviste selvfølgelig har faaet Lov til at forstyrre Regelmæssigheden. Den ejes af Ostehandler J. S. Davidsen, og Stueetagen optages af en Manufakturforretning, tilhørende Købmand *Carl Hansen*, født 1893 i Skanderborg og etableret 1919 i Aarhus.

Overfor har vi, naar Jægergaardsvej er passeret, Nr. 97, der er Bagermester *Niels Kjærgaard Petersens* Ejendom siden 1891. Bagermesteren er født 1856 i Thisted Amt og etableret 1886 i Aarhus.

En Ejendom af lignende Størrelse, men en Del moderniseret, er Nr. 99, der tilhører Buntmager *Chr.*

Frederiksalle Nr. 85. ~~1892/93~~

Hansen, født 1894 i Vejle og etableret 1918 i Ejendommen her, hvor tidligere fandtes en Hattfabrik. Buntmagerforretningen ligger i Bagbygningen, medens Butiken i Facaden tilhører „*Frederiksbjerg Installations Co.*“. Dens Indehaver er de statsautoriserede elektriske Installatører, *Thilkjær Nielsen*, født 1887 i Aarhus, og *Christian P. Nielsen*, født 1893 i Vejlbj. Virksomheden oprettedes 1919.

N. K. Petersen, sen.,
Bagermester.

Carl Hansen,
Købmand.

Søren Madsen,
Købmand.

Nr. 101 er i Modsætning til de to foregaaende en 3 Etages Ejendom, der er opført 1872 og tilhører Bagermester N. K. Petersen sen. I Stueetagen findes en Farve- og Tapethandel, som indehaves af Hannibal Rasmussen, født 1882 her i Ejendommen og etableret 1906. Nr. 105 er i 4 Etager, cementpudset og med

Frederiksalle Nr. 93-95 — Hj. af Jægergaardsvej.

Kviste. Den er opført 1910 af Murermester Larsen, som en af den Tids Forsøg paa Arkitekturfornyelse. Før den nuværende Bygning opførtes laa her en mindre Ejendom, der var bygget 1870. Paa Grunden, der fortælles at have været usædvanlig fuld af Sten,

Frederiksalle Nr. 102 — Hj. af Ewaldsgade.

laa en lille Dam. Ejendommen ejes af Slagtermester *S. P. Simonsen*, født 1869 i Vorre ved Løgten. Han etablerede sig i Aarhus 1898 og købte 1899 den ovenfor nævnte gamle Ejendom og lod den ny opføre. Simonsen er tillige Ejer af Ejendommen paa Hjørnet af de Mezas Vej og Frederiksbjerg Torv. I Stueetagens højre Side findes Købmand *R. P. Jensens* Tricotage-

Chr. Hansen,
Buntmager.

S. P. Simonsen,
Slagtermester.

I. L. Jensen,
Vognmand.

forretning, der er oprettet 1903 i Frederiksalle Nr. 117, indtil den 1911 flyttedes hertil. R. P. Jensen er født 1870 i Grumstrup.

Nr. 107 er der ikke noget af, men i Nr. 109–111 ligger i en stor 5 Etages Ejendom, *Marselisborg Apothek*. Det er oprettet 1914 (Privilegium 1913) og tilhører Apotheker *Holger Paulsen*, der er født 1860 i Odense, cand. pharm. 1884, Apotheker 1904 i Ølgod og i Aarhus 1914. Ejendommen, som er opført 1913, ejes af Frk. O. S. Jensen. Den er tegnet af Arkitekt Puck, jun. Paa den anden Side af Gaden skal vi se paa Nr. 110. Den tilhører Tømremester *N. P. Nielsen* og er bygget 1900. Det er for en Gangs Skyld en Bygning for sig selv, som i tysk Renaissance Stil afviger fra dette Kvarters øvrige Ejen-

Frederiksalle Nr. 104.

domme. Naboejendommen, Nr. 112 er, med Undtagelse af de alt ødelæggende Kviste, heller ikke ilde; det vil sige, siden den 1922 blev ombygget og restaureret, og den hæslige røde Maling, Huset var »pyntet« med, blev fjernet. Den nydelige Forretning, der samtidig indrettedes har bidraget til dets tiltalende Udseende. Ejendommen tilhører Vogmand *J. L. Jensen*, der købte

Frederiksalle Nr. 97.

den 1918. Han er født 1871 i en By med det ejendommelige Navn *Marie Magdalene* (Djursland), og etablerede sig i Aarhus 1899.

De to næste Ejendomme Nr. 114 og 114 A er begge i 2 Etager med høj Kælder og Kvist. Den første tilhører Cigarhandler *J. J. N. Jacobsen*, og den sidste Sadelmagermester *Oskar Grønning*, født 1873 i Skanderborg, etableret 1900 her i Ejendommen, som han købte 1915. Nr. 116 er en 5 Etages Ejendom paa

Hjørnet af Holbergsgade, og Fabriksbygningen i denne Gades Nr. 4 hører til Ejendommen, der ejes af aut. Vand- & Gasmester *Frederik Lyberg*. Den hedder »Holberghus« og er opført 1909 af Tømrermester Kock og Murermester Rasmus Nielsen, og efter Arkitekt

Frederiksalle Nr. 99.

Bostrups Tegning. Paa en Del af Grunden laa tidligere et lille gammelt Hus, Resten var optaget af Haver. Lyberg, der købte den 1917, er født 1879 i Aarhus, etableret 1911 i København og 1914 i Aarhus. Virksomheden omfatter Sanitets- og Centralvarmeanlæg, Metalstøberi og Fabrikation af elektriske Lysartikler, hvormed beskæftiges ca. 25 Mennesker.

Atter vender vi Blikket mod Gadens ulige Numre, hvoraf Nr. 115 tilhører Slagtermester *A. N. Damsgaard*, der købte den 1913 og 1923 paabyggede den oprindelige lille 2 Etages Ejendom en 2. Sal. Ejendommen er opført i 70'erne. Damsgaard er født 1882 i Aarhus,

Frederiksalle, Nr. 105.

etableret 1900 i Brabrand og Aaret efter i Aarhus. Nr. 117 tilhører Købmand *Sophus Nielsen*, der købte den 1916. Han er født 1878 i Egens og etableret i Aarhus 1902 med Landbrugsmaskinforretning; overtog 1916 den af Købmand Mikkelsen 1898 oprettede Colonialhandel, som han drev sammen med Maskin-

A. N. Damsgaard,
Slagtermester.

Sophus Nielsen,
Købmand.

Jens Jensen,
Bødkermeister.

forretningen til 1919, da han bortforpagtede den. Nr. 119 er i 2 Etager med Kælder og Manzard og ejes af Træhandler M. Jensen. De følgende to Bygninger tilhører Restauratør *J. Petersen*, der købte Nr. 121 i 1918 og Nr. 123—125 i 1908. De er begge op-

Frederiksalle Nr. 109-111 — Marselisborg Apotek.

ført i 70'erne, den sidste af dem som Hjørneejendom til Ole Rømersgade. Petersen er født 1872 i Vrue, var oprindelig Landmand, men nedsatte sig 1901 i Aarhus som Restauratør.

Foruden Ole Rømersgade udmunder ogsaa Lundingsgade her. Hjørneejendommen mellem disse to Gader

Frederiksalle Nr. 112.

ligger et Stykke tilbage og danner en lille Plads. Den har Nummer til disse Gader, hvorfor vi venter med dens Beskrivelse til vi kommer til dem. Den tredje Hjørneejendom mellem Lundingsgade og Frederiksalle er Nr. 127. Den store Bygning tilhører Købmand A. Pag, og Forretningen paa selve Hjørnet er »Frederiksbjerg kontante Manufakturager«, et »Flensborg-Udsalg«, der

ejes af Købmand Carl Svenningsen, født 1887 i Skive og etableret i Aarhus 1912.

Blandt de lige Numre skal vi endvidere omtale Nr. 136—138, en net lille Bygning af røde Sten, tegnet af Arkitekt N. P. Jensen. Den tilhører Smedemester *Valdemar Larsen*, der 1891 købte det lille Hus, som havde ligget der siden 1850, og lod det nuværende opføre 1914. De bagved liggende Værkstedbygninger lod Larsen opføre 1891. Smedemesteren er født 1869 i Assens og fik Borgerskab i Aarhus 1897. Han har leveret Kleinsmedearbejdet til Marselisborg Slot, Teatret, Toldkamret, Statsbibliotheket, Latinskolen og Regina-komplekset.

De følgende tre Ejendomme, Nr. 140, 142 og 144 er smaa lave 1 Etages Huse, som sikkert har samme Alder, som den ovenfor nævnte Ejendom. Nr. 140 og 142 tilhører Bødkermeister *Jens Jensen*, der købte den 1912, og 1920 opførte Fabriksbygningen i Gaarden efter Bygningsassistent Rasmussens Tegning. Bødkermeisteren er født 1875 i Framlev og etablerede sig i Aarhus 1899. Han er Medlem af Hovedbestyrelsen for Centralforeningen af Bødkermeister i Danmark. Foruden Bødkeriet, der i 23 Aar har været Leverandør til A/S Otto Mønsted samt til Mejeriet »Vesterbro« og »Tran-

Frederiksballe Nr. 114 A.

bjerg«, er her Fabrikation af Træuld. Under fortsat Vandring ud ad »Alleen«, passeres Absalonsgade paa højre, og Dannebrogsgade paa venstre Haand. Af Ejendommene efter Absalonsgade tilhører Nr. 172 Forretningsfører C. Pedersen og Forretningen i Stuen

„Holberghus“ — Frederiksalle Nr. 116 — Hj. af Holbergsgade.

Købmand Henning Bengtson, der er født 1878 i Bagsværd, og etableret i Aarhus 1911. Nr. 174 er Maskinarbejder C. M. Niensens Ejendom, og Nr. 176 tilhører Købmand *Magnus Vinderslev*, der er født 1878 i Thorning, Uddeler i Nimtofte Brugsforening i 16 Aar, derefter etableret i Aarhus 1918. Aaret efter købte han Ejendommen, der er opført 1903.

Chr. Sørensen,
Manufakturhandler.

P. Robl
Bagermester.

Robert Cedergreen,
Frugthandler.

Den næste Ejendom Nr. 178 er den sidste i Frederiksalle, ikke fordi Gaderetningen nu svinger eller paa anden Maade afsluttes, tvært imod, den fortsætter som efter en Lineal. Ikke desto mindre har det vise Kommunalstyre givet Resten Navnet *de Mezasvej*. Maaske det er fordi, Gaden her er forsynet med Træer i Modsætning til *Alleen!* Eller skulde det være Generalens fortvivlede Kamp mod Overmagten, der har inspireret et socialdemokratisk Flertal? Imidlertid afsluttes »Alleen« her, og den ovenfor nævnte Ejendom er Hjørnet af Frederiksbjerg Torv. Den hedder »Alpehus« og er opført 1900 af Muremestrene A. & B. M. Severinsen.

Paa selve Hjørnet ligger *Aarhus Privatbanks Marselisborg Afdeling*, der er oprettet i Aaret 1918 og ledes af Bankbestyrer S. Mathiasen. I Facaden mod Frederiksalle har Frugthandler *Robert Cedergreen*

Frederiksalle Nr. 115.

Magnus Vinderslev,
Købmand.

R. L. Michaelsen,
Bagermester.

S. Brokholm,
Viktualiehandler.

sin Forretning. Han er født 1887 i København, etableret der 1909 og i Aarhus 1914.

De Mezas Vej bestaar af lutter ny Ejendomme; store moderne Bygninger af røde Sten med Karnapper paa mange forskellige Maader. Det er Kommunen, der har de fleste af dem paa sin Kappe.

Nr. 1, der er Hjørnet af Horsensgade tilhører Fabrikant H. W. Kjærtunge. Den er bygget 1914 efter

Frederiksalle Nr. 117.

Frederiksalle Nr. 123-125 — Hj. af Ole Rømersgade.

Frederiksalle Nr. 127 — Hj. af Lundingsgade.

M. Langberg Poulsen,
Købmand.

H. L. Larsen,
Slagtermester.

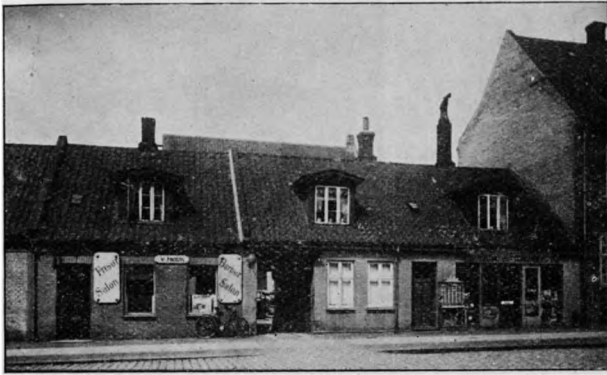

Johannes Ebling,
Slagtermester.

Arkitekt Puch & Früst. Nielsens Tegning. Forretningen paa Hjørnet tilhører Manufakturhandler *Chr. Sørensen*, der er født 1887 i Middelfart og oprettede 1914 Forretningen her sammen med sin Fader *Søren Sørensen*, der har samme Slags Virksomhed i »Hvide Hus« paa Sct. Pauls Kirkeplads. Han er Medlem af Bestyrelsen i Foreningen »Der ude«, en Afdeling af K. F. U. M. I Facaden mod Frederiksalle ligger en Bagerforretning

Frederiksalle Nr. 136-138.

Frederiksalle Nr. 140-142.

tilhørende Bagermester P. Robl, der er født 1875 i Aarhus, etableret 1913 i Frederiksgade Nr. 16 og Aaret efter her. Ejendommene fra Nr. 11 til 23 er Kommunens. Det er eet stort Bygningskompleks, der fortættes ned ad Ingerslev Boulevard til Vejlegade. Kom-

Fabriksbygningen bag Frederiksalle Nr. 140-142.

J. Th. Petersen,
Savværksejer.

I. C. Halvorsen,
Entreprenør.

Oscar Andersen,
Bagermester.

plekset er tegnet af Arkitekt Høeg-Hansen, er opført i Aarene 1918—20 og har kostet mange mange Penge. For den overdaadige Anvendelse af Granit kunde der være opført adskillige flere Boliger. Det bør derfor

Frederiksalle Nr. 172.

Frederiksalle Nr. 176.

K. M. Sørensen,
Vognmand.

Hans Pedersen,
Købmand.

Søren Sørensen,
Vognmand.

oplyses, at det er Husvilde-Miseren, der har tvunget
Kommunen til at bygge!!!

Hjørneejendommen har Forretninger i Stueetagen,
baade Colonial og Kød. Den der har den sidstnævnte
Vare, tilhører Slagtermester H. C. Thomsen, født 1874,

Frederiksalle Nr. 178 — Hj. af Frederiksberg Torv.

og etableret 1920. — Gaar vi videre, er vi ude paa Landevejen. Vi skal dog ikke følge Drachmanns Opfordring.

Naar vi her oppe fra Skanderborg Landevej, hvor Milepælen fortæller os, at der er »13 Mil« til Kolding,

De Mezas Vej Nr. 1. — Hj. af Horsensgade.

her, hvor forhen Magdalenemøllen laa, lader Blikket vandre rundt, ser vi Kommunens sidste nye Skolepals mod Nord, Marselisborg Hospital mod Syd, mod Vest Fiskerhusets skovklædte Bakke og mod Sydvest Villabyen Kongsvang, der ligger uden for Bygrænsen.

Men i et bredt Bælte, som strækker sig helt ude fra Borgmestergaarden, delvis afbrudt af Godsbanegaarden, og helt ned til Fiskerhuset, Kongsvang og »Skovdal«, langs »Friheden« og ned til det helt nye Villakvarter »Skovbrynet« og Husvildebarakkerne, ligger Kolonihaverne, som vist maa tælles i tusindvis. Paa Foran-

De Mezas Vej Nr. 1.

staltning af Kommunerne blev der i Henhold, til et kgl. Kancelli-Cirkulaire af 1826—28 udlagt Arealer til gratis Dyrkning af Grøntsager. Haverne var underlagt Forsørgelsesvæsenet, og de tog Fart her i Aarhus omkring 1840. Men da Byraadet her (som overalt) kunde opsigte Havelejeren med meget kort Varsel, ofrede denne jo sjældent synderligt Arbejde paa Jorden.

Da Landstingsmand Jørgen Berthelsen 1884 bragte de nye Ideer om Kolonihaver frem, hvorved Havernes Lejere blev mere trygge, udvikledes disse Havebrug i høj Grad. Desværre er Byens Vækst en stadig Trusel mod de nærmeste, men det maa haabes, at Havedyrkerne maa kunne arbejde med deres Jord paa nogen-

Hjørnet af de Mezas Vej og Ingerslev Boulevard.

lunde langt Sigte. Vel er disse Lysthuse ofte kunstnerisk set rædselsfulde, men socialt set udmærkede, og hygiejnisk set uvurdelige. Bymennesket, der Ugen igennem træller paa Værksted og i Kontor, udfylder her Mandens naturlige Kald, og kommer han maaske ikke just *Hviledagen* ihu, saa opfylder han et andet af Skriftens Ord om, at man skal rydde Torn og Tidsler og æde sit Brød i sit Aasyns Sved.

Marselisborg Hospital.
Hovedportalen set fra Landevejen.

MARSELISBORG HOSPITAL

PAA Bakkehøjden mellem Aarhus og Kongsvang ligger øst for Skanderborg Landevej og lidt lavere end denne, omgivet af Kolonihaver og Marker, *Marselisborg Hospital*, en hel lille By af røde Huse. Man har benyttet et moderne Pavillon-System, og Komplekset er opført af Aarhus Arkitekten *Thorkel Møller*. Hovedportalen, hvor man ser en Drage, der vrider sig under Aarhus Byvaaben, og som foroven bærer 2 Kobberskaale, er væsentligt udført af *Elias Ølsgaard*. Opførelsen kostede 830,000 Kr., og Hospitalet blev indviet den 31. Maj 1913 og aabnede straks for Driften.

Komplekset bestaar af 10 Bygninger. Nr. 1, Administrationsbygningen med Overlægens og Inspektørens Bolig, Konsultations- og Venteværelser og Kontorlokaler. Nr. 2, Pavillon A 1 med Plads til 40 Skarlatinepatienter (med Overbelægning 60). Nr. 3, Pavillon A 2 med Plads til 40 (60) Difteripatienter. Nr. 4, Pavillon

Svend Zahlmann,
Overlæge.

Henrik Bang,
Overlæge.

N. N. Sølvsteen,
Inspektør.

B med Plads til 55 (75) Patienter, lidende af Hud- og Kønssygdomme. Nr. 5, Pavillon C med Plads til 20 (35) Patienter, der lider af Pestsygdomme, denne Pavillon er fælles for Aarhus By og Amt. Nr. 6, Køkkenpavillon med Spisestuen for Funktionærerne og Boliger for Maskinister og Økonomaen. Nr. 7, en Vadskeribygning, hvor der for Resten ikke vadskes, idet Kommunehospitalets nye Dampvadskeri vadsker for samtlige Hospitaler. Paa første Sal er der Bolig for Fyrbøderen og Desinfektøren. Nr. 8 er i to Afdelinger, den rene og den urene Side af Desinfektionsanstalten; her findes en Damp- og en Formalinovn og Badeværelser. Nr. 9 en Pavillon med to Ligkapper, det ene for Patienter døde af epidemiske, og det andet for døde af pestagtige Sygdomme, hver med sit Obduktionsværelse. Nr. 40, Staldbygning med Plads til tre Heste, til Hospitalets Vogne og til Kuskens Værelse.

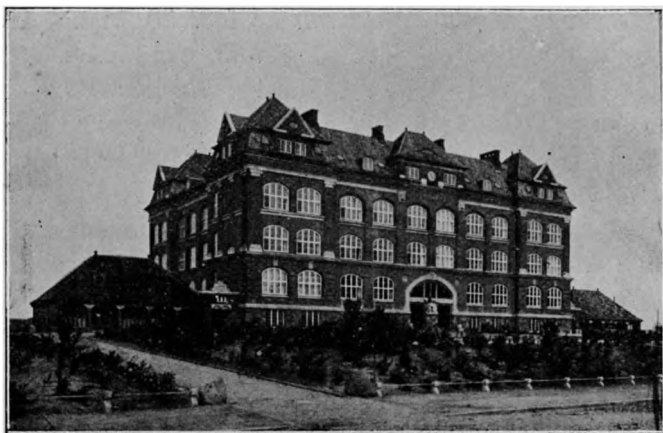
Hospitalet spænder over ca. 8 Tønder Land, hvoraf Fjerdedelen er Frugt- og Køkkenhave. Hospitalets Læger er Overlæge Svend Zahlmann, Overlæge Henrik Bang og Reservelæge Dr. Dorff-Kjeldsen. Dets Inspektør N. N. Sølvsteen.

Overlæge *Svend Zahlmann* er født 30. Januar 1866 i Fredericia, Student (Aarhus) 1883, cand. med. 1890, Reservelæge ved Amtssygehuset i Aarhus 1890—93, derefter praktiserende Læge i Aarhus, Læge ved Kommunehospitalet samme Sted 1899—1913, Overlæge ved Marselisborg Hospitals Afdeling A 1913, Formand for Danske Lægers Sygekasse 1902 og Formand for Lægeforeningen for Aarhus og Omegn 1910—14.

Overlæge *Henrik Bang* er født 25. Juli 1880 paa Frederiksberg, Student (Metropolitanskolen) 1898, cand. med. 1905; har foretaget gentagne Studierejser i Udlandet og studeret Dermatologi, Reservelæge ved Rigshospitalets dermatologiske Afdeling 1911—13, og samtidig Assistent ved Røntgenafdelingen paa Finsens Lysinstitut, nedsatte sig som praktiserende Læge i Aarhus 1913, Overlæge ved den dermatologiske Afdeling paa Marselisborg Hospital 1913. Han er korresponderende Medlem af »la société française de dermatologie et syphiligraphie«.

Inspektør *Niels Nielsen Sølvsteen* er født 4. April 1874 i Voldborg ved Frisenborg; oprindelig uddannet som Haandværker; gennemgaaet Sergeantskolen og derefter Underofficer i nogle Aar; Politibetjent i Aarhus fra 1902—13, i de senere Aar i Opdagelsespolitiet, hvorefter han modtog Stillingen som Inspektør ved Hospitalet. Sølvsteen var i mange Aar Formand for Aarhus Politiforening og udrettede et stort Arbejde indenfor Afholdsbevægelsen, hvor han er Leder af den offentlige Agitation.

Borgerkolen i Læssøesgade.

FRA Marselisborg Hospital gaar vi atter tilbage ad Landevejen til den trekantede Plads, der dannes mellem denne, Ingerslev Boulevard og de Mezas Vej. Vest for denne har en gigantisk Gravemaskine med store, graadige Mundfulde bortædt en Mængde af de smaa Kolonihaver, som laa her paa det højtliggende Terræn. I Løbet af det sidste Aar er der i Stedet opvokset et helt nyt Kvarter af røde Beboelsesejendomme. I hele Gader er Husene i samme Stil — en Del af dem med en Manzardetage af Bindingsværk. Saalænge de er nye, ser de pæne ud, men om 10—20 Aar, oh vel! Saa vil deres Ensartethed i Forbindelse med Alderen gøre dem til frygtelige Kasserner. Kun de smaa Anlæg, som Kommunen har ofret her, vil live op i Kvarteret, der kun kort vil være aabent som nu. Naar Byggeriet fortsættes mod de Mezas Vej og ud ad Skanderborg Landevej, er det forbi.

Gaderne har her faaet Navnene *Chr. Kiersplads*,

S. M. Sørensen,
Overlærer.

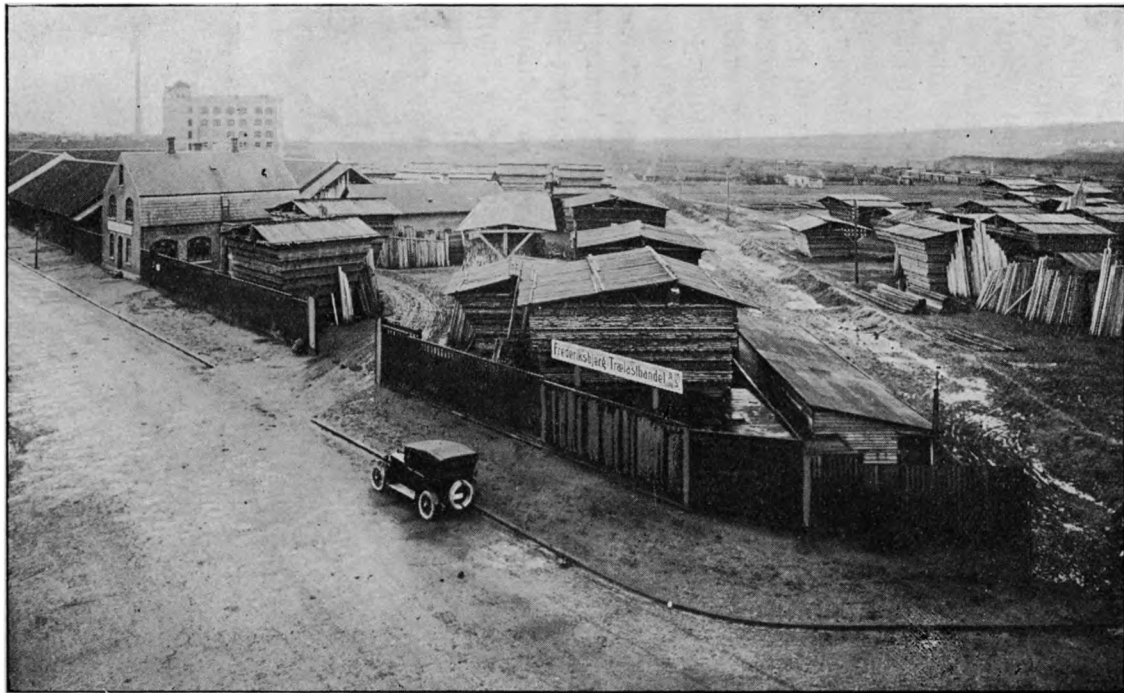
H. P. Udsen Hansen,
Direktør.

Anton Nielsen,
Direktør.

Max Müllersgade og *Gerlachsgade*, og alle Ejendommene er opførte af Kommunen. Ud for Max Müllersgade, i Læssøesgade, ligger Kommunens nyeste Børgerskole. Det er en meget smuk Bygning — eller rettere et Palads — bygget 1920—21 i Karré efter Tegninger af Arkitekt *Ludvig A. Petersen*. Skolen blev taget i Brug 15. April 1921 og har 31 Klasser, 2 Gymnastiksale, 2 Sangsale, 1 Naturhistorieklasse, 1 Fysikklasse, 1 Sløjdklasse, 1 Husgerningsklasse og Lokaler til Børnebespisning. Desuden er der 2 Lærerværelser og Kontor for Overlæreren. Gaarden mellem Bygningens 4 Fløje er overdækket og benyttes ved Morgensangen. Foran Bygningen ligger en stor Legeplads, hævet en Del over Gadernes Niveau, med en Rigdom af Lys og frisk Luft. Det har været en meget kostbar Historie — det er den dyreste Skole, der endnu er bygget her i Landet; men smuk og glimrende indrettet er den. Skolen har 15 Lærere, 9 Lærereinder og 3 Timelærere. Overlærer er *S. M. Sørensen*, født 1873 i Albøge (Grenaa) Lærereksamen 1900 og ansat ved Aarhus Skolevæsen 1901.

Ved Siden af Skolen ligger, i Læssøesgade Nr. 40 — Hj. af Steinmannsgade — *Aarhus Dampvaskeri* og *Jens*

Ved Læssøesgade — Frederiksberg Trælasthandel A/S.

Andersens Garderobefarveri A/S, der er fra 1897, blev drevet som to Aktieselskaber og sammensluttedes 1915. Fabriksbygningen er opført 1918 og Virksomheden flyttet hertil. Bestyrelsen bestaar af Direktøren, G. Elmquist, Fmd., Fabrikant V. Thuesen og Købmand P. Permin. Aktiekapitalen er 100,000 Kr., og her beskæftiges ca. 60 Mennesker. Direktør *G. Elmquist* er født 1862

Emmanuelskirken.

i Korsør, var en Tid ansat i Statens Tjeneste paa Grønland og startede derefter ovennævnte Virksomheder. I Læssøesgade Nr. 20, mellem Gaden og Jernbaneterænet i Mølleengen, ligger paa et 12000 m² stort Areal *Frederiksbjerg Trælasthandel A/S*. Det er startet 1. Januar 1918 med en Kapital paa 600,000 Kr. og var tidligere, ligesom Vesterbros Trælasthandel, et Led i det store Selskab: Aarhus Trælasthandel. Det omfatter udelukkende Import af svensk Træ og giver Beskæf-

tigelse til ca. 30—50 Mennesker. Bestyrelsen bestaar dels af et Bestyrelsesraad, dels af en Direktion paa 2 Medlemmer. Det førstes Medlemmer er Købmand Marthin Hansen, Fmd., Købmand H. A. Langballe, Direktør Anton Nielsen og Købmand Jens Michael Jensen. Direktør *Hans Peter Udsen Hansen*, født 1867 i Mastrup-

Hedemannsgade Nr. 2 — Hj. af Frederiksbjerg Torv.

gaard ved Grenaa, begyndte 1887 selv Trælastforretning og ledede Odder Trælasthandel i 10 Aar. Han har været Formand for Feltartilleristforeningen for Aarhus og Omegn siden dens Stiftelse. Direktør Anton Nielsen har siden 1922 været Medlem af Direktionen (se I. Del, 2. Halvbind, Side 267).

Ud for Trælasthandelen løber Hedemannsgade op mod Frederiksbjerg Torv, hvor den møder Trepkagade. I Hjørnet mellem disse to Gader ligger *Emma-*

nuels-Kirken, som tilhører *Baptistmenigheden*, hvis Forstander er *Karl Pott*, født 1876 i Köln. Kirken er opført 1912 efter Arkitekt Niensens Tegning.

Overfor Kirken, Hedemannsgade Nr. 2, Hj. af Frederiksbjerg Torv, ligger en 3 Etages Ejendom, opført 1912 i en moderne Stil, som ikke er ilde. Den vilde dog have virket endnu bedre, hvis den havde været

Frederiksbjerg Torv.

symmetrisk, men det er sikkert Grundens Façon, der har hindret det. Ejendommen tilhører Bagermester *K. L. Michaelsen*, født 1864 ved Odense, etableret i Horsens 1892 og i Aarhus 1911. Han købte Ejendommen her 1913.

Frederiksbjerg Torvs nordre Side dannes af Schleppegrellsgade, der fra Frederiksalle løber ned mod Jernbaneterrænet, undervejs skærende Læssøesgade og — paa Papiret — en projekteret Gade, der vil komme til at løbe langs Banelinien.

Schleppegrellsgade bestaar af 12 Ejendomme paa den nordre Side, medens den søndre Side, paa Grund af Torvet, kun har 10 Bygninger. Det er overvejende store 4 Etages Huse efter den sædvanlige »moderne« Recept med Karnapper og uensartede Vinduer i broget Forvirring. Lad os udvælge en typisk: F. Eks. Nr.

Schleppegrellsgade Nr. 10.

10. Den er opført 1911 af Bagemester Marius Hansen og tilhører nu Bagemester *Carl Alstrup*, der 1920 købte den og det heri værende Bageri af Bagemester Oscar Andersen, som saa overtog Alstrups Forretning i Tordenskjoldsgade. Alstrup er født 1890 i Farsø og etableret 1913 i Aarhus.

Nr. 16 tilhører Tømrermester H. Øvlisen. Den er opført 1914, og den bagved liggende Lagerbygning

Bagbygningen 1 Schleppereggsgade Nr. 16.

samtidig. I denne finder vi en Virksomhed, som hedder Jydske Porcelæns- og Glasmaleri, hvilket dog næppe skal forstås saadan, at Malemaaden er en særlig jydsk-præget Metode. Virksomheden er oprettet af Albert

Horsensgade Nr. 1 — Hj. af Frederiksalte.

Nietche, og den nuværende Ejer, Købmand Langberg Paulsen overtog den 1917.

Martin Langberg Paulsen er født 1877 i Virring og etableret 1899. Han er Medlem af Bestyrelsen for Frederiksbjerg Handels- og Industriforening.

Fra Schleppegrellsgade gaar vi over Torvet og Alleen til Horsensgade, for derefter at krydse os gennem den store Labyrinth af de større og mindre Gader,

Vejlegade Nr. 12 — Hj. af Ingerslev Boulevard.

der udgør Kvarteret syd for Jernbanen. Vi kommer derved uundgaaeligt gennem en Del Gader, som er beskrevne i I. Del, men saa benytter vi Lejligheden til at supplere dem med Bygninger, der enten er forandret eller ikke tidligere har været paa »Tapetet«.

Horsensgade fører fra Frederiksalle til Ingerslev Boulevard, hvor den fortsættes i en nyanlagt Gade, der hedder Vestergaardsgade. Dens Bebyggelse er af den sidste Tids Metode: Store 4 Etages Rødstens-Huse. I Nr. 1 ses en af Typerne. Foruden Købmandsforret-

ningen paa Hjørnet, er her en Slagterforretning, som tilhører Slagtermester H. L. Larsen, født 1882 i Svendborg og etableret her 1920.

Hvor Horsensgade udmunder i Boulevarden, danner den sammen med Vejlegade en lille uregelmæssig Plads. Her er man ved at opføre en ny Kirke, *Lucas-kirken*. Pladsens vestre Side dannes af en Del af det

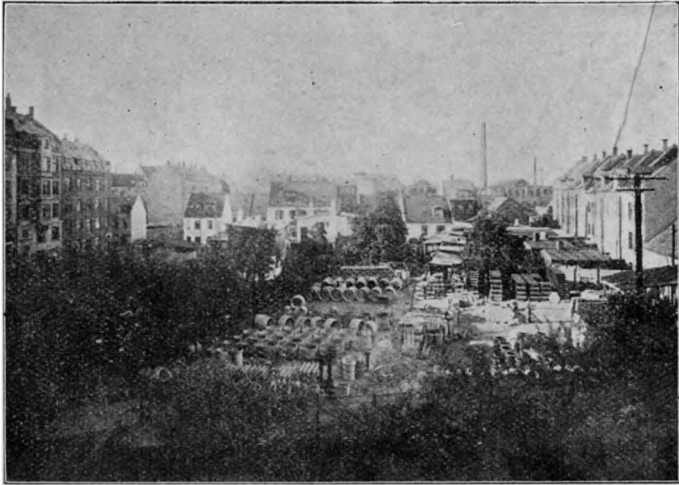
Dannebrogsgade Nr. 25-27.

kommunale Bygningskompleks, som er omtalt Side 165, og som med sine taarnlignende Udbygninger er Pendant til Partiet mellem Boulevarden og de Mezas Vej. Ogsaa her er der i »Taarnenes« Sokler Forretninger med materielle Fornødenheder. Forretningen ved Boulevarden ejes af Viktualiehandler *S. Brokholm*, født 1878 i Durup og etableret 1920.

Lundingsgade munder ogsaa ud til denne Plads; kommende fra Frederiksalle skærer den undervejs

Dannebrogsgade, der ogsaa kommer fra Alleen, men stoppes i sin Retning af Amtssygehusets Have og ved en ret Vinkel faar Navneforandring til Kroghsgade, som løber langs Hospitalshavens Hegn.

Dannebrogsgade ligger paa de af Viby Sogns Markjorder, som skød sig ind imellem Marselisborg Markjorder og Bygrunden, indtil de 1898 blev indlemmet

Fugleperspektiv over Entreprenør Halvorsens Ejendomme.

under Aarhus Kommune. Den hed tidligere Kunstvej, til den 1898—99 fik sit nuværende pretentiøse Navn.

Dens nordre Side bestaar næsten udelukkende af lave 1 Etages Huse af Udseende som Nr. 25. Dette og Nr. 27, 31 og 33, tilhører Savværksejer *J. Th. Petersen*, der købte de to første 1917 og de sidste 1915. Petersen er født 1890 i Aarhus, hvor han 1917 overtog sin Faders, M. Petersens Savværk, som denne oprettede

1906—07. Ejendommene Nr. 20-22 ligeoverfor er ogsaa smaa Bygninger. De tilhører Entreprenør *I. C. Halvorsen*, der købte den 1908—09. Bag ved Husene ligger et ca. 3150 m² stort Areal, der begrænses af Kroghsgade, Horsensgade og Lundingsgade og optages af Halvorsens store Cementvarelager. Halvorsen er født 1876 i Hørby

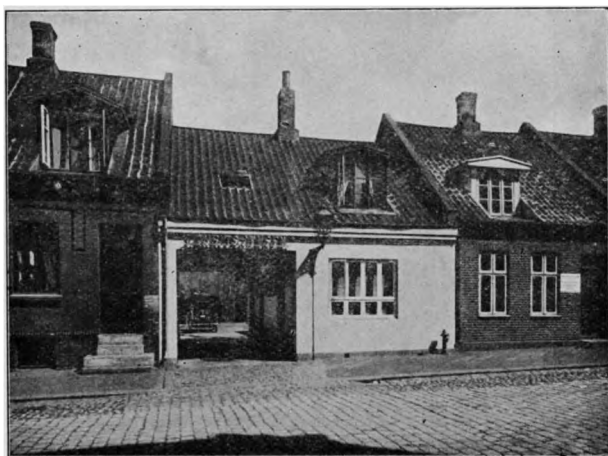

„Lundingshus“ — Ole Rømersgade Nr. 2 — Hj. af Lundingsgade.

(Skaane) og etableret 1906 i Aarhus. Han er Formand for Aarhus Entreprenørforening og for Cementvarefabrikantforeningen for Aarhus og Omegn. Hans Forretning beskæftiger henimod et halvt hundrede Mennesker og en Snes Heste. Følger vi Lundingsgade ned til Alleen, støder vi paa Ole Rømersgade. Vi gaar op ad denne lange Gade, lidt før Bruunsgade gaar over i Brammersgade, som afsluttes ved Marselisborg Alle.

Den store Hjørneejendom Ole Rømersgade Nr. 2 tilhører Æggehandler K. Knudsen. Den hedder »Lundingshus«, og dens Stueetage er behersket af Arbejdernes Brugsforening, som kun levner et enkelt Vindue til en Slagterforretning, der tilhører *Johannes Ebling*, der er født 1886 i Hasle og etableret i Aarhus 1921. Den lille lave Bygning i Nr. 7, hvor Halvdelen af Huset er Port, tilhører Hudeeksportør *Laurits Jensen*,

Ole Rømersgade Nr. 7.

hvis Fader købte den 1880 af Vognmand Madsen, der har ladet den bygge. Dens Grund ligger bag om Hjørnestedet ud til Frederiksalle, hvor nu Apoteket ligger. L. Jensen er født 1878 og overtog Forretningen 1915 efter Jensen sen. Han er desuden siden 1902 Ejer af Viby Kalkværk, der er oprettet 1852. Gadens øvrige Ejendomme er lutter smaa Huse som det sidstnævnte, kun to paa dens nordre Side har naaet 2. Sals Højde. Den sydlige Side har samme Karakter, dog er her i

Nr. 2, 4, 6 og 40 4 Etager og en enkelt nemlig i Nr. 94-96 5 Etager. Af Ejendommene paa Sydsiden tilhører Nr. 38, 40 og 42 *A/S Kastrup Glasværk* (*A/S De forenede Glasværker*), *Aarhus Glasværk* er et Led i denne Sammenslutning. Det er oprettet 1898 paa Initiativ af Købmand Viggo Rahr, Grosserer Wulf, Overretssagfører Kjær, Garver Flach og Bødkermester

Ole Rømersgade Nr. 54 — Hj. af Godthaabsgade.

Balle. Fabrikken har siden Starten ligget i Nr. 42. Ole Rømersgade skærer Gaderne Godthaabsgade, Annagade, Montanagade og Bülowsgade. Nr. 54 er Hjørnet af Godthaabsgade. Det lille i arkitektonisk Henseende ejendommelige Hus, der ligger her, er opført i Midten af Firserne til en Bager. Her er stadig Bageri, og dette tilligemed Ejendommen tilhører Bagermester *Thorvald Andreassen*, født 1883 i Vejle, etableret 1908 i Lemvig og i Aarhus 1914.

H. P. Hansen,
Vognmand.

Thorvald Andreassen,
Bagermester.

M. P. Madsen,
Ølhandler.

Nr. 100 er opført 1885 af nuværende Borgmester *Jacob Jensen*. Det er et lille 2 Etages Hus med Kviste oprindelig med rød Murstens-Facade, som Vognmand *H. P. Hansen*, der købte Ejendommen 1898, forandrede med en hvidpudset Stueetage. Samtidig opførte han en Staldbygning til baade Heste og Køer. Vogn-

Ole Rømersgade Nr. 100.

mand Hansen er født 1862 i Haslev, var først Landmand, derefter fra 1896 Købmand og etablerede sig 1898 med Vognmands- og Brændselsforretning.

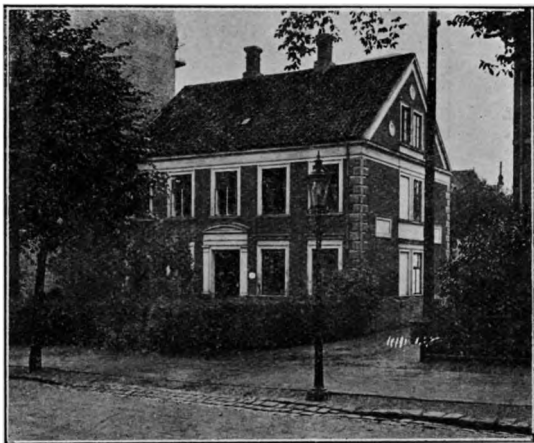
I fortsat Vandring passerer vi Bruunsgade og gaar over i *Brammersgade*. Mellem denne og Jægergaardsvejs østre Ende ligger Gaderne *Clausensgade* og *St.*

St. Blichersgade Nr. 12-14.

Blichersgade. I den første ligger et af Oliefabrikkens store Pakhuse, og ellers bestaar Bebyggelsen overvejende af almindelige 3-Etages Huse, som f. Eks. St. Blichersgade 12-14, der tilhører Bagermester *Johannes Taustrup*, født 1889 i Randers. Han etablerede sig her i 1917 i et 20 Aar gammelt Bageri og købte Ejendommen 1918. En Filial af Forretningen ligger paa Hjørnet af Jægergaardsvej og *Marselisborg Alle*. Denne

Færdselsaare fører fra Jærgaardsvej i en temmelig stærk Stigning op til „*Skansen*“, hvor den møder Garderne Odensegade og Svendborggade og fortsættes i Hendrik Pontoppidansgade. Alleens østre Side har en blandet Bebyggelse af de sædvanlige 3—4 Etages Huse og Villaer i 70ernes bramfri Stil. Villaen Nr. 9 tilhører Skolebestyrerinde Frk. *M. N. Gammelgaard*, der hol-

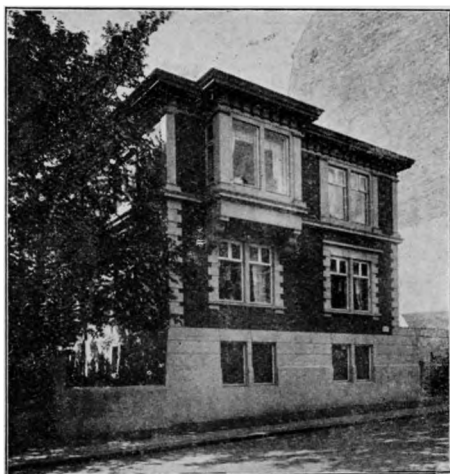

Marselisborg Alle Nr. 5.

der Frøbelsk Børnehaven, og Nr. 11 er Sct. Pauls Sogns Præstebolig. Ejendommen Nr. 5 ejes af Ølhandler *Mads P. Madsen*, der købte den 1918 af en Datter af Snedkermester Jensen, der byggede den 1876. Det var den første Ejendom, der byggedes i dette Kvarter. Den nærmeste Bygning var den Gang den nu forsvundne »Jærgaarden« (se I. Del, 2. Halvbind, S. 411). Midt imellem Brammersgade og Odensegade, lidt før Skanseanlægget, begynder *Sct. Paulsgade*, der løber helt ned

til Amtssygehusets Have ved Annagade og er delt af Sct. Pauls Kirkeplads.

Dens første Del har en ganske anden Karakter en den øvrige. Største Delen af Ejendommene paa Nord-siden ligger et Stykke tilbage fra Gadelinien med smaa Haver foran, og paa Sydsiden er Nr. 1, 3 og 5 Villaer. Nr. 3 tilhører Læge *P. G. Koch*, der er født 1872 i

Sct. Paulsgade Nr. 5.

Hauerslev Præstegaard, Student (Herlufsholm) 1892, cand. med. 1898 og Jernbanelæge i Aarhus 1900. Nr. 5 tilhører Grosserer *Waldemar Arendal*, født 1877 i Svendborg etableret 1911 i Aarhus med Fabrik for Børnekonfektion. Han købte 1913 Ejendommen, som er opført 1899, og lod den ombygge og udvide 1918 efter Arkitekt N. Bechs Tegning.

Af Bygningerne paa Nordsiden tilhører Nr. 4 *N. K. Madsen*. I Ejendommen er der Bageri, som tilhører

W. E. Arendal,
Grosserer.

Anna Worm,
Frøken.

Carl Christensen,
Bagermester.

Bagermester *Hans Jensen*, født 1872 i Gudum paa Sjælland, etableret 1910 i København og her i Ejendommen 1912. Nr. 14 er ogsaa en Bagerejendom. Den er opført 1897 og købtes 1916 af Frk. *Anna Worm*, som 1907 overtog det heriværende af Kageelskere stærkt

Sect. Paulsgade Nr. 4.

søgte »Hjemmebageri«, som Frk. Emilie Hastrup oprettede 1899. Frk. Worm er født i Hornslet Sogn.

Vi gemmer den øvrige Del af Sct. Paulsgade lidt endnu og gaar ad Kirkepladsen hen til Odensegade. Siden vi sidst var paa denne Plads, har man ryddet Buskene og Smaatræerne omkring Kirken og erstattet

Sct. Paulsgade Nr. 14.

dem med en Beplantning af Roser, som naturligvis er kønne, naar de blomstre, men ikke som den tidligere tætte Beplantning dækker lidt af den alt andet end kønne Kirkebygning. Samtidig skal vi, hvad vi burde have gjort i første Omgang, nævne Sct. Pauls Kirkeplads Nr. 9 og Hans Brogesgade Nr. 1. Den første er opført 1893 af Buhl & Anton Jensen, og 1904 købte Bagermester *Carl Christensen* den. Christensen

er født 1875 i Odense, etableret 1903 i sin nuværende Ejendom. Han har siden 1910 været Formand for den gamle ærværdige Aarhus Bagerforening (opr. 1634) og er Medlem af Bestyrelsen for Bagermestrenes Rugbrødsfabrik. Hans Brogesgade Nr. 1 hedder »Ny Marselisborg« — en stor Hjørneejendom, som er opført

Sct. Pauls Kirkeplads Nr. 9.

1901 i Rosenborgstil af Muremester Rasmus Hvid. Den tilhører Bagermester *Niels Tolstrup Jensen*, der købte den 1908 og 1909 etablerede sig i det herværende Bageri, som nu har Filialer i Heibergsgade, Montanagade og Dalgas Avenue. Det er saa vor Hensigt at se paa Montanagade, og den nærmeste Vej dertil er gennem den tidligere omtalte Odensegade ud til denne Gades Nr. 45, hvorfra man kan se gennem Montanagade helt

ned til Jægergaardsvej. Odensegade Nr. 45 — en Del af det store Kompleks paa Hjørnet af Ingerslevs Plads — er opført 1916 af Tømrermester E. Chr. Petersen og ejes af Fru *Anna Ørnstrup*.

Montanegade har det fælles med de fleste frederiksbjergske Gader mellem Frederiksalles, Odensegade

Hans Brogesgade Nr. 1.

og Bruunsgade at være grim og kedelig. Der er enkelte pæne Bygninger, men ellers kan man synge med Digteren *Hans Ahlmann*:

„Her har fordum ligget Haver,
 hvor de skumle Huse staar;
 da sang Nattergal og Solsort
 i den store grønne Vaar“ —

Og Haver har her været. Gaden er anlagt ind over Dalgas's Villagrund, og det er efter den store

Odensegade Nr. 45.

Planters Villa, at Gaden er opkaldt. De følgende tre Ejendomme er en passende Illustration af Gadens forskelligartede Bebyggelse. Det lille Hus i Nr. 27 er

Montanagade Nr. 27.

Anna Ørnstrøm,
Frue.

J. N. Sørensen,
Vognmand.

C. J. Ring,
Købmand.

et af dem, der laa »ude paa Marken«. Det tilhører Vognmand Jens Nicolaj Sørensen der er født 1867 i Skanderborg og etableret 1898 i Aarhus med Vogn-

Montanagade Nr. 11-15.

mands- og Brændselsforretning, han købte Ejendommen 1906. En ganske anden Type er Nr. 11 og 15. — Nr. 13 findes som tidligere nævnt kun i ganske faa af Aarhus nyere Gader. — De to sammenbyggede Ejendomme er opført henholdsvis 1907 og 1899 af Købmand *C. J. Ring* efter Arkitekt Bechs Tegninger. Paa den 90 Alen dybe Grund laa tidligere to smaa enetages Huse med Haver foran. Ring er født 1867

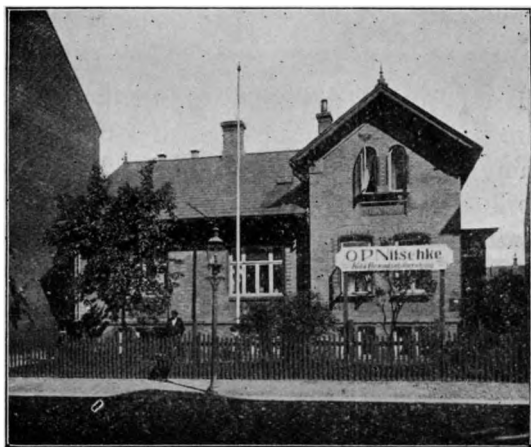
Montanagade Nr. 3.

ved Næstved, uddannet dels paa Emdrupborg Højskole og Blaagaard Seminarium, blev senere Billedhugger og etablerede sig 1895 i Aarhus med Møbel- og Udstyrsforretning — »Aarhus Kreditmagasin«, som har Forretningslokaler i Mellembygningen, der er opført 1907. Han er Medlem af Frederiksbjerg Handels- og Industriforening.

Nr. 3 er opført før Indlemmelsen 1872, en Ombygning 1912 har forsynet Huset med en Manzard-etage. Det tilhører aut. Vand- & Gasmester *C. F. An-*

dersen, der købte det 1913. Andersen er født 1880 i Sorø etableret i Aarhus 1916.

Den modsatte Side af Gaden er saa tiltalende, at vi vil forbigaa den i Taushed og gaa tilbage til *Sct. Paulsgade*. Denne Gades Bebyggelse varierer her fra store moderne Ejendomme til smaa Huse og Villaer. Nr. 42 er et Eksempel paa den sidste Slags. Den tilhører

Sct. Paulsgade Nr. 42 — Villa „Nico“.

Vognmand *O. P. Nitschke*, der er født 1879 i Grenaa, etableret 1907 i Aarhus, købte Ejendommen her 1916 og lod Sidehus og Stald opføre til sin Vognmands- og Brændselsforretning.

Nr. 41 er den sydvestlige af Hjørneejendommene til Montanagade. Det er et 4-Etages Hus med en 20 Aar gammel Bagerforretning i Stuen. Ejendommen tilhører Bagermester C. Christensen og Forretningen Bagermester *Chr. Mikkelsen*, der er født 1881 i Sindberg, etableret 1918 i Aarhus.

A. C. Zachariasen,
Orgelfabrikant.

Chr. Mikkelsen,
Bagemester.

H. Nielsen,
Bagemester.

Nr. 40 A er opført 1902—03 af Snedkermester I. M. Andersen. Ejendommen bestaar af Forhus, Side- og Bagbygning og de sidste to rummer A. C. Zachariasens Fabrik for Kirke-Orgler. Fabrikant A. C. Zachariasen er født 1877 i Sønderjylland, etableret 1906 i denne

Sect. Paulsgade Nr. 41.

Gades Nr. 44 og købte 1911 Nr. 40 A. Han har fremstillet Orglerne til 250 danske Kirker, bl. a. til Sct. Mortens Kirke i Randers. Zachariasen er Bestyrelsesmedlem i Foreningen »Dansk Arbejde«.

Kong Christian den Niendes og Dronning Louises *Guldbryllupsasyl* i Sct. Paulsgade 31 har Plads til 120

Sct. Paulsgade Nr. 40 A.

Børn. Diakonisse *Anna Marie Jensen* er Asylmoder og har to andre Damer til sin Hjælp. — Hver Mandag har Asylforeningen Møde her, og en Gang maanedligt er her Møde for Sct. Pauls Menighedspleje, og »Frivilligt Drengesforbund« møder her. Der er Børnegudstjeneste hver Søndag.

Bestyrelsen bestaar af Dr. M. Brammer (Formand), Sognepræst Wiese, Bankbestyrer Wied (Kasserer),

A. C. Zachariasen,
Orgelfabrikant.

Chr. Mikkelsen,
Bagemester.

H. Nielsen,
Bagemester.

Nr. 40 A er opført 1902—03 af Snedkermester I. M. Andersen. Ejendommen bestaar af Forhus, Side- og Bagbygning og de sidste to rummer A. C. Zachariasens Fabrik for Kirke-Orgler. Fabrikant A. C. Zachariasen er født 1877 i Sønderjylland, etableret 1906 i denne

Sct. Paulsgade Nr. 41.

Gades Nr. 44 og købte 1911 Nr. 40 A. Han har fremstillet Orglerne til 250 danske Kirker, bl. a. til Sct. Mortens Kirke i Randers. Zachariasen er Bestyrelsesmedlem i Foreningen »Dansk Arbejde«.

Kong Christian den Niendes og Dronning Louises *Guldbryllupsasyl* i Sct. Paulsgade 31 har Plads til 120

Sct. Paulsgade Nr. 40 A.

Børn. Diakonisse *Anna Marie Jensen* er Asylmoder og har to andre Damer til sin Hjælp. — Hver Mandag har Asylforeningen Møde her, og en Gang maanedligt er her Møde for Sct. Pauls Menighedspleje, og »Frivilligt Drengesforbund« møder her. Der er Børnegudstjeneste hver Søndag.

Bestyrelsen bestaar af Dr. M. Brammer (Formand), Sognepræst Wiese, Bankbestyrer Wied (Kasserer),

Murermester S. C. Jensen, Købmand Kay Schmidt,
 Fru Direktør Hansen, Fru Fabrikant J. C. Møller, Fru
 Havneingeniør Vedel, Fru Alstrup og Fru Lindgren.
 Sct. Stefans Foreningens Diakonisse, *Dagmar Peter-*

Sct. Paulsgade Nr. 25.

sen, har sin Gerning i Sct. Pauls Sogn og har fast Bolig her i Guldbryllupsasylet.

Nr. 25, 23 og 21 tilhører Fabrikant *J. Chr. Møller*. Af disse er Nr. 25 opført 1905 efter Arkitekt Thorkel Møllers Tegning og adskiller sig derfor behageligt fra Gadens øvrige »Stilarter«. I Ejendommen findes *J. Chr.*

Møllers Tricotagefabrik, hvis Historie maa skrives i Forbindelse med Ejerens Biografi: Landstingsmand Fabrikant *J. Chr. Møller*, R. af D. er født den 8. Aug. 1853 i Skovby ved Herning, kom i Manufaktur­lære i Vejle 1873 og etablerede sig 1883 som Tricotagehandler paa Vester­gade i Aarhus, senere i Nr. 5 i den da bekendte Wer-

Sct. Paulsgade Nr. 19.

nerske Gaard. 1890 begyndte han Fabriksvirksomhed, først med en enkelt Maskine; men efterhaanden voksede Virksomheden og flyttedes 1898 til Hjelmensgade, indtil han byggede den store Fabriksbygning i Sct. Paulsgade, hvor den er udvidet gentagne Gange. Fabrikant Møller er Formand for Akts. De forenede jydskes Farverier og Tricotagefabrikker, Formand for Tricotage-Grossistforeningen 1904—14 og for Aarhus konserva-

tive Vælgerforening fra 1904—22, Medlem af Aarhus Byraad og Skolekommission fra 1909, Kirkevæрге for Sct. Pauls Kirke 1905—15, Næstformand i Handels- og Kontoristforeningens Bestyrelse 1890—94, Medlem af Aarhus Teaters Repræsentantskab fra 1909 og Sct. Pauls Kirkes Bestyrelse fra 1916, Medlem af Aarhus

Faaborggade Nr. 7.

Privatbanks Repræsentantskab fra 1917, Formand for Det konservative Folkepartis Amtsudvalg for Aarhus Amt og for Det konservative Folkepartis Landstingskredsbestyrelse for 5. Landstingskreds, Landstingsmand (Det konservative Folkeparti) fra 1918. — Paa selve Fabriken beskæftiges ca. 140 Mennesker og til Hjemmearbejde skaffer den Beskæftigelse for et lignende Antal (se I. Del, S. 131, 220).

Den følgende Bygning er Hjørneejendommen Sct.

A. Stilling
Folketingsmand.

Holger Poulsen
Apoteker.

J. Chr. Møller, R.,
Landstingsm., Fabrikant.

Paulsgade Nr. 19, Bülowsgade Nr. 50. Den er opført 1904 af Tømrermester J. Chr. Petersen, som 1907 solgte den til Bagemester H. Nielsen; denne er født 1864 i Eg og etablerede sig 1888 i Aarhus. Her fra Gadekrydset kan man se gennem Bülowsgade mod

Brunsgade Nr. 60.

Nord op til Jægergaardsvej, hvor Bülowsgade gaar over i Fredericiagade, og mod Syd helt ned gennem Michaelsengade til Faaborggades store Bygningskompleks (se I. Del, 2. Halvbind, s. 444), hvis forskellige Afdelinger tilhører Slagtermester A. Willium, K. N. Svendsen & M. Rasmussen, P. S. Madsen, M. P. Søgaard, J. W. Møller og W. Buhlmann.

Bruunsgade Nr. 58.

Komplekset er opført 1912 af Murermester Knudsen. Slagtermester A. *Willium*, der ejer den Del, der er Nr. 7, er født 1888 i Grejsdalen ved Vejle, etableret i Aarhus 1911 og her 1912, da han købte Ejendommen.

Fra Sct. Paulsgade fortsætter vi ned gennem *Bruunsgade* og supplerer den tidligere Beskrivelse med følgende Ejendomme og Virksomheder:

Nr. 60 tilhører Skrædermester *P. Christensen*, der

købte den 1919 og Aaret efter ombyggede Facaden i Stueetagen. Han er født 1885 i Trust og etableret i Aarhus i 1913.

Nr. 58 og Nr. 56 er ligesom den foregaaende opført 1890—1900. Den første tilhører Kunstdrejemester *P. K. Lund*, der er født 1868 i Thisted, etableret 1889

Bruunsgade Nr. 56 — Hj. af Brammersgade.

i Aarhus og købte 1916 Ejendommen, som blev bygget af Tømrermester Rasmussen.

Den store Hjørneejendom i Nr. 56 ejes af Bagermester *Viggo Knop*, der købte den 1911 samtidig med Overtagelsen af det her liggende Bageri, som er indrettet af Bagermester Jørgensen, da Ejendommen blev opført. Knop er født 1891 i Dragstrup og etableret 1916 i Aarhus.

Paa Gadens østre Side tilhører Nr. 47 Glarmester *A. C. Petersen*, der er født 1883 i Faaborg og etableret i Aarhus 1904. Han købte Ejendommen 1920. Nr. 43 er opført omkring 1896 af Muremester Mortensen og købtes 1915 af Skrædermester *Johannes Johansen*, der er født 1881 i Gylling og etableret i Aarhus 1906.

Bruunsgade Nr. 47.

Nr. 41 tilhører Muremester H. Hansen. Dens Stueetage er optaget af Slagtermester *Olaf Nielsens* Forretning. Nielsen er født 1880 i København, etableret der 1906 og i Aarhus 1920. Saa passerer vi Brammersgade, hvis nordvestlige Hjørne — Bruunsgade 54 ejes af Fru Margrethe Schmidt, hvis afdøde Mand, Restauratør N. H. Schmidt, købte den 1907 af Wistoft, der byggede den i Slutningen af 90'erne. Stueetagen optages af »Brammers Cafe«.

Viggo Knop,
Bagermester.

Margrethe Schmidt,
Enkefrue.

Valdemar Petersen,
Fabrikant.

Af Gadens øvrige Ejendomme har vi tilbage Nr. 32 mellem Jægergaardsvej og Bruunsbro. Den er opført 1884 af Arkitekt Nicolaj Petersen og tilhører Gørtlermester og Broncestøber *Georg Erstad Pedersen*, der købte den 1917 af Bygherren, Overbanemester Jensen.

Bruunsgade Nr. 43.

Den nuværende Ejer har ladet Sidehuset bygge til Broncestøberi og Værksteder. Det er Kunsthaandværk, der drives her, og Erstad Pedersen har leveret Lysekroner, Dørbeslag og andet Broncearbejde til Statsbiblioteket, Marselisborg Slot, Posthuset, Thinghuset, Sct. Johannes Kirke og de fleste offentlige Bygninger,

Bruunsgade Nr. 54 — Hj. af Brammersgade.

som er opført i Aarhus siden 1901. Erstad Pedersen er født 1876 i Aarhus og etableret her 1901. Han er Medlem af Bestyrelsen for Gørtlerlauget i Provinsen.

Siden vi i I. Del var i Bruunsgade, er den gamle Træbro og den interimistiske blevet erstattet af en bred Jernbeton-Bro med Granitbrystværn mod Baneterrænet mod vest og en lang lav Bazarbygning mod øst. Rækken af Ejendomme paa Bruunsgades vestre

Georg Erstad-Pedersen,
Gørtlerm. & Broncestb.

Jens Moldberg Kjeldsen,
Købmand.

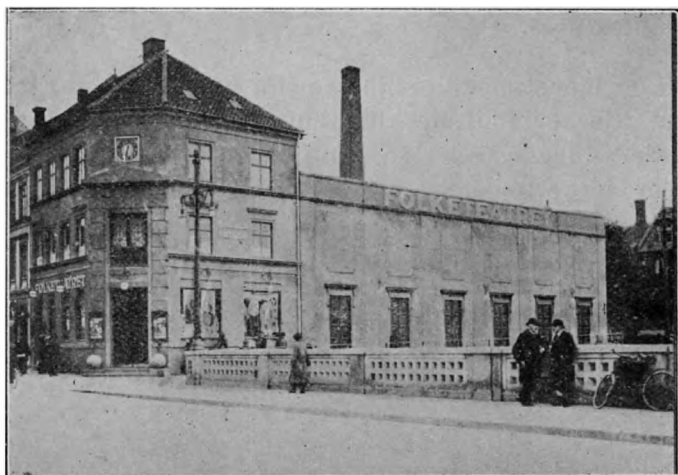
Holger Skouboe,
Apoteker.

Side er blevet afsluttet med en stor ny glatpudset Ejen-
dom, der er indrettet til Biografteater. Det er det
gamle »Folketeatret«, som nu har fundet Hvile her i
en moderne Skikkelse. (Se I. Del 2. Halvbind, S. 472
o. v. og II. Del, S. 1.)

Bruunsgade Nr. 32.

Bygningen er opført 1922 af *A/S Fotorama* og efter Arkitekt Thorkel Møllers Tegning. Indvendig har Teatret, der har 475 Siddepladser, endnu ikke faaet sin endelige Skikkelse. Først naar de store Vægflader er fuldstændig tørre, vil de blive dækket med smukke Farver. Foruden de levende Billeder, har Teatret en anden Kuriøsitet at byde Publikum. Her findes nemlig

Det nye Folketeater i Bruunsgade.

det første Orkesterorgel, der er benyttet her i Landet. Det er fremstillet af Orgelfabrikant A. C. Zachariasen (se Side 200) og har 679 Orgelpiber af Træ og Tin, og til trods for at det spilles af kun een Organist, virker det som et 25 Mands Orkester.

For Enden af Bazarbygningen ligger med Facade til den løftede Banegaardsgade en uanselig Træbygning. Det er den Banegaard, Storbyen Aarhus skal klare sig med i Guderne maa vide hvor mange Aar.

Hvor Bazarbygningen møder Bruunsgade, har Aarhus Oliefabrik udvidet Fabrikken med en stor Bygning i amerikansk Stil. I de kommende Tider vil formodentlig alle de smaa Ejendomme, som Fabriken ejer her mellem Broen og Jægergaardsvej, blive nedbrudt og

Bruunsgade Nr. 7.

genopstaa i »american style«. Foreløbig er de fuldstændig præget af de mange forskelligartede Butiker, der af og til skifter Indhold. I Nr. 7 har vi dog en mere konstant Virksomhed, nemlig „Konfekthuset“, som er oprettet her 1903 af Fabrikant *Valdemar Pedersen*, der er født 1868 i København. Her fabrikeres Konfekt og søde Sager, som bogstavelig talt fylder

Huset fra Stuen til Taget og desuden forsyner Filerne paa Søndergade og Sct. Clemenstov (se II. Del, S. 74, 77, 150 og 151).

Fra Bruunsgade fortsætter vi Vandringen gennem *Jægergaardsvej*. De to Ejendomme, der danner Indgangen til Gadens vestlige Del er omtalt under Bruuns-

Jægergaardsvej Nr. 86.

gade i I. Del, vi kan derfor gaa lige løs paa Nr. 88. Den er opført ca. 1890 og tilhører Skrådermester *H. H. Hansen*, der er født 1860 i Fløjstrup, etableret 1880 i Holme og købte Ejendommen 1909.

Nr. 86 tilhører Slagtermester *Alfred Pedersen*, der købte den 1920. Han er født 1894 i Viborg og etableret i Aarhus samtig med Købet af Ejendommen. Nr. 84 og 82 tilhører henholdsvis Tilskærer C. Møller og

Cigarhandler N. Nielsen Fast. Den følgende Ejendom, der ligger paa Hjørnet af Bülowgade og ejes af Købmand I. C. Rasmussen.

Den Gade, der skærer den norde Side af Jægergaardsvej, og som omtrent har samme Retning som Bülowgade, hedder Fredericiagade. Den stoppes af Jernbanesænkningen langs hvilken en ny Gade bliver anlagt. I gamle Dage havde Artilleriet sine Depot-

Jægergaardsvej Nr. 83 — Hj. af Fredericiagade.

bygninger i Gadens østre Side. Ejendommen paa Hjørnet af Jægergaardsvej, Nr. 83, er en Del af disse Bygninger, som naturligvis er ombygget til Beboelse og Forretninger. Hjørneejendommen tilhører Cyklehandler *Jens Peter Olsen*, der købte den 1919. Han er født 1883 i Ørsted paa Sjælland og etableret 1914 i Aarhus.*)

Fredericiagades vestre Side har ogsaa været benyttet af Artilleriet, men Ejendommene her er naturligvis ogsaa ombyggede siden den Tid. Nr. 18, 20 og 22 er

*) J. P. Olsen er nu flyttet til Slagelse og Ejendommen er solgt til Murerm. Jensen.

Poul Nielsen,
Skomagermester.

Alfred Andersson,
Købmand.

E. K. Zacho,
Bagermester.

opført ca. 1885 og tilhører nu Vognmand *Jens Andersen*, der købte den 1898. Han er født 1873 i Hornslet og etableret 1895 i Aarhus. Vognmandsforretningen beskæftiger ca. 25 Mand og 56 Heste. Andersen er tillige Ejer af Valdemarsgade Nr. 42 og 58, som han opførte 1910.

Hjørneejendommen paa denne Side af Fredericiagade tilhører Bagermester *E. Zacho*, der købte

Fredericiagade Nr. 18, 20 og 22.

den 1914. Den er opført 1884 af Bagermester H. H. Petersen. Bagermester Zacho er født 1884 i Perstrup og etableret 1910 i Aarhus. Han er Medlem af Bestyrelsen for Aarhus Bagerforening.

Hjørneejendommen paa Jægergaardsvej og Bülowsgades sydvestlige Hjørne — Nr. 78 — tilhører Sadel-

Jægergaardsvej Nr. 81 — Hj. af Fredericiagade.

mager N. Nielsen. Den følgende Ejendom, Jægergaardsvej Nr. 76 er *Sct. Pauls Apotek*. Den er bygget 1900 af Apoteker *Holger Skouboe* og tegnet i Palæstil af Arkitekt Frimodt Clausen. Apoteker Skouboe er født d. 18. Oktober 1851 i Kirke Hvalsø, blev cand. pharm. 1873 og fik d. 16. September 1899 Privilegium paa at drive Apotek i Aarhus.

Apoteket var det første i denne Del af Byen, og

Skouboe købte Grunden, hvor der var Haver, af Fru Wille. Kransen blev hejst den 14. Juli 1900, og Apoteket aabnedes d. 29. December samme Aar. Apotekets Personale bestaar af 10 Personer foruden Provisoren, Kandidat Einar Gredsted.

Nr. 77 er opført ca. 1891. Den ejes af Skomager-

Jærgaardsvej Nr. 76 — Sct. Pauls Apotek.

mester Poul Nielsen, der købte den 1901. Han er født 1860 i Villerslev og etableret 1890 i Aarhus. Nabejendommen er mærkeligt nok Nr. 71. Hvor de mellemiggende Numre er blevet af, skjuler sig maaske i Magistratens Arkiv. Bygningen er en Hjørneejendom, idet *Helgolandsgade*, en Gade af samme Længde og Retning som Fredericiagade, udmunder her. Ejeren hedder F. Juhl. Den modsatte Hjørneejendom, Jæger-

gaardsvvej Nr. 69 ejes, ligesom Nr. 67, af Skomagermester Søren Ilsøe. Forretningen i Stueetagen tilhører Købmand Alfred Andersson, der er født 1876 i Aarhus og etableret 1901.

Nr. 63 ejes af Købmand H. C. Erichsen, født 1892 i Aarhus og etableret 1912. Han købte Ejendommen

Jægergaardsvej Nr. 69-67 — Hj. af Helgolandsgade.

1915 og oprettede 1919 Aarhus' eneste Straa- og Filt-hattfabrik. Paa den anden Side af Jægergaardsvej har vi endvidere Nr. 60, der er opført 1918 af Snedkermester Rasmus Nielsen, der 1918 solgte den til Købmand *Jens Moldberg Kjeldsen*. Denne er født 1878 i Nykøbing M., etableret her i Ejendommen 1905 og oprettede 1919 Nordisk Manschetskjortefabrik. Moldberg Kjeldsen er Formand for Manufakturhandler-

H. C. Erichsen,
Købmand.

Vilhelm Brockelmann,
Malerm. og Farvehandler.

Marius Pedersen,
Viktualiehandler.

foreningen, i Bestyrelsen for Dansk Tekstilunions
Principalforening og Stifter af Aarhus Lejerforening.
Nr. 54 tilhører Farvehandler og Malermester *Vilhelm
Brockelmann*, som købte den 1917. Han er født 1872
i Aarhus og etableret 1897. Brockelmann har siden
1907 redigeret Fagbladet »Malertidende«, som er op-

Jærgaardsvej Nr. 60.

rettet 1900. Ud for denne Ejendom løber *Dybbølgade* ud i Jægergaardsvej, og Gaden er af samme Slags som de to før nævnte Sidegader. Af dens to Hjørnejendomme mod Jægergaardsvej ejer Viktualiehandler *Marius Pedersen* Nr. 15 — Jægergaardsvej Nr. 55 —, som er opført 1884. Han købte den 1919 og lod Aaret efter Arkitekt H. Jensen paabygge Kviste. M. Peder-

Jægergaardsvej Nr. 54.

sen er født 1880 i Silkeborg og etableret 1904 i Aarhus. Han er Bestyrelsesmedlem i 18. Batallions Soldaterforening, Aarhus Viktualiehandlerforening og Aarhus Skiveskydningsselskab. Det andet Hjørnested — Nr. 53 — tilhører Købmand *Laurids Laursen*, født 1876 i Lerberg, etableret 1900 i Skanderborg og 1904 i Aarhus.

Samtidig købte han Ejendommen, der er opført 1882 af Købmand A. Rothausen, som ogsaa har grund-

Laurids Laursen,
Købmand.

Vilhelm Graugaard,
Fabrikant.

M. Møller,
Malermester.

lagt Forretningen. Ejendommen er ombygget i Aarene 1904 og 1915.

Ingen af Dybbølgades øvrige 7 Ejendomme er højere end 2 Etager, og de fleste er forsynet med Kviste. Nr. 16 tilhører Malermester *M. Jensen Møller*,

Jærgaardsvej Nr. 55 — Hj. af Dybbølgade.

der er født 1884 i Sverige. Ejendommen er opført 1900 efter Arkitekt Bechs Tegning. Senere byggedes Værksteder til Møllers Automobillakereri, der er oprettet 1920. I Forhuset residerer *Aarhus Guldwarefabrik*, som Fabrikant *Vilhelm Graugaard* oprettede 1920. Graugaard er født 1893 i Løgstør og uddannet i Udlandet.

Jægergaardsvej Nr. 53 — Hj. af Dybbølgade.

Jægergaardsvej Nr. 38-40 er bygget 1917 i sin nuværende Skikkelse efter Arkitekt Klemanns Tegning. Før den Tid laa her et gammelt Hus, som tilhørte Dalgas, hvis Planteskole strakte sig ned over disse Grunde. Bagermester *Cilius Pedersen*, købte Ejendommen 1907, han er født 1876 i Viborg, etableret der 1900 og i Aarhus 1902. Ejendommene Nr. 39-41 og 37 er Hjørneejendommene til *Istedgade*, som er den fjerde

Dybbølgade Nr. 16.

og sidste af Jægergaardsvejs nordre Sidegader og af samme Karakter som de tre foregaaende. Nr. 33 til-

Jægergaardsvej Nr. 38-40.

S. Allersø,
Direktør.

Carl I. Jensen,
Købmand.

Jens P. Hejrskov,
Smedemester.

hører Slagtermester *Martin Holm*, der er født 1881 i Aarhus og etableret 1902. Han købte Ejendommen 1917.

Nr. 32 ligger paa Hjørnet af Annagade. Den tilhører Købmand *Carl J. Jensen*, der er født 1877 i Framlev og etableret 1902, samtidig med Købet af Ejendommen, som er fuldstændig præget af hans Manufakturforretning, der sammen med Systuerne beskæftiger ca. 15 Mennesker.

Jægergaardsvej Nr. 33.

Den overfor liggende Hjørneejendom er Nr. 20, — de mellemliggende Husnumre er rimeligvis forsvundet ved Annagades Gennemførelse til Jægergaardsvej — den og de følgende tre Ejendomme, hvoraf den sidste, Nr. 14, ligger paa Hjørnet af Godthaabsgade, tilhører *De forenede Mejerier*, som købte dem 1900 og her oprettede Mejeriet »Godthaab« med tilhørende Isfabrik. Her laa tidligere Bryggeriet »Godthaab«. Mejeriet behandler ca. 8 Mill. kg Mælk om Aaret, som hovedsagelig

Jægergaardsvej Nr. 32 — Hj. af Annagade.

sælges her i Byen. Det beskæftiger 30 Mennesker og har 88 Udsalg rundt omkring i Byen. Mælken hentes pr. Bil ude fra Gaardene. Mejeriet ledes af Direktør *S. Allesø*, der er født 1886 i Allesø, uddannet paa Dalum Mælkeriskole og blev Direktør for »Godthaab« 1. November 1913.

Nr. 29 tilhører Smedemester *Jens P. Hejrskov*, der købte den 1919 efter Smedemester S Sørensen, som har anlagt Smedien 1906. Hejrskov er født 1880 i Ribe, etableret 1909 i Viby og her 1919.

Nr. 27 er fra samme Tid som den foregaaende —

P. Chr. Hansen,
Købmand.

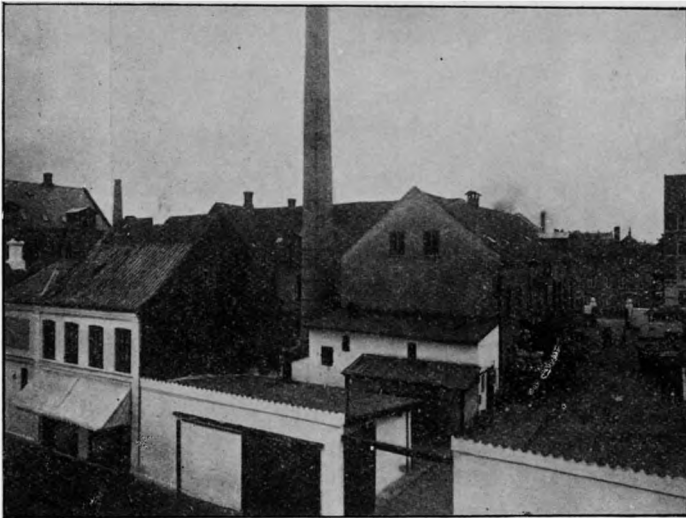
Jørgen Pedersen,
Handelsgartner.

I. A. Pedersen,
Snedkermester.

70'erne, men er ændret noget ved en Ombygning. Den tilhører Købmand P. Chr. Hansen, der er født 1881 i Herborg, etableret 1907 i Aarhus og købte Ejendommen 1912 af Guldsmed Bisgaard.

Nr. 23-25 er et lille 1 Etages Hus, som tilhører J. Ulrich. Den 2 Etages Ejendom i Nr. 21 og den dob-

Mejeriet „Godthaab“.

belte Ejendom, Nr. 17-19, tilhører Snedkermester *I. A. Pedersen*, der er født 1877 i Storring og etableret 1905 i Aarhus. Han købte 1912 Nr. 17-19, der er opført 1899 af Købmand M. S. Sørensen, og 1915 købte han Nr. 21, der er opført 1892. Pedersen er Medlem af Sct. Pauls Sogns Menighedsraad.

Ejendommene Nr. 15-9 tilhører Skomagermester *P. R. Poulsen*. Han er født 1874 i Vinding, etableret

Jægergaardsvej Nr. 29.

1898 i Aarhus og købte Ejendommene 1912. Nr. 10 er opført 1895 og tilhører Handelsgartner *Jørgen Pedersen*, der er født 1855 i Enslev, etableret 1881 i Gl. Ry og 1895 i Aarhus.

Nr. 4 tilhører Slagtermester *Vilhelm Nielsen*, der er født 1886 i Aarhus og etableret 1911, da han overtog Forretningen efter sin Fader, Slagtermester A. Nielsen, der havde overtaget den efter sin Fader, Slagtermester H. Nielsen, som grundlagde den 1868.

Jærgaardsvej Nr. 27.

Jærgaardsvej Nr. 17-19.

Saa krydser vi Frederiksalle og fortsætter gennem Ewaldsgade til Wilstersgade, der løber parallelt med Frederiksalle og halveres af Holbergsgade. Den nordvestlige Hjørneejendom i dette Gadekryds — Holbergsgade 12 — tilhører Købmand *Hans Pedersen*, der købte den 1899. Den er opført i Slutningen af 70'erne af Typograf Nielsen og ejedes senere af Hans Broge. Køb-

Jægergaardsvej Nr. 4.

mand Pedersen er født 1871 og etableret 1897 i Aarhus. Det sydvestlige Hjørne — Holbergsgade 11 — er opført ca. 1896 af Tømrermester I. Hansen. Den købtes 1919 af Bagermester *Chr. L. Nielsen*, der samtidig overtog det 1897 af Bagermester Kokborg oprettede Bageri. Bagermester Nielsen er født 1889 i Silkeborg, etableret 1909 i Konsvang og her 1919. Af de to andre Hjørneejendomme tilhører Nr. 9 Tømrer M. Carlsen og Nr. 10 Filialbestyrer S. Mathiasen. Holbergsgade Nr. 6 er

et lille, gult, 1 Etages Hus, hvis Bagbygning, som anvendes til Stald og Lager, har en vis Interesse, idet det er bygget af svære pommerske Egebjælker fra gamle Ejendomme i Badstuegade. Ejendommen tilhører Brd. Sørensen, som købte den 1918. K. M. Sørensen er født 1889 og Søren Sørensen 1887, begge i

Holbergsgade Nr. 11 — Hj. af Wilstersgade.

Aarhus. De etablerede sig her 1918 med Vognmands- og Brændselsforretning.

Holbergsgades vestre Ende munder ud i Læssøesgade, som mod Nord støder sammen med Ewaldsgade og den smalle Passage, der kommer fra Frederiksbro langs Jernbaneskraaningen. Fra disse Gaders Skæringpunkt fører en projekteret Gade over Sporene, over til den i Mølleengen dybt liggende *Eckersbergs-*

gade. Dermed har vi forladt Kvarteret *Frederiksbjerg*, som i Fjor kunde fejre 50 Aars Jubilæum for Indlemmelsen under Aarhus, og gjorde det paa en straalende Maade, nemlig ved at forsyne Hovedgaden: »Frederiksalle«, med elektriske Buelamper, medens et Musikkorps spillede »Der er Lys i Lygten —!«

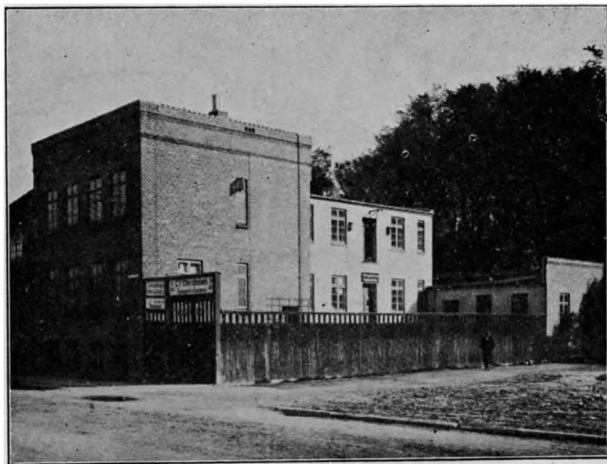
Den 1. Januar 1924 er det desuden 50 Aarsdagen for Flytningen fra Ning Herred til Aarhus Købstad i Henseende til Justits- og Politivæsen.

Holbergsgade Nr. 6.

Eckersbergsgade er en af Byens yngste Gader. Den ligger ved Foden af Anlægget paa Bakkeskrænten bag Valdemarsgade og Dragonernes Ridebaner. Forøvrigt har vi i I. Del, 2. Halvbind, besøgt Gaden, der dengang kun havde tre Ejendomme; siden da er Bebyggelsen paa Østsiden næsten afsluttet, medens Vestsiden stadig ligger brak, kun opfyldt af Lagerpladser. Henover disse er der ogsaa projekteret en Gade, som foreløbig kun har een Bebyggelse, nemlig en ny, stor, rød Ejendom paa 5 Etager. Den har, trods sin Ung-

dom, allerede Historie. For 2 Aar siden laa den nemlig ovre paa Frederiksberg ved Ewaldsgade, hvor den kort forinden var opført. Men de ny Jernbaneanlæg krævede mere Plads end fra først af beregnet, og Staten købte saa Ejendommen og flyttede hele Molevitten, Sten for Sten, ned i Mølleengen, hvor den nu behøes af Statens Tjenestemænd. Det kostede Penge! Af de

Eckersbergsgade Nr. 17.

ny Ejendomme i Eckersbergsgade, skal vi se paa Nr. 17, der er opført 1920—21 af Ejeren, Tømrermester *Frederik Christensen*, efter Arkitekt Klemanns Tegning. Chr. F. Christensen er født 1881 i Stenlille og etableret 1911 i Aarhus. Han har opført en Mængde Ejendomme her i Byen, bl. a. i Horsensgade, Ewaldsgade, Grønne-gade, Chr. Kiersplads, Sct. Lucas Kirkeplads og Stein-mansgade. Nr. 15 tilhører Sanitetsfirmaet Pagh & Høi-lund Carlsen. Nr. 13 er et Plankeværk med en Lager-

bygning bagved, som tilhører A/S Jydsk Asphalt- & Terrazzo Comp. Nr. 3 ejes af Fabrikant Math. Madsen, som vi omtaler ved hans Ejendom i Fredensgade, og Nr. 1 tilhører A/S Hans Schourup.

Her deler Eckersbergsgade sig i 2 ny Gader: *Skovgaardsgade* og *Marstrandsgade*. Den sidste udmunder i en Plads, dannet af Vester Alle, Aaen og Thor-

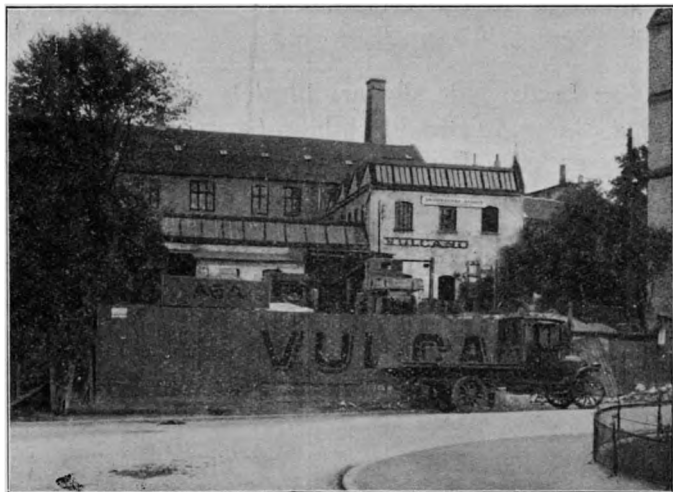

„Marstrandsborg“.

Marstrandsgade Nr. 2 — Hj. af Thorvaldsensgade.

valdsensgade, der løber parallelt med Aaen bag Mu-
seet. Den store Hjørneejendom paa Pladsen er Mar-
strandsgade Nr. 2 og Thorvaldsensgade Nr. 1 og hedder
„*Marstrandsborg*“. Den er opført 1901 af Murer-
mester Mikkelsen efter Arkitekt Frimodt Clausens Tegning.
I Stueetagen ligger »Hotel Marstrandsborg« og Bager-
mester *O. N. Jensens* Forretning. Ole Jensen er født
1870 i Galten, etableret 1905 her i Ejendommen.

Marstrandsgade fortsætter i Louisegade, der med Aaen paa nordre Side fører forbi Statsbiblioteket, Kreditforeningen og Frk. Kochs Skole ned til Grønnegade, hvor denne gaar over i Christiansgade, som vi senere skal komme til. Hernede ved Aaen præges Gadens Østside navnlig af Udsigten til Bødkermester Balles Tøndebjerger, og ved Siden af disse nogle Fabriksbygning-

Christiansgade Nr. 30.

ger, der tilhører Firmaet »Vulcano«, som er grundlagt 1914 af Mekaniker *Niels Oskar Jensen*, der er født 1885 i Sabro og etablerede sig 1910. Han overdrog 1919 Firmaet til Mekaniker *J. Glavind Kristensen*, født 1883 i Silkeborg og etableret 1919 i Aarhus. Aaret efter indtraadte N. O. Jensen atter i Firmaet, der beskæftiger ca. 16 Mennesker med Reparationer af Automobile, Vulcanisering og Salg af Benzin og Olie. Lige overfor, paa den trekantede Plads mellem Kristians-

O. N. Jensen,
Bagermester.

Viggo Olsen,
Installatør.

Aug. Borg,
aut. elektr. Installatør.

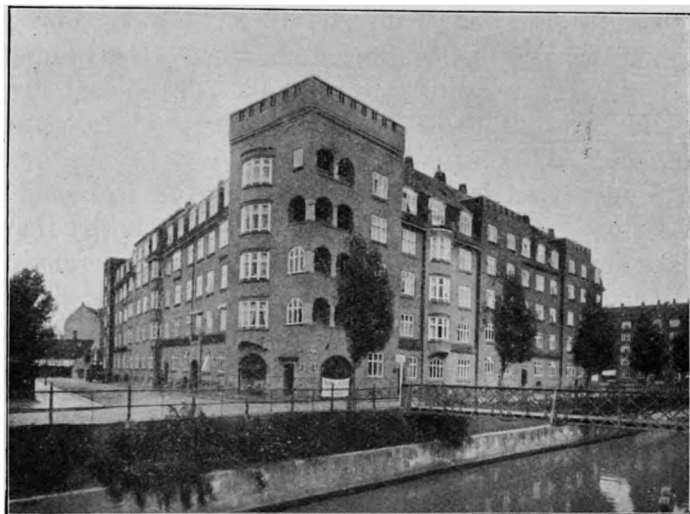
gade og Louisegade, ligger, til dels dækket af nogle hæslige Skure og Brædestabler, Grosserer Einar Christensens en gros Papirforretning, der er oprettet 1919 paa Kystvejen og her 1920. Grosserer Christensen er født 1892 i Faaborg.

At sige at disse Partier er kønne vil være mere end dristigt, men det varer vel heller næppe mange Aar,

Mellem Louisegade og Christiansgade.

før de erstattes af store moderne Bygninger. Helst skulde de være lige saa smukke som det store Komplex „*Møllegaarden*“, der ligger paa den anden Side Aaen, hvor den repræsenterer Louisegades lige Numre. Den imponerende Bygning, der strækker sig helt ned ad Møllegade, er opført 1916—18 af Tømremester *Thomas Pedersen* og er tegnet af Arkitekt *Hæg Hansen*.

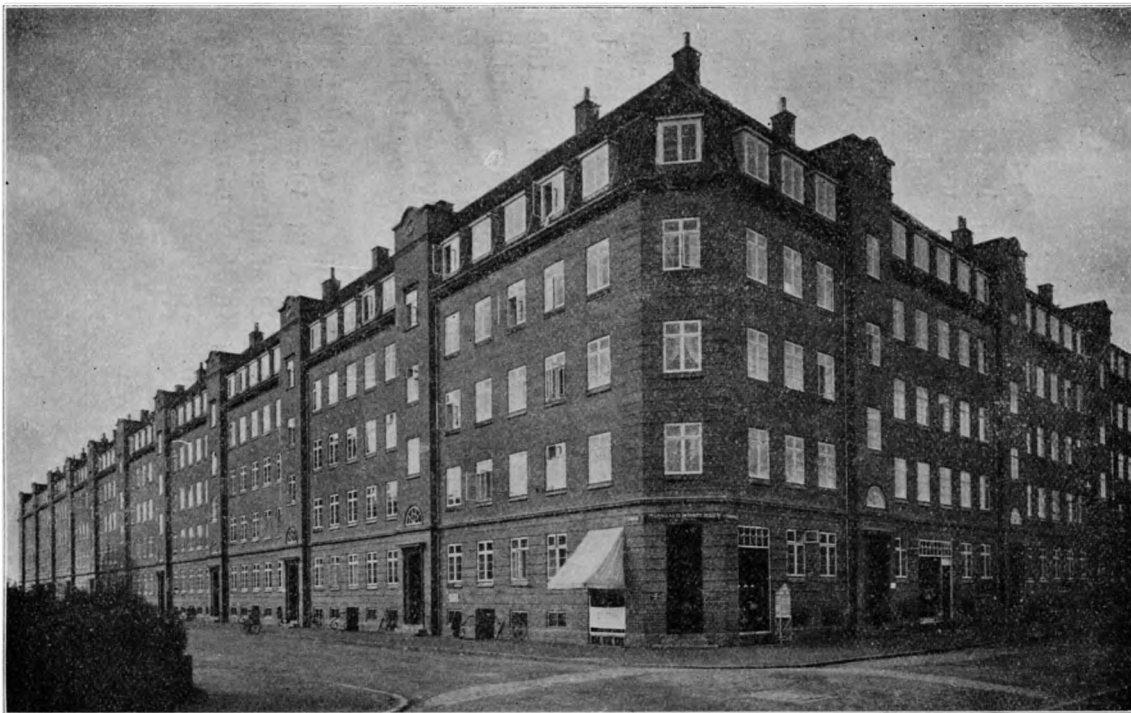

„Møllegaarden“.

Tømremester Pedersens Personelia vil findes ved Beskrivelsen af hans store Komplex i Sønderalle. I Stueetagen paa Hjørnet af Louisegade og Møllegade findes Komplexets eneste Butik. Den tilhører Installatørfirmaet *Borg & Olsen*, der er oprettet 1919 i Odensegade og flyttet her til 1920. Af de mange elektriske Artikler det omfatter er elektriske Kød hakkemaskiner en Specialitet. Installatør *Viggo Olsen* er født 1893 i Aar-

hus, aut. elektr. Installatør *Aug. Borg* er født 1896 i Ebeltoft. Fra Møllegaarden følger vi Louisegade forbi den Weiss'ske Have, der hørte til Møllen og nu tildels er offentligt Anlæg. Her bliver om maaske ikke mange Aar opført en Bygning; Men om det bliver et nyt Raadhus eller et nyt Museum ved ikke engang de Kloge. Valget bliver svært, for Byen trænger haardt til begge Dele. Efter vor Mening burde det blive Museet. Det gamle er nu baade ganske utilstrækkeligt og ubrugeligt, navnlig til Opbevaring af Malerier. Den sumpede Grund, det er opført paa, har allerede ødelagt nogle af de bedste Billeder og Ødelæggelsen vi fortsættes, hvis der ikke sker en Forandring.

Under Omtalen af Museet i I. Del 2. Halvbind S. 283 slog jeg til Lyd for en Flytning af hele det Historiske Museum ud til Bygningerne i »Borgmestergaardshaven«. Det synes nu som denne Tanke endelig har fundet Tilslutning, men ogsaa Kunstsamlingerne bør flyttes til et Sted, der sikrer den mod Ødelæggelse. Men Afgørelsen ligger, som tidligere skrevet, hos Møller Weis's Arvinger. Forhaabentlig vil disse indse, at den gamle Møllers Tanke har været at værne om Museets Samlinger — ikke Embalagen. Fra Museet, hvis Bestyrelse er suppleret med Overretssagfører *Andreas Christensen*, fører vor Vandring os gennem Museumsgade, over Aaen til Thorvaldsensgade, hvor denne skæres af Lundbyesgade, som forbindes med Marstrandsgade ved de to parallelt løbende Bissensgade og Jerichausgade samt Skovgaardsgade, som den munder ud i ud for Godsbanegaardens vestre Hjørne. Hele den vestlige Side af Lundbyesgade bestaar af et stort Bygningskompleks, der er opført af *Andelsboligforeningen „Aarhus“*.

Andelsboligforeningen „Aarhus“ Komplex i Lundbyesgade og Thorvaldsensgade.

Denne Forening er stiftet d. 16. Oktober 1921 paa Initiativ af Murermester *A. E. Poulsen* i Anledning af Husvildemisøren. Med Tømrermester Th. Pedersen som Hovedentreprenør, opførtes i Løbet af Sommeren 1922 Komplekset, bestaaende af 14 Ejendomme, 10 til Lundbyesgade, 3 til Thorvaldsensgade og 1 til Carl Blochsgade. Den smukke rolige Stil skyldes Arkitekt Høeg Hansen. Komplekset rummer 140 Lejligheder, hvoraf 75 er paa to og 65 paa tre Værelser, som naturligvis straks fandt Andelshavere. De er fuldt moderne indrettet og i den kolosale Plads mellem de to Husrækker er indrettet Anlæg med Græsplæner og Bænke, og for Børnene Vipper, Gynger og Sandkasser. Foreningens Bestyrelse bestaar af Murermester *O. E. Poulsen*, Fmd., Lærer *Bjerne*, Næstfmd., Murer *I. C. Schmidt*, Kasserer, Murer *I. Dalsgaard* og Murer *O. Amdisen*.

Murermester *O. E. Poulsen* er født d. $\frac{7}{1}$ 1884 i Nakskov og fik Borgerskab 1923. Han var indtil 1923 Medlem af Murersvendenes Fagforening og dens Formand fra 1910—1919; Medlem af Hovedbestyrelsen for Murerforbundet i Danmark i 6 Aar og Medlem af Aarhus Kommunes Hjælpekasse.

Paa den østlige Side ligger kun en enkelt Beboelsesejendom — Hjørnebygningen til Bissensgade — som er tegnet og opført 1923 af Murermester *H. H. Hansen*, samt en Lager- og Kontorbygning, der tilhører Købmand *Carl Jensen*.

III
AARHUS
(2. HALVBIND)

A/S. Carl Hohlenbergs Bogtrykkeri.
· København.

AARHUS

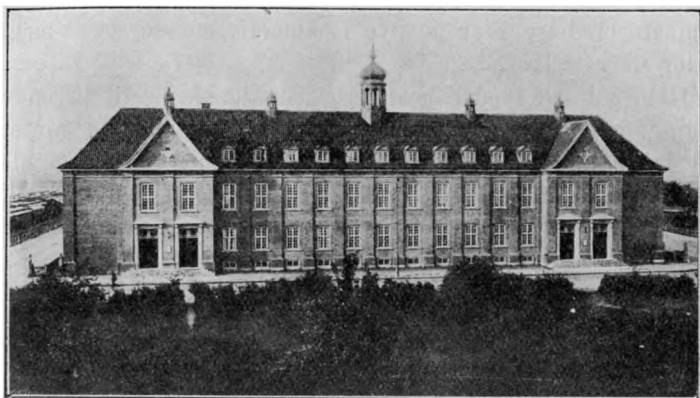
HISTORISK-TOPOGRAFISK BESKRIVELSE
MED BIOGRAFIER

VED

Dr. phil. VIGGO J. v. HOLSTEIN RATHLOU

KØBENHAVN
HISTORISK TOPOGRAFISK FORLAG
1925

AARHUS GODSBANEGAARD

er Skovgaardsgades eneste Bygning. Det er uden Tvivl den smukkeste Bygning, der er opført i Aarhus i de seneste Aar. Den slotlignende Hovedbygning er tegnet af Statsbanernes Overarkitekt *Seest*, og stod færdig 1923 efter 3 Aars Arbejde. Foruden Hovedbygningen har Banegaarden to parallelt løbende Varehusfløje: en 150 Meter lang og 18 Meter bred for *afgaaende Gods* og en 130 Meter lang og 18 Meter bred for *ankommende Gods*. Foruden de saakaldte Depotspor, hvor Godsvognene opsamles, er der 9 „Læsseveje“, blindt endende Spor, paa hvilke der samtidig kan holde 350 Jernbanevogne til Læsning og Losning. De ovenfor angivne Maal viser, at Varehuset for afgaaende Gods har en halv Gang større Grundflade end Ankomst-Varehusets. Grunden er den, at Aarhus *afsender* 30 pCt. mere Stykgods, end den modtager. Sporene ligger inde mellem Varehusfløjene, hvad der letter Rangeringen. Paa Ankomst-siden er der Perronplads til 14 og paa Afgangssiden til 22

Vogne. Tæt ved den ny Godsbanegaard og i umiddelbar Skinneforbindelse faar de nye Lokomotivremisser og Værksteder deres Plads.

Hele det nye Godsbaneanlæg med alle de hertil hørende Bygninger er rejst paa Pæle, der er hamret 10—12 Meter ned i Engbunden. Det ligger jo altsammen i den gamle Mølle-Eng, som ofte stod under Vand, naar Aarhus Aa gik

A S I. R. Lykkebergs Træoplæg ved Søren Frichsvej.

over sine Bredder. Det har derfor krævet Vidundere af Ingeniørkunst, (se I Del, 2. Halvbind, S. 478—480).

Skovgaardsgades vestre Ende udmunder i Carl Blochsgade lige ud for Hammelbanegaarden. Den har vi behandlet i I. Del, hvorfor vi ogsaa gaar videre ud mod Aabyhøj, hvor Carl Blochsgade bøjer brat mod Vest og faar Navnet *Søren Frichsvej*, som naturligvis er opkaldt efter Grundlæggeren af *Frichs Fabrikker*, der ligger i Aabyhøj, i Skellet mellem denne og Aarhus Kommune. Ved Søren Frichsvej ligger A S I. R. Lykkebergs Træoplæg med deres ejendomme-

lige Overbygninger, der er ganske dekorative og ikke ligner de sædvanlige „Lager-Hjelme“.

Virksomheden her er oprettet 1919 som en Afdeling af det københavnske Selskab, der er oprettet 1918 paa Grundlag af Tømmerhandler I. R. Lykkebergs Forretning paa Nørrebrogade i København. Dets Bestyrelse bestaar af Fabrikant J. C. Nielsen, Overretssagfører R. Møller og den

A/S I. R. Lykkebergs Træoplæg.

administrerende Direktør C. R. Andersen. Aktiekapitalen er $\frac{1}{2}$ Mill. Kr. Lagrene omfatter haarde Træsorter.

Tæt ved Siden af ligger Benzin- og Oliefirmaet *Brdr. Jansen's* Tankanlæg og Lager omhyggeligt gemt bag solide Betonmure. Forretningen her er oprettet i Juli 1921 som en Filial af det københavnske Firma af samme Navn. Det indehaves af Brødrene *H. G. Jansen, F. E. Jansen* og *S. V. Jansen*, med Hovedkontor i St. Kongensgade 58, København. De købte 1920 den ca. 20,000 □ Alen store Grund mellem Aarhus Aa og Søren Frichsvej, og umiddelbart efter

opførtes Lager- og Kontorbygninger efter Arkitekt Klemanns Tegning. Da der ligger Jernbanespor klods op ad Facademuren, er det hele saa praktisk indrettet, at de brandfarlige Vædske kan pumpes fra Jernbane-Tankvognen direkte over i Lagertankene, hvorfra de automatisk kan aftappes nede i den store brandsikre Lagerbygning. Virksomheden omfatter

Brdr. Jansens Lager og Tankdepot ved Søren Frichsvej.

Automobilolier, europæisk Benzin og amerikansk Petroleum. Firmaet har Tankstationer paa Vesterbros Torv og i Bra-brand samt Filial i Esbjerg. Aarhus-Afdelingen ledes af Forretningsfører *O. Jensen*, født d. 17. Januar 1878 i Svendborg og indtraadt i Firmaet her d. 1. Maj 1922.

Ved Siden af ligger „*Dansk Olie- & Benzin Import A/S*“. Det er en Virksomhed af ganske samme Art, men

O. E. Poulsen,
Murermester.

O. Jensen,
Forretningsfører.

Johs. Lund,
Direktør.

som kun optager ca. 3200 □ Alen. Anlægget er opført 1922, og Klemann har ogsaa her været Arkitekt. Selskabet er startet d. 9. Juni 1923 paa Basis af Carl J. Bertelsens Benzinformetning, og Bestyrelsen bestaar af Overretssagfører Andreas Christensen, Fmd., Sagfører Aage Sebbelov og Ingeniør Emil Tychsen, København. Selskabets administrerende Direktør er *Johs. Lund*, født d. 30. Oktober 1883 i Odense. Hovedkontoret har Domicil i Borgporten, og rundt om i Jylland og paa Fyn findes ialt 90 Gadetanks — de saakaldte „D. O. B. I.“-Tanks.

Fortsætter vi ad Søren Frichsvej, kommer vi over Aaen, der her drejer ud i Mølleengen. Tilhøjre ligger Johansens Møbelstelfabrik (se Nørrealle), og for Enden af Søren Frichsvej ligger en af Danmarks betydeligste Industrier: *A/S Frich's* store Fabrikkompleks.

Administrationsbygning.

A. S. FRICHS

Virksomhed gaar 70 Aar tilbage i Tiden.

Som Regel angives Virksomheden at være grundlagt 1854, men af Aarhus Bygningsinspektors Protokoller fremgaar det, at Grundlæggeren, „Mekaniker *Søren Frich*“ byggede den første Del af Fabriken i Aaret 1853 paa Marken ved Møllevejen, der gik fra Aarhus Vandmølle op over Kornmarkerne i det

saakaldte Silkjær og ned til Dynkarken. Det var det første Hus, der blev bygget paa disse Jorder. Folk rystede paa Hovedet, og Frich var nærmest til Grin, fordi han byggede saa langt udenfor Byen.

Men efterhaanden anlagdes Søndergade, Møllevejen blev til Sønder Allé, og Grunden, som Frich sikkert havde købt for en „Slik“, er nu en af Byens kostbareste og er bebygget med Byens største Ejendom. (Se II. Del. Side 52).

Da *Søren Frich* (født 1827, død 1901) begyndte sin Virksomhed, var Jernindustrien i sin Barndom, men Frich lagde sig hurtig efter Fabrikationen af Dampmaskiner og Dampkedler, Landbrugsmaskiner og Støbegods af enhver Art og indførte, hvad der dengang var ukendt, Jerngangtøj i Vind- og Vandmøller.

Virksomheden voksede til en stor Fabrik og i 1885 beskæftigede den 160 Arbejdere. Samme Aar overdrog Frich Virksomheden til sin Søstersøn, cand. polyt. Hilmer Veste-

sen, (født 1860 i Vinding Præstegaard ved Silkeborg) og cand. polyt. Johan Wied, (personalia: se 1. Del, 2. Halv. S. 432).

Disse drev Fabriken under Firmanavnet S. Frichs Eftf. 1888 er Arbejderantallet 200, og 1891 købtes Ejendommen paa den modsatte Side af Søndergade, hvortil Fabrikationen af Kedler og større Jernkonstruktioner overførtes. 1908 flyttedes Jernstøberiet til en ca. 48000 m² eller omtrent 9 Tdr. Land stor Grund, udenfor Godsbaneterrainet, beliggende umiddelbart op ad Aarhus Aa og som Frichs Eftf. allerede tidligere havde sikret sig.

Den 17. Juni 1912 blev Virksomheden omdannet til Aktieselskab med en Kapital paa 800,000 Kroner, og med de to hidtilværende Indehavere samt Ingeniør P. Due-Petersen som Direktører.

Aktieselskabet overtog de nye Grunde med Støberiet samt alle Arbejdsmaskiner og Værktøjer og paabegyndte straks Opførelsen af et helt nyt Fabrikskompleks ved Aarhus Aa for Enden af Søren Frichs Vej.

I 1916 frattraadte de to tidligere Indehavere Ledelsen, der overgik til Due-Petersen som eneste administrerende Direktør.

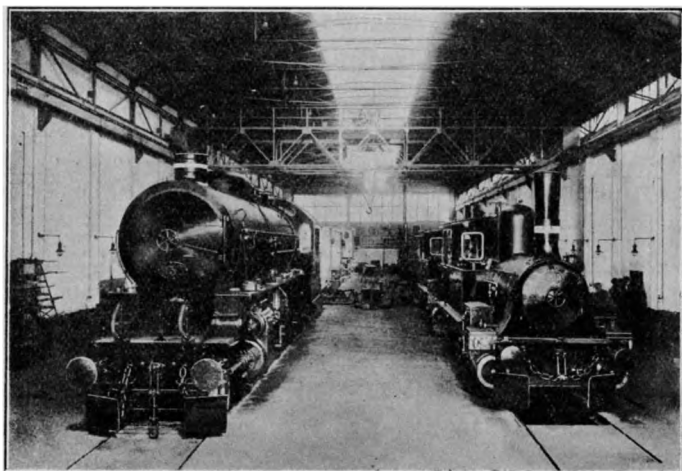
Siden da er der atter sket betydelige Udvidelser af Fabriken ved Bygning af nye store Lokomotiv-Værksteder, saaledes at det bebyggede Areal er fordoblet og 1924 udgør godt og vel 17000 m².

Fabrikens største Afdelinger bestaar nu af Vinkel- og Pladesmedie, 1600 m², Grov- og Storsmedie, 650 m², Jern- og Staalstøberi, 2100 m², Kedelsmedie, 2600 m², Lokomotivmontagehal, 1260 m², og selve Maskinfabriken med 3400 m², samt Lager og Magasiner 1700 m².

De sidste 4 Afdelinger er sammenbyggede til et Kompleks med en Dybde af ca. 80 m, medens de enkelte Haller har en Bredde af indtil 18 m, og en Højde op til 12 m,

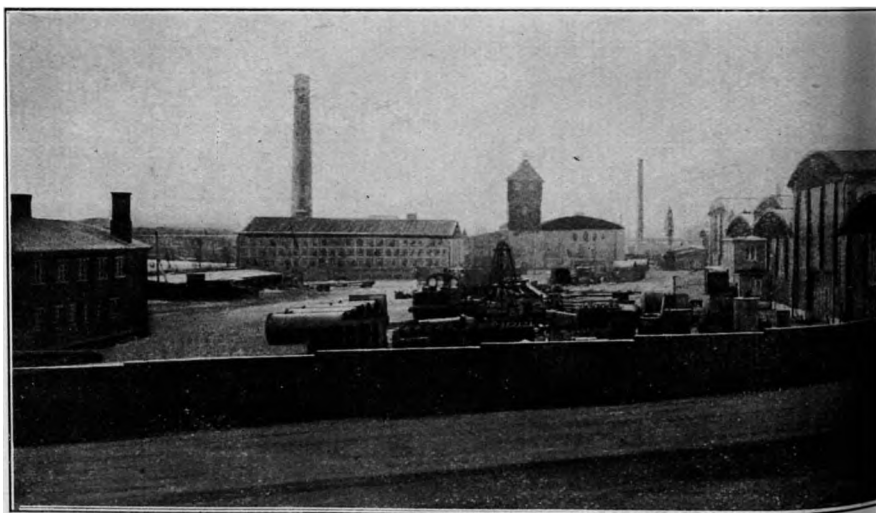
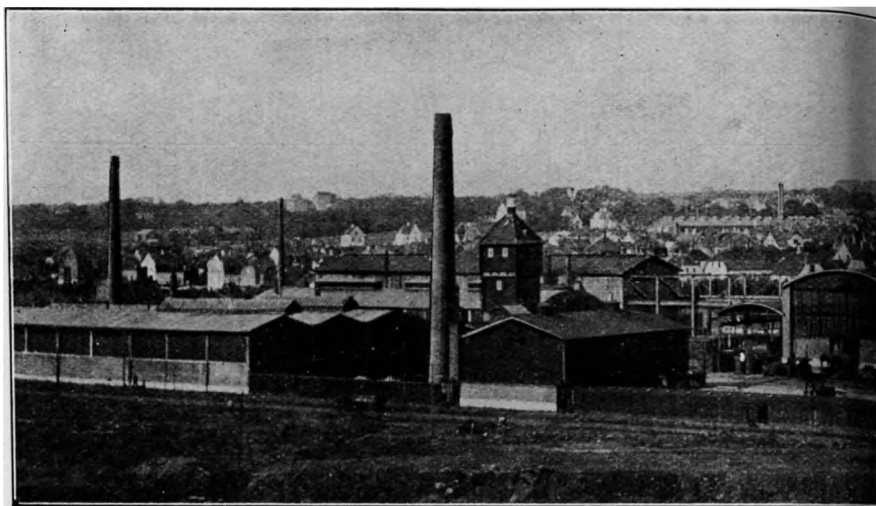
alle store, lyse og luftige, murede i røde haandstrøgne Sten med store hvælvede Tagflader, forsynede med Ovenlys, saaledes at hele Anlægget gør et solidt, smukt og meget moderne Indtryk. Yderligere er der ført Jernbanesporforbindelser ind til Fabriken og gennem samtlige Værksteder.

Fabriken beskæftiger 100 Funktionærer og i travle Tider indtil 800 Arbejdere og dens Hovedfabrikata er Lokomotiver,

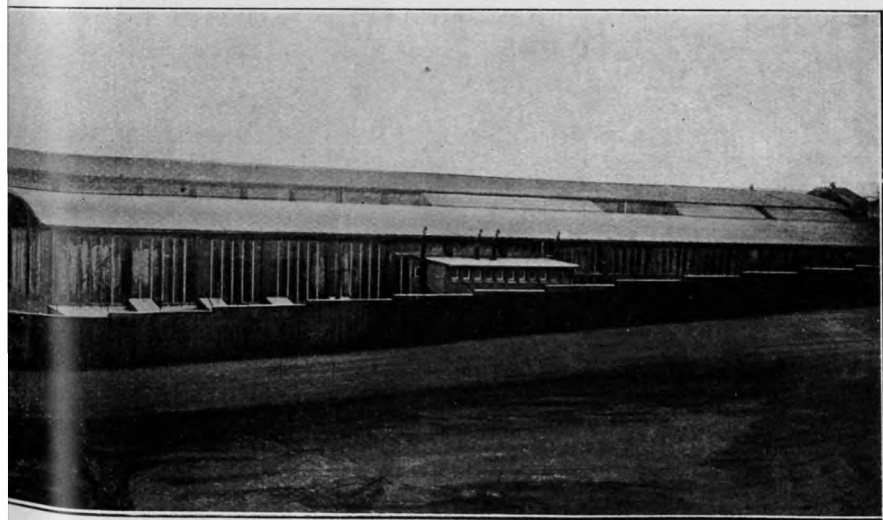

Lokomotivhallen.

som leveres i alle Størrelser til De danske Statsbaner, Dampmaskiner, baade liggende for stationære Anlæg og staaende for Land- og Skibsbrug, indtil 2000 HK, Raaolie- og Dieselmotorer, liggende for stationære Anlæg og staaende saavel for Land som Skibsbrug, indtil 1200 HK, endvidere Skibskedler, Vandrørskedler til stationære Anlæg, indtil de største Enheder, samt almindelige Kanalkedler, Jernkonstruktioner, Kraner og Transportanlæg, ligesom Virksomheden gennem mange Aar har udført Arbejdsmaskiner og komplette Fabriksanlæg for en Række Industrigrene.

A S FRICHS FAE

RIKSKOMPLEKS

Aktiekapitalen er 1,200,000 Kroner og Bestyrelsen bestaar af Ingeniør A. Abrahamson og Direktør H. Siegumfeldt, København, Direktør Fr. Lausen, Fabrikant H. Vestesen og Fabrikant J. Wied, samt Selskabets administrerende Direktør *P. Due-Petersen*.

Den administrerende Direktør er født den 28. Maj 1870 i Fredericia, og blev ansat som Ingeniør hos Frichs 1896.

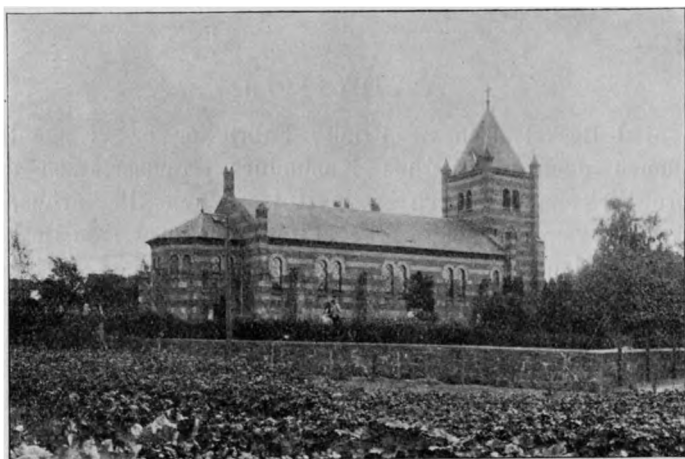
A A B Y H Ø J.

Med Beskrivelsen af Frichs Fabrikker er vi egentlig kommen uden for Aarhus Kommunes Grænser, men den store Virksomheds Navn er knyttet saa nøje til Aarhus, at det vilde være urimeligt ikke at tage den med i en Beskrivelse af denne By. Og da vi endelig har gjort Springet, kan vi ligesaagodt gøre det fuldt ud og omtale den bag ved Frichs Kompleks liggende Villaby Aabyhøj, der har lejt sig paa det stærkt stigende Terrain fra Aarhus Aa op til og omkring Landevejen til Silkeborg, hvor den med de sidste Aars rivende Udvikling har givet Aarhus en ikke ubetydelig Forstad, ikke alene med Villabebyggelse, men med et betydeligt Erhvervsliv, der repræsenterer forskelligartede Industrier, Handel og Haandværk og ikke mindst en betydelig Gartneridrift, hvorfra Aarhus By faar den væsentligste Del af sit Behov af Blomster og Gemyser.

Aabyhøj ligger i Aaby Sogn, (Hasle Herred) der omgives af Aarhus Jorder, Hasle, Brabrand og Viby Sogne, fra hvilket sidste det er skilt af Aarhus Aa. Sognet, der har sin egen Kommunaladministration, har Navn efter Landsbyen *Aaby*, der ligger vest-syd-vest for Aarhus tæt op ad Jernbanelinien til Randers. Her ligger Sognets Kirke, der er opført 1872-73 og bestaar af Skib og Kor med tresidet Afslutning og Taarn med Pyramidetag. Den smukke Kirke

er opført i italiensk Rundbuestil efter Professor Walthers Tegning, bygget af Granitkvadre vekslende med gule og røde Mursten. Granitkvadrene er fra den gamle romanske Kirke, der blev nedrevet 1872.

I Taarnet er der Forhal, og Skibet, der har skraatliggende Loft af Tømmer og Brædder, er delt af brede Rundbuer, der atter deler Skibet i 3 Afsnit. Den smukke

Aaby Kirke.

Korbue er opført af Gesimsstenene fra den gamle Kirke. Fra denne stammer ogsaa den i Taarnrummet hængende gamle Renæssance-Altartavle og Granitdøbefonten med udhugne Figurer. Den nuværende Altartavle er af Egetræ og bærer et Maleri af Kristus paa Korset malet 1873 af A. Fritz. Prædikestolen er udskaaret af Fjeldskov.

Aaby var oprindeligt et eget Sognekald, hvortil Hasle var Annex, og hørte under Lektoratet i Aarhus, men 1618 blev det lagt under det nyoprettede Konrektorat i Aarhus, og samtidig blev Hasle et eget Sognekald. 1740 lagdes Aaby Sogn til Kapellaniet ved Frue Kirke i Aarhus, 1764 til

samme Kirkes Sognepræsteembede, 1845 kom det atter under Kapellaniet, indtil det 1908 blev et selvstændigt Sognekald. Til Embedet kaldtes Pastor *H. O. Hansen*, der er født d. $21\frac{1}{7}$ 1877 i Skjævinge Sogn, Student 1896 fra Frederiksborg Statsskole og cand. theol. 1901.

Aaby Kommune havde 1801 kun 163 Beboere. 1840 var Antallet steget til 235; 1860 til 288, 1890 til 355, 1920

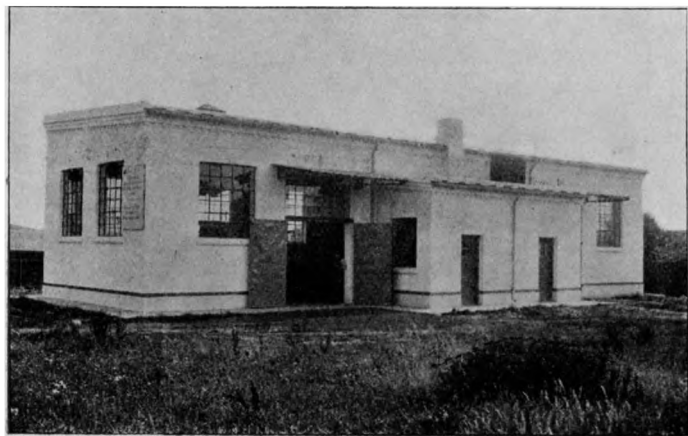

Bindingsværkshus i Aaby.

til 2385 og 1925 til 3469, hvoraf ca. 3000 befolker Aabyhøj. De sidste Aars overordentlige Stigning er naturligvis en Følge af Aarhus Bys egen vældige Udvikling i Forbindelse med de store Fabriker, og desuden er denne Forstad jo et Ly for Aarhus' Skatteafgifter indtil Aabyhøj i en vel ikke fjern Fremtid kommer ind under Aarhus Kommune.

Fortsætter vi vor Vandring, træffer vi paa den vestre Side af den Vej, som langs Vestsiden af Frichs Kompleks fører fra Aaen op til Silkeborg Landevej, et Par Fabriker. Den første hedder *A/S Gasaccumulator* og er en jydsk Afdeling af Selskabet af samme Navn i København, hvor det er oprettet 1906 med en Aktiekapital paa 300,000 Kr.

Bestyrelsen bestaar af Kammerherre O. C. Scavenius, K². D. M. p. p. (Formand), Overretssagfører P. C. Hennings og Direktør N. P. F. Westberg, Stockholm. Den administrerende Direktør er Kaptajn T. O. A. Erhoff. Fabriken i Aabyhøj er bygget i Efteraaret 1920 af Muremester Bach og begyndte Driften Marts 1921. Den fremstiller *Dissousgas* og lignende komprimerede Gasarter. Fabriken ledes af

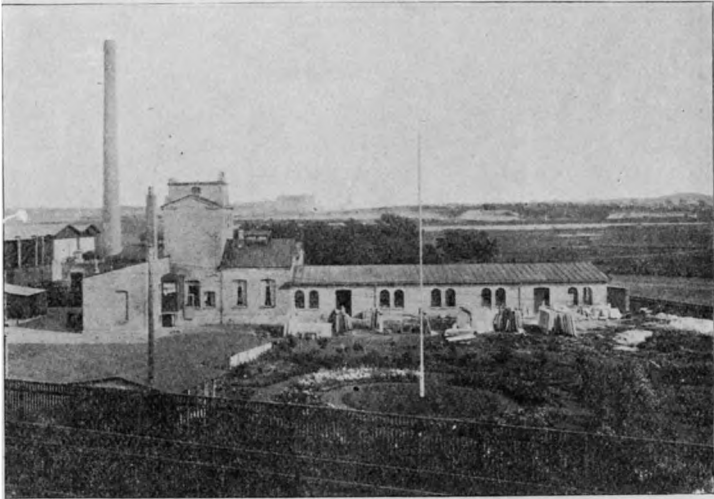
Ved Helgesvej. A S Gasaccumulator.

Forretningsfører *R. Rosberg*, der er født 1889 i København.

Ovenfor denne Virksomhed ligger *Jydsk Marmorfabrik*, der er anlagt her 1919. Oprindeligt er Fabriken grundlagt 1902 i Hjørring og overtoges 1906 af den nuværende Ejer, Fabrikant *Alfred Lemmich*, der er født 1881 i Herning. Her fremstilles alle Slags Marmorvarer og desuden omfatter Virksomheden Engroshandel med Gravmonumenter saavel af Marmor som Granit. Fabriken opgives at være en af de bedst indrettede i Europa. En Del af Bygningerne har tidligere tilhørt Aarhus Oliefabrik, som anvendte dem til en Ilt- og Brintfabrik, der byggedes 1913, men da Lemmich

købte Anlægget udvidedes det med Tilbygninger. Fabriken har eget Vandværk, elektrisk Drivkraft og beskæftiger ca. 20 Mennesker.

Følger man den langs Fabrikens Nordside løbende Villa-vej med de mange smaa pyntelige Haver, kommer man for Enden af denne til en Vej, der fører ud til den gamle Landsby, der har givet Sognet Navn. Fra denne, der endnu

Ved Helgesvej. Jydsk Marmorfabrik.

rummer en Del af de gamle Landsbyhuse, fører en Vej mod Nord op til Silkeborg Landevej forbi en Del store Gartnerier, hvoraf et af de største tilhører Handelsgartner *G. Juul Knudsen*, der er født 1889 i Grenaa, uddannet i Aarhus, København, Frankfurt a. M., Zürich og London, etableret 1913 her i Aaby, hvor han købte Matr. Nr. 21 b et Areal paa 2 Tdr. Land og opførte herpaa 5 Drivhuse og udlagde ca. 170 m² Mistbænke. Gartneriets Hovedkulturer er Agurker, Chrysantemer og Cyclamen.

Blandt den store Mængde Gartnerier, der er spredt over hele Kommunen, er det største, med Hensyn til Areal, Handelsgartneriet „Vesterbobjerg“, der ligger paa Matr. Nr. 11 a og indtager 23 Tdr. Land. Det var oprindelig en Landejendom, hvorfra Størstedelen af Jorden blev frasolgt. Selve den trelængede Gaard er bygget af Gaardejer Anders Thomsen, efter hvem den gik i Handelen i nogle Aar. 1914

Gartneri i Aaby, tilh. G. Juul Knudsen.

blev den ombygget af Grosserer Rømer, der solgte den til Proprietær Brüel, af hvem den nuværende Ejer, Handelsgartner *J. F. Nielsen* købte den 1919 og udlagde Jorden til Gartneri. Nielsen er født 1885 i Aarhus, uddannet der og i København, i Schweiz, Tyskland, England og Italien og etablerede sig 1919.

Paa Hasle Mark Matr. Nr. 6 e ligger Gartneriet „*Frydenvang*“ med et Areal paa 4 Tdr. Land. Det er oprindelig anlagt som Planteskole af P. Chr. Laursen, men 1918

Edmund Pehrsson,
Handelsgartner.

J. F. Nielsen,
Handelsgartner.

Alfred Lemmich,
Fabrikant.

købtes den af den nuværende Ejer, *Herløv Harmsen*, der anlagde det nuværende Drivgartneri og opførte Væksthuse saaledes, at der nu incl. Mistbænke er ca. 500 m² under Glas. Den til Ejendommen hørende Villa er opført 1903. Handelsgartner Harmsen er født 1890 i Vejle.

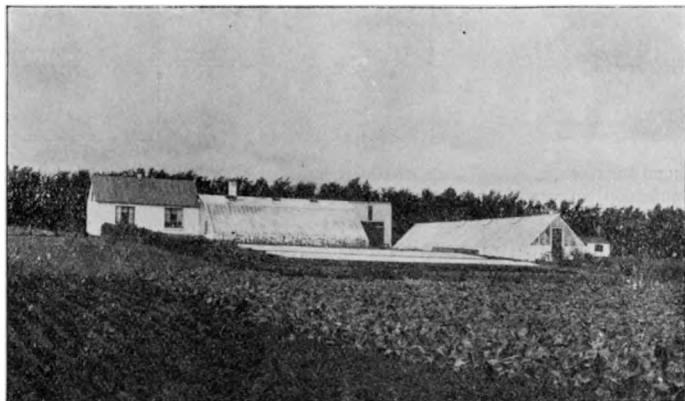
Paa Haslevej ligger Handelsgartner *Peter Jensens* Gart-

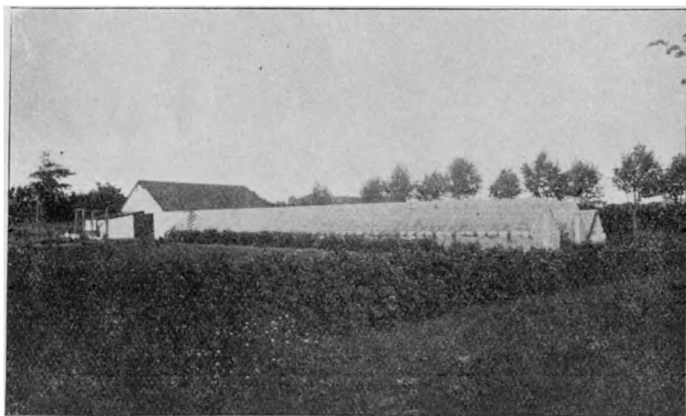
Gartneriet „Frydenvang“.

neri, der omfatter 3 Tdr. Land, som han 1918 købte fra Østergaards Jorder og derpaa kultiverede. Samtidig opførtes Beboelseshus og Drivhuse. Peter Jensen er født 1892 i

Knebel, uddannet i København og under et treaarigt Ophold i England.

Ved Haslevej. P. Jensens Gartneri.

Edmund Pehrssons Gartneri.

Gartneriet „*Flora*“ ligger paa Haslevej Nr. 3 og tilhører Handelsgartner *M. Chr. Rasmussen*, der er født 1875 i

Kjøng, etableret her 1902 ved Overtagelsen af det af Han-

Matr. Nr. 10a, Th. Espersens Gartneri.

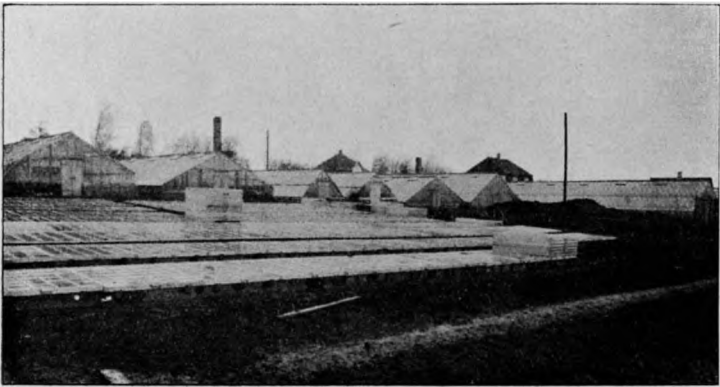

Gartneriet „Solhøj“.

delsgartner Sørensen i 1897 anlagte Gartneri, der spænder over 2 Tdr. Land med 6 Væksthuse og ca. 250 m² Mistbænke.

Matr. Nr. 14 b optages af *Edmund Pehrssons* Gartneri, der dækker $1\frac{1}{2}$ Tdr. Land. Han købte Jorden 1912 og opførte de store Drivhuse, hvor kæmpestore Chrysantemer skifter med duftende Roser og skinnende røde Tomater. Handelsgartner Pehrsson er født 1885 i Alvesta, Sverige, uddannet der og i Tyskland, Schweiz, Italien og Østrig.

Matr. Nr. 10 a er ligeledes Jord fra Aaby Østergaard.

Matr. Nr. 17 f., K. F. Schouborgs Gartneri.

Den tilhører Handelsgartner *Espersen*, der 1916 købte 10 Tdr. Land og udlagde dem til Gartneri. 1919-21 opførtes 5 Drivhuse 75 Alen lange og 9 Alen brede, og foruden disse er der 300 m² under Glas. Hovedkulturerne er Chrysantemer, Roser, Tomater og Agurker. Thorvald Espersen er født 1885 i Viby, uddannet i København og Silkeborg og en Tid i England.

Gartneriet „*Solhøj*“ tilhører Handelsgartner *Niels Jensen*, der er født 1894 i Hvidbjerg v. Skive, uddannet i Skive, Vanløse og København og etableret 1916 i Aabyhøj, hvor han overtog det her i 1912 anlagte Gartneri, der optager ca. 2 Tdr. Land, hvorpaa den tidligere Ejer, Gartner S. Rasmussen opførte Villa og 8 Drivhuse. Hovedkul-

turerne er Hortensia, Roser, Levkøjer og Chrysantemer og af Gemyser de sædvanlige, Agurker og Tomater.

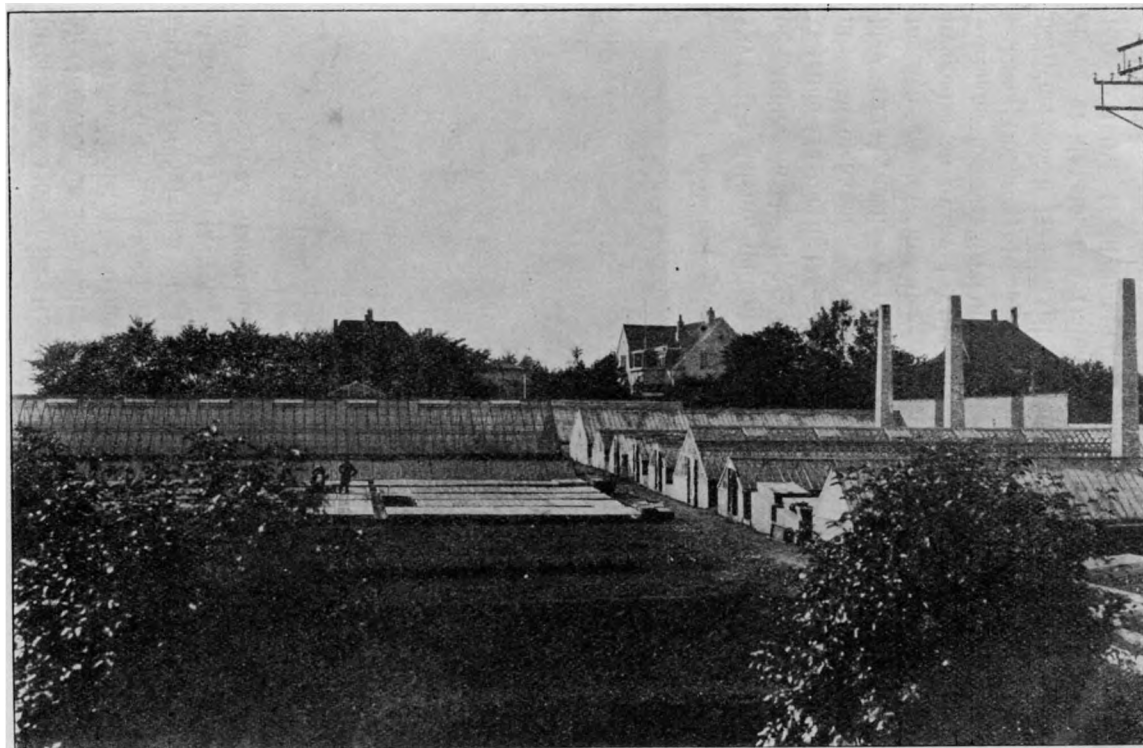
Medens dette Gartneri ligger helt ovre ved Viborgvej og vist egentlig paa Aarhus Markjorden, finder vi nede i selve Aabyhøj paa en idyllisk Villavej, Bakkealle Nr. 9, Matr. Nr. 17 f, *K. F. Schouborgs* store Handelsgartneri, der optager ca 13000 m². Handelsgartner Schouborg er født

Bakkealle Nr. 9, tilh. Handelsgartner K. F. Schouborg.

1871 i Fajstrup, uddannet i København og Storehedinge og etablerede sig d. 18 Marts 1898, da han anlagde sit nuværende Gartneri. De store Drivhuse dækker ialt ca. 1000 m², Mistbænkenes Areal udgør ca 1100 m². Gartneriet blev 1924 yderligere udvidet med Væksthuse og i Stedet for den gamle Villa, der var opført 1903 af røde Mursten, byggedes en ny hvid Villa nærmere Alléen. Schouborg er Formand for Aarhus Omegns Handelsgartnerforening.

Ved Siden af ligger *E. Bonnesens* imponerende Gartneri, der, med Hensyn til det under Glas værende Areal, er et af de største i Danmark, udenfor Københavns Amt. Ialt er 1 Td. Land dækket af store Væksthuse og ca. 400 Mistbænke. Gartneriet er oprindelig grundlagt omkring

Bakkealle. E. Bonnesens Drivhuskompleks.

1879 af Handelsgartner Fr. Nielsen (se I. Del S. 204) og laa først paa en Del af den gamle Aarhus Vandmøllers Jorder ved Møllestien. 1909 flyttede Nielsen Gartneriet til Aabyhøj og solgte det 1918 til Handelsgartner E. Bonnesen, der er født 1884 i Sorø, uddannet i Amerika og England og herhjemme bl. a. i Sorø og Roskilde og i Trolleborg og Rosenborgs Slotsgartnerier. Gartneriets Drift er

Villa paa Bakkealle, tilh. Handelsgartner E. Bonnesen.

væsentlig anlagt paa Drivning af Blomster, og af Hovedkulturerne veksler Roser, Fuksia, Reseda, Seneralia og Hortensia med Chrysantemum, Cyclamen, Begonia og „gloire lorains“. En Rigdom af Skønhed og Duft, der herfra spredes ud over hele Danmark, Norge og Sverige. Den til Gartneriet hørende smukke Villa er opført 1914.

Som Bakkealle har Aabyhøj en Mængde andre smaa idylliske Villaveje paa begge Sider af Silkeborg Landevej. Bebyggelsen veksler med smukke, stilfulde Villaer og Uhyrligheder af „Arkitektur“, men Beliggenheden og Havernes Flora lægger om Sommeren en barmhjertig Ramme om det hele. Størstedelen af det Stykke af Silkeborg Landevej, der løber igennem Byen, har nu faaet et moderne Forretnings-

E. Bonnesen,
Handelsgartner.

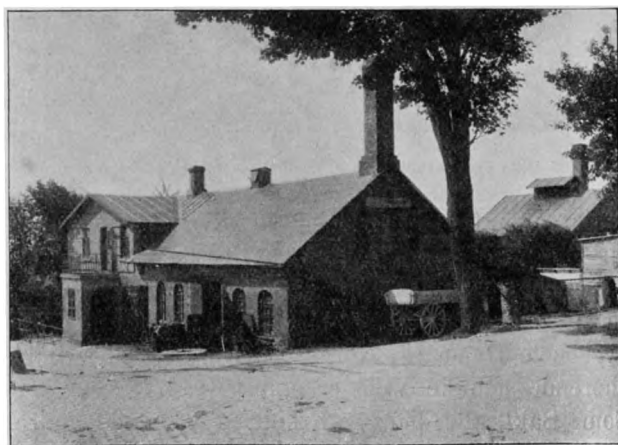

K. F. Schouborg,
Handelsgartner.

N. Caspersen.
Smedemester.

bypræg, Husene er ganske vist ikke store, men Facaderne er med store Spejlglasruder og det sidste nyt paa Skilte-omraadet afvekslende markerende Købmand, Slagter, Bager-Bank, Skomager, Skræder o. s. v. Kun hist og her har en Ejendom bevaret den landlige Idyl.

Hj. af Silkeborgvej og Thorsvej, Matr. Nr. 14, tilh. Smedemester N. Caspersen.

Paa Hjørnet af Thorsvej og Silkeborg Landevej, Matr. Nr. 14, ligger saaledes Byens Smedie, der tilhører Smedemester *N. Caspersen*, der er født 1866 i Lading Sogn, ud-

dannet i Lading, paa den kgl. Veterinærskole og paa Teknologisk Institut, hvorfra Caspersen, der tillige er aut. Gas- og Vandmester, tog Afgangseksamen. Han etablerede sig 1890 i Aaby, indtil han 1898 flyttede Forretningen herop til Landevejen og byggede de nuværende Værkstedbygninger. Den gamle Ejendom, som han købte var opført 1881-82 og i Efteraaret 1920 paabyggede Caspersen den en Eta-

Silkeborg Landevej ind mod Aabyhøj. Tilhøre Vand- Gas- og Elektricitetsværket.

ge. Foruden alm. Vogn- og Beslagsmedie omfatter Virksomheden Centralvarmeanlæg, Vand- og Gasmesterarbejder. Caspersen har paa forskellige Udstillinger faaet Præmier paa sit Fabrikat af Avlsredskaber.

Bag Smedien ligger Kommunens *Vand- Gas- og Elektricitetsværk*. De to første er anlagt 1912 af det københavnske Firmaet Edwards & Rasmussen, der havde det i Forpagtning til 1916. Vandværket udsender aarligt ca. 175000 m³ Vand. Gasværket blev 1924 udvidet med en ny Gasbeholder paa 1200 m³ og samtidig opførtes et Koks-gasværk. Den aarlige Produktion af Gas er 300,000 m³

fordelt gennem 850 Gasmaalere. Elektricitetsværket er anlagt 1913 og producerer aarlig ca. 275,000 Kw, der aftages gennem 950 Lysmaalere og 90 Kraftmaalere.

Driften af alle tre Værker ledes siden 1918 af Driftsbestyrer Ingvar Sørensen, der er født d. 25. 3. 1884 i Østrup.

Aabyhøj Mølle, der ligger paa Birkealle tæt ved Lan-

Aabyhøj Mølle.

devejen, er opført 1863 af en Møller Rasmussen og købt 1909 af Møller *Jens Jensen*, der er født 1872 og etableret 1902 paa Søvind Mølle. Jensen byggede det nuværende Beboelseshus, der ligger med Facade til Landevejen og solgte 1923 Møllen, hvorefter han købte den gamle Vandmølle i Grejsdalen ved Vejle. Aabyhøj Mølle tilhører nu Møller Anders Sørensen.

Af de forskellige Ejendomme, der ligger langs Silkeborg Landevej, tilhører Nr. 46 Fabrikant *A. C. Nørgaard*, der købte Grunden 1918 og opførte saavel Beboelses- som Fabrikbygningerne. Den heri værende Virksomhed, der begyndtes 1919, omfatter Maskinbygning, Fabrikation af Var-

mekedler og Sporskifter, der bl. a. leveres til Statsbanerne. Fabrikant Nørgaard er født 1877 i Thisted.

Paa samme Side ligger en Møbelfabrik og en Blikvarefabrik og paa modsat Side af Vejen en stor Maskinfabrik, A/S Danish Machine Co., der er en Afdeling af det københavnske Firma af samme Navn og anlagt 1896, udvidet 1908.

Silkeborgvej Nr. 45.

Silkeborgvej Nr. 45 tilhører Frk. *A. Anthonsen*, der er født i Vrold og 1907 etablerede sig i Aabyhøj med Bageri og Konditori, hvortil hun Aaret i Forvejen havde opført Ejendommen, som 1923 blev ombygget efter Arkitekt Rolst' Tegning.

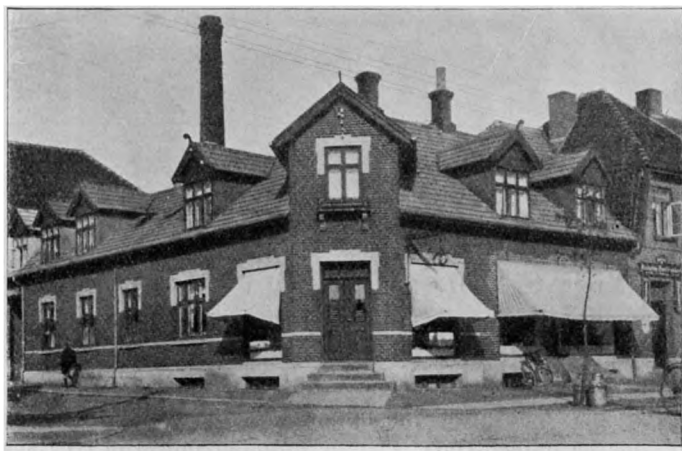
Paa den modsatte Side ligger *A/S Aabyhøj Forsamlingshus*, der er opført 1904. Det er desuden indrettet til Bageri og Konditori af Bagermester Axel Berg, efter hvem det 1914 overtoges af Bagermester K. Koed. Efter dennes Død 1918 førtes Forretningen videre af Sønnen *Poul Koed*, der er født 1899 i Førslev Sogn. Han døde 1924 og Virksomheden tilhører nu Bagermester M. I Madsen.

Frk. A. Anthonen.

Chr. Christensen.
Slagtermester.Jens Jensen,
Møller.

Nr. 33, Matr. Nr. 9 a.v. er opført 1907 af Murermester Rasmussen, Aarhus. Den købtes 1910 af Handelsgartner *Johannes Krath*, der er født d. 14. 3. 1874 i Grundhøj, uddannet paa Herregaarden Tjele, etableret 1907 i Vejle og 1909 i Aabyhøj, idet han lejede et Stykke Jord fra

Aabyhøj Forsamlingshus.

Aabygaard. 1918 købte han fra Østergaard 7 Tdr. Land, hvorpaa der hovedsagelig drives Gemysegartneri.

Naboejendommen Nr. 31, Hj. af Helgesvej. tilhører

Slagtermester *Chr. Christensen*, der er født 1880, uddannet

Silkeborgvej Nr. 33.

Silkeborgvej Nr. 31, Hj. af Helgesvej.

i Aarhus og etableret 1910 i Bruunsgade. 1919 købte han

Ejendommen her i Aabyhøj af Slagtermester Fournais, der havde købt den 1909 af Slagtermester Sørensen, der lod den opføre.

Ejendommen paa det modsatte Hjørne, Silkeborg Landevej Nr. 29, er opført 1902 af Købmand I, S. Jensen.

Silkeborgvej Nr. 29, Hj. af Helgesvej.

Han udlejede den 1903 til Købmand *Jacob Nielsen*, der købte den 1904. Den her liggende Forretning er den ældste Købmandshandel i Aabyhøj. Købmand Nielsen er født 1859 i Blanke paa Fyn, var oprindelig Snedker, men etablerede sig som Købmand 1903. Paa Thyrasvej ligger Byens ny *Posthus*, der er opført 1924 og skraat overfor dette det i 1922 byggede *Missionshus „Tabor“*.

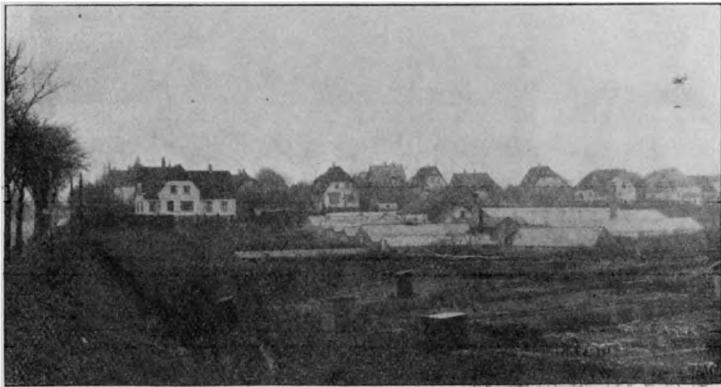
Følger man Landevejen til Aarhus, har man paa venstre Haand endnu et af Aabyhøjs mangfoldige Gartnerier. Det tilhører Handelsgartner *Kai Schierup*, der købte

det 1909 af Gartner P. Sørensen og opførte nye Drivhuse, hvoraf der nu findes 13 samt Mistbænke paa tilsam-

Missionshuset „Tabor“.

men 1200 m². Gartneriet har lagt Hovedvægten paa Blom-

K. Schierups Handelsgartneri.

ster til „Snit“ samt Agurker og Tomater. Schierup er født 1880 i Vester Hornum, uddannet i Tyskland, England, Kø-

benhavn og Aarhus, etableret 1906 i Hammerichs Gartneri i Aarhus indtil 1909. Schierup er bl. a Medlem af Hovedbestyrelsen for den skandinaviske Centralkomite for Løgdrivere.

Silkeborgvej. Hovedgaden i Aabyhøj.

Vesterbros Kalk- og Mørtelværk.

Saa kommer vi atter ind paa Aarhus Grund, hvor Landevejen ophøjes til at hedde Vesterbrogade, selv om den herude endnu har Karakter af Landevej og kun er sparsomt bebygget. Paa Nordvestsiden ligger en Barakby for Husvilde i „Smag“ med den ved Niels Ebbesensvej. Den bestaar af 32 Boliger.

Fortsætter vi indefter, har vi i Nr. 124 *Vesterbros Kalk- og Mørtelværk* der tilhører *Axel Ditmar Andersen*. Kalkværket er bygget her 1915, før den Tid laa det paa Frederiksbjerg ved Frederiksalle, hvor Ditmar Andersen sen. drev det fra 1895 til 1913, da Statsbanerne eksproprierede Grunden. Dets Oprindelse kan føres tilbage til 1795. Axel Ditmar Andersen er født 1887 i Aarhus. Han er Bestyrelsesmedlem i Aarhus Kulhandlerforening (se III. Dels 1. Halvbind S. 145).

Længere inde passerer vi Vesterbros Trælasthandel, Bryggeriet „Ceres“ og „Borgmestergaarden“, som alle er omtalt i I. Del. Men „Borgmestergaarden“ bør man aldrig gaa forbi uden at aflægge et Besøg. Har man end været der nok saa mange Gange, finder man i Samlingerne altid nye Erhvervelser eller noget, man har overset.

Købstadsmuseet
„Den gamle By“
i Aarhus.

Naar vi i dette Værk atter besøger den smukke Have med dens enestaaende Museumsinstitution, der nu endelig har faaet sit Navn fastslaaet som ovenfor skrevet, fin-

der vi den forøget med ikke mindre end 5 nye — eller rettere meget gamle — Bygninger. I 1923 opførtes mellem Borgmestergaarden og Mølleedammen det gamle Bindingsværkshus, der indtil et Aar i Forvejen stod paa Hjørnet af Mejlgade og Tværgade, (se Ill. i I. Del S. 49), og som var opført her omkring 1570. Det blev nu genopført i dets oprindelige Skikkelse — en sjælden smuk Arkitektur med en morsom mønstret Murstensfrise — og indrettet til Dragtmuseum. I Stuen findes bl. a. et Skab med en Mandsdragt fra Randersegnen, Veste, valkede Strømper og rød Tophue. En Montre med de dejligste Tørklæder, Kyser, en rød Binde-trøje med Spænder og forskellige Kjoleliv, deriblandt et morsomt et fra 1700-Tallet. Der er de gamle Dages morsomme Kvindedragter, og i det største af Værelserne dækkes hele den ene Væg af et korsstingsyet Tæppe bestaaende af 11 × 11 kvadratiske Felter med mange Slags Blomster, Fugle og forskellige firbenede Væsener. Det er syet 1863—64 af Damer i Aarhus paa Foranledning af Lærerinde Frk. Petra Schmidt, og blev, da det var færdigt, udstillet paa flere Raadhuse. I Værelset ud mod „Gaden“ findes en Montre med

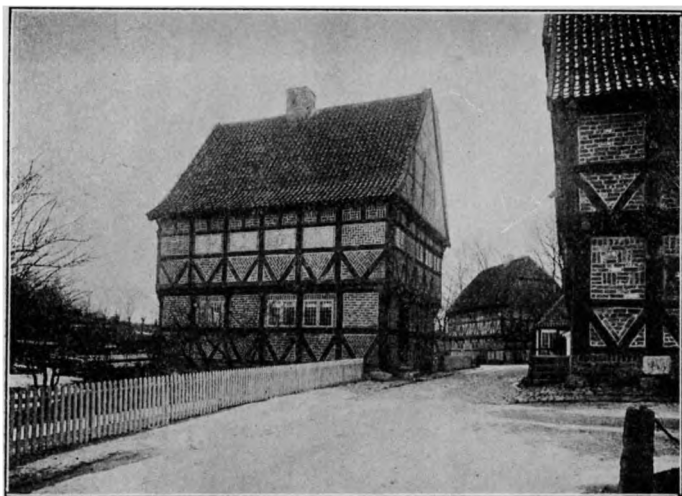

Vue over „Den gamle By“.

Fra venstre : Pakhuset fra Aalborg, Frands Hansens Gaard, Havepavillonen, Borgmestergaarden, foran denne Dragtmuseet, derefter Farvergaarden, Haandværkermuseet, bag dette Aalborgbyningerne under Optørelse og yderst t. h. Møllebygningerne.

en gammel Baandvæv og Vindepind og en mægtig Egetræs-væv fra 1815.

Paa 1. Sal findes Montrer med de dejligste Haandarbejder, bl. a. en pragtfuld Garnering til et Skørt stammende fra Slutningen af det 16. Aarhundrede. Der er „Dukketøj“ i *stukne* og perlesyede Pengepunge: en hel Krinolinekjole

Dragtmuseet. Fotografi fra Efteraaret 1923.

med Mantille fra 1855 (har tilhørt Admiralinde Bille); Empirekjoler fra 1910; morsomme Damesko: „Kristentøj“ (Daabskjoler) og mange andre dejlige Ting, som Pladsen her ikke tillader os at komme nærmere ind paa. Men de skal ogsaa ses. Gaa derind og glæd Dem over Tingene.

De fire andre Nybygninger stammer fra Aalborg og er Dele af den saakaldte klingenbergske Gaard, som Aalborgenserne ikke kunde mande sig op til at bevare for deres By. Denne Mangel paa Pietet maa egentlig i dette Tilfælde betragtes som et Gode, ikke alene for „Den gamle By“, men ogsaa fordi de gamle Bygningers Bevarelse ikke alene

er et Pietetsspørgsmaal, men har en Mission, nemlig at virke oplysende om Fortidens Byggemaade og Kultur. Og det er utvivlsomt langt bedre at samle de gamle Bygninger paa eet Sted og, som her, lade dem danne en Helhed, en By, end lade dem ligge enkeltvis i forskellige Byer paa Steder, hvor de slet ikke passer i Omgivelserne, idet de som oftest

Gadeparti i „Den gamle By.. Til venstre: Haandværkermuseet, Farvergaarden og Dragtmuseet. Til højre: Borgmestergaarden, Havepavillonen og bagerst Frands Hansens Gaard.

genopførtes i Byens Udkant, naar de paa deres oprindelige Plads maa vige for en moderne Betonkolos. Af Klingenberg-Gaarden, eller som dens ældste historiske Navn er, *Grotums Gaard*, blev 1924 opført en lille Bygning mellem Dragtmuseet og Haandværkermuseet. Den har faaet Navnet *Farvergaarden* og er egentlig første Sal af en Længe, hvis Stueetage var for medtaget til at genrejses. Bygningen er Bygningskunst fra ca. 1570.

Ved Siden af Frands Hansens Gaard rejstes, ligeledes i 1924, det pragtfulde tre-etages Pakhus, der stammer fra Fr. II's Tid. Det smukke, pompøse Bindingsværk med de

herlige bladsmykkede Knægte og det storartede Gavlparti er af en betagende Virkning. De to Fag i Stueetagen nærmest Gavlen er en Afvigelse fra Bygningens øvrige Stil og skyldes en Ombygning i Empiretiden. (Se Vignetten S. 272).

Efter at Pakhuset var rejst, tog man fat paa Udgravningen af Grunden til de to andre Dele af Gaarden, og allerede nu i Begyndelsen af 1925 kom Bygningerne under Tag og vil staa færdige i Foraaret. De ligger overfor Borgmestergaardens Midterfløj og Haandværkermuseets Sydside og kommer sammen med disse Bygninger til at danne „Den gamle By“s Storetorv. Bygningen nærmest Haandværkermuseet er et tre-etages Bindingsværkshus fra samme Tid som Pakhuset, og sammenbygget med den staar nu „Den gamle By“s første Stenhus, en Patricierbygning fra Slutningen af 1500 eller de første Aar af 1600. I Bygningen, der er opført af *gule* Munkesten, (Farven skyldes Aalborg-egnens kridtholdige Ler) findes pragtfulde Kældervælvinger.

Med Fuldendelsen af disse Bygninger er Museumsinspektør Peter Holms Drøm om at skabe Billedet af den gamle danske Købstad, saaledes som den var, kommen et stort Skridt nærmere Virkeligheden, og fortsættes der i de sidste Aars Tempo, vil der ikke gaa mange Aar, før Billedet er færdigt. Efterhaanden som de gamle Huse rejses her, vil de fyldes af interessante, værdifulde Samlinger, man vil faa Plads til Tingene, saa Rummene ikke — som i de fleste andre Købstadsmuseer — virker som Pulterkamre. Forhaabentlig er der allerede nu Plads til Aarhus Museums historiske Samling, der nu bør flyttes hertil i Stedet for som hidtil at virke som ovenfor nævnt. Men „Den gamle By“ bør ikke alene være en Attraktion. For de, der søger Oplysning, for dem, der vil gøre Studier og ønsker at lære noget af disse Bygninger og Samlinger, er en Fortegnelse nødvendig. Den har trods Kustodens Elskværdighed længe været savnet.

Maatte Guderne give Peter Holm Stunder dertil!

Saa forlader vi den smukke, velholdte Park og fortsætter med Beskrivelse af Vesterbrokvarteret. Langs Parkens nordre Side ligger Møensgade vinkelret paa Vesterbrogade. *Møensgade* ligger paa den gamle Vindmølleforte og bestaar foreløbig af 6 Ejendomme med fra 2—5 Etager. Den største af dem, Nr. 16, Hj. af Saltholmsgade, hedder „Vesterled“ og tilhører Murermester *J. M. Hougaard*, der byggede den

Vesterbrogade Nr. 96, Hj. af Møensgade.

1911. Den er en hvidpudset Ejendom paa 4 Etager med Mansard og er tegnet af Arkitekt Fritz Jensen, der aabenbart har ladet sig inspirere af Kvindeseminariet. Fra Ejendommene her har Beboerne en vidunderlig Udsigt over Parken med „Den gamle By“, ud over Aabyhøj og den gamle Møllevang.

Fra Møensgades Midte fører *Saltholmsgade* mod Øst ned til *Hjortensgade*, medens en projekteret Gade fra *Møensgades* Nordende fører forbi *Hjortensgade* ned til *Langelandsgade*. I Vinklen mellem *Møensgade* og den projekterede

Gade laa den gamle Vindmølle, der har givet Markjorderne herude Navn.

Vesterbrogade fik i I. Del en delvis Beskrivelse, som vi nu skal supplere med de øvrige Huse. Hjørneejendommen Nr. 96 er opført 1899 af Snedkermester N. Andersen. Det

Vesterbrogade Nr. 92-90.

er en 4-Etages Ejendom, som tilhører Købmand Axel Bech, der købte den 1919 af Faderen Købmand J. N. Bech. Denne oprettede 1897 Bechs nuværende Forretning, der flyttedes her til Ejendommen efter Opførelsen. *Axel Bech* er født d. $11/5$ 1888 i Aarhus og fik Borgerskab 1919. Nr. 94 opførtes samme Aar og ligeledes af Andersen. Bech sen. købte ogsaa denne Ejendom og solgte den 1919 til Tømrer Søren Klirstrup, født d. $21/3$ 1884 i Aarhus. Klirstrup paabyggede 1919 Ejendommen en Mansardetage. Nr. 92 og 90 tilhører Skotøjsfabrikant *A. Juncher Høeg*. Nr. 92 er opført 1906

Axel Ditmar Andersen,
Kalkværkejer.

Frederik Bagger,
Fabrikant.

A. Juncher Høeg,
Fabrikant.

af Tømrermester N. C. Christiansen, og Juncher Høeg købte den 1912 og indrettede Bagbygningen til Skotøjsfabrik. 1918 købte han Nr. 90. Fabrikant Juncher Høeg er født

Vesterbrogade Nr. 86.

1876 i Hald, etableret 1905 i Hadsten og 1910 i Aarhus. Han er Medlem af Provinsens Fabrikantforening.

Nr. 86 er opført ca. 1884 af Slagtermester Hare sen.

Den tilhører siden 1915 Fabrikant *Frederik Bagger*, der er født 1863 i Hammel og etableret 1890 i Aarhus. Han har bygget „Grønnegaarden“ og „Alleenberg“ i Nørrealle og bl. a. leveret Snedkerarbejdet til Københavns Centralbanegaard, baade det indvendige og udvendige, samt til Odense Bane-gaard og Vinduerne til Christiansborg Slot. 1916 oprettede

Nr. 84 — Vesterbrogade — Nr. 82.

han sin nuværende Virksomhed: „Frederik Baggers Møbel-fabrik, A/S“.

Nr. 84 ejes af Købmand *Chr. Christensen*, der er født d. $\frac{3}{4}$ 1880 i Bording, etabl. i Silkeborg fra 1904—08 og i Aarhus 1914 i Frederiksgade Nr. 44. I 1923 flyttede han Forretningen, der omfatter Tricotage, til Fredensgade Nr. 36. Christensen købte Ejendommen 1921 af Købmand *Batum*. Den bestaar af et 4-Etages Forhus med Mansard og et 3-Etages Baghus. Nr. 82 er bygget af Mads Andersen. Det af gule Klinker opførte 4-Etages Hus ejes siden 1. Januar 1923 af Bagermester *M. Christensen*, der er født d. $\frac{25}{5}$ 1871 i Fjerritslev og fik Borgerskab 1902.

N. C. Christiansen,
Tømrermester.

afd. Carl Møller,
Musikdirektør.

Th. Thomsen,
Købmand.

Det lille 2-Etages Hus i Nr. 80 ejes af Restauratør *Søren Larsen*, der købte det 1921. Han er født d. 5. 7. 1861 i Hammel, var oprindelig Drejer og nedsatte sig 1893 i Ber-

Vesterbrogade Nr. 72.

lin, 1899 i Aarhus og 1901 som Restauratør. Nr. 78, 76 og 74 tilhører henholdsvis Drejermester N. P. Nielsen, Formand A. Laursen og Enkefru Lauridsen.

I Nr. 72 findes Mineralvandsfabriken „Thor“, der er oprettet 1846. Den oprindelige Fabriksbygning ligger her

endnu bag Forhuset, som er af yngre Dato. Ejeren, Fabrikant A. I. Carlsen, er født 1896 i Aarhus.

Nr. 70 tilhører Købmand C. N. Elling.

Nr. 68 er opført 1896—97, og købtes straks efter af afd. Musikdirektør *Carl Møller*, der var født den $19/10$ 1845 i Grenaa, hvor han handlede med Musikinstrumenter og havde Musikforlag fra 1872. 1887 flyttede han Forretningen

Nr. 70 — Vesterbrogade Nr. 68.

til Aarhus, hvor han døde d. $21/5$ 1919.

Paa disse Grunde ned til Vesterbros Torv laa tidligere Larsens store Kulplads. Her opførte Tømrermester *N. C. Christiansen* i 1910 de to store Ejendomme Nr. 62 og 64 efter Arkitekterne Høeg Hansen og Früstük-Nielsens Tegninger. De er i 4 Etager med Mansard, bygget af røde, haandstrøgne Sten og rummer i Nr. 62 tyve 2 Værelers Lejligheder og en Butik og i Nr. 64 fem 2-Værelers, fire 4-Værelers og en 3-Værelers Lejlighed samt 2 Butiker. I Havehuset findes ti 2 Værelers Lejligheder, og i en tre

Etagers Sidebygning har Christiansen sine Værksteder. Christiansen er født d. $\frac{30}{7}$ 1872 i Asdal, frekventerede Aarhus tekniske Skole, aflagde Svendeproeve 1895, senere Uddannelse i Udlandet, fik Borgerskab i Aarhus d. $\frac{30}{7}$ 1906. Siden da har Christiansen blandt andet opført en Mængde Bygninger

Vesterbrogade Nr. 62-64.

i Skovvangen, Vestergade Nr. 39, Vesterbrogade 92, Møllegade 7-9-11-13, en Del af Landsudstillingen, Aabyhøj Vand-Gas- og Elektricitetsværk, Gymnastikbygningen til Finsensgades Skole, Tilbygninger til Samsøgades Skole, Overlærerboligen til Læssøesgades Skole, Mejlgade Nr. 24, Ombygningen af Ryesgade Nr. 9, Til- og Ombygningen af Ryesgade 2 Hj. af Sønderalle samt flere større Arbejder for Statsbanerne, Metodistkirkens Høiskolebygning, flere nye Byg-

ninger og Ombygninger paa Sindssygehospitalet, en Del af Marselisborg Hospital, Søndergade Nr. 27, Trøiborgvej Nr. 8 b, Dr. Margrethesvej Nr. 25-27-29, hvilken sidstnævnte tilhører Christiansen (Se III Del 1 Halvbind S. 32 a og Supplement) og naturligvis opført en Mængde Villaer. Christiansen er Kasserer for Aarhus Tømremesterforening siden

Vesterbrogade Nr. 60, Hj. af Hjortensgade.

1913, Medlem af Huslejenævnet 1919-20 og i Bestyrelsen for den kommunale Hjælpekasse siden 1921.

Vesterbrogade Nr. 60 ligger paa Hjørnet af Hjortensgade med selve Hjørnet ud mod Vesterbros Torv. Ejendommen er opført i Midten af 80erne af Købmand Mathiesen og købt 1907 af Ølhandler Th. Thomsen, der samme Aar opførte Sidebygningen mod Hjortensgade. Hvor Bygningen ligger, var der tidligere Mark med en lille Dam.

Th. Thomsen er født d. 15/1, 1867 i Elsted, uddannet som Landmand, bosat i Aarhus 1891, etableret her i Ejen-

endommen 1898 og driver nu Handel med Eksportfløde.

I Bygningen mod Hjortensgade ligger *A/S Nordisk Vulkaniserings Anstalt*, der er oprettet 1905 i København og flyttedes hertil Aarhus 1918. Fabrikant *Jens Willemoes Aggergreen*, der er Selskabets Direktør, er født 1873 i Eiseen, etableret 1905 i København og 1918 i Aarhus. Han er Kasserer i Aarhus Motorklub. Selskabet omfatter Vul-

Fabriksbygningen i Hjortensgade: A/S Nordisk Vulkaniseringsanstalt.

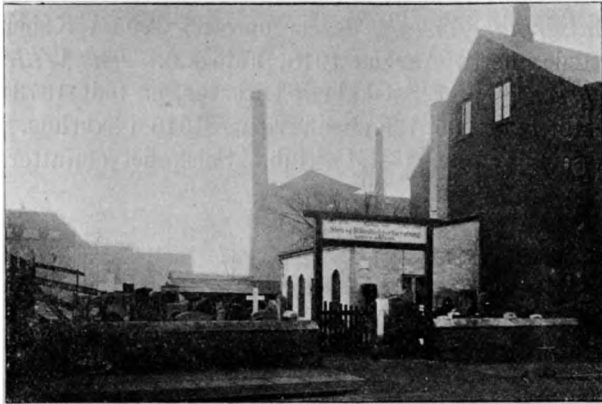
kanisering og Salg af Automobilringe og beskæftiger en halv Snes Mennesker.

Siden vi i I. Del besøgte Hjortensgade, er Bebyggelsen blevet udvidet; bl. a. med en Chokoladefabrik, som Johs. Bork & Co. lod opføre 1922 efter Arkitekt Bechs Tegning.

Den store Tømmerplads, der laa mellem Vesterbrogade og Vesterbros Torv, er nu forsvundet, og nye Gader er anlagt.

Paa Hjørnet af Vesteralle og Vesterbrogade staar nu en stor moderne Ejendom, der er opført 1923 af Tømrermester

Jøns Sørensen (se Fredenstorv Nr. 7) efter Arkitekt Puch

Vesterbrogade Nr. 39.

junr.s Tegning. Ved Udgravningen af Grunden fandtes den

Hj. af Vesterbrogade og Vesteralle.

gamle Forte ca. 3 Alen under det nuværende Gadeniveau.

Ved Siden af, til Vesteralle, er en ny Ejendom under Opførelse, og det varer næppe længe, før her er skabt et nyt Gadebillede.

Mellem Nybygningerne og Dampdrejeriet (Se I. Del S. 243) ligger et nyt Stenhuggeri, der tilhører Sten- og Billedhugger *Søren N. Sørensen*. Han opførte det lille Hus, da han etablerede sig d. 20/3 1923. Sørensen er født d. 28/8 1879 i Hørslev.

Ogsaa den nordre Del af Torvet er blevet bebygget. Paa det gamle Tøglværks Grund skyder den ene Bygning op efter den anden. Det største af disse Byggeføretagender er „*Teglgaarden*“, bygget i den Vinkel, der dannes af *Teglgaardsgade* og *Langelandsgade*, der her udmunder i Torvet. Komplekset tilhører *Arbejdernes Andelsboligforening*, der lod det opføre 1922 efter Arkitekterne Thorkel Møller og Puck jun.s Tegninger. Det indeholder 100 Lejligheder med 2, 3, 4 og 5 Værelser samt 3 Butiker og kostede 1,151,000 Kr. at opføre.

De to Hjørner i Kompleksets lave Stueetage er indrettet til Butikker med Fødevarer og andre materielle Fornødheder. Kolonialforretningen tilhører Købmand A. Laurson, der er født 1874 i Skanderborg, etableret 1913 i Nørrealle Nr. 56, senere i Nr. 87 og her i Komplekset ved dets Fuldendelse.

Arbejdernes Andelsboligforening er stiftet den 11 April 1919, og den første Bestyrelse var *P. M. Pedersen*, (Fmd.) *J. Perregaard*, *Snedker I. C. Jensen*, *Typograf Marthin Pedersen*, *Forretningsfører I. K. Kristensen*, *Snedker H. P. Nielsen* og *Snedker Alexander Jensen*. Foruden Komplekset „*Teglgaarden*“ raader Foreningen ude paa Trøjborg („*Skovbakken*“) over 36 Villaer, hver med 2 Lejligheder; i Tordenskjoldsgade Ejendommene Nr. 22-24 med 16 Lejligheder, Nr. 108-112 med 29 Lejligheder; i Peder Skramsgade Nr. 40 med Bageri og Nr. 42 med 6 Lejligheder.

„Teglgaarden“, Arbejdernes Andelsboligforening. Hjørn. af Langelandsgade og Teglgaardsgade.

K. Kaasgaard,
Bygningskonstruktør.

Marthin Pedersen,
Typograf.

J. Perregaard,
Tømrermester.

Desuden ejer Byggeforeningen Skovvangsvej Nr. 216, 218, 224-236 og raader saaledes over 280 Lejligheder, en Del Forretningslokaler og den paa Cort Adlersgade nævnte offentlige Badeanstalt. Den samlede Byggesum for alle Foreningens Ejendomme udgør ca. $4\frac{1}{2}$ Million Kroner.

Den nuværende Bestyrelse er sammensat af: *K. Kaasgaard* (Fmd.), *J. Perregaard* (Næstfmd.), *Marthin Pedersen*, *A. Rasmussen*, *L. M. Mikkelsen*, *S. Mathiasen* og *H. P. Alb. Jensen*. Bygningskonstruktør K. Kaasgaard er født d. 21. Maj 1884 i Ferring, uddannet Tømrer, Konstruktørexamen i Aarhus 1916 og Formand for Boligforeningen 1921. Tømrer J. Perregaards Personalialia vil findes under Beskrivelsen af Tømrernes Aktieselskab i Christiansgade. Typograf Marthin Pedersen er født d. 12. April 1875 i Aarhus; er Formand for Aarhus-Afdelingerne af Dansk Typografforbund og Arbejdernes Fællesorganisation.

Overfor "Teglgården"s, Langelandsgade-Fløj, ligger paa en tidligere Lagerplads en anden ny Bygning. Den tilhører *Jysk Dampvaskeri Viktoria A/S*, som købte Grunden af Vognmand S. Hansen og med Thorkel Møller som Arkitekt opførte Ejendommen 1923. Fra den kønne enkle Facade løber Bygningen ind over Grunden bag Vesterbrotorv og er indvendig delt i to lige store, lyse Lokaler, der er indrettet med de sidste nye Vidundere paa Vaskeriområdet,

Chr. Nielsen,
Fouragehandler.

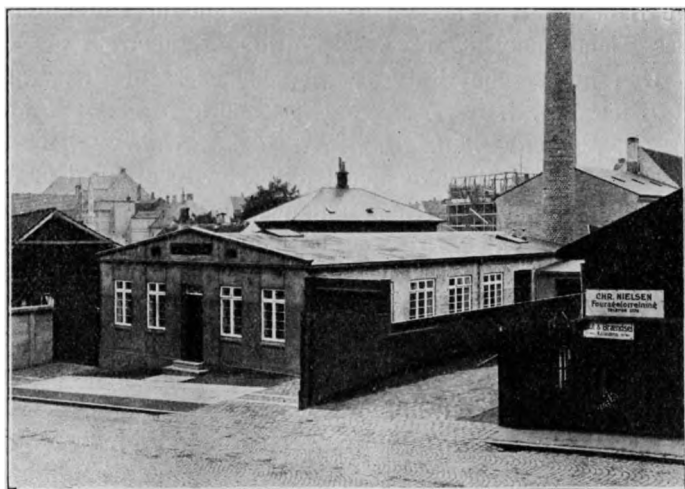
Jens Willemoes Aggergreen,
Direktør.

Paul Permin,
Direktør.

hvorved et Personale paa ca. 20 Mennesker er tilstrækkeligt.

Selskabets Direktør er *Paul Permin*, født d. 13. Februar 1891 i København: 4 Klasses Hovedeksamen fra Schnee-

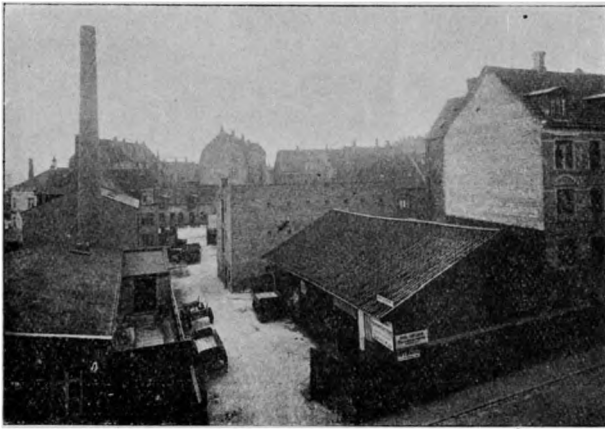
Langelandsgade Nr. 7. Jydske Dampvaskeri Viktoria A.S.

kloth's Skole i Kbh.: Embedsmand ved Postvæsenet 1900-1921 og Direktør her 1923.

Ved Siden af Dampvaskeriet ligger paa Grunden mellem Langelandsgade Nr. 9 og Hjortensgade Nr. 10 *Chr. Niel-*

sens Fourage- og Vognmandsforretning. Nielsen købte 1918 Grunden og de derpaa staaende Trælasthjelme af Aarhus Trælasthandel og opførte Aaret efter de nuværende 2 Etages Pakhus- og Lagerbygninger og Stalde. Foruden Vognmands- og Fouragehandelen er her Mølleri. Chr. Nielsen er født d. $10/7$ 1873 i Foldby, uddannet som Landmand, etableret 1901, Borgerskab som Vognmand og Fouragehandler d. $20/5$ 1908 og Købmandsborgerskab d. $3/7$ 1917.

Fugleperspektiv over Langelandsgade Nr. 9.

Vi fortsætter saa vor Vandring op ad Langelandsgade, der efterhaanden faar Karakter af Markvej, omgivet af Kolonihaver. Gaden fører igennem et Villakvarter - hvor Digterne Drachmann, Chr. Winther, Poul Martin Møller m. fl. har lagt Navn til Vejene - og løber videre over Markerne ud til „Nørrevang“ ved Christiansbjerg. Vi stopper imidlertid ved det store Bygningskompleks, der ligger bag „Digter-Kvarteret“ med Facade mod Langelandsgade, hvor denne rammes af Ny Munkegade.

Det er *Artillerikasernen*, som er opført 1888 efter afd.

Oberst ved Ingeniørkorpset Müllers Tegning. Før den Tid — Artilleriet kom til Aarhus 1880-81 — havde det til Huse forskellige Steder paa Frederiksbjerg. Det er 3. og 7. Artilleriafdeling, der har Garnison her. Chef er siden 1. Juni 1921 Oberstløjtnant *A. P. V. Andersen*, født d. 3. November 1869 i Køge; Premierløjtnant 1889; Kaptajn 1906 og Oberstløjtnant 1917. Ordner: R. af D., Dbm., Æreslegio-

Artillerikasernen.

nens Officerskors, Kommandør af den svenske Sværdorden.

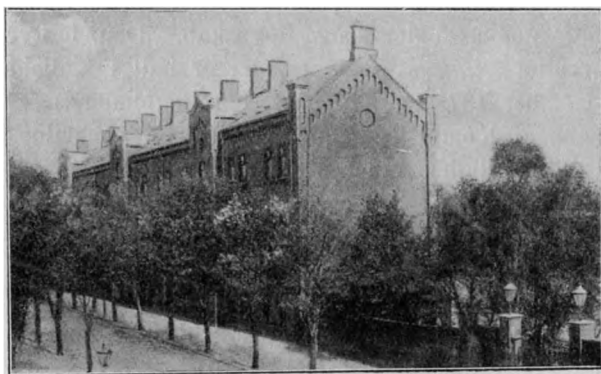
Herfra gaar vi ad Ny Munkegade ned til *Kaserneboulevard*, os følger denne hen til *Høegh Guldbergsgade*, hvor vi træffer et andet af Militærets store Etablissementer: *Fodfolkkasernen*.

Den er opført i flere Tempi: Tøjhuset og Exercerhuset 1875-76 og Mandskabsbygningen 1878 efter Arkitekt Langes Tegning med Muremester *S. P. Rasmussen* som Entreprenør. Infanteriet fik allerede 1785 Garnison her i Aarhus med „det aarhusiske Regiment“, der kom fra Rendsborg og tidligere igen havde haft Navnet „Det bornholmske Regiment“.

Men 1913 nedlagdes denne Garnison, og 14. og 20. Batai-

lon flyttedes til Slagelse og 28. til Roskilde. Af Militær har Kasernen tilbage kun *Fodfolkets Underofficersskole*, der oprettedes her 1909 med nuværende Oberst *Otterstrøm* som Chef, 1922 blev den forandret til Sergentskole og har for Tiden 65 Elever. Skolens Chef er Kaptajn *S. Jørgensen*.

I Fodfolkkasernens tidligere Depotbygning og Bøssemagerværksted rummes nu (siden 1916) *Statens Avissamling*. Den indeholder de Aviser, der tidligere rummedes i

Fodfolkkasernen.

Statsbibliotheket, Landsarkiverne samt Doubletterne fra det kgl. Bibliothek i København. Efter at Avisloven af 1916 traadte i Kraft, er nu de 4 Pligtexemplarer af samtlige Landets Aviser saaledes fordelt: Det kgl. Bibliothek ejer 1 Expl. af alle danske Aviser, Universitetsbibliotheket har 1 Expl. af alle københavnske Aviser, og Avissamlingen har 2 Expl. af de københavnske og 3 Expl. af Provinasianerne. Vægten af de Aviser, der blev flyttet hertil i 1916, regnedes til $\frac{1}{4}$ Million Kilo, (ca. 30 Jernbanevognladninger). Der er opstillet til Afbenyttelse 1 Expl. af samtlige Danmarks Aviser, alle indbundne i Avissamlingens Værksted, aargangsvis eller kvartalsvis.

I den lille, hyggelige Læsestue, der er prydet med Billeder af vore bekendteste Journalister (Goldschmidt, Ploug, Bille, Topsøe, Hørup, o. s. v.) er der uforstyrret Læsero, og her fremdrager flittige Forskere en Mængde værdifuldt gemt — og glemt — politisk, historisk og økonomisk Stof af det brogede Pulterkammer.

Avissamlingen er en selvstændig Institution, skønt den har været glemt i Statskalenderen, men er underlagt Statsbibliothekets Overbibliothekar, som har Ansvaret for Samlingens Ordning, Vedligeholdelse og Regnskab. Den bestyres af Avisforvalter *Anders Jacobsen*, der er født i Kallehave d. 13. November 1871 og uddannet som Bogbinder.*)

Resten af Komplekset optages dels af 75 husvilde Familier, nogle Lejligheder for Befalingsmænd og 7. Artilleri-afdelings Kontor. Ellers er her intet interessant at berette ud over, at nogle Englændere var internerede her under Krigen.

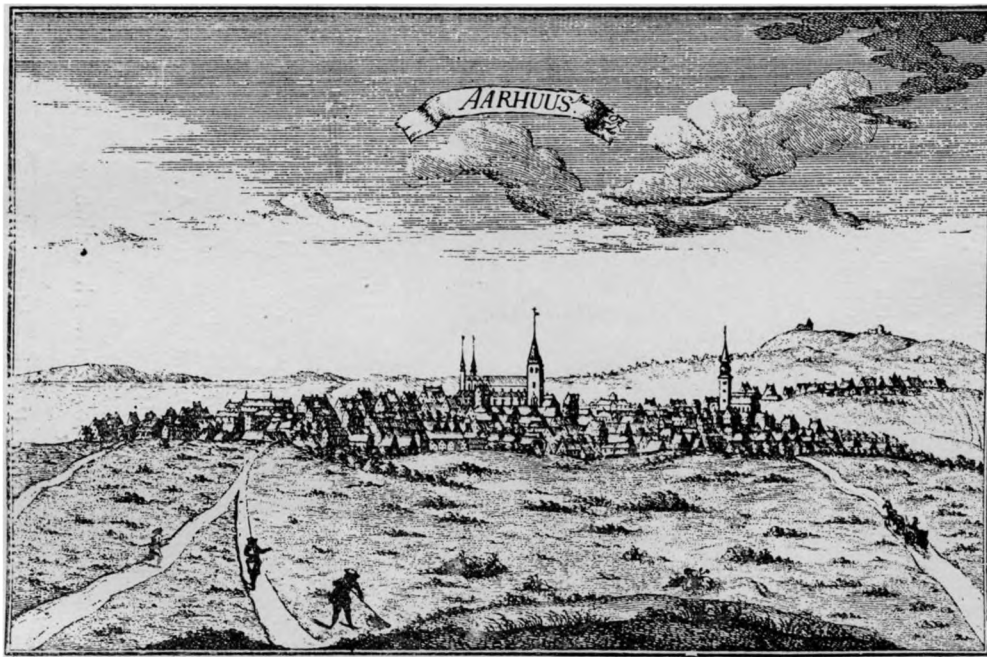
Mellem disse to Kaserner ligger nogle store Fælledele paa den gamle Galgebakke, hvor Fortidens Syndere maatte lade deres Liv (se Ill. i I. Del S. 10).

Foruden at være Excercerplads for Militæret er her Tumleplads for et sundt Sportsliv, og det var her, den Aarhus Ungdom, der nu er satte Borgere, begyndte at dyrke det ædle Cricketspil. Klubber som „Nordre Boldklub“ og „Olympia“ har Træningspladser her.

Fra Fodfolkskasernen løber Høeg Guldbergsgade ned ad Bakke til Nørrebrogade, og kun den sydvestlige Side er bebygget. Langs den nordøstlig ligger Lystanlægget „*Venneyllyst*“, en Park paa ca. 6,7 ha, anlagt i de gamle saakaldte „Foldpumper“ og gennemstrømmet af „Borrebæk“. Det er en udpræget Folkepark med Restauration og Friluftteater, hvor der spilles Sommerrevuer.

Hvor nu Restauranten ligger, laa tidligere den Pavillon,

(* Se „Fortid og Nutid“ I., 238.

Aarhus 1767 set fra Galgebakken. (Efter „Danske Atlas“).

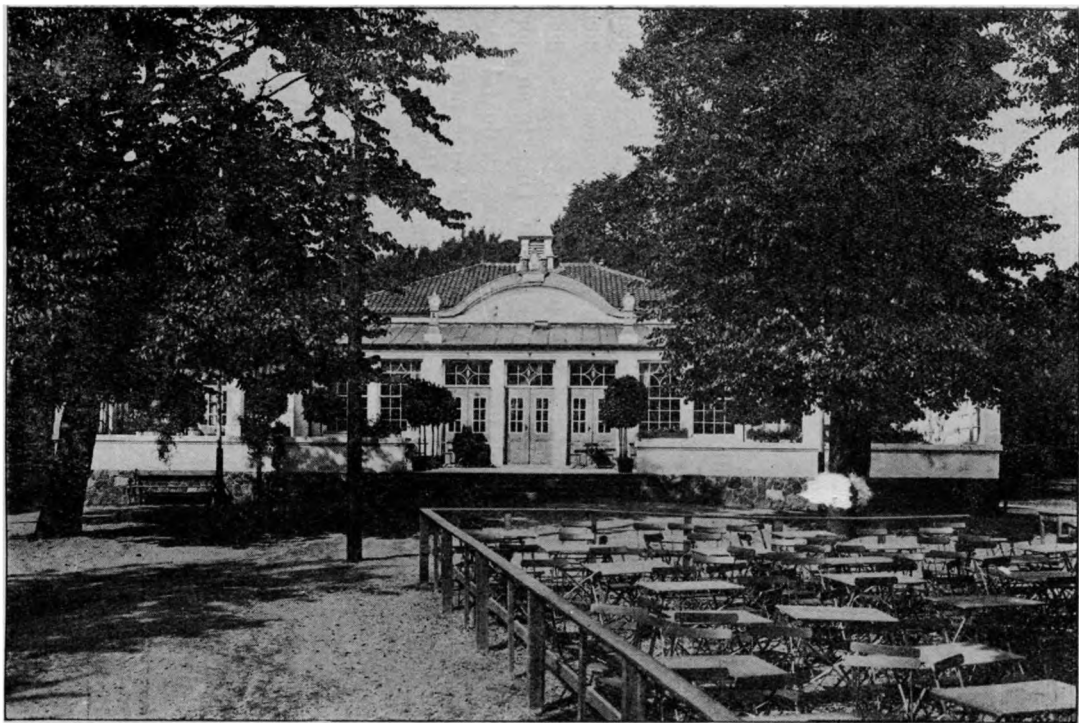
som over hele Landet var berømt for sin Skønhed. Ingen ringere end Christiansborgs Bygmester *Thorvald Jørgensen* havde opført den. Den blev indviet af Hans Broge 1898, og fra det smukke Taarn var der en vidunderlig Udsigt. Men i Marts 1908 brændte den ned til Grunden. Den skønne Bygning, der var ret upraktisk indeni, blev erstattet af den nuværende, der vel er bedre indrettet, men —

Den første Pavillon i Vennelyst.

En uhyre Mængde Møder og Fester er i Aarenes Løb blevet afholdt her: Grundlovs- og Folkefester, Afholds- og Sangerstævner; fra de sidste Aar skal der mindes om de to højtidelige Fester: for de sønderjydske Krigsfanger, de første Dage i Juli, og Dannebrog's 700 Aars-Dag (den 15. Juli), hvor „Vennelyst“ efter sigende skal have haft sit største Besøg. Hovedindgangen vender ud mod Pladsen mellem Nørrebrogade, Nørregade og Høegh Guldbergsgade. (Se Ill. II. Del, S. 276).

Da den nuværende Pavillon blev opført, overtoges Driften af Direktør P. Olsen, som 1910 begyndte Opførelsen af Revuer. Han er født 1860 i Aarhus og var oprindelig

Pavillonon „Vennelyst“ 1924.

P. Olsen,
Direktør.

Søren Jensen,
Detailist.

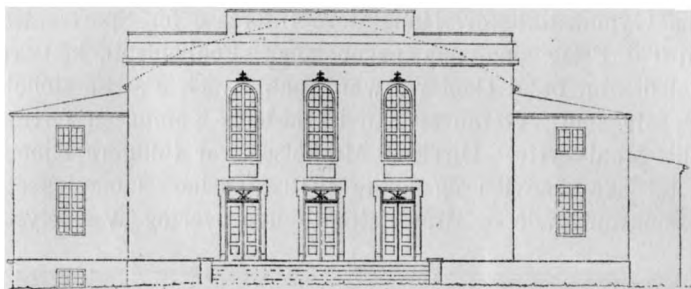
S. M. Mikkelsen,
Direktør.

Bogtrykker. 1902-10 drev han Pavillonen i Riis Skov, og 1923 trak han sig tilbage. Derefter overtoges Driften af Direktør *S. M. Mikkelsen*, som straks gik i Gang med en grundig Restauration af Bygningerne, og Terrassen foran Pavillonen blev delvis overbygget. Tidligere var Pavillonen, bortset fra lidt Danseskole, kun aaben om Sommeren, men Direktør Mikkelsen holder aabent hele Aaret, og da de smaa Forhold ikke egner sig til Stordrift, har Direktøren gjort Udkast til en stor Udvidelse af Bygningerne. Projektet gaar ud paa at skaffe Pavillonen et permanent Teater med stor Tilskuerplads samt en Del større og mindre Restaurationslokaler, naturligvis indrettet efter Nutidens bedste Mønstre. Desuden skal der bygges en Musiktribune i Haven, og den vil være paa sin Plads; thi denne Bydel savner i høj Grad et Sted, hvor Beboerne, uden at skulle helt ud til Marselisborg Skov, kan nyde lidt Musik. Haven bliver jo Sommeren igennem lukket om Aftenen for alle andre end de betalende Teatergæster.

Forhaabentlig kan Byraadet i Løbet af Vinteren blive enigt om at approbere Tegningerne, der foreløbig ligger hos Stadsarkitekten, saa Vennelyst allerede i den kommende Sommer kan aabne en ny tidsvarende Pavillon.

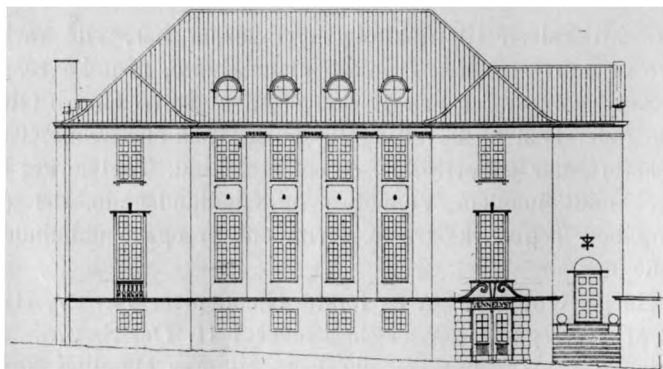
Direktør S. M. Mikkelsen er født 1879 i Allelev, var oprindeligt Mejerist, blev Underofficer og gik ud af Hæren

Den ny Vennelystpavillon. Façade mod Haven.

Pavillonen, som er illustreret S. 297, er nu tildels nedrevet og en ny under Opførelse efter hosstaaende Tegninger af Stadsarkitekt *Fr. R. Draiby*. Om Indretningen kan i Øjeblikket oplyses: Fra Høegh Guldbergsgade kommer man ind i en Forhal med Biletkontor, Garderober og andre Bequemmeligheder, derfra fører en stor Dobbelttrappe op i Stuetagen til Restauranten, en Sal og et Par Selskabslokaler. Derfra kommer man ind i den store Sal, der ved Bordene kan rumme 450 Mennesker. Paa den anden Side af denne Sal findes bl. a. 3 Selskabslokaler, og i den nordre Ende af Salen er Scenen til Teatret, der er indrettet i en særlig Udbygning og indrettet med alt, hvad der kræves af et moderne Teater. Mod Haven findes en lukket Terrasse indrettet til Servering.

Den ny Vennelystpavillon. Façade mod Høegh Guldbergsgade.

som Gymnastiklærer. Hans store Interesse for Sport satte i sin Tid Præg paa paa aarhusiansk Fodboldspil, han var saaledes en habil Centerforward paa A. G. F.s Førstehold, og selv som Veteran er han i Old-boys-Kampe en fortræffelig Maalskytte. Direktør Mikkelsen var tidligere Ejer af Hotel Skandinavien og købte 1918 „Kasino“ Komplekset i Rosenkrantzgade og drev dette, til han overtog „Vennelyst“.

Høgh Guldbergsgade.

Faar Mikkelsen tilstrækkeligt Albuerum her, vil Aarhus blive et Forlystelssted — ikke alene rigere, men bedre.

Saa tager vi fat paa Beskrivelsen af selve Høgh Guldbergsgade. Den er hovedsagelig anlagt paa en gammel Teglværkstoft, der tilhørte kgl. Agent Herskind. Teglværket har ligget midt imellem Vennelyst og Sjællandsgade, der den Gang hed Teglværksstræde. Grundene er ogsaa ualmindelig lerede her.

Høgh Guldbergsgades første Ejendom er Nr. 27, Hjørnet af Nørregade, der er beskrevet i II. Del S. 273. De næste to — Nr. 29 a og 29 b — tilhører Detailist *Søren*

Jensen, der købte dem henholdsvis 1903 og 1918. De to smaa 2-Etages Huse er opført 1874 af henholdsvis Brolægger Frøderiksen og Murermester Laursen. Søren Jensen er født d. $\frac{5}{6}$ 1866 i Thestrup ved Maarslet og etablerede sig 1890 i Meilgade Nr. 29 og her 1895.

De næste Huse stammer ogsaa fra 70erne og er smaa Bygninger, som de foran beskrevne. Nr. 31 a tilhører Enkefru

• Høegh Guldbergsgade Nr. 29a og b, m. f.

N. O. Jørgensen, mens Nr. 31 b og Nr. 33 ejes af Malermester Finger, som købte dem 1903. I den store Have bag ved Nr. 33 opførte Finger 1915 en stor, moderne 4-Etages Beboelsesejendom efter Arkitekt Bechs Tegning. *Henrik Finger* er født d. $\frac{27}{8}$ 1870 i Aarhus, hvor han ogsaa er uddannet og fik Borgerskab 1897. Nr. 35 er ogsaa to Ejendomme med Betegnelsen A og B, hvilket aabenbart er Coutume i denne Gade; det er maaske en Erstatning for de manglende første 25 Gadenumre. Disse to Bygninger tilhører Pastor N. Joh. Laursen, der købte dem 1922 af A/S Jydsk Elektro. De er en Del af Grunden til Ejendommen

C. L. Jensen,
Malermester.

M. C. Kiilsgaard,
Particulier.

H. K. Hansen,
aut. Gas- & Vandmester.

Hjelmensgade Nr. 4 a 4 b, hvor Pastor Laursen har indrettet sin Skole. Nr. 37 er en stor 5-Etages Bygning, der hedder „Svanholm“. Den er opført 1911 i den gamle Bankkasserer Franks Have af Tømrermester Yde og Malermester Truelsen. I 1919 købtes den af Skomagermester C. Jensen. (Se II. Del S. 201). Nr. 39 tilhører Malermester *C. L. Jensen*, der købte den 1909. Den er opført i 80erne af en Tømrermester Sørensen, og Grunden gaar igennem til Hjelmensgade Nr. 6, der er opført 1895.

Malermester Jensen er født 1857 i Skanderborg, og fik Borgerskab 1887. Nr. 41 tilhører Restauratør J. J. Post, der købte den 1923 af Overlæge Chr. Riis. (Se III. Del 1. Halvbind S. 140). Nr. 43 og 45 er et Par smaa 2-Etages Ejendomme fra sidst i 70erne. Den første tilhører Particulier *M. C. Kiilsgaard*, født d. $10/5$ 1855 i Thorsø og nedsatte sig i Aarhus som Murer 1878. Den anden ejes af Skomagermester *C. Hoff*. Nr. 47 er en stor moderne 5-Etages Ejendom af røde Sten. Den er opført 19 og tilhører Malermester Jensen. Ved Siden af har vi i 49 atter en af 70ernes smaa bramfri Bygninger tilhørende Enkefru *H. K. Rasmussen*.

Nr. 51 er i 3 Etager og tilhører aut. Gas- & Vandmester *H. K. Hansen*, der købte den 1913 af Murermester Rosenbergs Enke. *H. K. Hansen* er født 1878 i Skive og

fik Borgerskab 1910. Hans Virksomhed omfatter navnlig Centralvarmeanlæg efter Hansens eget Patent „Tanur“. Nr. 53 er der ikke blevet Plads til i denne Gade, og de næste Bygninger, Nr. 55, 57 og 59 er et sammenbygget Kompleks, der er opført 1895-96 efter Arkitekt Puck sen.s Tegning

Høegh Guldbergsgade Nr. 51

og af Murermester *Krantz*, der afgik ved Døden 1922. Hans Arvinger solgte Nr. 55 til Restauratør *Chr. Jørgensen*, der er født 1857 i Hammel, overtog i Oktober 1898 som Forpagter Ledelsen af den folkelige Forsamlingsbygning i Østergade og drev denne til 1921. Jørgensen er Formand for Aarhus Restauratørforening siden 1903.

Nr. 57 — Komplexets Midterparti og største Del — tilhører Købmand *Michael Johansen*, der købte den 1898 af *Krantz*. Købmand *Johansens* Personalialia findes under Byraadet. (Se I. Del S. 131). Han udtraadte af Byraadet 1921 efter 17 Aars Forløb og helliger sig nu foruden sine

S. Dalhoff Larsen,
Fabrikant.

Carl Åkerlund,
Fabrikant.

Chr. Jørgensen,
Particulier.

Tillidshverv sit Biografteater „Kosmorama“ paa St. Torv
og sin en gros Forretning med Colonial og Vin.

Nr. 61 og 63 tilhører henholdsvis A. M. K. Jørgensen

Høegh Guldbergsgade Nr. 55, 57 og 59.

og Enkefru A. M. Hougaard og er ligesom Nr. 65, der er
af samme Type, opført i Midten af 80erne. Ejeren, Fabri-

Høegh
Guldbergsgade
Nr. 65.

kant *Carl Åkerlund*, købte den 1916 og opførte en Værk-
stedsbygning i Haven.

Fabrikant Åkerlund er født 1877 i Vorup ved Randers, etableret i Aarhus 1907 i den nu forsvundne Marcus Bechs Gaard, og flyttede ved Købet af Ejendommen sin Fabrik for Sølv- og Guldvarer hertil, hvor han beskæftiger en halv

Høegh Guldbergsgade Nr. 67.

Snes Mennesker ved Forarbejdning af de ædle Metaller.

Nr. 67 er opført ca. 1884 af Restauratør Nielsen. Senere tilhørte den Bygningsinspektør Nicolaj Petersen af hvem Fabrikant *Søren Dalhoff Larsen* købte den 1896. Han byggede samme Aar Sidebygningen og de bagved liggende Værkstedbygninger, hvor der foruden Cement- og Terrazovarer fremstilles kunstig Sandsten efter de i Naturen forekommende Arter.

Fabrikant Dalhoff Larsen er født d $\frac{3}{10}$ 1865 i Aarhus,

etablerede sig 1891 og har i Tidens Løb leveret Arbejde til Marselisborg Slot, Den jydsk Fødselsstiftelse, Elektricitetsværket, Ny jydsk Kjøbstads Creditforening, Chr. IX.s Børnehjem, Krematoriet, Sct. Josephs Hospital og uden for Aarhus: Viborg Bank, Raadhuset i Silkeborg og fl. a.

Nr. 69 tilhører Arkitekt *Ludv. A. Petersen*. Det er en af Vedbend fuldstændig overgroet Villa, der er opført sidst i 70'erne af Arkitekt Haagensen. Arkitekt Petersen, der

Høegh Guldbergsgade Nr. 69.

købte den 1905, er født d. 21/5 1848 i København, blev uddannet paa Akademiet med Afgangseksamen herfra 1874, derefter Lærer ved Teknisk Skole og forskellige andre Skoler i København; Konduktør ved Aarhus Domkirkes Restaurering 1877-78, Studieophold i Udlandet, Stifter af Akademisk Arkitektforening d. 21/11 1879, Arkitekt i Vejle 1880-88, og i den Tid Formand for Teknisk Skole der. Arkitekt i Aarhus fra 1888 og varetog i Professor Walthers sidste Levetid Embedet som Bygningsinspektør i Aarhus.

Arkitekt Petersen, der har været Lærer ved danske tekniske Skoler i ikke mindre end 49 Aar, deraf 29 ved Sko-

Ludv. A. Petersen,
Arkitekt.

Kristian F. Truelsen,
Malermester.

J. Christensen,
Restauratør.

len i Aarhus, har bl. a. tegnet det nu nedrevne „Yhr's Marmorhus“, de ny Kommuneskoler og sidst Skolepaladset i Læssøesgade.

Mellem Nr. 69 og Nr. 71 ligger en Stump Blind-Gade. I Bunden af den ligger „Sølyst“, en 2-Etages Villa, som

„Sølyst“.

formodentlig har sit Navn fra Tiden før de store Ejendomme blev bygget ned mod Stranden, og derfor gav Beboerne af „Sølyst“ en vid Udsigt over Aarhusbugten.

Ejendommen tilhører Malermester *Kristian F. Truelsen*,

der købte den 1918 af Laur. Mogensens Arvinger, hvorefter han lod den ombygge og udvide.

Malermester Truelsen er født den $26/6$ 1868 i Beder, uddannet paa Teknisk Skole og Akademiets Decoratørskole i København. Borgerkab i Aarhus 1897, Lærer ved Teknisk Skole i Aarhus fra 1897, Medindehaver af Aarhus Stilladsforretning og Ejer af Ejendommene Dr. Margrethesvej Nr. 27 og Munkegade Nr. 4.

Sølystgade Nr. 73, Hj. af Sølystgade.

Nr. 73 er det østlige Hjørne af Sølystgade. Det er opført 1879 af Murermester Jensen og tilhører — siden 1899 — Restauratør *Joseph Christensen*, der opførte Sidehuset 1912. Han er født den $21/9$ 1860 i Nykøbing M. og fik Borgerkab 1904 ved Overtagelsen af den 1897 her i Ejendommen oprettede Restauration.

Høgh Guldbergsgades øvrige Ejendomme, der naar helt op til Nr. 133, er ikke meget afvigende fra de her beskrevne forskellige Typer. Med faa Undtagelser er det 3-Etages Huse med en Stump Have foran, som f. Eks. Nr. 123 og er ligesom dette opført sidst i 90erne. Nr. 123 tilhører Snedker Carl Olsen, der købte det 1919. Det bestaar af 3 Etager med Kvist og indeholder 8 3-Værelses Lejlig-

heder og i Stuen en Bagerforretning, der tilhører Olsen. Han er født $\frac{9}{12}$ 1867 i Holstebro og bosat i Aarhus 1905.

Under Beskrivelsen af Høegh Guldbergsgade har vi passeret Sølystgade, Samsøgade og Fyensgade. Ad den sidste fortsætter vi Vandringen gennem den nordlige Bydel — Gaderne mellem „Vennelyst“, Fælledarealerne og Langelandsgade.

Høegh Guldbergsgade Nr. 123.

Fyensgade fører fra Fodfolkskassernen ned til Falstersgade og passerer undervejs Sjællandsgade og gennemskæres af ny Munkegade. Hele Sydsiden er bebygget, hvorimod Nordsiden kun har Bygninger fra Ny Munkegade.

Det vil desværre blive uoverkommeligt for os at behandle Husene i disse Gader enkeltvis. Der skal jo en Gang være Ende paa dette Værk, som allerede er svulmet op til over det dobbelte af, hvad det var beregnet til at blive. Vi maa derfor nøjes med at tage nogle enkelte Typer paa Bebyggelsen, som desværre kun undtagelsesvis virker oplivende.

Fyensgade Nr. 3 tilhører Handskemagermester *Jens Henriksen*, der er født d. $25/5$, 1871 i Onsbjerg paa Samsø, etableret i Aarhus 1901 i den Yrske Ejendom og, da denne blev nedrevet 1922, i Kannikegade Nr. 12.

Hele Gaden bestaar ialt af 18 Ejendomme, hovedsagelig treetages Huse. Af Bygninger paa 5 Etager findes Nr. 28, tilhørende Brandmand F. Drachmann og Nr. 30, der er

Fyensgade Nr. 3.

Hjørnested — naturligvis med Taarn — til Falstergade og deraf har faaet Navnet „Falsterhus“. Det er opført 1899 af Murer Mads Rasmussen og ejes af Bogbindermester *Niels Schmidt*, der købte det 1919 af Particulier Grønlund. Schmidt er født d. $8/9$, 1865 i Holstebro, etabl. 1903 i København og 1918 i Aarhus.

Falstersgade løber for de to Trediedeles Vedkommende omtrent parallelt med Ny Munkegade, hvori Resten, der gaar næsten vinkelret paa den længste Del af Gaden, og altsaa ligger parallelt med Fyensgade, udmunder. Dens nordre Ende løber ud i Kaserneboulevarden. Mod Vest og

Syd begrænses den af Markjord med Kolonihaver, og en Del af Bebyggelsen herud imod bestaar af Villaer. De øvrige Ejendomme er typiske for Arkitekturen ved Aarhundred-skiftet, væsentlig tre- og firetages Huse isprængt enkelte paa to Stokværk.

Nr. 14 er i 4 Etager med Kælderbeboelse, opført 1900 af Murermestrene Aagaard og Rasmussen og indeholder 9

Falstersgade Nr. 14.

Løjligheder paa 3 og 4 Værelser. Ejendommen tilhører siden 1907 Murermester *J. Kudahl Jensen*, der er født d. 17/4 1878 i Mønsted, fik Borgerskab i Aarhus 1905 og har opført en Mængde Bygninger i Aarhus, bl. a. paa Kystvej, Frederiksbjerg, i Mejlgade og udført en Del af Murerarbejdet paa den ny Godsbanegaard. I 1924 opførte han den ny Bygning til „Bethesda“ efter den kvindelige Arkitekt Frk. Bahnsohns Tegning.

Naboejendommen Nr. 16 er opført 1901 af Murermestre Skonning og P. Christensen efter Brandchef Bøstrups Teg-

ning. Den 4 Etager høje Bygning tilhørte fra Opførelsen Murermester *Rasmus Skonning*, der var født d. $\frac{7}{6}$ 1882 i Nordby paa Samsø, lærte sit Haandværk i Aarhus, hvor han tog Borgerskab 1897. Han har bl. a. opført Ejendomme i Samsøgade og Nr. 36 og 38 i Sønderallè. 1924 afgik den gamle Murermester ved Døden, hvorefter Ejendommen solgtes til Detailhandler N. Andersen.

Falstersgade Nr. 16.

Nr. 34 er opført 1899-1900 i 4 Etager og fik paabygget Kviste 1899. Den rummer 10 Lejligheder paa 3 og 4 Værelser og Butik og tilhører Murermester *Christen Christensen*, der købte den 1918 af Havnearbejder Anders Rasmussen. Christen Christensen er født d. $\frac{12}{6}$ 1877 i Moshjerg (Vendsyssel), blev uddannet i Tolne og tog Borgerskab der 1902 og i Aarhus 1918. I Tolne har han bygget Missionshuset, Skolen og Mejeribygningen og i Aarhus hovedsagelig opført Villaer.

Fra Falstersgade gaar vi ad Fyensgade tilbage og ser,

Rasmus Skonning,
Murermester.

J. Kudahl Jensen,
Murermester.

Jens Henriksen,
Handskefabrikant.

hvad Sjællandsgade har at byde paa. Nogen Art af Sindsbevægelse bliver der ikke Anledning til, arkitektoniske Or-gier er der ikke fejret. Det er den fra 80erne velkendte „Stil“, som er fremherskende, og efter at have gennemvandret det meste af Aarhus — i de fire af dette Værk udkomne Bøger

Falstersgade Nr. 34.

— er man overfor den Tids Byggemaade vænnet til en vis Sløvhed. De enkelte Smaahuse, der endnu findes her fra Slutningen af 60erne og 70erne, saavel som de Huse, det

20. Aarhundrede har gjort sig gældende med, giver heller ikke Hjertebanken.

Gaden skæres under sit Forløb fra Falstersgade til Nørregade af Samsøgade, Sølystgade og Thunøgade og har i den sydlige Ende paa Vestsiden to smaa Sidegader, Nyvej og Anholtgade, der forbinder den med Norsgade.

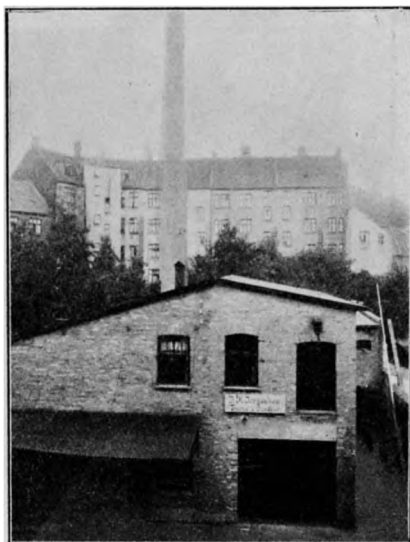
Sjællandsgade Nr. 92.

Af Ejendommene, der repræsenteres med Husnumre helt op til Nr. 145, paa Hjørnet af Falstersgade, skal vi se paa følgende:

Nr. 103 er Hjørnested til Samsøgade, opført 1885. Den tilhører Købmand *A. E. Adamsen*, der købte den 1898 sammen med den herværende Købmandsforretning af sin Onkel, Melhandler *P. Jensen*, der havde overtaget den efter Købmand *Chr. Jensen*, som grundlagde Forretningen efter Ejendommens Fuldførelse. 1919 overgik Forretninger til Sønnen

Købmand Emil Adamsen, født 1893 i Aarhus. A. E. Adamsen er født 1866.

Nr. 92 og 92 a er en af Gadens pæneste Ejendomme. Med Undtagelse af Stueetagen, hvor Butiken som altid bryder Helheden i en Facade, har denne en tiltalende Ensartethed i Linier og Forhold, der tillader et Par pæne Ad-

Gaardinteriør fra Sjællandsgade Nr. 92

jektiver. Tagets Kran-gesims bæres af dekorative Knægte og af Vinduerne, der for en Gangs Skyld allesammen er ens, er tre af Førstesalens flankeret af Pilastre med Kapitæler, der parvis bærer en Frontspice.

Ejendommen tilhører siden 1919 Bagermester *I. F. V. Jensen*, der er født 1888 i Lading Sogn, tog Borgerskab 1916 i Aarhus i Klosterport og overtog sin nuværende Forretning 1917. Den i Gaarden liggende Bageribygning er opført 1913.

I Nr. 83-85, der tilhører *Arbejdernes Produktionsforening*, ligger Bryggeriet og Mineralvandsfabriken „Ares“. Dette Arbejdernes eget Bryggeri blev oprettet 1891 i Studsgade Nr. 5-7, hvor Foreningen lejede det her liggende ældre Bryggeri med tilhørende Malteri, og d. 18. Februar 1891 kunde den første Bajer serveres. Da der imidlertid blev

Sjøllandsgade Nr. 83-85.

taget godt af Varerne, blev Forholdene her for smaa, og 1898 besluttede Foreningen at anlægge et nyt stort Bryggeri udenfor Byen, i hvilket Øjemed Foreningen købte 6 Tdr. Land ved Randers Landevej og Brendstrupvejen; men det nu nedlagte „Trøjborgbryggeri“ kom Arbejderne i Forkøbet, og Ledelsen var klog nok til at indse, at Konkurrencen med to store Bryggerier var for vanskelig, og den indskrænkede sig derfor til at købe det i Sjøllandsgade Nr. 83-85 liggende Bryggeri, hvilket skete i Efteraaret 1899. Dette

J. Knudsen,
Isenkræmmer.

P. Elkjær Petersen,
Vognmand.

A. E. Adamsen,
Købmand.

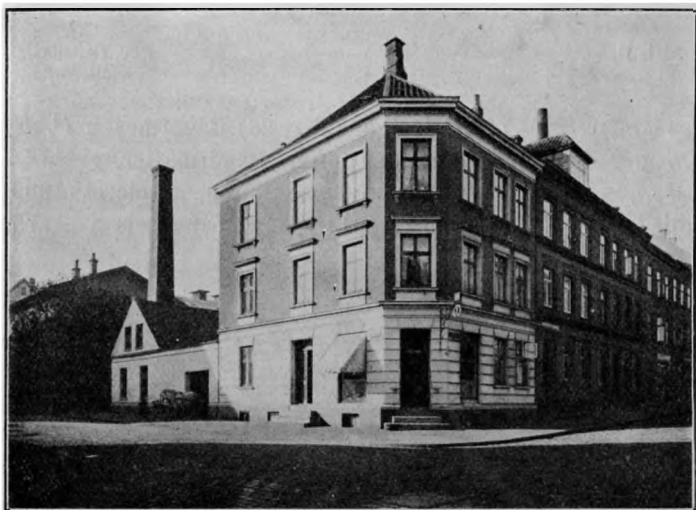
blev moderniseret og tidsvarende indrettet, og d. 9. Maj 1900 begyndte Driften. 1911 udvidede Foreningen sin Virksomhed med en Mineralvandsfabrik, der fik Lokaler sammen med Bryggeriet, og i April 1912 kunde Fabriken udsende sin første „Bøvand“. Virksomheden blev med Aarene stærkt

Sjællandsgade Nr. 82.

udvidet og November 1918 foretoges en betydelig Ombygning af Fabrikslokalerne, der omfatter hele Ejendommen fra Kælder til Kvist og beskæftiger 13 Mennesker. Angaaende Ledelsen se: Studsgade Nr. 16-18.

Nr. 82 er opført 1899 og har foruden Facadebygningen paa 3 Etager, en Sidebygning og et Baghus, der oprindelig var Stald, men som 1919-20 blev ombygget til Møbelfabrik. Paa Grunden laa tidligere et gammelt Teglværk, hvis Murrester atter kom for Dagens Lys ved Nedlægning af Kloakrør. Ejendommen ejes af Møbelfabrikant *I. L. Møller*,

Sjællandsgade Nr. 78, Hj. af Sølystgade.

født 1888 i Viby (Jylland) og etableret i Aarhus 1910. Virksomheden omfatter navnlig Fabrikation af polerede Mahognimøbler til Soveværelser og beskæftiger 14 Mennesker.

Nr. 74 er en tre-etages Ejendom med Staldbygning i Gaarden. Den er opført i Begyndelsen af 80erne, da Sjællandsgade endnu ikke var rigtig udlagt som Færdselsvej, og købtes 1919 af Vognmand *Elkjær Petersen*, der er født 1890 i Lystrup og etabl. 1919 i Aarhus.

Ved Nr. 71, 78, 76 og 69 skæres Gaden af Sølystgade. Nr. 78 (Sølystgade Nr. 26) tilhører Cigarhandler *N. Ras-*

Niels Holm,
Vognmand.

Chr. Warnich Hansen,
Købmand.

Edv. Christoffersen,
Malermester.

mussen, og Nr. 71 (Sølystgade Nr. 28) Bagermester *B. Jensen*, der har overtaget den efter Bagermester *Anker P. Jessen*, født 1882 i Nordby paa Fanø, etableret 1909 i Vejle, 1911 i Svendborg, 1914 paa Vestergade i Aarhus

Sjællandsgade Nr. 69.

og her 1919, da han købte Ejendommen, der er opført i Slutningen af 80erne, og samtidig blev Forretningen grundlagt.

Nr. 69 er opført i samme Periode og ejes af Isenkrammer *J. Knudsen*, der er født 1865 i Segalt og etablere 1905.

Nr. 76, Sølystgade Nr. 19, er bygget ca. 1884 af Købmand N. L. Holst, sen., hvis Søn solgte den 1919 til Købmand *Warnich Hansen*, der er født d. $21/8$ 1884 i Hadbjerg og kom i Lære 1898 her i Forretningen, som han overtog 1918. Den var oprindeligt grundlagt af Holst sen. først paa Søndergade og flyttet hertil efter Ejendommens Opførelse.

Nr. 67 er opført ca. 1885 med Sidehus og Staldbygning. Siden 1912 tilhører den Slagtermester *Øgaard Holm Christensen*, der er født 1881 i Vejlbj, etableret d. $1/4$ 1905 først i Sam-søgade og fra 1912 i Sjællands-gade.

Øverst :
Sjællandsgade
Nr. 67.

Nederst :
Sjællandsgade
Nr. 76, Hj. af
Sølystgade.

Nr. 55-57 er fra samme Tid og har siden 1909 tilhørt Vognmand *Niels Holm*, der er født 1874 i Skanderborg;

Sjællandsgade Nr. 55-57.

lermeste *Edvard Christoffersen*, der er født d. $13\frac{1}{2}$ 1875 i Nykøbing paa Sjælland og tog Borgerskab i Aarhus 1900. Christoffersen har bl. a. udført Malerarbejdet paa Ting- og Arresthuset, Latinskolen, De gamles Hjem og Chr. IX.s Børnehjem.

Nr. 39, Hj. af Thunøgade var, da den blev bygget, en ganske net lille Ejendom, hvor Bygmesteren har afholdt sig fra Krumspring og kedelige Indfald. Vinduerne

han var oprindelig Landmand, men tog Borgerskab i Aarhus 1899. Holm er Medlem af Bestyrelsen for „Blaa Baand“ og for Danmarks Fjerkræavlforening.

Nr. 45 er opført ca. 1875 paa en opfyldt Lergrav. Den tilhører Slagtermester *Anders Andersen*, der købte den 1897. Andersen er født 1865 i Søften og etablerede sig 1895 i Aarhus.

Nr. 40 er opført 1877 af Muremester *Langberg*. Den tilhører siden 1910 Ma-

Sjællandsgade Nr. 40.

Georg Christensen,
Købmand.

I. C. Christensen,
Tobakshandler.

Martin Mikkelsen,
Smedemester.

anbragte han med Øje for den arkitektoniske Balance og gjorde dem ens! Siden maatte Huset lide alle Forretningsejendommers Skæbne: Store Butiksruder og kraftige Reklameskilte. Det ejes siden 1923 af Tobakshandler *I. C. Christensen*, der er født d. 18/3 1900 i Aalborg, blev uddannet som Typograf og Bogtrykker og etablerede sig 1921 i Nørregade, hvor Biografteatret nu ligger, indtil han 1923 flyttede Forretningen til Sjællandsgade.

Sjællandsgade Nr. 39, Hj. af Thunøgade.

Nr. 15 tilhører Kleinsmedemester *Martin Mikkelsen*, der er født 1867 i Gram, etableret 1895 i Aarhus idet han overtog den gamle Smedeforretning efter Smedemester *M. Møller*. Denne har opført Ejendommen 1863 og solgte 1908

Bendix Holst,
Boghandler.

R. N. Holst,
Tømrermester.

Niels Holst,
Tømrermester.

Ejendommen til Mikkelsen, der tillige er Ejer af Nr. 11.

Af Hjørneejendommen til Nørregade er Nr. 1-3 beskrevet i II. Del S. 273. Nr. 2, det nordre Hjørne, tilhører Fabrikant Kortsen. Stueetagen er indrettet til Boglade, der tilhører Boghandler Bendixen Holst, Søn af den gamle Tøm-

Sjællandsgade Nr. 2, Hj. af Nørregade.

ermester R. N. Holst, der har bygget en Mængde af Byens offentlige Bygninger, hvoraf kan nævnes: Toldkammerbygningen, N. J. Fjordsgades og Nørrebros Børgerskoler, Overlærerboligen til Finsensgades Skole, Bethania paa Trøjborg,

Kreditforeningens Ejendom i Ringkøbing, samtlige Stationer paa Viborg-Herningbanen samt en Mængde private Ejendomme f. Eks. de først opførte Ejendomme paa Østbanetorvet og Mejlgedes Forlængelse Nr. 105, 107 og 109. *R. N. Holst* er født d. $\frac{31}{8}$ 1848 i Egens, blev Svend 1868 og fik Borgerskab 1887 i Aarhus 1911 optog han Sønnen, Tømrermester *Niels J. Holst* i Firmaet. Denne er født d.

Hj. af Nørregade og Paradisgade.

$\frac{22}{11}$ 1886 i Aarhus, blev Svend 1907, frekventerede Teknisk Skole i Aarhus, hvorfra han tog Konstruktørexamen 1909. Boghandler *Bendix Holst* er født d. $\frac{7}{3}$ 1890 i Aarhus, hvor han blev uddannet hos Rybner Petersen og etablerede sig med Sortimentboghandel d. $\frac{30}{11}$ 1923.

Skraas over for Sjællandsgade bemærkes, at den i II. Del S. 261 illustrerede Ejendom er bleven forandret, og Hjørneforretningen er bleven indrettet til Farvehandel, der tilhører Farvehandler *Tage Hansen*, der er født d. $\frac{15}{8}$ 1895 i Silkeborg, uddannet der i Faderen, Farvehandler *P. M. Hansens* Virksomhed og startede d. $\frac{1}{3}$ 1923 sin egen paa Hjørnet af Paradisgade og Nørrebrogade.

Af de øvrige Gader i Kvarteret mellem Nørrealle og Høegh Guldbergsgade skal vi se paa Thunøgade, der løber fra Passagen til Guldbergsgade mod Syd-vest ud til Grønnegade. Undervejs har den Sidegaderne Hjelmensgade, Sjællandsgade, Norsgade, Ny Munkegade, Hjarnøgade, Lollandsgade og Grønnegade, hvorfra den fortsætter over Pladsen Grønningen og deler sig i Teglværksgade og Sejrgade.

Thunøgade Nr. 1 a, Hj. af Sjællandsgade.

Af dens Ejendomme skal vi omtale Nr. 2 a, der ligger ud for Hjelmensgade med en stor Have foran. Det er en 3-etages Ejendom med Villakaraktter og er opført i 70'erne paa Herskinds Toft af Overretssagfører Chr. Kier efter Arkitekt Puck sen.s Tegning, dengang dog kun i 2 Etager. Kier solgte den 1918 til Skolebestyrer *Axel Hansen*, som indrettede den til Skole. Det er *Aarhus private Realskole*, der er oprettet 1866 af cand. theol. H. E. Meyhling. Hvor Skolen laa paa denne Tid, har vi mærkeligt nok ikke kunnet opspore, men senere fik den Lokaler i Ejendommen Nørrebrogade Nr. 6. Her kaldtes den Fengers Skole efter

den daværende Skolebestyrer, Professor, cand. theol. Fenger, der drev den fra d. $\frac{1}{8}$ 1872 til $\frac{1}{8}$ 1910, da han overdrog den til Skolens Inspektør B. A. Brandt, som 1917 afstod den til cand. polyt. Axel Hansen, der flyttede den til Thunøgade. Skolen, der siden $\frac{30}{5}$ 1874 har været Realskole, har nu gennemsnitlig 300 Elever, baade Piger og Drengene, for-

Thunøgade Nr. 2 a. Aarhus private Realskole.

delt i 10 Klasser med 11 Lærere og Lærerinder. I den Tid Skolen har haft Examinationsret, har den dimitteret ca. 800 Elever med Pærliminær- og Realeksamen. Skolebestyrer *Axel Hansen* er født d. $\frac{30}{6}$ 1882 i København, blev Student 1900 fra Gl. Holms Latin- og Realskole, cand. polyt. 1910, Lærer ved Nr. Aaby Realskole, senere ved Marselisborg Kostskole og Hjørring Seminarium. Han er Formand for Realskolernes Bestyrelsesforening.

Ejendommene paa Gadens Syd-østside mellem Hjelmensgade og Sjællandsgade har faaet Numrene 1 E, D, C, B

Tage Hansen,
Farvehandler.

I. P. Petersen,
Murermester.

L. G. Prange,
Købmand.

og A, saaledes at den sidste er Hjørnестedet til Sjællands-
gade. Den tilhører Detailhandler *M. Andersen*, og er et
to-etages Hus med Bagerforretning i Stuen. Denne tilhører
Bagermester *Conrad Madsen*, der er født d. 10, 1871 i
Thorsager, uddannet i Thisted, etableret 1896 i Odder og

Thunøgade Nr. 2, Hj. af Sjællandsgade.

1915 i Aarhus med Chokoladefabrik. 1922 indrettede han
sin nuværende Virksomhed her i Thunøgade.

Nr. 2, det vestre Hjørnестed til Sjællandsgade, tilhører
Købmand *L. G. Prange*, der er født d. 1/, 1878 i Gjørding,
etableret 1902 her i Ejendommen, som han købte 1911 af

Arvingerne efter Knud Rasmussen, der havde købt den af Vognmand Mads Nielsen. Denne har bygget Ejendommen ca. 1883 med Murermester Krantz som Bygmester. Købmand Prange, der tillige er Ejer af Willemoesgade Nr. 16, afstod 1920 sin Detailforretning til Købmand N. J. Rasmussen og driver nu Forretning med Fabrikation af Automobilkarosserier og Handel med Autoolier og Reservedele.

Thunøgade Nr. 4.

Værksteder Dybbølsgade 16.

Nr. 4 tilhører Skifferdækker *Ole Nielsen*, der er født d. 19/11 1853 i Sverige. Ejendommen er opført 1876 af Murermester Petersen, og Nielsen købte den 1895 af Vognmand Mads Nielsen, der havde købt den af Enken efter Former Jens Hansen, der fik den tilskødet af Bygherren.

Nr. 6 tilhører Enkefru *S. Tandrup's* Arvinger.

Nr. 8 ejes af Murermester *I. P. Petersen*, der er født d. 23/3 1848 i Ullerup, Greve Sogn, kom 15 Aar gammel i Murerlære, købte 1880 Anholtsgade Nr. 8 af Murermester Carstensen, der byggede den ca. 1870. Han fik Borgerskab

Thunøgade Nr. 6.

1893, købte 1907 Thunøgade Nr. 8 af Vognmand Niels Madsen, der havde købt den af Mejeribestyrer Hjortshøj. Ejendommen, der er opført 1881 af Tømrermester Mortensen, er bygget af gule Klinker og tegnet af Arkitekt Steinbrenner. Thunøgade Nr. 10 er i 2 Etager med Kvist og opført 1876 af Lærer S. Gundersen, der 1905 solgte den til Tømrermester *Rasmus Nielsen*, der er født den 31. Maj 1854 i Klaring. Han fik Borgerskab i Aarhus 1899.

Nr. 12 adskiller sig med sine rundbuede Vinduer og Blendinger i en behagelig Grad fra Gadens øvrige Arkitektur, selv om den virker som en Trane i Spurvedans. Den er opført i Midten af 80'erne og ejes siden 1918 af Karetmagermester *I. C. Madsen*, der er født d. 17/1 1855 i Tønning Mark og fik Borgerskab i Aarhus 1883.

Ud for de sidste tre Ejendomme fører Norsgade fra Thunøgade ned til Nørregade, Guldsmedgade og Nørrealle.

Af de to Hjørneejendomme til Norsgade tilhører Thunøgade Nr. 3 Fru *Kathrine Hestbek*, Enke efter Købmand

Thunøgade Nr. 8.

I. C. Madsen,
Karetmagermester.

N. P. Nielsen,
Ølhandler.

Rasmus Nielsen,
Tømrermester.

Johannes Høstbek, der var født d. $17\frac{1}{2}$ 1871 og døde d. $2/11$ 1920. Han havde købt Ejendommen 1917 af Revisor Andersen.

Nr. 5 tilhører Handelsgartner *Sophus Sørensen*, der er født d. $7/1$ 1877 i Aalsrode, etabl. 1900 og købte Ejendom-

Thunøgade Nr. 10 og 12.

men 1918 af Købmand Guldberg. Til Virksomheden hører 8 Tdr. Land Gartneri.

Af de øvrige Ejendomme i Nørsgade tilhører Nr. 26-28

Ølhandler *N. P. Nielsen*, der er født d. $25/5$ 1876 i Aalsrode ved Grenaa, hvor han blev uddannet som Landmand.

Thunøgade Nr. 3, Hj. af Norsgade.

1901 etablerede han sig som Købmand i Aarhus, overtog

Thunøgade Nr. 5, Hj. af Norsgade.

1915 sin nuværende Ølhandel, der er oprettet 1896 af en Ølhandler Christensen. Ejendommen, der er opført 1877 af

Jens Mogensen, købtes 1918 af Nielsen, der er i Bestyrelsen for Ølhandlerforeningen.

Nr. 20 er opført omtrent paa samme Tid, men fik Hjørnet tilbygget 1897 af den daværende Ejer, Købmand Chr. Mikkelsen, der 1918 solgte Ejendommen til den nuværende Ejer, Købmand *R. Hildebrandt*. Denne er født 1877 i Hundslund, uddannet i Odder og etableret 1899 i Aarhus i Norsgade Nr. 9, hvor han drev Forretningen til den 1920 flyttedes her til Nr. 20. Vaabenbrødre-foreningen for Aarhus og Omegn, for hvilken Hil-

Norsgade Nr. 26-28.

Norsgade
Nr. 20-22.

J. Ph. Pedersen,
Skrædermester.

Carl Christensen,
Slagtermester.

R. Hildebrandt,
Købmand.

debrandt er Forretningsfører, har Kontor i denne Ejendom.

Nr. 10 er en lille to-etages Ejendom, ligeledes fra Slutningen af 70'erne. Den købtes 1919 af Slagtermester *Carl Christensen*, der er født 1883 i Ringkøbing, uddannet i

Norsgade Nr. 10.

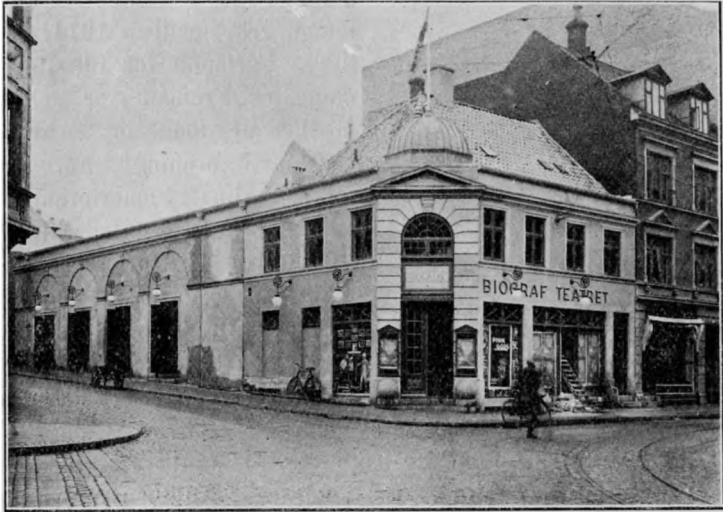
Skjern og etableret 1910 i Hadsten og 1912 i Aarhus.

Nr. 2-4, Hjørnet af Nørregade Nr. 46, har helt skiftet baade Ham og Indvolde, siden vi i II. Del beskrev Ejendommen. (Se II. Del S. 247). Ejendommen tilhører nu *A/S*

Fotorama, der lod den ombygge 1923 efter Arkitekt Thor-
kel Møllers Tegning og indrette til Billedteater, der har
faaet Navnet „*Biografen*“.

Herfra vender vi tilbage til Thunøgade.

Nr. 7 b tilhører Skræddermester *Johan Philip Pedersen*,
der er født d. 19. 1871 i Spørring, uddannet i Hadsten og

Norsgade Nr. 2-4, Hj. af Norregade.

ansattes 1900 ved Aarhus Teater, hvis Koustumepragt han
har givet Form. 1920 købte han Ejendommen, der er opført
1892.

Nr. 9 er opført 1876 af Enkefru Budtz, der havde købt
Grunden af Gartner P. C. Pedersen, der havde Have her.
Efter Fru Budtz ejes det lille regelmæssige Hus af Murer-
mester Andersen, der 1892 solgte det til Kaptajn Spring-
borg. Kaptajn, forhv. Brandinspektør *Eduard Springborg*
er født 1848 i København; blev uddannet som Arkitekt,
besøgte Teknisk Skole og Kunstakademiet i København,

Thunøgade Nr. 7 b.

indtraadte i Hæren og blev Premierløjtnant 1875, blev Bygnings- og Brandinspektør 1877; Afskedspatent som Kaptajn i Hæren 1887. Han er Stifter af „Brandinspektørforeningen“ og Foreningens Formand, Æresmedlem 1914, tidligere Formand for Idrætsforeningen „Fremad“, er Æresmedlem af denne og „Aarhus Gymnastikforening“, Formand for „Aarhus Pionerforening“ og „Aarhus Filatelistklub“, tidligere Næstformand for „Aarhus borgerlige Skydeselskab“, Æresmedlem af denne, af „Aarhus Brandkorpsforening“ og Brandinspektørforeningen for Danmark, som han stiftede 1878. Under Sikringsstyrkens Indkaldelse fungerede Kaptajn Springborg som Pladskommandant. — Han er Ridder af Dannebrog og har det svenske Kors i Guld fra Sveriges Riksförbund af frivillige Brandkårer og Jubilæumsmedaille for 25 Aars Tjeneste i Brandkorpsset.

I Ejendommen drives elektrisk Installationsvirksomhed, som ejes af Installatør S. S. Springborg, der oprettede den d. $\frac{1}{6}$ 1919.

Nr. 11, 14, 15 og 16 er Villaer,

Thunøgade Nr. 9.

indtraadte i Hæren og blev Premierløjtnant 1875, blev Bygnings- og Brandinspektør 1877; Afskedspatent som Kaptajn i Hæren 1887. Han er Stifter af „Brandinspektørforeningen“ og Foreningens Formand, Æresmedlem 1914, tidligere Formand for Idrætsforeningen „Fremad“, er Æresmedlem af denne og „Aarhus Gymnastikforening“, Formand for „Aarhus Pionerforening“ og „Aarhus Filatelistklub“, tidligere Næstformand for „Aarhus borgerlige Skydeselskab“, Æresmedlem af denne, af „Aarhus Brandkorpsforening“ og Brandinspektørforeningen for Danmark, som han stiftede 1878. Under Sikringsstyrkens Indkaldelse fungerede Kaptajn Springborg som Pladskommandant. — Han er Ridder af Dannebrog og har det svenske Kors i Guld fra Sveriges Riksförbund af frivillige Brandkårer og Jubilæumsmedaille for 25 Aars Tjeneste i Brandkorpsset.

der ejes henholdsvis af forhv. Bankdirektør C. Vilckers, Kommunalærer E. A. Kragh, Købmand V. Jørgensen og Købmand Vald. Kloster. Nr. 17 tilhører Frk. A. E. Bursche og Nr. 18-20 — en stor moderne Ejendom — af Fru M. Hermansen.

I Nr. 19 ligger A/S Aarhus Friskole, der ledes af

Thunøgade Nr. 18-20.

Skolebestyrer *K. Lund*. Nr. 21 er en anden af Gadens store moderne Ejendomme. Den er opført 1914 af Murermester Klostergaard, der 1918 solgte den til Frk. *H. & J. Smith*.

Nr. 22 er *Katholsk apostolisk Kirke*, der er en Filialkirke af Hovedmenigheden i Frederiks-Alle og ledes af Menighedsforstander *Fr. Hühn*.

Nr. 24 og 26 er et stort moderne Ejendomskompleks, der er opført af afdøde Murermester *Jens Mikkelsen* efter hans egen Tegning. (Se tillige Arbejder Spare- og Laane-

kassen, Østergade 4). Ejendommen ejes nu af Tømrermester *I. C. Withen*.

I Nr. 35 ligger *Marthahjemmet* og afgiver Lokale til Aarhus nordre Vuggestue og en Køgeskole for unge Piger. En Vuggestue i den søndre Bydel er midlertidig indstillet,

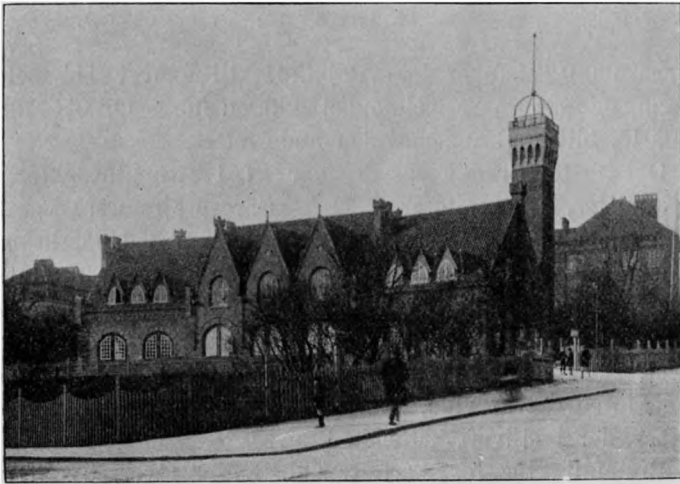

Thunøgade Nr. 24-26.

desværre ikke af den Grund, at man ikke har Brug for den. — Marthahjemmets Bestyrelse har Tilsyn med Vuggestuen og Køgeskolen. Formand er Sognepræst Dr. phil. Østrup. *Vuggestuen* er oprettet ved Tilskud fra Børnehjælsdagen 1904 og faar kommunal Understøttelse. Den modtager Børn i Alder fra 6 Uger til 3 Aar i Pleje fra 6 Morgen til 7 Aften for en meget ringe Betaling (30 Øre om Dagen). Bedriften ledes af Marthahjemmets Bestyrelse.

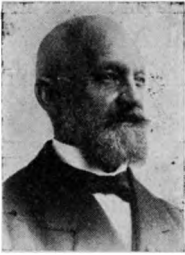

Ved Nr. 41 og 44 skæres Thunøgade af *Ny Munkegade*. Denne Gade danner sammen med en Del af Thunøgades vestlige Ende, Hjarnøgade og Samsøgade en Rektangel indenfor hvilken man finder to af Aarhus' bemærkelsesværdige Bygninger og Institutioner: Aarhus hypermoderne Brandvæsen og Danmarks — og maaske Europas — mest imponerende Kommuneskole. Brandstationen er opført

Ny Munkegade, Brandstationen.

i Vinklen mellem Thunøgade og Ny Munkegade. Den er bygget 1904 efter Arkitekt Kühnells Tegning og udvidet med en Remise 1924. Lad os se, hvordan Stationen virker: Dag og Nat holdes Vagt, og 1 Maskinist, 1 Sprøjtefører, 1 Reservesprøjtefører og 7 Mand er parat til at rykke ud med Brandautomobilerne. Stationen har telefonisk Forbindelse med 45 offentlige Alarmeringsskabe. Disse Skabe, der er forsynet med Telefontelefoner, staar i direkte Forbindelse med Hovedbrandstationen, desuden med Brandinspektøren, Telefontcentralen og Politistationen. Fra en hvilken som helst af

Eduard Springborg, R.,
Kaptajn.

N. Leth-Espensen,
fhv. Branddirektør.

Marius Pedersen,
Overlærer.

Byens 6000 Telefoner kan Publikum til enhver Tid melde Brand, og saa saare Telefonbetjeningen hører Ordet „Ildbrand!“, bliver Brandcentralen underrettet.

Det faste Brandkorps bestaar af 1 Brandinspektør, 3 Maskinister, 3 Sprøjteførere, 2 Reservesprøjteførere og 17 Brandmænd samt Reserven, der bestaar af 1 Underbrandinspektør, 1 Assistent, 2 Mestre, 2 Undermestre og 38 Mand. Alle Befalingsmænd staar i Telefonisk Forbindelse med Telefoncentralen og med Brandcentralen, og enhver Befalingsmand kan i det Distrikt, hvor Ilden er, omgaaende af Brandinspektøren faa at vide, hvor Brandstedet er og hvilke Redskaber, der i ethvert Tilfælde kræves.

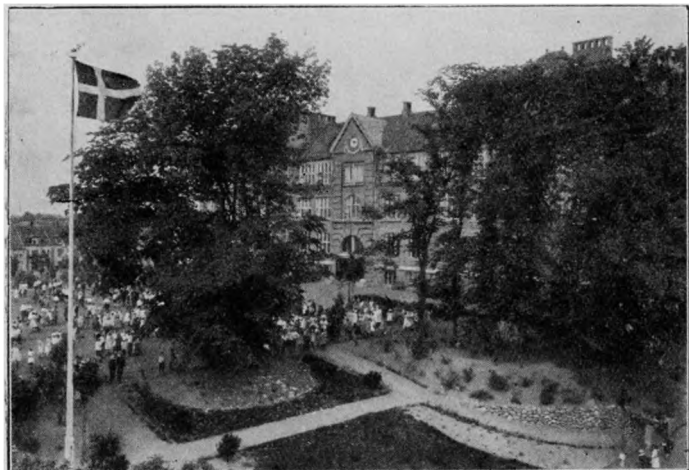
Branddirektør for Aarhus Købstad er Overretssagfører William Langballe. Branddirektoratet for Ning, Hasle, Framlev, Sabro, Vestre og Østre Lisbjerg Herreder er Branddirektør P. Leth Espensen. Brandkommissionen bestaar af Politimesteren, der er Formand, og Brandinspektøren samt 3 af Byraadet valgte Medlemmer.

Brandinspektør *Magnus Bruhn*, er født d. 16/9, 1879 i København, er uddannet som Maskinist med begge Examiners samt Examen i Elektroteknik. Derefter 9 Aar i Søfart og senere Værkfører hos A/S Frich. Den 1/3 1914 tiltraadte han Stillingen som Brandinspektør i Aarhus.

Borgerskolen i Samsøgade er uden Tvivl Landets pragt-

fuldest udstyrede Skole; m. H. t. Mahogniborde, Spejlglas og Marmorøjler kan den maale sig med selv ret velhavende Bankers Bygninger.

Man skulde synes, at lidt mindre kunde gøre det; men uægtelig er det jo udmærket, naar Udlændinge eller tilrejsende vil se en dansk Skole, at man saa kan vise dem hen til Samsøgades og lade dem forstaa, at ogsaa under

Borgerskolen i Samsøgade.

saadanne Rammer drives Skolevæsenet her i Danmark.

Skolen, der er opført efter Arkitekt Ludv. A. Petersens Tegning, har 24 Klasseværelser foruden Lokaler til Naturhistorie, Fysik, Sløjd, Husgerning og Børnebespisning og 2 Gymstiksale. Den store overdækkede Gaard mellem Bygningens fire Fløje benyttes til Morgenandagten. — Skolen har 1276 Børn fordelt i 42 Klasser. Skolens Personale bestaar af 1 Overlærer, 17 Lærere, 16 Lærerinder og 1 Timelærerinde samt Skolebetjenten.

Overlærer *Marius Pedersen* er født 1865 i Lading Sogn og har været ansat i Aarhus Skolevæsen siden 1888.

Af Lærerne maa tillige bemærkes *Gerhard Lyng*e, hvis Biografi findes i II. Del, S. 254.

I den sydvestlige Vinkel mellem Thunøgade og Ny Munkegade ligger en anden Borgerskole. Det er *Ny Munkegades Skole*, der er opført 1889 og som Følge deraf ikke saa pompøs som det ovenfor nævnte Palads. Det er iøvrigt en

Hallen i Samsøgades Skole.

af Byens ældste Skoler, og den havde fra 1847 Lokaler i den gamle Skolebygning paa Vestergade Nr. 23, (Se I. Del S. 216, 217 og 218), indtil den ny Skolebygning toges i Brug d. $\frac{1}{3}$ 1890. Den har 15 Klasseværelser, Lokaler til Fysik, Sang, Sløjd osv., Gymnastiksal og Baderum. De 447 Elever er fordelt i 16 Klasser (8 Mellemskole- og 3 Realklasser). Personalet bestaar af 1 Overlærer (*K. P. Kristensen*, R. af D.), 14 Lærere, 1 Lærerinde og 1 Gymnastiklærer samt Skolebetjenten.

En fjerde offentlig Bygning ligger som det nordvestre Hjørnested mellem Thunøgade og *Hjarnegade*. Det er *Den*

biskoppelige Metodistkirke, som er opført i 1912 af Arkitekt M. B. Fritz. *Bethlehemskirken*, som den ogsaa kaldes, har sin øverste Styrelse i Amerika, og den danske Gruppe styres af den bekendte Pastor Bast i Københavns Centralmission og Præsterne Chr. Jensen, Aarhus, Chr. Nielsen, Vejle og S. S. Rosendahl, Aalborg. Menighedspræst er *L. C. Larsen*.

Hj. af Thunøgade og Hjarnøgade. Den biskoppelige Metodistkirke.

Vi skal her meddele Biografien af Faderen til Kirkens ejendommelige Arkitektur.

Arkitekt *M. B. Fritz*, (M. af A. A.) er født i Aarhus 1868, Student samme Steds, cand. phil. 1888, uddannet som Maler paa Akademiet (P. S. Krøyers Skole), udstillede paa Charlottenborg 1893-1901, Afgang fra Akademiet som Arkitekt 1908. Samme Aar bosatte han sig i Aarhus og har foruden Metodistkirken udført Kloakpumpestationen 1914, Bethaniaforeningens Diakonisse- og Plejehjem 1916, Arveprinsesse Karolines Børneasyl 1919 og Kolind Kirke 1911-19. Han er Formand for Aarhus Kunstforening og for

Komitéen for 3. Zones Kontor (SønderjydsK Kreds af 1918).

I Hjarnøgade Nr. 3-5 ligger *Bethaniaforeningens Dia-konisse- og Plejehjem*, der er opført 1916. Hjemmet optager ældre og svagelige Mennesker for en beskeden Betaling og udsender tillige hospitalsuddannede Sygeplejersker i privat Sygepleje. Dets Forstander er Pastor *Chr. Jensen*.

Arveprinsesse Karolines Børneasyl ligger paa Hjørnet af Hjarnøgade og Samsøgade. Det bestaar ved Gaver og frivillige Tilskud. Det havde tidligere sin Bygning ved Frue Kirkeøst, men blev i 1919 flyttet til sin nuværende Ejendom. Ca. 100 Smaabørn faar Undervisning her indtil deres syvende Aar, hvorefter de kan gaa over til Skolerne.

Parallelt med Hjarnøgade løber *Lollandsgade*, der tværs over Thunøgade forbinder Nørrealle med Samsøgade. Det er en typisk Forstadsgade fra de sidste 20 Aar inden Aar-hundredskiftet, hovedsagelig bestaaende af Typen: Kælder, Stue, 1. Sal eller Stue, 1.- 2. Sal, hvilken sidste som Regel er en Kvist, dog findes her ogsaa en Snes Ejendomme med et større Antal Etager, men nogen Skønhed er her ikke at finde i denne Gade, i hvert Fald ikke i Husfacaderne. Bag dem er der sikkert mange. Ejendommene ejes for Størstedelens Vedkommende af Arbejdere, Enker og Haandværkere, og et lille Begreb om Bebyggelsen faar man af Illustrationen Side 345. Det midterste Hus i denne er *Lollandsgade*, Nr. 28-34. Det tilhører *Odense Ægforretning*, der købte det 1915. Ejendommen er bygger til Ægforretning med Preserveringsbeholdere i Kælderetagen. Virksomhedens Navn fortæller, at den er en Filial af den tilsvarende Forretning i Odense. Den begyndte her i Aarhus 1908 i „Den Christensenske Gaard“ paa Studsgade indtil den 1915 fik Ejendommen i *Lollandsgade*, hvor den ledes af Forretningsfører *Th. Petersen*, der er født 1882 i Kerteminde. Udover Leverancer til Hospitaler og Hoteller afsættes de mange Millioner Æg kun til Udlandet.

Samsøgade bestaar i Øjeblikket af 70 Ejendomme, men med Aarene og Byggeprisernes forhaabentlige Fald vil den faa flere. Gaden, som nu et lille Stykke Vest for Lollandsgade stoppes af Kolonihaver, vil blive ført gennem disse over til Langelandsgade og Sejrogade. Bortset fra Skolen giver Bebyggelsen ikke Anledning til særlig Omtale, Arki-

Lollandsgade Nr. 28-34.

tekturen er for den ældste Del af Gadens Vedkommende ganske som Gennemsnittet af Husene i de ovenfor nævnte Gader. Gadens nyere Del — overfor Skolen — har faaet 4-Etages Huse med Altaner, trerammede Vinduer, hvor Arkitekten har flottet sig med Buedekorationer over 2den Sals. Hvorfor netop paa 2den Sal?

Gadens Nr. 80 er af denne Type og er opført 1898-99 af Murerrestrene Jensen & Mogensen. Disse solgte den til en Particulier Petersen, der 1909 skødede den til Bagermester *Jens Andersen*, der er født 1863 paa Mols, uddannet

i Aarhus og etableret her i Ejendommen ved dens Fuldførelse. Ejendommen og Bageriet tilhører nu Bagermester Chr. Christansen.

Sølystgade løber omtrent parallelt med *Samsøgade* og forbinder *Ny Munkegade* med *Høegh Guldbergsgade*. Ved denne sidste begynder *Husnumrene*, der ved *Ny Munkegade* er bleven til 62.

Bebyggelsen er væsentlig fra 90'erne, hvoraf man kan tænke sig til Resten. Der er dog ogsaa bygget i de sidste Par Aar, uden at det er blevet kønnere.

Nr. 10 tilhører Murermester *E. M. Nøhr*, der byggede den 1923 efter Arkitekt *H. P. Jensens* Tegning. Paa Grunden laa tidligere et Havehus med Lejligheder. Den nuvæ-

rende Ejendom er i 3 Etag-
ger, med Kælder og Mansard
og indeholder moderne 2 Væ-
relsers Lejligheder.

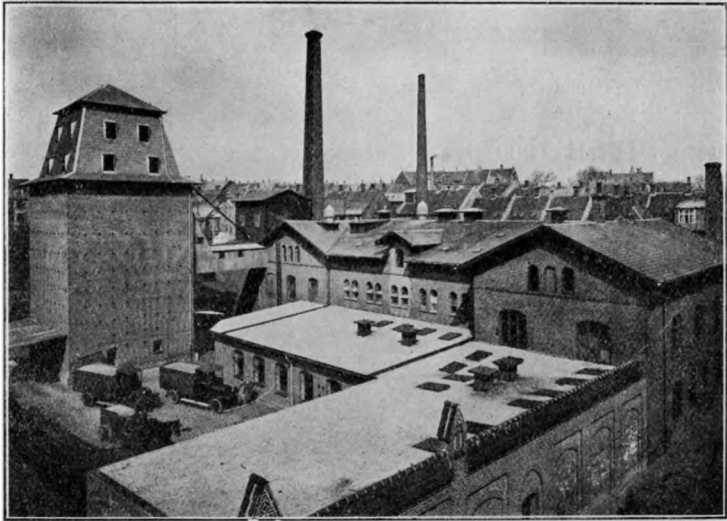

Samsøgade Nr. 80.

Nr. 30 repræsenterer en af Aarhus betydelige og vigtigste Industrier. Her fabrikeres nemlig Brød. Det er Aktieselskabet *Bagernes Rugbrødsfabrik*, som er grundlagt 1896 paa Initiativ af gamle Bagermester *E. Holle* og syv af Byens andre Bagermestre. Fabriken begyndte med 2 Ovne, men i de forløbne 28 Aar har Virksomheden krævet meget store Udvidelser saavel af Bygninger som Inventar. Af Bagerovne findes nu 17, hvorfra der daglig kommer 20,000

kg Rugbrød, en væsentlig Del af Aarhus' Forbrug. Til Virksomheden hører Mølleri, der formaler alt, hvad Bageriet bruger af Mel. Ialt beskæftiges her ca. 30 Mennesker, og Fabrikken spænder over et Areal paa ca. 4800 m². Aktiekapitalen er $\frac{1}{4}$ Mill. Kroner, og Bestyrelsen bestaar af: Bagermester Vald. Wilde (Formand), kgl. Hof-Bagermester

Sølystgade Nr. 30, Bagermestrenes Rugbrødsfabrik.

Otto Holle (Næstformand), Bagermestrene Carl Christensen, Alfr. Pihl og Holger Taustrup. Virksomheden ledes af Forretningsfører *A. K. Greve-Rasmussen*, der er født 1883 i Ebeltoft, uddannet ved Handel smst. og derefter i 14 Aar ansat ved Horsens Dampmølle, indtil han 1917 overtog sin nuværende Stilling.

Nr. 38 tilhører Murermester *E. M. Nøhr*, der er født d. $\frac{15}{1}$, 1884 i Kjeldby paa Møen, tog Borgerskab i Aarhus 1912 og har foruden en Mængde private Beboelseshuse opført Missionshuset i Aabyhøj. Han købte 1919 Ejendommen,

A. K. Greve-Rasmussen,
Forretningsfører.

E. M. Nøhr,
Murermester.

Jens Andersen,
Bagemester.

der er opført 1900 paa en af de Grunde, der er udstykket fra de herliggende Herskinds Jorder.

Nr. 46 ejes af Smedemester *P. M. Poulsen*, der er født 1883 i Nyborg og etabl. 1907 i Frederiksgade i Aarhus.

Sølystgade Nr .38.

1917 flyttede han sin Forretning til Østergade Nr. 3 og flyttede 1919 sin 1915 oprettede Møbelfabrik til Sølystgade 46. Den er baseret paa Fremstilling af alle Møbler og beskæftiger ca. 30 Mand.

Nr. 48, der angiver Typen paa Resten af Gadens Ejendomme, tilhører Tømrermester *J. N. Kasted*, der opførte den 1898. Her paa disse Grunde laa tidligere Gartner Carl Thomsens Frugthave. Kasted er født d. $27/12$ 1854 i True og tog Borgerskab i Aarhus 1913.

Ved Nr. 61 og 62 løber Sølystgade ud i *Ny Munkegade*.

Sølystgæge Nr. 46.

Denne bestaar af 60 Ejendomme, hvoraf de paa Østsiden er fra samme Periode og af tilsvarende Udseende som Bygningerne i Sølystgade. Ejendommene nærmest Nørrealle er paa begge Sider af Gaden mindre Huse fra Begyndelsen af 80'erne. Paa Vestsiden fra Samsøgade og op mod Langelandsgade ligger den nyeste Bebyggelse, store Ejendomme fra Tiden 1900, og nordligst nogle Villaer og Smaahuse. Følger man Gaden herfra med dens stærke Fald mod Syd, har man paa højre Haand i Nr. 99 og 97 to 5 Etages Bygninger, der tilhører Havnearbejdernes Boligforening.

Hjørneejendommen Nr. 73 ved Falstersgade er opført

1900 af Muremester Daugbjerg. Den tilhører Bagermester *A. H. Jensen*, der er født 1890 i Aarhus uddannet hos sin Fader, Bagermester *P. Jensen* i Guldsmedegade og etableret 1918 paa Hjørnet af Vestergade og Grønnegade, indtil han 1919 købte sin nuværende Ejendom med det her af Faderen grundlagte Bageri.

Ny Munkegade Nr. 73, Hj. af Falstersgade.

Nr. 42 er opført 1898-99 af Muremester Buch og er i 4 Etager med Baghus. Paa Grunden laa i sin Tid det gamle Krudttaarn og senere købtes Jorden af Gartner Thomsen og udlagdes til Gartneri. I 1912 købtes Ejendommen af nu afdøde Vognmand Peter Sørensen, der var født 1858 i Maar-slet og nedsatte sig i Aarhus 1887. Hans Enke er nu Ejer af Ejendommen.

C. F. Sørensen.
Tømrermester.

August H. Jensen.
Bagermester.

Rasmus Andersen.
Karetmagermester.

Nr. 11, der ligger op til Borgerskolens Grund, er et af Gadens gamle Smaahuse. Det er bygget 1882 og tilhører Købmand *Chr. Leth Bang*, der købte det 1916 af Købmand Michael Johansen.

Ny Munkegade Nr. 4.

Nr. 4 tilhører Karetmagermester Rasmus Andersen, der er født 1866 i Rønne og nedsatte sig som Karetmager 1698 i Vejlbjerg og 1900 i Aarhus. 1908 købte han Ejendommen,

der er bygget omkring 1880, og opførte et Baghus til Værksteder og Beboelse. Han solgte 1920 sin Karetmagervirksomhed og giver sig nu af med Udlejning af Vogne.

Med denne Gade er Beskrivelsen af hele Kvarteret Nord for Nørrealle og Nørregade sluttet og vi tager fat paa den

Nørre Alle Nr. 16, Hj. af Norsgade.

resterende Del af de Kvarterer, der ligger sønden for disse Gader.

Nørre Alle er uden Tvivl Aarhus' regulæreste Færd-selsaare. Den er med Undtagelse af en lille Bøjning mod Syd ved Grønnegade retlinet, er bred og asfalteret. Den ældste Bebyggelse er i dens østre Ende, medens den vestre Nordside er dannet af store moderne Ejendomme, der er opført i de sidste 7 Aar. Den midterste Del af Gadens Nordside har endnu en Del Villabebyggelse, der fortæller om Tiden, da Gaden var Byens Udkant. Gadens Nummering begynder ved Guldsmedgade og Norsgade, hvor den

mødes med Nørregade. Oprindelig har den haft Træbeplantning — deraf Allénavnet — men nu er der ikke et Træ tilbage. At de første 14 Gadenumre mangler tyder paa, at Alleen oprindelig har gaaet helt hen til Paradisgade, men denne Del er nu optaget i Nørregade.

Nr. 15 er Hjørnet af Guldsmedgade (Nr. 33) og er

Guldsmedgade Nr. 17, 19, 21, 23, tilh. herfor Valgmenighedskirken.

beskrevet under denne (se II. Del, S. 244).

Nr. 16 er Hjørnet af Norsgade (Nr. 1). Det er en stor 3-etages hvidpudset Ejendom med Mansard, Taarn og Spir og tilhører Hougard, Mørke. Tidligere ejedes den af Automobilhandler *Axel Andersen*, der er født 1891 i Aarhus. Dens Stueetage har i de seneste Aar skiftevis rummet de mest forskelligartede Forretninger og staaet tom.

Nr. 17, 19, 21 og 23 er opført i Begyndelsen af 90'erne, og tilhører alle Direktør *Thomas Hermansen*, der er født d. $\frac{3}{6}$ 1867 i Laasby, blev uddannet ved Handel og tog senere til Amerika, hvorfra han efter et 5-aarigt Ophold

bosatte sig 1894 i Aarhus som Fotograf, i hvilken Egenskab han var en af Pionererne indenfor dansk Filmsindustri og var Medstifter af A. S. Fotorama. Direktør Hermansen er Ejer af flere af Byens store Ejendomme og af Godset Alling Gaard. Af de forskellige Virksomheder i disse Ejendomme tilhører Forretningen i Nr. 17 Frugthandler Nicolaj Kristensen, født d. 29/12 1889 i Kollerup og etabl. i Aarhus 1921.

Nr. 18 er opført i 70'erne og tilhører aut. elektrisk Installatør

Nørre Alle Nr. 18.

P. H. Borup, der købte den 1916. Borup er født 1886 i Vejle, uddannet i København og etableret 1908 i Aarhus. Han har bl. a. udført det elektriske Anlæg i Kommunehospitalets Røntgenafdeling.

Nr. 20 er fra samme Tid som den foregaaende og tilhører Frk. *Christine Ring* og dennes Broder, *Papirhandler Herbert Ring*, der er født 1894 i Vejle, uddannet i Berlin og Aarhus og etableret her 1919, idet han overtog Faderen,

Nørre Alle Nr. 20.

Mads Peter Madsen,
Missionær.

Asger Højmark,
Valgmenighedspræst.

Ths. Hermansen,
Direktor.

C. V. Rings Forretning, som denne havde grundlagt 1899 i Guldsmedegade i det gamle Hus paa Hjørnet af Klostergade, som ses paa Billedet i II. Del, S. 211. Foruden Papir omfatter Forretningen Protokolfabrik og Linieringsanstalt og beskæftiger ca. 12 Mennesker.

Mellem Nr. 23 og Nr. 23 a ligger paa Matr. Nr. 1089 b *Valgmenighedskirken*, der er opført 1885-86 og indviedes d. 4. April sidstnævnte Aar. Menigheden omfatter 250 Medlemmer og 10 faste Bidragydere. Kirkens Præst er Pastor *Asger Højmark*, der er født d. $\frac{1}{9}$, 1865 i Stavtrup, Koldt Sogn, blev Student 1884 fra København, cand. theol. 1891, Højskolelærer i Nysted 1891-95, Sognepræst i Gaarslev pr. Børkop 1896-1904 og derefter Valgmenighedspræst i Aarhus. Pastor Højmark er Formand for Højskoleforeningen.

Nr. 23 a og b er opført 1894 og ejes af Smedemester *M. Rasmussen*, der købte den 1900 af Smedemester Jens Nielsen.

Nr. 23 c, Hj. af Klosterport er bebygget med en stor monumental Ejendom: *Missionshuset „Carmel“*. Den tempellignende Bygning er opført 1920 af røde Mursten i 2 Etager med Kviste, halvt skjult i det høje Tag. To Taarne — lidt tilbagerykkede fra Facadelinien — danner Bygningens Hjørner, og Taarnenes brudte Tagspir, der afsluttes af et Kors, er Aarsagen til Bygningens Tempelpræg. Den hviler paa en Sokkel af raat tilhugne Granitkvadre,

over denne et glat Baand, hvorpaa staar Pilastre med profilerede Fodbaand og smukke joniske Kapitæler. Indgangsdørene — 2 i hvert Taarn — er flankerede af kugleprydede Granitstøtter og forsynet med stukdekorede Portaler. Disse saavel som Kapitælerne og den øvrige Reliefudsmykning er udhugget af Stenblokke, der er støbt af en Cement-

Nørre Alle Nr. 23 c, Hj. af Klosterport. Missionshuset „Carmel“.

og Sandstensblanding. Den er tegnet af Arkitekt Egeføldt, Randers, hvem den indre Udsmykning ogsaa skyldes med Undtagelse af Skulpturerne — Kristus og 4 Apostle — der er udført af Billedhugger Elias Ølsgaard.

Bygningen, der blev indviet d. $\frac{5}{1}$ 1921, indeholder en stor Festsal, hvor 200 Børn samles til Søndagsskole, Ansagar-Salen, hvor Samfundsmøderne holdes, og Brorsons-Salen, der benyttes til Kaffesal. De forskellige Sale kan til sammen rumme 1600 Mennesker. Den er opført af *Kirkelig Forening*, der er oprettet 1861 af den over det ganske

Land kendte Forkæmper for Indre Mission, Pastor *Vilhelm Bech*. Afdelingen i Aarhus oprettedes 1875 med Missionær Høyer, der 1877 byggede Missionshuset „Eben-Ezer“ paa Frederiksberg, som Leder. Han efterfulgtes af Missionær Axel Nielsen, der opførte „Bethania“ 1905-06. Hans Efterfølger er siden 1917 Missionær *Mads Peder Madsen*, der er født d. 12/5 1873 i Ikast, var oprindelig Handelsmand

Nørre Alle Nr. 24-26.

i Silkeborg, begyndte sit Arbejde for Indre Mission 1905 og virkede, indtil han kom til Aarhus, i Hobro i 11 $\frac{1}{2}$ Aar.

Nr. 24 og 26 er opført henholdsvis 1874 og 1875. De tilhører Smedemester *V. Møller Holmstoel*, der er født 1870 i Aarhus, etableret 1896 i Kannikegade („Enigheden“) og 1898 i Nørre Alle ved Købet af Nr. 26. Nr. 24 købte han 1919. Møller Holmstoel er Næstformand i det gamle *Aarhus Smedelaug*, der skal være stiftet under Kong Hans i Slutningen af det 15. Aarhundrede, og Kasserer for Klein-smede- og Mekanikerforeningen. Her, hvor Ejendommen nu ligger, havde Gartner Abel sit Gartneri.

V. Møller-Holmstøel,
Smedemester.

P. Juul Trane,
Købmand.

C. Chr. Mikkelsen,
Malermester.

Nr. 28 tilhører Købmand *P. Jensen*, der er født d. $23\frac{1}{2}$ 1866 i Randers, etabl. 1890 i Aarhus og købte 1920 Ejendommen her i Nørrealde, der er opført af Malermester Clausen.

Nr. 30 tilhører „Vest dansk Konferens af S. D. A“. Det er en stor moderne Ejendom paa 4 Etager, hvoraf 1ste Salen er indrettet Lysbadeanstalt. (Se II. Del, Side 137). I Stueetagen er Byens nordre Postkontor og Arbejdernes Brugsforening.

Paa Gadens Sydside danner Nr. 25 sammen med det ovenfor nævnte Missionshus Hjørnesterderne til Klosterport. Nr. 25 tilhører *A/S Aarhus højere Pigeskole* og er opført 1884 efter Arkitekt Frimodt Clausens Tegning. I 1902 opførtes en Gymnastiksal. Skolen, der i daglig Tale kaldes „*Frk. Schmidts Skole*“, er oprettet 1865 af *Frk. Albertine Sørensen*, ved en Sammenslutning af forskellige private Skoler, og havde i Begyndelsen Lokaler i Munkegade. Den ejedes af *Frk. Sørensen* til 1897, hvorefter den overtoges af *Frk. Elise Schmidt*, som drev den til d. $26\frac{1}{4}$ 1919, da den overtoges af den nuværende Skolebestyrerinde *Frk. Anna Bjerregaard*. Skolen fik 1901 Dimisionsret til alm. Forberedelseseksamen og Præliminæreksamen. Den har 335 Elever, 14 Lærere og Lærerinder og 6 Timelærere.

Nr. 27 er en moderne 4-etages Ejendom med Mansard og ejes af *R. Pedersen*.

Nr. 29 er ubebygget og hører til Nr. 31, der er *Teknisk Skole*. Det tekniske Skolevæsen er delt i en Dagskole og en Aftenskole, og den sidste har Lokaler her i Nørre Alle medens Dagskolen findes paa Ingerslevs Plads, hvor det aarhusianske tekniske Skolevæsens Historie er beskrevet. (Se I. Del 2. Halvbind S. 433 f. f.). Vi skal derfor blot bemærke, at Skolebygningen i Nørre Alle blev opført

Nørre Alle Nr. 31, Hj. af Munkegade. Teknisk Skole.

1884 og fik paabygget en tredje Etage 1924.

Af Skolens Lærerkrafter maa foruden de, der er biograferet andre Steder i Værket, nævnes Malermester *C. Chr. Nielsen*, der er født 1872 i Aarhus, hvor han fik sin Uddannelse paa Teknisk Skole samt paa Statens Tegnelærerkursus og Kunsthaandværkerskolen i Karlsruhe. Siden 1906 har han virket ved Dag- og Aftenskolen og desuden opført flere af Byens store Bygningskomplekser for egen Regning. Nielsen er Formand for Centralforeningen af Malermestre i Danmark (1917), Medlem af Dansk Arbejdsgiverforenings Hovedbestyrelse (1919), Formand for Forenin-

gen af Byggeinteresserede (1916), Medlem af Haandværkerforeningens Bestyrelse (1918) og Oldemand for Aarhus Malerlaug (1918).

Sammen med Teknisk Skole danner Nr. 33 Hjørneste-

Nørre Alle Nr. 33, Hj. af Munkegade.

derne til Munkegade. Det er en stor moderne Ejendom paa 4 Etager med Mansard, rigt forsynet med Karnapper, der krones af Gavlpardier. Den er opført 1913-14 af Murermeister Jørgen Christensen og Tømrermester N. Petersen efter Tegninger af Arkitekt Thorkel Møller og indeholder 40 Lejligheder paa 2-3 og 4 Værelser samt Butiker. Bag Facaden til Munkegade ligger en stor Gaard med en stor 4-etages Fabrikbygning (se senere; Munkegade Nr. 17, 19

og 21). Paa Grunden, der dækker et Areal paa 2933 m², laa tidligere Gartner Carl Thomsens Villa og Gartneri. Ejendommen, der hedder „Munkegaarden“, tilhører Fabrikant *Jens Lund Sørensen*, (nu Lømvig), der er født d. 14/12 1886 i Herning og etabl. i Aarhus 1915 med Rammeindustri.

Af Ejendommens mange Forretninger tilhører Kolonial-

Nørre Alle Nr. 35, „Munkeapotheket“.

forretningen paa Hjørnet Enken efter Købmand *Peter Juul Trane*, der var født 1877 i Viborg, etabl. 1903 i Esbjerg og 1908 i Aarhus.

I den Del af Ejendommen, der har Nr. 35, ligger „*Munkeapotheket*“, der tilhører Apotheker *Joseph Otto Johannes Wulff*, født d. 13/2 1860 i Thisted, cand. pharm. 1882. Apotheker i Gjesten 1903, i Vejen 1907 og 1918 i Aarhus ved Overtagelse af Jernbaneapotheket. Den 10/9 1920 fik han Privilegium paa at drive Apothek i Nørre Alle, og den 24/5 1921 aabnede han „Munkeapotheket“.

P. Jensen Bredal,
Skorstensfejermester.

J. O. J. Wulff,
Apotheker.

Carl Thomsen,
Handelsgartner.

Nr. 34 tilhører Direktør *Chr. Rømer*, R. af D., født d. 6/11 1856 i København, uddannet i A/S Otto Mønstedts Fabrikker, hvor han blev Direktør 1874. Er Medlem af Selskabets Bestyrelse og i Direktionen for Korn- og Foderstofkompagniet. Ejendommen, der er en Villa opført af C. C. Andersen efter Arkitekt Puch, sen.s Tegning, købtes af Rømer 1894.

Nr. 37 — Munkegaardens Nabo — er opført 1914 af Handelsgartner Carl Thomsen efter Arkitekt Thorkel Møllers Tegning. Indtil da var Grunden optaget af et af Aarhus' gamle Gartnerier, der tilhørte Gartner Sjelle, der solgte det til Gartner L. Thomsen, som 1864 opførte den Villa, som 1914 maatte vige for den store Nybygning. Efter hans Død 1898 overgik det store Gartneri til Sønnen, *Carl Thomsen*, der er født 1853 i Aarhus og uddannet hos Carl Hansen i København.

Nr. 39 er opført 1890-91 af Skorstensfejermester *P. Jensen Bredal*, der købte Grunden af ovennævnte Gartner L. Thomsen. Oprindeligt var der mellem Nr. 37 og 39 en Smøge, som Bredal senere bebyggede, som det kan ses paa Illustrationen. Igennem det Stykke Grund, hvor Haven nu er, løb i gamle Dage Resten af det Vandløb, der ved Studsgades Port forenede sig med Borrebæk og over Mejlgade løb ud i Bugten. I ældre Skøder angaaende Ejendommen findes

Bemærkninger om Ejerens Adgangsret til et Tvættested.

Skorstensfejmester Bredahl er født d. $\frac{24}{8}$ 1854 i Vejle, hvor han kom i Lære, blev Mester i Aalborg d. $\frac{1}{7}$ 1887 og i Aarhus d. $\frac{1}{1}$ 1889. Han har i 44 Aar gjort Tjeneste ved Aarhus Brandkorps som Brandmester og Assistent og tog sin Afsked 1918.

Nr. 42 a og b og 44 a og b er Villaer, hvoraf den første

Nørre Alle Nr. 39.

er opført af Grosserer Otto Lassens Moder, som solgte den til Overlæge Weiss, der 1902 flyttede til Norge og solgte Ejendommen til Direktør Rømer. Nr. 44 b er bygget 1876 af Tømremester Jensen og tegnet af Arkitekt Puch, sen. Senere tilhørte den Maskinmester Rambusch, der 1891 solgte til Direktør Rømer, der d. $\frac{1}{8}$ 1923 afhændede den til Kirkeministeriet, som har indrettet den til Bolig for Sognepræsten i Frue Sogn.

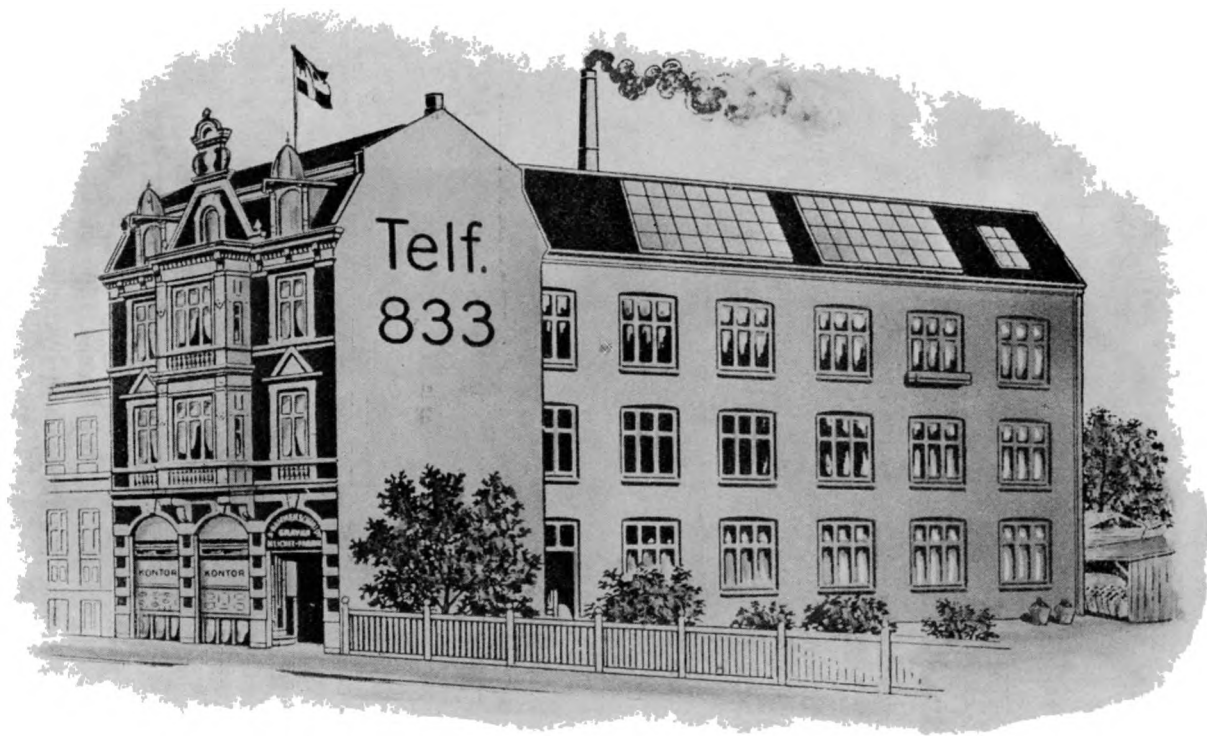
Nr. 46 tilhører *A. Hammerschmidts Reproduktionsanstalt*. Af Ejendommen er Facadebygningen opført 1894 af Snedkerm. Fr. Bagger efter Arkitekt Puch, sen.'s Tegning,

og den bagved liggende 4-etages Fabriksbygning er bygget i sin nuværende Skikkelse 1914 med Puch, jun. som Arkitekt. I 1924 underkastedes alle Lokalerne en gennemgribende Ombygning, der gjorde dem hypermoderne.

Virksomheden kan føres tilbage til 1884, da den blev grundlagt som Gravøranstalt af en Gravør Madsen, som havde Værksted paa Frue Kirkerist. Den overtoges 1889 af Fabrikant Arthur Hammerschmidt, sen., der samtidig udvidede den til Reproduktionsanstalt. 1894 flyttedes den til Nørre Alle, og 1898 udvidedes dens Virkefelt til ogsaa at omfatte fotografiske Reproduktioner, de saakaldte Autotypier. Fabrikant *Arthur Hammerschmidt* sen., der er født d. $\frac{26}{8}$ 1863 i Zwickau i Saxen, trak sig 1919 tilbage fra Forretningens aktive Ledelse, og den overtoges af Sønnen *Charles Hammerschmidt*, der er født d. $\frac{4}{1}$ 1894 i Aarhus, uddannet her og i Leipzig, og optaget i Firmaet 1914. Samme Aar udskiltes Gravørforretningen, som overtoges af *Arthur Hammerschmidt* jun., der er født d. $\frac{16}{11}$ 1892 i Aarhus og uddannet her, i København og Berlin. A. Hammerschmidts Reproduktionsanstalt, der har fremstillet Hovedparten af de ca. 2000 Clicheer, der er anvendt i dette Værk, er bortset fra København, den største i Danmark og er indrettet paa Fremstilling af alle Arter Clicheer, ligesom Gravøranstalten fremstiller alle Slags Stempler og Gravørarbejder. Her beskæftiges daglig 15 Mennesker.

Nr. 47 tilhører Particulier *C. J. Petersen*. Den er opført i Begyndelsen af 90'erne og bestaar som Naboejendommene af 3 Etager med Kvist og Butik i Stuen. Butiken tilhører Købmand *C. M. Clausen*, der er født 1887 i Løsning, uddannet i Barrit og etabl. 1912 i Aarhus, idet han overtog den af Frk. Paasgaard ved Ejendommens Fuldendelse grundlagte Viktualieforretning.

Nr. 48 er opført 1883 af Murermester H. Larsen og er tegnet af Tømrermester Tandrup. Den bestaar af Kælder,

Nørre Alle Nr. 46. A. Hammerschmidts Reproduktionsanstalt.

C. M. Clausen,
Købmand.

Arthur Thomsen,
Restauratør.

Chr. N. Nielsen,
Skrædermester.

høj Stueetage og 1. Sal. En Bagbygning er opført 1879 og laa med Have foran indtil 1883. Murermester *Hans Larsen*, der købte Grunden 1877 af Gartner Thomsen, er født

Nørre Alle Nr. 47.

d. ²⁵/₉ 1846 i Balslev, blev Svend 1865 og fik Borgerskab 1880. Han var den første, som byggede i Nørre Alle, nem-

lig Nr. 24. Desuden har han bygget en Del af Artillerikaserne og en Mængde Ejendomme forskellige Steder i Byen.

I Nr. 56 og 62 har vi Hjørneejendommene til Ny Munkegade. De ejes henholdsvis af Enkefru Juul-Trane, og Restauratør *Arthur Thomsen*, der er født 1882 i Aarhus. Han købte 1915 Ejendommen, der helt og holdent er indret-

Nørre Alle Nr. 62, Hj. af Ny Munkegade.

tet til Restauration og Selskabslokaler og bærer Navnet „*Alleenberg*“, er tegnet af Arkitekt Steinbrenner.

Nr. 66 tilhører Fabrikant *N. C. Johansen*, der er født 1853 i Grønbæk, uddannet som Smed i Auning og begyndte 1880 med en lille Grovsmedeforretning, der nu er blevet til den betydelige *Aarhus Jern- og Træmøbelstelfabrik*, der tillige har Værksteder paa Søren Frichsvej. 1901 og 1903 optog han Sønnerne som Medindehavere i Virksomheden. Af disse er *Th. Johansen* født 1879 i Skanderborg og *S. Johansen* 1881 i Aarhus.

Nr. 68-70 tilhører Murermester *Holger Petersen*, der er

født d. 24/12 1890 i Aarhus. Ejendommene er opført 1886-87 af Faderen Murermester *A. I. Petersen* og rummer henholdsvis Kontorer og Oplag for Djurslands Kalkværk.

Nørre Alle Nr. 72 og 74.

Nr. 72 og 74 er to smaa ensartede sammenbyggede Ejendomme, der er opført henholdsvis 1892 og 1891 af For-

Nørre Alle Nr. 76, Hj. af Lollandsgade.

valter Hansen, Fællesforeningen. Den første tilhører Skomagermester *Aage Jensen*, der er født d. 13/7 1881 i Skørping og etableret i Aarhus 1908. Han købte Ejendommen 1917

af Th. Møller Jensen, der havde købt den af Hansen 1898. Den anden ejes af Skrædermester *Chr. Nicolaj Nielsen*, der er født d. $\frac{7}{11}$ 1855 i Karleby og har i 40 Aar været ansat i Magasin du Nord. Ejendommen købte han 1897 af Particulier Slengerik (Faderen til Politikeren), der havde købt den af Bygherren.

Nr. 76 er Hjørnet af Lollandsgade. Det er en 2-etages

Nørre Alle Nr. 78, Hj. af Lollandsgade.

Ejendom med Mansard og tilhører Købmand *Chr. Leth Bang*, der er født d. $\frac{10}{11}$ 1866 i Kjellerup, etableret 1898 i „Volmerhus“ i Aarhus med Kolonialforretning, indtil han 1914 omlagde den til en gros og Agenturforretning.

Nr. 78, det nordvestre Hjørnested til Lollandsgade, tilhører Købmand *Hans Steen*, der er født d. $\frac{5}{5}$ 1869 i Ille-
rup, uddannet i Aarhus, hvor han etablerede sig her i Nørre Alle d. $\frac{5}{5}$ 1894. Han købte Ejendommen 1896 og erhvervede Naboejendommen Lollandsgade Nr. 3 i 1908.

Nr. 80 tilhører Fårvehandler *Johan Engelsen*, der er født d. $\frac{20}{7}$ 1880 i Ommestrup, blev uddannet som Maler i

Aarhus, hvor han fik Børgerkab 1910. I 1922 ombyttede han dette med Købmandsbørgerkab og etablerede Studsgades Tapet- og Farvehandel i to af Studsgades gamle Bindingsværkshuse, som han havde købt 1921 og lod ombygge. (Se Studsgade Nr. 54 og 56). Ejendommen her i Nørre Alle købte Engelsen 1918 af Arkitekt Madsen.

Nr. 82 er en Slags Tvilling til Nr. 80, kun har den de

Nørre Alle Nr. 80.

langt kønnere torammede Vinduer. Den tilhører Broderihandler *F. Abelvist*.

Nr. 84 er det nordøstre Hjørne af Grønnegade og er opført omkring 1890. Den tilhører Vaskeriejer *Holger Andersen*, der er født 1886 i Aarhus, etableret her 1911 og købte Ejendommen 1916 af Faderen, der fik den tilskødet af Snedkermester Brandt.

De tre andre Hjørnестeder til Grønnegade repræsenterer tre forskellige Stilarter. Den sydøstlige Hjørneejendom, Nørre Alle Nr. 55, Grønnegade Nr. 60, er opført 1889 og købtes 1899 af Bagermester *Valdemar Wilde*, der er født

Holger Andersen,
Vaskeriejer.

Hans Steen,
Købmand.

Valdemar Wilde,
Bagermester.

1866 i Ølsted, etableret her i Ejendommen 1897 i Bageriet, der var indrettet her 1895. Wilde er Formand for Bagermestrenes Rugbrødsfabrik.

Ejendommen paa det sydvestlige Hjørne, Nørre Alle Nr.

Nørre Alle Nr. 55, Hj. af Grønnegade.

57, ligger et Stykke tilbage fra Gadelinien. Den vil blive beskrevet under Grønnegade.

Det fjerde og nordvestre Hjørneste, Nørre Alle Nr. 86 er en Del af et stort moderne Ejendomskompleks, der tilføjede omfatter Alleens Nr. 88 og 90. Det er opført 1917 af

Brødrene Murermester *S. Klostergaard Sørensen* og Tømrermester *Th. A. Klostergaard* efter Arkitekt *Høegh Hansens* Tegninger. De købte 1916 Grunden, der er en Del af den gamle Teglværkstoft. — hvorpaa der laa en lille Dam, hvis Rigdom paa Karudser var en Fryd for Kvarterets Drengene — af A/S Aarhus Teglværk. Komplekset indehol-

Nørre Alle Nr. 86, 88 og 90, Hj. af Grønnegade.

der ialt 30 Lejligheder med fra 2 til 7 Værelser indrettet med alle mulige moderne Bekvemmeligheder.

Tømrermester Klostergaard er født d. $14/12$ 1883 i Tvillum, uddannet i Aarhus, hvor han fik Borgerskab d. $14/2$ 1911. Han er Formand for Borgerforeningen i Aarhus, Næstformand for „De samvirkende Idrætsklubber i Aarhus“, Formand for „Olympia“ i 10 Aar, Næstformand i „Baneklubben“, i Bestyrelsen for Aarhus Tømrermesterforening og Sekretær i Foreningen af Byggeinteresserede.

Murermester S. Klostergaard Sørensen er født d. $31/12$

Th. A. Klostergaard,
Tømremester.

S. Klostergaard Sørensen,
Murermester.

Chr. M. Nielsen,
Vognmand.

1884 i Gosmer Skole. Han fik Borgerskab i Aarhus d. 13/1
1910 og har, dels alene, dels sammen med Broderen, opført
en Mængde Ejendomme her i Byen. Af de væsentligste

Nørre Alle Nr. 61.

skal nævnes Stadion, en Del af Reginakomplekset, „Clasons-
borg“. Skotøjsfabriken, Møbelfabriken i Grønnegade Nr. 80,

Cyklebanen samt Grønnegade Nr. 77-83-85 m. m. Klostergaard Sørensen er siden Marts 1923 Inspektør i Jydsk Hypotekforening.

Af de resterende Ejendomme paa Gadens Sydside tilhører Nr. 59 Købmand *Martin Møller*, der er født d. 28/2 1880 i Trige, etabl. d. 1⁵/₉ 1904 i Nørregade Nr. 30 og 1920 i „Paradishus“. Ejendommen her i Nørre Alle, en 2-etages-

Nørre Alle Nr. 63-65.

Bygning af røde Sten, købte han 1920 af Slagtermester Ovesen.

Nr. 61 tilhører Grosserer *Alfred Clausen*, der er født 1885 i Horsens, etabl. i Aarhus 1913 med Forretning i Smedeartikler og Reservedele til Landbrugsmaskiner. Ejendommen, der er opført 1886 af Murermester I. H. Andersen, fik han tilskødet 1919.

Nr. 63-65 er en lille 2-etages Bygning, der ligger helt tilbage paa Grunden, der ligesom de øvrige Grunde mellem Grønnegade og Vesterport har hørt til Klosteret. Den er opført 1886 af afd. Vognmand Niels Larsen, hvis Dødsbo solgte den 1902 til Vognmand *Chr. M. Nielsen*, der er født

d. 21/10 1855 i Hammelev. Han var oprindelig Landmand, men tog 1885 Borgerskab i Aarhus som Detailhandler indtil 1891, da han oprettede sin Vognmandsforretning. Nielsen er Næstformand i Vognmandsforeningen.

Nr. 81-83 er opført 1900 af Snedkermester Andersen. Den tilhører siden 1918 Tømrermester *Ole Larsen*, der er

Bindingsværksfløjen i Nørre Alle Nr. 81-83.

født d. 7/11 1867 i Aarhus og tog Borgerskab her 1897. Foruden det 4-etages Forhus findes i Ejendommens store Gaard et stort 2-etages Bindingsværkshus, der bl. a. afgiver Lokaler til *Aarhus Æskefabrik*. Denne blev oprindelig oprettet 1896 som Aktieselskab af Aarhus Oliefabrik med Apoteker Hoffmeyer som Formand og Chr. Prange som teknisk Leder. 1907 traadte Selskabet i Likvidation og hele Virksomheden overtoges af Apoteker Hoffmeyer, der drev den til 1911, hvorefter den overtogés af Fabrikant *H. E. Jensen*, der er født 1875 i København. Fabriken laa de første Aar i Sct. Clemensstræde (nuv. Købmand Viggo Jør-

gensens Ejendom) indtil den i Slutningen af 90'erne flyttedes hertil. Fabrikationen omfatter alle Slags Æsker med saavel Stentryk som Bogtryk, og Afsætningsmarkeder er Danmark og Island.

Nr. 89 slutter Nørre Alles Sydside med Hjørneejendommen til Vesterport. Den lille bramfri Bygning er opført i 80'erne af Restauratør Emanuelsen og ejes siden 1903 af

Nørre Alle Nr. 89, Hj. af Vesterport.

Ølhandler *K. P. Knudsen*, der er født 1870 i Hørslev og etableret i Aarhus 1896.

Nr. 92 er tegnet af Arkitekt V. Puch, junr. og opført 1922 af Tømrermester J. Sørensen, der solgte den 1923 til Tømrermester *Carl Chr. Rix*, der er født d. 28/2 1884 i Flensted og tog Borgerskab i Aarhus 1911. Ejendommen, der ligger netop paa det Sted, hvor det gl. Teglværks Skorsten stod, er bygget af røde Sten i 4 Etager med Mansard.

Nr. 94 og 96 venter endnu paa en Bygmester.

Nr. 98 er opført samme Aar af Slagtermester *Emil Pannic*. Den er tegnet af Arkitekt Høegh Hansen og bygget af Bdr. Klostergaard i 4 Etager med Mansard. Pannic er

født den 2ⁿ/₆ 1884 i København og etabl. i Aarhus 1911.

Nr. 100 afslutter Nørre Alles Nordside med en stor moderne Hjørneejendom til Vesterbros Torv. Den er opført 1922 af Bagermester *N. P. Jensen* med Bdr. Klostergaard som Bygmestre. Ejeren er født 1882 i Vejlbj ved Aarhus, etabl. her 1914 i Evaldsgade, 1918 i den gamle Bagerejen-

Nørre Alle Nr. 100, Hj. af Vesterbros Torv.

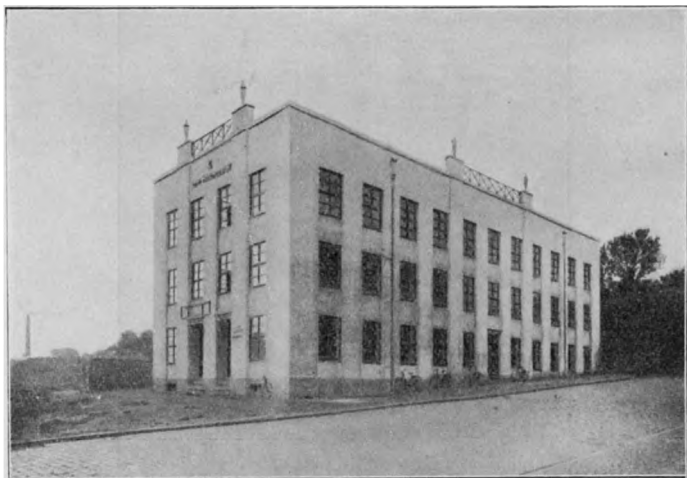
dom paa Hjørnet af Sct. Poulsgade og Bülowsgade, indtil han 1922 flyttede Virksomheden til sin ny Ejendom.

Fra Vesterbros Torv gaar vi ad Teglværksgade, hvis Nordside nu fuldstændig er bebygget af Arbejdernes Andelsboligforening, op til Grønningen og Grønnegade.

Grønnegade er bebygget med Huse, der er af meget forskellig Art. I dens nordre Ende, der spærres af Kolonihaver, er Bebyggelsen, med Undtagelse af Nr. 76, fra det 20. Aarhundrede, hvor en stor Del af dem opførtes 1914. Fra Nørre Alle og mod Syd til Klostergade er det 70'erne

og 80'ernes „Stil“, der præger Gaden, og herfra og til Vestergade har man Huse, navnlig paa Østsiden, fra det gamle Aarhus. Resten af Gaden er fra de sidste 20 Aar.

Den af Bygningerne, man først faar Øje paa, naar man kommer fra Teglværksgade, er Nr. 91, en stor hvidpudset Fabriksbygning af Beton, der er opført 1919-20 af A/S

Grønnegade Nr. 91.

Jydske Skotøjsfabriker. Dette blev startet 1917 og laa forskellige Steder i Byen indtil Bygningen i Grønnegade stod færdig*). Dens Fabrikata er beregnet paa et jydsk Marked, og der beskæftiges ca. 80 Mennesker. Bestyrelsen bestaar af Overretssagfører Dam Krogh, Fabrikant Carl H. Sørensen, R. af D., Kontorchef Sass, Hellerup og C. R. Lillieberg Hansen, der er adm. Direktør, født 1885 i Ribe.

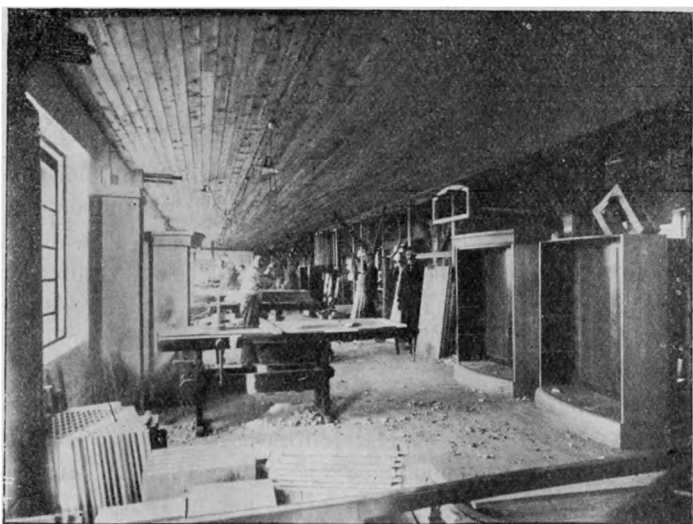
Lige overfor i Nr. 80 paa Gadens Østside ligger en anden stor Fabriksbygning, der er opført 1918 af røde Sten og tegnet af Arkitekt N. O. Jørgensen. Den tilhører Fabri-

*) Ejendommen er senere overgaaet til Den danske Andelsbank.

Grønnegade Nr. 80.

Interior fra Møbel-fabriken.

Hans Andeisen,
Bagermester.

Martin Nielsen,
Fabrikant.

Emil Pannic,
Slagtermester.

kant *Martin Nielsen*, der er født 1864 i Aarhus uddannet som Snedker hos R. E. Rasmussen i Aarhus, etabl. selvst. 1892 i Graven Nr. 18-20, flyttede 1900 til Mejlgade Nr. 49 og aabnede d. $\frac{20}{11}$ 1918 den ny store Fabrik her i Grønnegade for Driften af en stor Inventar- og Møbelfabrik, der beskæftiger 54 Mennesker og er indrettet med alle moderne Maskiner, der drives ved Elektricitet. Afsætningsmarkedet er hele Skandinavien.

Mellem denne Ejendom og Hjørnstedet til Thunøgade er en ubebygget Plads.

Hjørnstedet, en hvidpudset tre-etages Ejendom med Mansard, er Grønnegade Nr. 78 og Thunøgade Nr. 62. Det er opført 1911 af Murermester Søren Rasmussen, der solgte det til Murermester Severinsen, som 1919 afhændede det til Tømrer *Johan Norup*, der er født d. $\frac{16}{8}$ 1874 paa Mors, tog Borgerskab i Horsens 1907 og har siden 1909 været ansat i Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger. Han er Medlem af Bestyrelsen for Spiritist-Menigheden „Mod Lyset“.

Det andet Hjørne af Norsgade, Grønnegade Nr. 76 er opført i Begyndelsen af Halvfemserne af Bygningssnedkermester Nielsen. Ejendommen ejes siden 1918 af Murermester *Michael Norskov Christensen*, der er født d. $\frac{15}{9}$ 1893 i Aarhus, fik Borgerskab 1918 ved Indtrædelsen i Faderens

Jørgen P. Christensen,
Murermester.

M. Norskov Christensen,
Murermester.

Johannes Kjærulf,
Tømrermester.

Firma, der var oprettet 1895, og som han ved dennes Død overtog alene.

Murermester *Jørgen Peder Christensen*, var født d. 12/9

Grønnegade Nr. 76, Hj. af Norsgade.

1863 i Skejbjerg og tog Borgerskab 1895. Han var i mange Aar Medlem af Bestyrelsen for Aarhus Skytteforening og

døde d. $\frac{8}{1}$, 1922. Af væsentlige Arbejder har Firmaet haft Murerarbejdet paa „Borgporten“, Læssøesgades Skolepalads, Fællesforeningen, Palæcafeen m. m.

Grønnegade Nr. 87, (Grønningen Nr. 1) er den fjerde Hjørneejendom i dette Gadekryds, hvor den aabne Plads mellem Grønnegade og Teglgårdsgade er kaldt „Grønnin-

Grønnegade Nr. 87, Grønningen Nr. 1.

ningen“. Det er en stor moderne Bygning af røde Mursten med dekorative Gavlparter, opført 1917 af Ejeren, Murermester N. A. Jensen efter Arkitekt Høegh Hansens Tegning. *N. A. Jensen* er født d. $\frac{5}{3}$, 1871 i Voldum og tog Borgerskab i Aarhus 1910, har bl. a. haft Murerarbejdet paa Grønnegade Nr. 70, det store ny Ejendomskompleks paa Hj. af Søndergade og Sønderalle (ovenfor Regina). Overlærerboligen til Samsøgades Skole m. fl. Han er Bestyrelsesmedlem i 20. Bataillons Soldaterforening. I Ejendommen

findes foruden 19 Lejligheder paa 2 og 3 Værelser, Bageri og dertil hørende Butik, som tilhører Bagermester *Hans Andersen*, født 1891 i Aarhus, etabl. 1917 her i Ejendommen. Han er Medlem af Bestyrelsen for 1. Regiments Soldaterforening.

Nr. 77 er opført 1916 af Møbelfabrikant *H. P. Eriksen*

Grønnegade Nr. 77.

efter Arkitekt Høegh Hansens Tegning. Den tilhører Byggherren, der er født 1876 i Odense og tog Borgerskab i Aarhus 1907. Paa den bagved liggende Grund findes den store 5-etages Fabriksbygning, der blev opført samtidig med Facadebygningen. Her beskæftiges ca. 40 Mennesker ved Fabrikationen af Møbler, navnlig polerede Soveværelser, der er Fabrikens Specialitet og afsættes baade i Danmark og Udlandet. Fabrikant Eriksen er bl. a. Bestyrelsesmedlem i Aarhus Snedkerlaug og i Centralforeningen af Snedkermestre i Jylland og paa Fyen.

H. P. Eriksen,
Fabrikant.

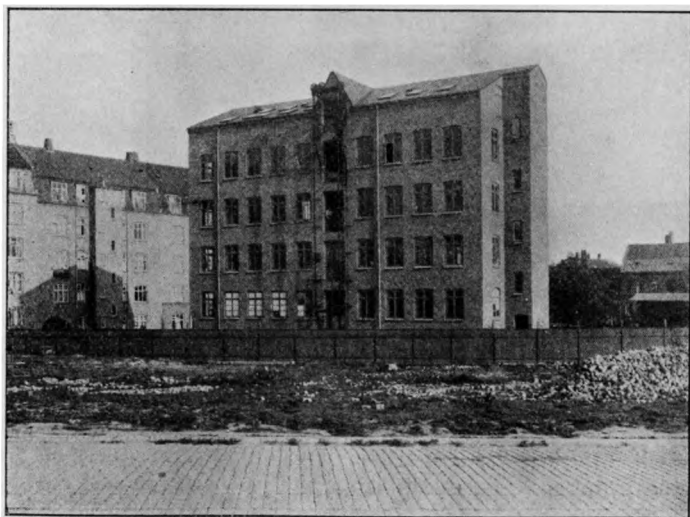

Franz Kudera,
Kunstsliber.

P. Sørensen
Murer.

Paa Gadens Østside har vi i Nr. 72 og 74 atter en af Høg Hansens Typer, en stor moderne Beboelseejendom med buede Karnapflanker og Midterrisalit. Den er opført

Fabriksbygningen bag Grønnegade Nr. 77, set fra Teglværksgade.

1914, Nr. 72 af Murermester Madsen og Nr. 74 af Tømrermester J. Kjærulf, idet dens Arkitektur dækker to selvstændige Ejendomme.

Tømremester *J. Kjærulf* er født d. $\frac{1}{2}$ 1886 i Kløv (Thy) og tog Borgerskab i Aarhus 1912. Han har bl. a. leveret Tømrerarbejdet til Ejendommene Thunøgade 30, 32 og 34, Hinnerup Station, Thaaning Mejeri, Gymnastiksalen i Vejlbj og til de ovenfor beskrevne Ejendomme. Kjærulf er Formand for Aarhus Skyttekreds.

Grønnegade Nr. 72 og 74.

Nr. 72 ejes nu af Murer *P. Sørensen*, der er født den $\frac{11}{11}$ 1870 i Søften og bosatte sig i Aarhus 1886. Han købte Ejendommen 1919.

Nr. 70 tilhører Sadelmager *J. R. Fisker*. Den er i 5 Etager med pudset Facade.

Nr. 68 tilhører *Aarhus Polstermøbelfabrik* ved Jul. Jensen og J. Madsen. Den er tegnet af Arkitekt *Høg Hansen* og dens Opførelse blev paabegyndt 1914 af Snedkermester *Rasmussen* og fuldendt 1915 af Bdr. *Klostergaard*. Fabriken i Sidebygningen er opført 1914. Den er grundlagt

1912 af Jul. V. Jensen og J. C. Madsen og laa da paa Graven Nr. 18-20, hvor den førstnævnte havde etableret sig 1907. Fabriken fremstiller Polster-Møbler, hvorved der beskæftiges ca. 40 Mennesker. Fabrikant *Jul. V. Jensen* er født d. $\frac{1}{1}$ 1873 i Aarhus og Fabrikant *J. C. Madsen* d. $\frac{2}{3}$ 1882 i Odense og etabl. sig selvst. i Aarhus 1907, indtil han 1912 gik i Kompagni med Jensen.

Nr. 68

Grønnegade

Nr. 64

Nr. 66 skyldes ogsaa Arkitekt Høegh Hansens Ridsefjer og Tømrermester Klostergaards Initiativ. Den er opført 1914 og købt 1916 af Arbejdsmand *Johannes Petersen*, født d. $\frac{10}{6}$ 1870 i Ebeltøft og bosat i Aarhus 1898.

Nr. 64 har Snedkermester Hjort som Ophavsmand og Muremestrene Brødr. Knudsen som Bygmestre med 1914 som Opførelsesaar. Den købtes 1916 af Kunstsliber *Franz Kudera*, der er født d. $\frac{7}{7}$ 1867 i Wien og etableret i Aarhus 1901 med en Virksomhed, der omfatter Kunstsliberi og

*) Fabriken er nu henflyttet til Grønnegade Nr. 80, hvilken Ejendom Firmaet købte 1924.

C. F. Gildsig,
Fabrikant.

Holger Birk,
Sadelmagemester.

J. Abildgaard Stabell,
Købmand.

Fornikling. Her skæres Gaden af Nørre Alle, og vi kommer ind i Grønnegades ældre Del, der er opstaaet efter 1870.

Nr. 71, det vestre Hjørnested afviger i arkitektonisk Henseende stærkt fra de nys beskrevne. Den er opført

Grønnegade Nr. 71, Hj. af Nørre Alle.

1884 af Ny jyske Kjøbstad-Creditforening, der havde Domicil her til 1912 (se I Del 2. Halvb. S. 306). Derefter købtes den af Købmand *J. Abildgaard Stabell*, der er født

1873 i Randers, etabl. 1898 i Aarhus, Grønnegade Nr. 60 indtil 1913.

Naboejendommen, Nr. 69 er fra 70'erne og ejes siden 1921 af Entreprenør *A. K. Thingskov*, der er født d. 14/4 1873 i Holstebro, etabl. i Aarhus 1910 med en Virksomhed omfattende Kørsel, Brolægnings- og Kloakanlæg og Gade- og Vejanlæg.

Grønnegade Nr. 69.

Grønnegade Nr. 60 (se Nørre Alle Nr. 55).

Nr. 56-58 er opført paa samme Tid som Nr. 60. Ejendommene tilhører det københavnske Firma: *Brødrene Dahl*, som købte dem 1911 og indrettede dem til Udstillings- og Kontorlokaler for den herværende Filial, der ligesom Hovedafdelingen omfatter Rør, Sanitets- og maskintekniske Artikler og har Lagre i dertil paa det bagved liggende Areal opførte Bygninger. Her beskæftiges ca. 38 Mennesker og Virksomheden ledes af Direktør *B. Gimbel*, der er født 1869 i Vejle, fik 1890 Ansættelse i Hovedfirmaet, der er grundlagt 1890, og blev Filialens Leder ved dens Oprettelse 1911.

Grønnegade Nr. 56-58.

Grønnegade Nr. 67, 65 og 63.

Nr. 67, 65 og 63 tilhører henholdsvis Enkefru M. Theil, forhv. Smedemester V. Mikkelsen og M. Rasmussen.

Nr. 61 tilhører *Kirkegaards private Realskole*. Denne er oprettet 1872 og hed den Gang Knudsens Skole og laa en Tid i Lille Vestergade, hvor der senere blev Fodfolkskaserne. 1885 overtoges Skolen af Skolebestyrer August Kirkegaard,

Grønnegade Nr. 61, Kirkegaards Realskole.

der 1889 byggede Ejendommen i Grønnegade og flyttede Skolen hertil. 1920 overtog hans Søn Einar Kirkegaard Ledelsen og samme Aar udvidedes Skolen med en Etagepaabygning. Ved Udgravningen af Grunden, der har hørt til Klostret, fandtes et Skelet, hvilket maaske kan tillade en Formodning om, at den har været en Del af Klosterets Kirkegaard.

Skolen er en Fællesskole for Drengene og Piger. Den har ca. 300 Elever fordelt i 10 Klasser med 12 Lærere og

Lærerinder. 1896 fik den Dimissionsret til Mellemskole- og Realeksamen.

Skolebestyrer *August Kirkegaard* er født d. $13/1$ 1854 i Hoven, tog Seminaristeksamen fra Gjedved og fik Embede i Uhe, indtil han købte Skolen her.

Skolebestyrer *Einar Kirkegaard* er født d. $15/8$ 1883 i Uhe, studerede Sprog og Naturvidenskab ved Universiteterne

Grønnegade Nr. 54.

i København og Oxford og optog sin Lærergerning ved Skolen her 1909. Han er Formand i de private Skolers Lønningsudvalg og var i flere Aar i Bestyrelsen for Danmarks Realskolebestyrerforening. Der er her en Lejlighed til at nævne Skolebestyrerens Moder, den kendte og nu i 1925 afdøde Forfatterinde Fru *Nicoline Kirkegaard*, der var født d. $19/2$ 1858 i Spentrup. Hun har skrevet en lang Række Romaner, flere af dem med Emner fra gamle Dage. („Prinsessen i Bilidt“). Blandt de bedste vil jeg nævne „Heksedans“ om Maren Splid i Ribe, den kønne og gode

Bog om Sten Blichers Yndlingsdatter „Malvina Stensdatter Blicher“, og som en af de sidste „Bispinden i Aars“ og „Skovmøllen“, som handler om Mennesker i det gamle Aarhus.

Hun har om sit Forfatterskab selv udtalt, at det nærmest er et Forsøg „paa at drage en underlig og forjaget Slægts Higen ind paa andre Baner, idet jeg stræber efter

Grønnegade N.r 50.

at aabne min Samtids Øjne for de Værdier, der skaber den varige og dybe Menneskelykke. Derfor skriver jeg helst om de mere enkelte og primitive Forhold i gamle Dage, da der efter mit Skøn var større Lykke og Tilfredshed at finde blandt Slægten, mere Kraft og Skønhed over dens Færd“.

Nr. 54 er en ganske net Ejendom, hvis diskrete Udsmykning virker tiltalende. Den tilhører Snedkermester *Niels Brown*, der er født 1894 i Hjørring, etabl. 1918 i Aarhus, hvor han Aaret i Forvejen havde købt Ejendommen her i Grønnegade.

Nr. 50 er opført i Begyndelsen 80'erne af Gartner Thom-

sen, der solgte den 1917 til Fabrikant *C. F. Gildsig*, der er født d. 14/12 1880 i Viborg, uddannet som Blikkenslager og etabl. 1908 i Aarhus. Han byggede 1918 en Fabrikbygning i Gaarden indrettet til Fortinneri.

Nr. 48 er fra omkring 1889-90 og bygget af Vognmand Caspersen. Den tilhører siden 1917 Sadelmagermester *Hol-*

Grønnegade Nr. 48.

ger Birk, der er født 1885 i Aarhus, etabl. i Hjørring 1914 og i Aarhus 1916 med Fabrikation af polstrede Møbler efter egne Tegninger. Birk er Kasserer for Polstermøbelspecialistforeningen i Danmark og Sekretær i Aarhus Sadelmagerlaug.

Nr. 46 er Hjørnested til Klostergade (Nr. 48), der her udmunder i Grønnegade.

Det sydvestre Hjørne — Grønnegade Nr. 44 og Klostergade Nr. 83 — er en af Byens ældste Fabrikbygninger.

Det udgør sammen med Grønnegade Nr. 42 og 40 og Nygade Nr. 1 og 3 en Karé, der optager 7500 □ Alen og ejes af A/S Boreas en industriel Virksomhed, der omfatter Jernstøberi, Fabrikation af Briketpresser og pneumatiske Værktøjsmaskiner baade til Eksport og indenlandske Markeder. Virksomhedens Oprindelse kan føres tilbage til 1873, da den startedes paa Basis af det herliggende gamle møhlen-

Grønnegade Nr. 44, Hj. af Klostergade.

grachtske Jernstøberi. Det tilhørte den Gang Ingeniørerne Carøe og Leth, der 1884 optog Ingeniør Kragh som Compagnon. Denne overtog 1896 Virksomheden alene og drev den til 1918, da A/S Boreas blev startet. Selskabets Aktiekapital er 350,000 Kr., dets Bestyrelse bestaar af Dir. Nørgaard Petersen, Fmd., Dir. Schach Eyber, Grosserer H. Broge, Direktør A. Nielsen, Tømrermester H. L. Nielsen og Dir. A. Houmøller, der tillige er Selskabets adm. Direktør, født 1889 i Frederikshavn, cand. polyt. 1912, og blev, efter nogle Aars Virksomhed i Udlandet, Direktør her ved

Selskabets Start. Fabriken beskæftiger ca. 110 Arbejdere og Funktionærer.

De øvrige Ejendomme paa denne Side herfra og til Vestergade er Smaahuse med et Par Etager og Smaalejligheder.

Paa Vestsiden ligger ud for Klostergade en Oplagsplads og et lille Forhus og Sidehus. Det er Nr. 55, der tilhører A/S L. Hammerich & Co. (Se senere Fredens Torv Nr. 12).

Resten af Ejendommene ned til Vestergade er med Undtagelse af Nr. 41-43 smaa lave Huse, der stammer fra 1. Halvdel af forrige Aarhundrede, men er for en Dels Vedkommende bygget om og paasat en Kvist eller Etage. Som et

Par Eksempler kan vi nævne: Nr. 49, (tidligere Gaden Nr. 15), der er opført 1854 med et lille Side- og Baghus, hvori der henholdsvis er indrettet Køkken og Værksted. Det tilhører Skomagermester *H. P. Bech*, der er født d. $\frac{25}{4}$ 1866 i Herning og etableret 1889 i Aarhus.

Nr. 45 (gl. Nr. 11) var oprindeligt af Bindingsværk, men blev i 80'erne ombygget til sin nuværende Skik-

Grønnegade Nr. 49.

Grønnegade Nr. 45.

kelse. I Sydgavlen findes endnu Rester af Bindingsværket. Ejendommen tilhører Gørtlermester *Carl P. Lemming*, der er født d. 17/10 1869 i Aarhus, hvor han kom i Lære hos Frd. Larsen, og etablerede sig d. 29/11 1909. Han købte Ejendommen 1919 af Modelsnedker Mikkelsen og opførte derpaa en Værkstedbygning i Gaarden.

Grønnegade Nr. 41-43.

Den førnævnte Nr. 41-43 er i 2 Etager med Kviste og er blevet udsmykket med en Rundbuefrise under Gesimsen, Stukarbejde i Felter under 1ste Salens Vinduer. At Ejendommen har 2 Numre viser, at der, før den blev bygget 1882, har ligget to mindre Huse, uden Tvivl af samme Type som de to ovenfor nævnte. Den købtes 1919 af Købmand *Severin K. Lai*, der er født 1881 i Krejbjerg ved Skive, etabl. 1916 i Klostergade og overtog 1919 sin nuværende Forretning efter Købmand *Jørgen Rasmussen*, der havde oprettet den 1882.

afd. N. P. Knudsen,
Murermester.

Georg Knudsen,
Murermester.

Carl P. Lemming,
Gørtlermester.

Efter at være gennemskaaret af Vestergade (se I. Del S. 220-23) fortsætter Grønnegade hen til Aaen, hvorfra den gaar over i Christiansgade.

Som en flot Afslutning paa Gaden ligger paa Nr. 2-4 det store moderne Bygningskompleks: „Grønnegaarden“. Det er tegnet af Arkitekt Thorkel Møller og opført 1913 af Snedkermester Fr. Bagger, som 1916 solgte den Del af Komplekset, der har Nr. 2 (Hjørnet og Facaden mod Aaen)

Grønnegade Nr. 2-4, „Grønnegaarden“.

til Kæmnerassistent *Emil Redsted* og den øvrige Del 1919 til Murermestrene *Bdr. Knudsen*. Af disse er *Georg Knudsen* født d. $\frac{9}{12}$ 1885 og Alfred Knudsen d. $\frac{11}{3}$ 1887, begge i Aarhus, hvor de fik Borgerskab 1910 og overtog Faderen, afd. Murermester N. P. Knudsens snart 50 Aar gamle Forretning. Af Byggearbejder har Firmaet udført: Krematoriet, Administrationsbygningen i Sydhavnen, „Clemensborg“ efter Branden, Faaborggade 7-9 (det store Komplex, som popu-

Klostergade Nr. 76.

lært kaldes „Slottet“), de 10 første Ejendomme i Carl Blochsgade, en Mængde behagelige Villaer samt alle de gamle Bygninger i Kjøbstadsmuseet „Den gamle By“.

Herfra vender vi tilbage for at se paa *Klostergade*.

Denne gamle Gade var i det 16. Aarhundrede Byens nordligste Gade og kaldtes paa den Tid „bag Klosteret“. Den nyeste Del af den er Stykket fra Grønnegade til „Klosterport“, hvor Gaden iøvrigt endnu i 1860 hed Grønnegade og i en Bue drejede ned i den nuværende Grønnegades søndre Ende. Den øvrige Del af Grønnegade eksisterede ikke i 1855. (Se Kortene i I. Del S. 13 og 245 og II Del S. 282).

J. O. Petersen,
Mekaniker.

Sophus Jensen,
Vinhandler.

Frantz Jensen,
Vinhandler.

Lad os se paa nogle af Gadens Ejendomme, hvoriblandt der endnu findes nogle brillante Huse.

Nr. 76 har en af de velsignede rolige Facader med den udmærkede Fordeling af Vinduer og Døre, som 40'erne og

Klostergade Nr. 74.

50'erne var Mestre i. Her laa tidligere et gammelt Bindingsværkshus med nu nedrevet Side- og Baghus, hvori der fandtes blyindfattede Vinduer. Ejendommen tilhører Mekaniker

J. O. Petersen, der er født 1880 i Aarhus, etabl. her 1918 og købte samtidig Ejendommen og opførte i Stedet for de gamle Gaardbygninger nye, der blev indrettet til Værksteder og Garager. Virksomheden omfatter al Slags Automobilreparation.

Nr. 74 er et lille Hus i 2 Etager og ejes ligeledes af *Petersen*.

Nr. 72 er ogsaa i 2 Etager med Kviste, men er af en

Ældre Parti fra Hj. af Klostergade og Munkegade.

anden arkitektonisk Opfattelse. Dens Facade tillader Formodninger om, at den er fra „Nøddetræs-Perioden“.

Nr. 70 er i 3 Etager af Facon og Udseende som 80'ernes Byggékunst plejede at give sig Udslag i.

I Nr. 68 har vi atter et af de gode gamle Huse, hvor Murens Højde og Tagets Rejsning harmonerer og giver den tilsyneladende uanseelige Bygning en Ro og Balance, som er behagelig. Den er i sin nuværende Skikkelse en Ombygning fra et gammelt Hus, der var opført i Slutningen af det 18. Aarhundrede, og tilhørte indtil 1901 Vognmand *J. P. Andersen*, der solgte den til Vinhandler *Frantz Jensen*, der er født 1847 i Vejle, etabl. 1872 i Nørresundby og 1878 i Aar-

hus i den Klugmanske Gaard (Vestergade 6), 1887 i Klostergade 58 til 1901. I 1917 indtraadte Sønnen *Sophus Jensen*, der er født 1875 i Nørresundby, i Firmaet.

Nr. 64 er et lille Hus paa Hjørnet af Munkegade. Det tilhører Pantelaaner V. Nielsen og hører ogsaa til Gadens Veteraner.

Det andet Hjørnesteet til Munkegade, Klostergade Nr. 62 tilhører Snedker *O. Møller*. Det har sin længste Facade

Klostergade Nr. 62, Hj. af Munkegade.

til Munkegade, hvor Stueetagen ligesom Hjørnet er indrettet til Butiker. Hjørnebutikken tilhører Købmand *Otto Ell Petersen*, der er født d. $\frac{8}{3}$ 1899 i Vordingborg, uddannet i Skelskør og etabl. her paa Stedet d. $\frac{9}{3}$ 1923 med Isenkram- og Udstyrsforretning. Han overtog Forretningen efter Møbelhandler *Peter Asmussen*, der er født d. $\frac{11}{2}$ 1887 i Graasten, etabl. 1912 i Flensborg, indtil han ved Verdenskrigens Udbrud som saa mange af vore Sønderjyder maatte gaa i tysk Krigstjeneste indtil Krigens Ophør, hvorefter han etablerede sig her 1920.

I den Del af Ejendommen, der er Munkegade Nr. 2, ejes Forretningen af Slagtermester *Niels Nielsen*, der er født

Munkegade Nr. 4.

Munkegade Nr. 2.

1882 i Hinnerup og oprettede 1919 sin Kød og Viktualieforretning her i Munkegade.

Mens vi er her i denne Gade, skal vi se, hvad den byder paa af Ejendomme.

Nr. 4 tilhører *A. Boysen* og *K. Truelsen*. Dens Stueetage er helt udnyttet til Butikker, hvoraf den midterste

Munkegade Nr. 5.

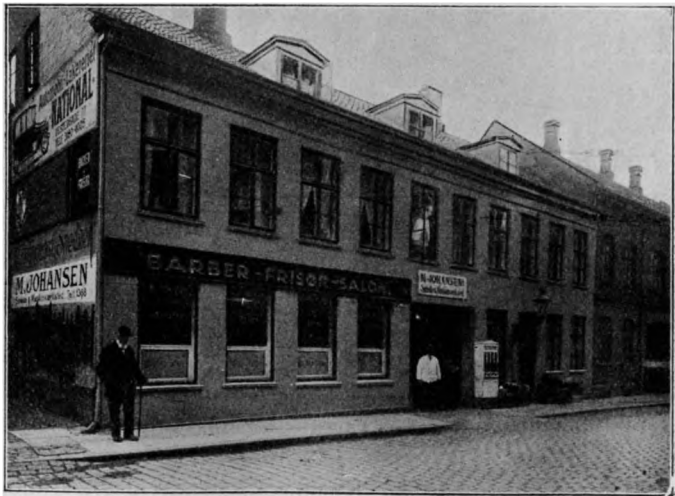
ejes af Slagtermester *P. Jensen*, der er født 1877 i Agri og etableret i Aarhus 1901.

Nr. 5 paa den modsatte Side af Gaden tilhører Trikotagehandler *M. P. Petersen*, der er født d. $\frac{9}{5}$ 1862 i Vrads Sogn, tog Borgerskab i Aarhus d. $\frac{31}{7}$ 1888 i Frederiksgade og købte sin nuværende Ejendom 1907.

Nr. 6 er opført 1879 af Vognmand *Niels Larsen*, der købte den tidligere lille en-etages Ejendom 1875. Han afstod saavel Ejendommen som Vognmandsforretningen, som han havde grundlagt 1867, til Sønnen Vognmand *Ludvig Larsen*, der ved Tilkøb udvidede Ejendommens Areal fra 1600 til 6000 Alen og opførte en Bagbygning. Vognmand L. Larsen

Munkegade Nr. 6.

Munkegade Nr. 8.

Martin Johansen,
Smedemester.

M. Palludan,
Bagermester.

Ludvig Larsen,
Vognmand.

er født 1865 i Aarhus, og hans Virksomhed giver Arbejde til 16 Mand og 29 Heste. Han er Medlem af Mønstringskommissionen for 3. Dragonregiment.

Nr. 8 er opført i 60'erne og købt 1905 af Smedemester *Martin Johansen*, der er født 1872 i Aarhus, uddannet her i Ejendommen hos Smedemester S. P. Michelsen. 1897 overtog han Lærermesterens Virksomhed, som Michelsen begyndte 1861 i den Smedie, der indtil 1866 laa, hvor nu Privatbanken ligger.

I Smedie og Maskinværkstederne beskæftiges 10 Mand og Johansen har bl. a. leveret alt Smedearbejdet til Ting- og Arresthuset, De Gamles Hjem og Johanneskirken.

Nr. 9-11 er en af 80'ernes Bygninger og tilhører Enkefru *K. Jespersen*. Det i Ejendommen liggende Bageri til-

Munkegade Nr. 9-11.

hører Bagemester *M. Palludan*, der er født 1886 i Aarhus og etableret 1911 i Ryesgade i Aarhus, senere paa Trøjborg og siden 1920 her i Ejendommen, hvor han overtog Forretningen, der er oprettet 1885, efter Bagemester Hjølund.

Nr. 17, 19 og 21 er en Del af den store Ejendom paa Hjørnet af Nørre Alle, hvor den er beskrevet Side 360.

Fabriksbygningen til Munkegade Nr. 17, 19, 21.

Den i Gaarden liggende store Fabriksbygning var i sin Tid Rammen om et af Krigstidens store, hastigt opdukkende og i samme Tempo neddukkende Foretagender, nemlig Bouillonterning-Fabriken „D. K.“. Nu optages en væsentlig Del af Bygningen af en stor Tricotagefabrik, der tilhører Fabrikant *Gøsta Davidsen*, der er født d. $\frac{26}{5}$ 1889 i Rudkjøbing, etableret 1912 ved Overtagelsen af A. Frederiksens Tricotageforretning i Guldsmedgade, hvor den var oprettet 1885. Fabriken blev oprettet 1916 i Højlemensgade og flyttet her til Munkegade 1921. Den beskæftiger 75-100 Mennesker med Fremstilling af alle Slags Tricotagevarer,

deriblandt Kameluldsvarer, som Fabriken var den første, der fremstillede her i Danmark.

Af Forretningerne i Kompleksets Facade til Munkegade tilhører Bageriet Bagermester Chr. Johansen, der er født 1861 i Mørke Sogn, etableret i Studsgade 1887, i Nørre-

Munkegade Nr. 17, 19 og 21.

gade 1909 og her 1914. Han er Medlem af Bestyrelsen for Aarhus borgerlige Skydeselskab.

Saa vender vi tilbage til Klostergades Ejendomme.

Ud for Munkegade ligger Hospitalets Havemur og tilvenstre for denne, Klostergade Nr. 63, en rød tre-etages Bygning med Kamgavle og kamgtakket Frontspice. Den hedder „Ny Klosterhus“ og er opført 1902 af Murermester Hasle. 1915 købtes den af Cyklehandler Søren Søren-

Gøsta Davidsen,
Fabrikant.

Chr. Johansen,
Bagermester.

Søren Sørensen,
Cyklehandler.

sen, der er født 1873 ved Skive, etabl. i Aarhus 1902.

Nr. 60 og 58 tilhører Vognmand *Chr. Berg Hougaard*,
der er født 1881 i Vrejlev og etablerede sig 1914 i Aarhus,

Klostergade Nr. 63.

hvor han foruden sin Kørselsforretning driver Handel med
Brændsel. Ejendommene, som han købte 1917 og 1919, hører

til de ældste af de gamle Bygninger her i Gaden, ja *er* maa-ske de ældste. Paa en Bjælke findes Aarstallet 1721. Det er Bindingsværksbygninger, hvis Stil Tiden og dens Krav paa Lys og Bekvemmelighed har været haard ved. Nr. 60 er dækket af Puds, og Nr. 58 har faaet fire forskellige Slags Vinduer incl. en stor Butiksrude. Men dette til Trods

Klostergade Nr. 60 og 58.

virker Facaden ganske dekorativt.

Naboejendommen, Nr. 56, er Gadens smukkeste — ja mere endnu — den er en af de kønneste i Aarhus. Til Trods for nogle Smaaændringer har Facaden bevaret sin dejlige, rene nyklassiske Stil. Læg Mærke til den velsignede Ro, der hersker over Bygningen, betragt det nydelige Portparti og find saa en Stil, der som denne passer for et Privathus som Led i en Gade. Det bliver vanskeligt. I hvert Fald naar Huset skal have 5 Etager.

Ejendommen tilhører Købmand *Otto Lassen*, der over-

tog den 1876 efter sin Fader, der købte den 1853 og Aaret efter opførte den i Gaarden liggende Bindingsværksbygning og restaurerede Facadebygningen 1874. Før ham ejedes den af Købmand A. Christiansen Faurskov, der har opført Ejendommen 1812. Han havde 1810 faaet Grunden med de derpaa liggende Smaahuse (et Skøde fra 1771 betegnes dem som

Klostergade Nr. 56.

liggende bag Klosteret) tilskødet af Faderen Chr. Sørensen Faurskov.

Der er her drevet en af de gode, gamle Købmandsforretninger, som nu er specialiceret til Importforretning i Hamp, Hør og Blaar. Købmand Otto Lassen er født 1854 i Aarhus, uddannet dels hos Faderen, dels hos Otto Mønsted. Han er Formand for A/S Østjydske Bryggerier, Medlem af Spare- og Laanekassens Repræsentantskab og Tilsynsmand i Jydsk Handels- og Landbrugsbank fra 1910.

Arkitekturen i Nr. 54 er ikke helt almindelig, ligesom

Marius Lystrup,
Tømrermester.

E. Clausen,
Fabrikant.

Otto Lassen,
Købmand.

Institutionen, der ejer den, er noget for sig selv. Bygningen er opført af *Frelsens Hær*, tegnet af Arkitekt Thorkel Møller og indviet i Paasken 1914.

Frelsens Hær har 5 forskellige Afdelinger i Aarhus: I.

Klostergade Nr. 54. Frelsens Hær.

Korps, der har Lokaler i Ejendommen i Klostergade, II. Korps med Mødelokaler i Danmarksgade Nr. 4, Slumsøstre-
ne med Lokale i Lollandsgade Nr. 27. De udfører gratis

Sygepleje i fattiges Hjem. En Afdeling for Arbejdet blandt Døvstumme i Jylland og en Brændeafdeling og Industriafdeling, der har Domicil paa Hjørnet af Kystværnsvej og Strandvej. Hæren mønstrer 575 Soldater, hvoraf 300 er Børn, og ledes af 11 Officerer, dels kvindelige dels mandlige.

Ved Siden af Frelsens Hærs Ejendom ligger en ube-

Klosterport Nr. 5.

bygget Plads der danner det vestre Hjørne mellem Klostergade og *Klosterport*.

Lad os se paa Ejendommene i denne Gade, mens vi er ved den. Dens vestre Side bestaar af 3 store moderne Ejendomme af røde Mursten og den mest ejendommelige Arkitektur. Her er Karnapper, Mansardtag, Kviste, Gavlpartier, rundbuede Døre, ditto Vinduer og mange andre Former for Vinduer, baade to, tre og fire-rammede. Noget for enhver Smag.

Nr. 5 tilhører Tømrermester *Marius Lystrup*, der er født d. 14. 1858 i Aarhus, hvor han etablerede sig 1892,

købte Ejendommen her 1918 af Teglværksdirektør Andersen, der byggede den 1915.

Nr. 7 er opført 1914-15 i den gamle Handels- og Kontoristforenings Have af Muremester Hviid. Den ejes siden 1919 af Vaskeriejer *Th. Boje*, der er født 1874 i Holbæk Sogn (Rougsø Herred) og blev oprindelig uddannet som

Klosterport Nr. 7.

Bager i Randers. Han nedsatte sig 1903 i Aarhus i Høegh Guldbergsgade, 1906 i Munkegade Nr. 14 og her 1919. Vaskeriet beskæftiger 10 Mennesker og drives med alle mulige moderne Vaskerimaskiner. Boje Petersen er Redaktør af Fagbladet „Jydsk Vaskeriejer Tidende“ og Formand for Centralforeningen for Vaskeriejere i Jylland, der er stiftet 1917, og for den faglige Lokalforening, der er oprettet 1915.

Nr. 9 er opført 1913 efter Tegning af Arkitekt Frimodt

Clausen. Den tilhører Blikkenslagermester *Rasmus Hinge*, der er født 1878 i Sabro Kro, uddannet i Skive og etablerede sig 1910 i Aarhus i Graven Nr. 18-20 til 1919, da han flyttede sin Virksomhed her til Klosterport, hvor han Aaret i Forvejen havde købt Ejendommen. Af væsentlige Arbejder har han haft Elektricitetsværket og Aftagningen

Klosterport Nr. 9.

af Blytaget paa Domkirken, da Kirkebestyrelsen foretog den berømte Krigsspekulation.

Klosterports Østside optages hovedsagelig af Chokoladefabrikken „Elvirasminde“, der er opført af Murermester C. P. Clemmensen efter Arkitekt Frühstück Nielsens Tegninger. Paa Grunden laa tidligere en Del af Handels- og Kontoristforeningens Have, der iøvrigt har dækket hele det Areal, hvorpaa Gaden Klosterport er udlagt. Fabrikken tilhører Fabrikant *F. Clausen*, der er født 1871, etabl. 1893

ved Overtagelsen af Firmaet P. Chr. Petersen, der laa i den gamle Bindingsværksgaard i Skolegade Nr. 19, hvorfra Virksomheden 1902 flyttedes til Klostergade og Klosterport og sammensluttedes med den herliggende Chokoladefabrik, som Clausen overtog efter dens Grundlægger Apotheker Ramsing. Virksomheden omfatter tillige Fabrikation af Sukkervarer og beskæftiger en Masse Mennesker baade Mænd

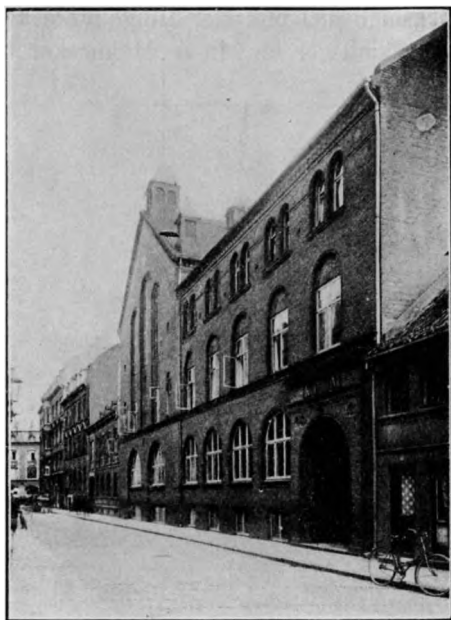

Det østre Hjørne mellem Klosterport og Klostergade.

og Kvinder. Naar man tager Arbejdets Karakter i Betragtning, er de sidste utvivlsomt søde Piger.

Ejendommen paa det sydøstlige Hjørne af Klosterport og Klostergade tilhører Fabrikant *N. Petersen Danhøj*, der er født 1866 paa Mors og etableret i Aarhus 1905. Den store Ejendom, der for Klosterport-Facadens Vedkommende blev ombygget 1913-14, har mod Klostergade en Ornamentik, der vist kun bemærkes af de færreste. Facadeudsmykningen lider kun under en robust Omforandring af Bygningens østre Side. Under Kransgesimsen er en smuk Rund-

buefrise baaret af akantusmykkede Knægte, og et dekorativt Akantusværk findes i Frisen over Stueetagen. 2. Salens Vinduer er rundbuede og hviler paa Felter af Rosetornamenter i Terracotta. Skade, at den nævnte Ombygning skulde spolere dette Stykke Bygningskunst.

Klostergade Nr. 35-37.
„Kristelig Forening for unge Mænd“.

Paa den modsatte Side af Gaden ligger som Nr. 35 og 37 en anden betydelig Ejendom, der tilhører en Institution, som har Krav paa en indgaaende Beskrivelse. Vi staar nemlig her overfor *K. F. U. M.s* Bygning. Medens de revolutionære Kræfter, der førte til det moralske Anarki omkring Aarhundredskiftet og Verdenskrigen og det store Kaos nu, udviklede sig af den store franske Revolution,

blev samtidig Spiren lagt til det store Genrøjsningsarbejde, som skal hjælpe Menneskeheden ud af den aandelige Nød. K. F. U. M. blev stiftet af Englænderen *George Williams*, 1844 ud fra den Tanke, at hvis blot der fandtes „nogle faa alvorlige, brændende og selvfornægtende unge Mænd, der vilde staa sammen og holde ud i Bøn, vilde Gud „smile til deres Bestræbelser“, og der kunde udrettes noget godt. Bevægelsen bredte sig. Der findes nu henved 10,000 Foreninger med ca. 1000 Medlemmer i hver.

I København begyndte K. F. U. M. 1878, i Aarhus 1881. Denne første Forening maatte dog opløses 1885, men Aaret efter (^{6/19} 1886) stiftedes en ny med Bogholder Fr. Jacobsen som Formand. Det første Mødested var Frederiksgades Kaffe & Spisehus ved L. Winther, (Totalafholdshjemmet), men snart flyttede man til Sønderalle 25, hvor man blev til 1892, saa blev lille Torv 6 Residensen for Foreningens nu 100 Medlemmer. Men allerede den 8. Juni 1895 blev Gaarden paa Klostergade 37 købt for 36,000 Kr. I 1902 blev Ejendommen revet ned, og Arkitekt Kofod fra København opførte den store, nye Bygning, der blev indviet af Aarhusbispens Dr. Johs. Clausen d. 20. Sept. 1903.

Foreningen gjorde et stort betydningsfuldt Arbejde gennem sine Udvalg for Sygebesøg, Undervisning, Gymnastik, Sang, Bøger og Blade m. m. Ungdomsafdelingen begyndte 1895; 1907 oprettedes F. D. F. (Frivilligt Drengeforbund) og den første „Sommerlejr“ og endelig Soldatarbejdet.

K. F. U. M. omfatter nu *Hovedafdelingen* med ca. 500 Medlemmer, *Ungdomsafdelingen* (samme Størrelse) for Drenge paa 14-17 Aar, og *Yngsteafdelingen* (under 14 Aar). Indenfor Foreningen drives Spejderarbejde, der stadigt vokser; og Idrætsafdelingen er i stærkt Opsving. I Foreningens Pensionat, der er stærkt besøgt, søger man at give de unge et hjemligt Opholdssted. F. D. F. har 4 Kredse med stor Deltagelse.

K. F. U. M. har haft en skiftende Række af Formænd og Sekretærer. Blandt de afgaaede Formænd bemærkes Indremissionær *Mads Lind* (i 90'erne) og Købmand, Bankdirektør *J. P. Thomsen*, der beklædte Formandspladsen fra 1900 til 1919. Den nuværende Formand er Kommuelærer *P. Elbæk*. Bestyrelsen er f. T. foruden *P. Elbæk*: Arkitekt *Johs. Frederiksen* (Næstfmd.), Snedkermester *Sophus Nielsen* (Kasserer), Købmand *Jul. Petersen*, Guldsmed *Johs. Svinth*, Sekr. *Harald Jessen*, Lærer *V. Andersen*, Trafikassistent *Fredborg* og Fuldmægtig *A. Friis Jensen*.

K. F. U. M.s Bygning er allerede nu for lille til at imødekomme alle de Krav, der stilles til den, og man omgaaes alvorligt med Planer om nye Udvidelser. I den smukke Festsal, som man ønsker bevaret, har mange oplevet store og gribende Øjeblikke, og det skal fremhæves, at Foreningen Gang paa Gang har stillet sig overordentlig imødekomende overfor alt positivt nationalt og velgørende Arbejde. Gid det altid maa vare!

Nr. 34 og 32 tilhører overfornævnte Chokolade- og Sukkervarefabrik, der her har sine Kontorer.

Nr. 28-30 tilhører *Aarhus Højskoleforening* og er opført 1923 efter Arkitekt Thorkel Møllers Tegning. Den er bygget af røde Mursten uden særlig Udsmykning. I hver af Siderisaliterne har Bygningen 2 store rundbuede Porte; Mansardetage, hvorover er endnu et Tag med Kviste. Ejendommen er saaledes udnyttet til det yderste. Den indeholder 2 Sale, hvoraf den største rummer 900 Mennesker, og en mindre med Plads til 250. Desuden er der Foreningslokaler og Restaurationslokaler til det herværende Hotel: „Højskolehjemmet“, der er forsynet med 30 smukke Gæsteværelser.

Højskoleforeningen skriver sig fra 1879 og holdt til i Smaalejligheder forskellige Steder i Byen, indtil den 1882 fik sin egen Ejendom i Klostergade Nr. 32, som den 1922 mageskiftede med Nr. 28-30. Dens Bestyrelse bestaar af:

Pastor Asger Højmark, Fabrikant Jens Nielsen, Frk. Petra Nielsen, Grosserer Daniel Petersen, Direktør Nymark, Købmand Thorup, Bogholder Theilmann, Gaardejer Niels Nielsen, Terp og Malermester Alfred Christensen.

Nr. 26 og 27 er Hjørnестederne paa Guldsmødgades Vestside og Nr. 23 og 20 de tilsvarende paa denne Gades

Klostergade Nr. 18.

Østside. (Se Ill. i II. Del S. 211, 212, 220, 225 og 226).

Efter at have passeret Guldsmødgade har Klostergade endnu 16 Ejendomme, 8 paa hver Side, indtil den ved Studsgade og Badstuegade gaar over i Gaden Graven.

Af disse Ejendomme er hele Sydsidens smaa ubetydelige Huse, medens en Del af Nordsidens gamle Bygninger er erstattet af store Ejendomme.

Nr. 22 hører til Hjørneejendommen til Guldsmedgade.
 Nr. 18 og 16 tilhører Enkefru *A. Lund*, hvis Mand
 Gørtlermester *I. P. Lund* købte dem henholdsvis 1882 og
 1891.

Den herliggende Virksomhed er oprettet 1872 af *I. P.*

Klostergade Nr. 16.

Lund, der døde 1917. Han efterlod sig Sønnerne *Axel Lund*,
 der opholder sig i Amerika, og *Knud Lund*, der sammen
 med Gørtler *L. F. Nielsen*, som indtraadte i Firmaet 1887,
 leder Virksomheden, der omfatter Metalstøberi og Metal-
 varefabrik.

I Nr. 16 ligger en af Byens ældste Forretninger. Det
 er en Glarmestervirksomhed, der blev grundlagt 1740 af en
 Glarmester Andersen, hvis Enke giftede sig med en Glar-

Knud Lund,
Gørtlermester.

F. C. Mailand-Hansen,
Glarmester.

C. Haugsted,
aut. elk. Installatør.

mester Gamst. Dennes Efterkommere drev den til 1876, da den overtoges af den nuværende Ejer, Glarmester *F. C. Mailand-Hansen*, der er født d. 27/8 1850 i Broager, uddannet i Sønderborg og etableret 1874 i Køge. Da han 1876 overtog Forretningen laa den i Aagade, derfra flyttedes den 1883 til Søndergade Nr. 7 og 1914 her til Klostergade. Mailand-Hansen er Stifter af og Formand for Sønderjydsk Forening, i Bestyrelsen for Glarmesterlauget i Danmark, Formand for den lokale Glarmesterforening og var en Tid Medlem af Byraadet.

Nr. 14 tilhører Firmaet *A. Wilson*, der i 1923 ombyggede Facaden i den nuværende smukke, rene Stil.

Nr. 12 ejes af Arkitekt

Klostergade Nr. 12.

Nielsen. Dens Stueetage optages af C. Haugsteds Installatørforretning, der er oprettet 1915. Aut. elektr. Installatør C. Haugsted er født 1871 i Faaborg og uddannet dels i Udlandet dels i Skanderborg. Han er Næstformand i Installatørforeningen.

Nr. 10 har samme Ejer som Nr. 12. Den er bygget 1899

Klostergade Nr. 10.

af Kobbersmedemester H. Chr. Hansen, der nedrev det gamle, lave Hus, der var et af Gadens ældste. *H. Chr. Hansen* er født d. $25/1$ 1857 i Nykøbing F. gjorde Svendestykke i København 1878 og løste Borgerskab i Aarhus d. $8/1$ 1884. Samme Aar fik han Autorisation som Gas- & Vandmester og overtog en gammel Kobbersmedeforretning, der var grundlagt 1832 af Jens Hjernø, hvis Søn Chr. Hjernø overdrog den til Hansen, der udvidede den betyde-

ligt, saaledes at den nu desuden omfatter Anlæg af Lynafledere, sanitære Installationer, hvoraf Firmaet bl. a. har udført Anlæggene paa Aarhus Sindssygehospital, Aarhus Idrætspark og Reginakomplekset.

Endvidere fabrikere Virksomheden Brandsprøjter og har

Klostergade Nr. 6-8.

forfærdiget og monteret Oliebeholdere paa Oliefabrikerne i Harburg i Tyskland og Erith ved London. H. Chr. Hansen har gjort Tjeneste som Brandofficer i Aarhus i 35 Aar, blev 1884 ansat som Værkmester, 1885 som Brandmester, 1909 som Brandassistent, 1911-17 Vicebranddirektør og blev 1918 udnævnt til Æresmedlem af Aarhus Brandkorpsforening. Han har i flere Aar været Formand for Aarhus Gas- & Vandmesterforening. Den 1/1 1917 optog han som

H. Chr. Hansen,
Kobbersmedemester.

P. C. Basse Sørensen.
Slagtermester.

Valdemar Nielsen.
Købmand.

Medindehaver Kobbersmedemester *J. R. Jørgensen*, hvorefter Firmaet fik Navnet *H. Chr. Hansen & Co.* Jørgensen er født d. 23/11 1884 i Aarhus tog Børgerskab d. 6/3 1917 og Gas- & Vandmestereksamen d. 19/7 1919.

Graven Nr. 29, Hj. af Volden.

Nr. 6-8 tilhører Ejendomshandler *K. Andreasen*. Forretningen i Stueetagen tilhører Slagtermester *P. C. Basse Sørensen*, der er født 1881 i Bale, etabl. 1906 i Frederiksballe og her i Klostergade 1913. Han er Medlem af Bestyrelsen for Idrætsforeningen af 1900 og har været en fremtrædende Deltager paa Foreningens Mesterhold lige siden 1905.

De to Hjørneejendomme, som slutter Klostergade, er beskrevet i III. Del henholdsvis S. 101 og 103.

Derefter kommer vi til *Graven*. Denne Gades Navn skriver sig naturligvis fra det Vandløb, der i gamle Dage løb paa dette Sted, d. v. s. paa Grundene bag Husene paa

Graven Nr. 28 og 26.

Gadens Nordside, hvor man endnu kan ramme adskillige Meter Pæle ned uden at finde Bund. Den dannede her en naturlig Voldgrav til Byens Befæstning mod Fjender, der kom fra denne Kant. Paa Kortet i I. Del S. 16 ses den at løbe ud i Bugten Sønden for Sct. Olufs Kirke, medens Kortet i III. Del S. 105 viser dens Udløb Norden for Mejlgades Port. Efter dette skulde Gaden Graven, der er afsat paa Kortet fra omkring 1500, altsaa være bebygget allerede paa denne Tid.

Af Ejendommene er det nordøstre Hjørneste­det Graven Nr. 30, Studsgade Nr. 2-4, beskrevet i III. Dels I. Halvbind S. 102. Det sydøstre Hjørne er Graven Nr. 29, Volden Nr. 32. Det tilhører Købmand *Valdemar Nielsen*, der er født d. 7/2 1885 i Horsens og etabl. d. 3/6 1922 her i Ejendommen med en Forretning, der kaldes Varebørsen og

Graven Nr. 28, set fra Gaarden.

omfatter Isenkram og Køkkenudstyr og Galanterivarer.

Nr. 28 paa Gadens Nordside er et af dens gamle Huse, hvor Facaden er undermuret og pudset og paabygget en 4-Fags Kvist med et brillant Tag. Mod Gaarden er det oprindelige Bindingsværk bevaret. Ejendommen tilhører Skrædermester *Marius Petersen*, der er født 1863 i Agri, lærte Skræderfaget i Thorsager og etablerede sig i Aarhus 1890 i ovenævnte Kbm. V. Niensens Ejendom. 1903 overtog han sin nuværende Forretning, der har ligget her i Huset i ca.

L. Christensen,
Maskinfabrikant.

Marius Petersen,
Skrædermester.

C. A. Nielsen,
aut. Vand- & Gasmester.

85 Aar og købte Ejendommen 1920 af Fabrikant A. Mortensen, der havde købt den 1918 af Skrædermester Bendixen, som havde ejet den fra sidst i 80'erne. Petersen er tillige Ejer af Villa „Landlyst“ i Falstersgade Nr. 37.

Nr. 26, et nydeligt lille Bindingsværkshus i en Etage,

Graven Nr. 25-28.

tilhører Bogholder Berglund.

Nr. 25-23 tilhører Brd. Hansen Hald. I Stueetagen findes Kontorer for det københavnske Oliefirma *A. Baess & Komp.'s* Aarhusafdeling, der ledes af Forretningsfører *V. Petersen*,

født d. 15/3 1883 i Aarhus. Han blev 1909 Leder af Firmaet, der er oprettet 1885 af Grossererne *Emanuel Møller* og *A. Baess* og havde Hovedkontor her i Graven til 1917, da det med Grosserer Møller flyttedes til København. I Bagbygningen findes Lagre af de forskellige Smøreolier, der er Forretningens Specialitet.

Graven Nr. 24.

Nr. 24 tilhører aut. Gas- & Vandmester *C. A. Nielsen*, der er født 1860 i Falkenberg (Sverige), etabl. 1900 i Klostergade 34 i Aarhus og købte 1904 Ejendommen her i Graven af Arvingerne efter *Pantelaaner Skov*. Det er en gammel Bindingsværksbygning, hvis Facade er dækket med et Lag Puds. Bagbygningen er opført 1904 af Nielsen i Stedet for to smaa gamle Bindingsværkshuse, der var bygget paa den gamle opfyldte Voldgrav. I Gaardens nordre Hjørne er Grunden endnu bundløs Mudder. Nielsen er For-

mand for Gasmesterforeningen, Medlem af Eksamensudv. for Vand- og Gasmestre og Repræsentant for Arbejdsgiverforeningen.

Nr. 22 er en typisk 90'er med Cementstuk og andet af den Slags Pynt, den Tid udstyrede Husene med. Den er

Graven Nr. 18-20.

bygget af Stentrykker *A. Hvilsted*, der stadig ejer den.

Nr. 21 tilhører Kommunen, der lod den opføre til Enkelbolig. Her findes desuden Kommunens Skoletandklinik.

Nr. 18-20 tilhører Tømrermester *Chr. Iversen*. Det er en af Gadens ældste Ejendomme, som antagelig er opført i det 18. Aarhundrede og oprindelig var en gammel Koholdergaard. Den nuværende Facade er fra en Ombygning ca. 1900 efter *Thorkel Møllers* Tegning, men ellers er den af Bindingsværk med lerklinede Vægge. *Iversen* købte den 1922 af Maskinfabrikant *L. Christensen*, der havde købt den

Christian Jensen,
Muremester.

Chr. Madsen, Dbm.,
Krigsassessor.

Andreas Flensted,
Direktør.

1916. Han er født 1870 i Aarhus, etabl. 1896 i Faderens Ejendom paa Volden Nr. 28 og her 1910. Virksomheden omfatter Maskinfabrikation og Varme anlæg. Da Iversen

Graven Nr. 14.

købte Ejendommen, flyttede han sine Værksteder og Lagre fra Ejendommen paa Lille Torv (se I. Del S. 190) hertil.

Nr. 16 er en 4-etages Ejendom, som tilhører A/S De forenede Mejerier.

Nr. 14 tilhører Restauratør, Krigsassessor *Christian Mad-*

sen, der er født 1849 i Førslev paa Sjælland; efter at have aftjent sin Værnepligt blev han i Militærtjenesten som Befalingsmand og gik af som Stabssergent ved Artilleriet i Aarhus 1899. Derefter nedsatte han sig som Restauratør i „Alleenberg“ til 1907, som Forvalter i Officersforeningen i København til 1910 og derpaa i Aarhus, hvor han 1919 købte Ejendommen her i Graven Nr. 14, der er opført i

Graven Nr. 12.

60'erne. Chr. Madsen er dekoreret med Dannebrogskorset og Hæderstegnet for 16 Aars tro Tjeneste.

Nr. 12 er opført 1851 af Frisør Geisler. Det grundmurede, 2-etages Hus med Kvist tilhører Murermester *Christian Jensen*, der er født d. 17/3 1862 i Lisberg Terp, tog Borgerskab d. 12/5 1896 i Aarhus og har siden bygget en Mængde Ejendomme bl. a. Hotel Skandinavien, Søndergade 11, og en Del i Frederiksbjerg-Kvarteret. Han købte 1919 Ejendommen i Graven af Skifferdækker Jørgensen, der havde ejet den i ca. 30 Aar.

Lige ud for disse Ejendomme, paa Gadens Sydside, hvor der indtil 1924 laa et lille 2-etages Hus (Nr. 19), findes Indkørslen for Rutebilerne til *Rutebilstationen*. Dette ny Trafikcentrum er oprettet d. 1/9 1923 ved en Sammenslutning af en Del Rutebilejere, der lejede Gaarden og nogle Lokaler i Ejendommen Rosensgade Nr. 28. 1924 udvidedes

Interiør fra Graven Nr. 19 og Rosensgade Nr. 28. Rutebilstationen.

Stationen ved en Ombygning af Sidefløjen i Gaarden til Rosensgade, hvor der indrettedes **Restauration** og **Kontorer**, og kort efter erhvervedes Graven Nr. 19 til Nedbrydning, saaledes at Vognene fik Indkørsel fra Graven og Porten til Rosensgade alene kunde forbeholdes Udkørslen. I Mellembygningen findes i Stueetagen **Garderobes** og **Kiosk** for Salg af **Chokolade**, **Tobak**, **Aviser** etc., og ovenover findes **Pakhus** og **Lager**. Stationen, der naturligvis er forsynet med store automatiske **Tankanlæg** for **Benzin** og **Olie**, er **Central** for 15 forskellige Ruter, bl. a. til **Randers**, **Grenaa**, **Ebeltoft**, **Silkeborg**, **Viborg**, **Skanderborg**, **Horsens**, **Vejle**, **Odder**,

Jul. Clausen,
Direktør.

Holger Christensen,
Dyrlæge.

H. P. Marcussen,
Smedemester.

og mellemliggende Byer i Fjerntrafiken samt til Aabyhøj og anden Nærtrafik, besørget af 30-35 Biler, store udmærkede Vogne, der giver de ca. 3000 Passagerere, de daglig kører med, en hurtig og behagelig Rejse. Foruden Passagertrafiken er der Godstransport med særlige Vogne, og ca. 200,000 Pakker og anden Forsendelse ekspederes aarligt over Stationen, der omhyggeligt journaliserer hver enkelt Forsendelse og paatager sig Udbringningen til Adressaten.

Det Liv, der rører sig her, bringer Tankerne tilbage til Deligencernes Tid, til „Postgaarden“ med dens brogede Liv; kun Tempoet og Bekvemmelighederne ved Rejsen adskiller sig fra hine Tider. Stationen ledes af *Andreas Flensted*, der er født d. $\frac{2}{7}$ 1886 paa Læssø, og overtog selve Gods ekspeditionen ved Stationens Oprettelse.

Til venstre for Indkørslen til Rutebilstationen ligger Nr. 15-17. Det er „*P. Villadsens Legatbolig*“. Den er oprettet ved Peder Villadsen og Hustru, Bodil Christine Rasmussdatters Testamenter af $\frac{21}{4}$ og $\frac{9}{7}$ 1810, hvorved de skænkede Ejendommen Nr. 17 til Bolig for tvende Enker, den ene af Købmands- den anden af Haandværksstanden. I 1899 købte Legatet Naboejendommen Nr. 15 og en ny 2-etages Ejendom opførtes 1900 paa de to gamles Plads, hvorved den gav Fribolig til 6 Enker, ligesom Legatets Kapital

aarligt uddeler 150 Kr. til hver af Enkerne i Friboligen samt 4 Portioner à 200 Kr. og nogle paa 100 Kr. til Enker af Købmands- og Haandværkerstanden og andre værdige trængende Enker, der er hjemmehørende i Aarhus.

Nr. 10 tilhører Firmaet *I. C. Dyhr & Co.*, der er oprettet 1878 og i sin Tid besørgede Deligencekørslen mellem

Graven Nr. 10.

Aarhus og Odder. 1881 overtoges Vognmandsforretningen af *I. C. Dyhr*, der er født i Aarhus 1858. Den store Virksomhed anvendte 1896 ca. 60 Spand Heste, der bl. a. anvendtes til det i dette Aar oprettede Aarhus Omnibusselskab („Onkel Toms Hytte“). Den store omfattende Virksomhed, der 1909 indførte Automobilkørsel, er landskendt med sin betydelige Flytteforretning.

Den $\frac{1}{7}$ 1917 indtraadte Direktør *Jul. Clausen*, der er født 1878 i Assens, som Compagnon i Firmaet, som han

efter Dyhrs Død d. 22/7 1918 overtog alene. Firmaet er Statsbanernes Kørselsentreprenør og beskæftiger ca. 45 Mennesker.

Af Gadens øvrige Huse er Nr. 8 det ældste. Det er oprindeligt opført 1642, hvilket fremgaar af en Bjælke, der nu er anbragt i Porten, og hvoraf vi bringer en Tegning udført af Jens Ølsgaard.

Initialerne i Midten skal antagelig betyde: *Niels Anders*

Udskaaret Bjælke indmuret i den højre Portvæg til Graven Nr. 8.

Søn, og at han „bygger til Andre“ vil rimeligvis sige, at han var Bygningshaandværker, men ikke desto mindre har ladet andre bygge sit Hus. Men maaske har Ordene en dybere Betydning.

Det ejes nu af Dyrlæge *Holger Christensen*, der købte det 1911 af Dyrlæge L. Nielsen, som antagelig har købt det af en Kollega. Det har nemlig været ejet af Dyrlæger i over 150 Aar. Den nuværende Ejendom, der bestaar af Forhus, Sidehus, Mellembygning og Bagbygning, har intet tilbage af sit oprindelige Udseende, Bindingsværket (i Forhuset en Etage med 3 Kviste) er dels fjernet, dels dækket af Kalkpuds, men her findes endnu nogle af de gamle lerklinede Vægge.

Dyrlæge Christensen er født 1881 i Saltum, tog Eksamen fra den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole 1906 og begyndte Dyrlægepraksis i Aarhus 1907.

Nr. 7 og 5 tilhører Smedemester *H. P. Marcussen*, der købte Ejendommen 1919 af Smedemester Carl Iversen, som

arvede den efter sin Fader, der begyndte sin Beslagsmedie her 1856.

H. P. Marcussen er født 1889 i Varde, blev uddannet i Aal Sogn og paa den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole og etablerede sig 1915 i Aarhus i Skolegade Nr. 14, indtil han 1919 overtog den gamle Smedie her i Graven, hvor 10

Graven Nr. 5 og 7.

Smede er beskæftiget med at give Heste nyt Fodtøj.

Naboejendommen, Nr. 3 tilhører Købmand Carl Aagaard (se I. Del S. 70). Gaar man ind i Gaarden, vil man finde et af de gamle, morsomme Bindingsværksinteriører med Svæløge.

Nr. 1, der slutter Gadens Sydside, er ligesom Nr. 2, Hjørnsteder til:

Mejlgade, som tildels er beskrevet i I. Del S. 45 til 73. Vi skal nu supplere Omtalen af denne med følgende Ejendomme:

Nr 7 var tidligere et af Gadens smaa Bindingsværkshuse. Tiden har ikke gjort det større, men Bindingsværket er borte og erstattet af Mursten dækket med oliemalet Kalkpuds. 1871 tilhørte Ejendommen Frederik Woer, 1892 købtes den af Skomagermester *H. P. Chr. Bruun*, der gav den dens nuværende Udseende, og efter hans Død 1916 overgik

Mejlgade Nr. 7.

den og Forretningen til Sønnen *Hans Bruun*, der er født 1884 i Aarhus, uddannet hos Faderen, senere i København paa de danske Skomageres Fagskole og derefter $4\frac{1}{2}$ Aar i Berlin, Paris og Genf. Det er med andre Ord en Uddannelse efter de gode gamle Mønstre, og Skomageriet her hører heller ikke til de almindelige. Det er det rigtige gamle Haandværk i Ordets rette Betydning, Haandskomageri, som man nu kun sjældent træffer. Her faar man Fodtøjet syet efter Foden. Faderen, der var i Bestyrelsen for Lauget i

Aarhus, grundlagde Forretningen 1881 i Fiskergade Nr. 65, senere laa den i samme Gades Nr. 38 og 35 indtil 1892. Hans Bruun, der 2 Gange har faaet tildelt Statens Rejsestipendium, er af Skomagerlauget valgt som Delegeret til Teknisk Skole.

Overfor denne Ejendom ligger Nr. 16, der er opført 1870

Mejlgade Nr. 16.

i Renaissancestil af Malermester *L. Kruse* efter Arkitekt Puck, sen.'s Tegning. Før den Tid laa her et gammelt Bindingsværkshus, hvoraf der endnu staar en Rest bag Forhuset. Igennem Ejendommens Have, der tidligere gik helt ned til Stranden, løb i gamle Dage Voldgraven ud i Bugten. Malermester *L. Kruse*, der var Ridder af Dannebrog, fødtes 1834 og tog Borgerskab i Aarhus 1860. Han var i 12 Aar Medlem af Byraadet, i Bestyrelsen for Malerlauget og *Karoline Amalies Asyl*. Han tog selv trods sin høje Alder

aktiv Del i Forretningens Arbejder lige til sin Død 1916. Hans Søn, Ejendommens nuværende Ejer, Malermester *Valdemar Kruse*, er født 1871 i Aarhus, blev uddannet paa Kunstakademiet i København og senere i Østrig og Italien. 1900 gik han i Kompagni med Faderen og overtog efter dennes Død Forretningen alene. Han er Medlem af Best.

Mejlgade Nr. 20, Sct. Olufsgade Nr. 1, „Sct. Olufsgaard“.

for Aarhus Museum, Aarhus Malerlaug og Menighedsplejen.

Nr. 18 og 20 er beskrevet i I. Del ligesom Olufsgades Sydside. Paa dennes Nordside skal vi nævne Nr. 1, *Sct. Olufsgaard*, der er opført 1908 af Ejeren Malermester H. C. Secher efter Arkitekt Thorkel Møllers Tegning. Den er i 4 Etager med Mansard. Hjørnerne har Karnapper udbygget som Taarne, og Bygningens 3 Facader afsluttes med et buet Gavlparti. (Se tillige I. Del S. 59). Her laa til 1907 et lille Hus, der har tilhørt Slagtermester Ziegler og senere

Hans Bruun,
Skomagermester.

Frantz Nielsen,
Direktør.

Frk. Minna Andersen,
Konfiturehandler.

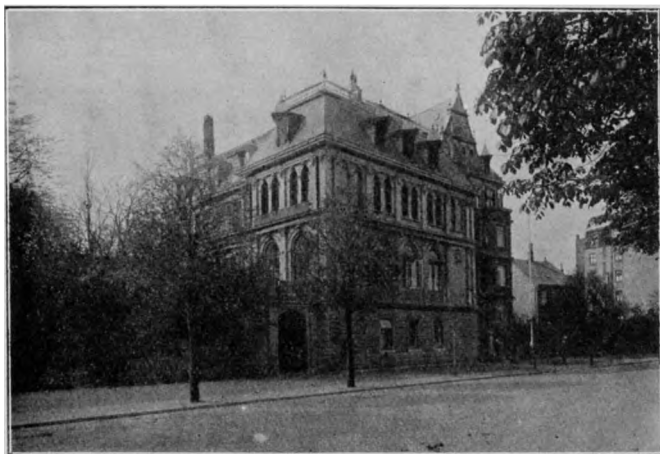
Slagtermester Fr. Hasle. af hvem Secher købte Ejendommen. Ved Udgravningen af Grunden fandt man Rester af Krypt og Hvælvinger fra den gamle Sct. Olufs Kirke og 10 fuldstændige Skeletter.

Malermester *H. Chr. Secher* er født d. 10/9 1862 i Ebeltoft og etableret 1887 i Aarhus. Han er Medlem af Haandværkerforeningens Bestyrelse siden 1907, (se III. Del Side 93), var Medlem af Ligningskommissionen 1903-09, i Grundejerforeningens Bestyrelse siden 1912 og Vurderingsmand til Ejendomsskyld fra 1916.

Foran Ejendommens Øst-Facade ligger et lille Anlæg med Mindestøtten over Hendrik Pentoppidan. Det er beskrevet i I. Del S. 40. Ejendommen, der begrænser Anlæggets Nordside er *Sct. Olufs Badeanstalt*, der tillige har Facade mod Kystvej Nr. 5. Den er opført 1871 af Hans Broge og Sagfører N. Knudsen efter Tegning af Arkitekt Puck, sen. Den gamle Badeanstalt maa, da den blev oprettet, sikkert have været noget sensationelt for Aarhus. Om den har været en Attraktion, tør vi slet ikke udtale os om. I hvert Fald tog Aarene stærkt paa den, og dens Indretning var indtil 1923 alt andet end hygiejnisk.

Den 10/5 1923 blev den købt af dens nuværende Ejer Direktør *Frantz Nielsen*, der straks foretog en gennemgribende Ombygning af hele Anstaltens Indretning, saaledes

at den nu fremtræder som en fuldt moderne Badeanstalt, som det er en Fornøjelse at besøge. Man kan her faa alle Slags Bade fra et almindeligt Styrtebad til Karbade, Dampbade, russiske og romerske Bade og Lysbade med alle mulige Slags Massagebehandlinger, Fodpleje og Manicurer. Vandet er Saltvand, der gennem Kobberrør ledes ind langt

Sct. Olufs Badeanstalt.

ude fra Aarhusbugtens friske Strømme. I Stueetagen findes Damebade, og Herreafdelingen er indrettet i 1. Etage, og her er aabent fra 8 Morgen til 8 Aften og om Søndagen til Kl. 12.

Direktør Nielsen er født d. 10., 1867 i Sabro, blev uddannet som Mejerist og virkede en Del Aar som Mejeribestyrelsesmand indtil han 1902 nedsatte sig i Aarhus som Ejer af Mejeriet „Expres“.

Vendt tilbage til Mejlgade træffer vi som næste Ejen- dom, Nr. 26. Den lille Bygning med det morsomme høje Tag og et vist fornemt Præg har en lang Historie. Den tilhørte 1797 Petra Christine Bering von Wadschous af

Viborg, der købte den dette Aar. 1803 sælger denne Dame Ejendommen, der uden Tvivl dengang var af Bindingsværk, til Kaptajn Julius von Braikel for 900 Rdlr. 1810 sælger Kaptejnen den for 2100 Rdlr. til Kammerherre og Stiftsamtmand i Aarhus Baron von Güldenchrone, der 1810 solgte den til Andreas von Born af Skanderborg. Denne afhæn-

Mejlgade Nr. 26.

der den samme Aar til Skomagemester Lars Pedersen, der maatte give 6083 Rdlr. for den, og han solgte den 1817 til Karen Mikkelsdatter, der var Enke efter Glarmester Røhr, der 1816 havde faaet 2. Prioritet i Ejendommen. Karen Mikkelsdatter gav 5700 Rdlr. for den og solgte den igen til Skomagemester G. Zebitz mod en kontant Udbetaling paa 300 Rdlr. Sølv og imod, at Zebitz overtog samtlige Forpligtelser paa Ejendommen. 1825 sælger Zebitz den mod en Udbetaling paa 100 Rdlr. Sølv til Karetmager S. Andersen Loft, der ejede den til 1883, da han solgte den for

Mejlgade Nr. 27-29.

Maltgører og etableret i Aarhus 1911, idet han overtog den herliggende gamle Ølforretning af Ølhandler Overgaard.

Nr. 32-34 tilhører Fabrikant *Alfred Amstrup*, der er født 1881 i Vild og etableret i Aarhus 1907. Han købte Ejendommene 1912 af Skrædermester Strunge, og før denne tilhørte de Smedemester Aug. Petersen. Det til Ejendommen hørende Bag- og Sidehus er ombygget af Amstrup, der har indrettet dem til Fabrik for Træbearbejdningsmaskiner.

Af Forretningerne i

14000 Kr. til Blikkenslagermester *Jens Grouleff* sen., hvis Søn Blikkenslagermester *Jens Grouleff* jun. overtog den efter Faderens Død d. 27, 8 1905. Samtidig overtog Grouleff jun., der er født 1876 i Aarhus, den gamle Forretning, som er grundlagt 1871.

Overfor denne Ejendom ligger Nr. 27-29, der 1919 købtes af Ølhandler *R. P. Petersen*, der er født 1876, uddannet som

Mejlgade Nr. 32.

Mejlgade Nr. 37.

Nr. 32 tilhører den med de søde Sager Konfiturehandler Frk. *Minna Andersen*, der er født i Torrild v. Odder og etableret her 1920.

Nr. 37 tilhører Blikkenslager, aut- Vand- & Gasmester *I. P. Møller*, der er født 1858 i Kolding og etableret 1900 her i Ejendommen, som han havde købt 1896. Den var oprindelig et en-etages Bindingsværkshus fra det 18. Aarhundrede, men blev i 80'erne undermuret mod Gaden og paabygget en Etage. Gaardsiden bestaar endnu af Bindingsværk.

Mejlgade Nr. 38.

Nr. 38 er ogsaa et af Gadens gamle Bindingsværkshuse, hvis Tømmer er skjult af Kalkpuds. Foruden Forhuset med den nette enkle Facade, hører der til Ejendommen et langt Sidehus af Bindingsværk og et ditto Baghus, der er indrettet til Smedie; og det er en gammel Smedie. 1824 løste Smed Jelling Borgerskab her, og hans Søn fortsatte Virk-

Mejlgade Nr. 41.

somheden efter ham. 1916 overtog den nuværende Ejer, Smedemester M. Jensen Forretningen efter Smedemester N. Juul Thomsen og købte Ejendommen af Brdr. Kier m. fl. Smedemester *M. Jensen* er født 1886 og etabl. 1911 paa Vestergade Nr. 49. Han er Medlem af Bestyrelsen for Aarhus Smedelaug.

Nr. 41 er opført 1900 efter Tegning af Arkitekt Fridmodt Clausen. Den er bygget af gule Klinker i 3 Etager med Mansard og med Butiker i Stueetagen. 1915 købtes den af

Slagtermester *Christian Rasmussen*, der er født 1887 i Odense, etabl. 1912 i Aarhus ved Overtagelsen af Slagtermester *Møllers Forretning*, der er grundlagt 1900 af Slagtermester *Weiss*, der lod Ejendommen opføre. Her laa tid-

Mejlgade Nr. 42.

ligere et lille en-etages Hus tilhørende Skomagermester *Baes*.

Nr. 42 ejedes 1830 af Rebslagermester *I Jusjong*, der havde sin Reberbane her. Han solgte den 1837 til Købmand *Peter Herskind*, der 1841 skødede den til Smedemester *Søren Thisted* for 800 Rdlr. Efter *Thisted*s Død 1848 overtoges den af Smedemester *Jørgensen sen.*, der ombyggede den 1863-64, og den blev lige færdig, da *Tyskerne* rykkede ind i Aarhus og var de første, der tog den ny Smedie i

Brug og lod alle deres Heste sko der. 1892 overtog Sønnen, Smedemester *J. Jørgensen* Ejendommen og Forretningen, som han arbejdede op til en anerkendt Vognfabrik, og efter i 1918 at have holdt 25 Aars Jubilæum som Smedemester solgte han Aaret efter Ejendom og Fabrik til Smedemestrene *V. Würtz-Rasmussen* og *Chr. Petersen*, der er

Mejlgade Nr. 49.

født henholdsvis 1887 i Voldby v. Hammel og 1888 i Søllested. Firmaet, der hedder *Aarhus Smede- & Maskinværksted*, omfatter tillige Automobilreparation.

Nr. 49 tilhører Gaardejer *J. Bach Jepsen*. Den er opført 1901 af Snedkermester *Martin Nielsen* efter Arkitekt *R. Frimodt Clausens* Tegning og er i 3 Etager med Mansard. Et Midterparti er dannet af en Karnapudbygning, der afsluttes af en Frontspice. I Stueetagen findes Forretninger, hvoraf den ene er indrettet til Restauration og den anden

Chr. Rasmussen,
Slagtermester.

S. R. Mogensen,
Mejeribestyrer.

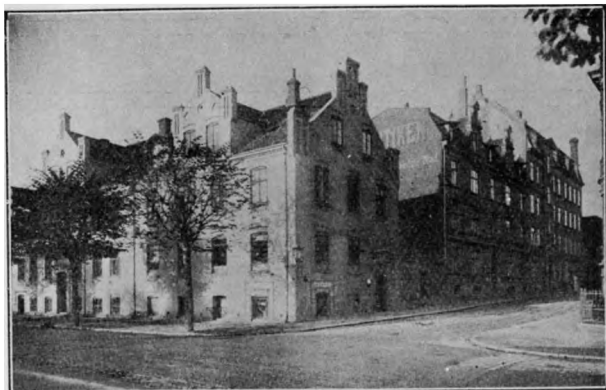
Chr. Mogensen,
Arkitekt.

til Læderhandel, der tilhører *I. Nørregaard Bentzen*, der er født 1888 i Bryrup Sogn og etableret 1916 og 1919 i Aarhus her i Ejendommen med engros og Detailhandel i Raavarer og Halvfabrikata indenfor Læder- og Skotøjsbrancen.

Nr. 58, Hj. af Tværgade, er nu en stor moderne 4-etages Ejendom med Mansard. Den er opført 1922-23 af Arkitekt Chr. Mogensen, dennes Broder Mejeribestyrer S. R. Mogensen og Tømrermester Withen efter førstnævntes udmærkede Tegning. Det er nemlig en nydelig Bygning, hvis enkle Facader med den brillante Vinduesinddeling, Risaliter, der forsigtigt fremhæver Trappeopgangene med deres buede Dørpartier, og den diskrete Tandsnitfrise under Mansarden og over Stueetagen burde friste til Efterligning. Her laa til 1922 den gamle Bindingsværksgaard, der stammede fra Midten af det 16. Aarhundrede og nu er genrejst som Dragtmuseum i „Den gamle By“.

Arkitekt *Christian Mogensen* er født d. ²⁹/₁₀ 1872 i Aarhus, tog Konstruktørexamen fra Aarhus tekniske Skole og fortsatte sin Uddannelse i Udlandet. 1898 fik han Ansættelse ved Havneingeniørvæsenet og etablerede sig selvstændigt 1907. Mogensen er Inspektør ved Teknisk Skole siden 1907 efter at have været Lærer der siden 1895. Han er Formand for nordre Grundejerforening og i Bestyrelsen

for de tekniske Skolers Lærerforening. Mejeribestyrer S.

Hj. af Kystvej og Tværgade.

Mejlgade Nr. 58, Hj. af Tværgade.

R. Mogensen er født d. 10/, 1875 i Aarhus og er Bestyrer

i Thorups Mejeri pr. Knebel. Tømrermester Withens Perso-

Mejlgade Nr. 59, Hj. af Tværgade.

Gaardinterior fra Mejlgade Nr. 59.

nalia findes i I. Del S. 381. D'herrer er tillige Ejere af

Tværgade Nr. 16, Kystvej Nr. 31-33 og Mejlgade Nr. 76.

Nr. 59, Hj. af Tværgade, var oprindelig en gammel Købmandsgaard med store Magasinbygninger, Brændevinsbrænderi og Eddikebryggeri. Her laa for flere Aar siden Ormslevs Spritfabrik, hvis imponerende Skorsten stadig rager højt op over Hustagene og benyttes som Navigationspunkt af Skibene, i hvilken Anledning den er forsynet med et Sø-

Mejlgade Nr. 65.

mærke. Ejendommen ejes af *Købmændenes Centralindkøb*, en Sammenslutning af ca. 600 jydskes Købmænd, der virker som en Fællesindkøbs — eller Brugsforening, der skaaner Købmændene for Mellemandleravancen. Virksomheden er oprettet 1916 og laa først paa Kriegersvej og drev der væsentlig Kafferisteri, indtil den 1919 købte Ejendommen her

Mejlgade og udvidede Forretningen til alle Slags Colonialvarer. Dens Kapital er 500 Kr. pr. Medlem og den ledes af Direktør *C. Gronemann*, der er født 1876 i Viborg, uddannet der og navnlig ved et 11-aarigt Ophold i U. S. A. og blev Direktør her 1916.

I Ejendommen residerer forskellige andre Virksomheder saasom A/S Jernkontoret, Svendborg Eddikebryggeri og Skandinavisk Frøkompagni ved R. Wibolt A/S.

Nr. 65 er en lille to-etages Ejendom, der er opført 1846 af N. R. Møller. Den købtes 1909 af Glarmester *O. Skau*, der er født 1882 i Oslo, uddannet der og i Hamborg og

Mejlgade Nr. 68.

etableret i Aarhus 1906 i Mejlgade Nr. 76, indtil han købte sin nuhavende Ejendom. Han har leveret Glarmesterarbejdet til en stor Del af Byens Ejendomme, hvoraf skal nævnes „Skansepalæet“, Frk. Kocks Skole og de vældige Spejlglasruder i Reginakomplekset.

Nr. 68 paa Gadens Østside gaar helt igennem til Kystvej, hvor Ejendommen har Nr. 39. Den er bygget i 90'erne og ejes af Grosserer N. Groes Petersen, der købte den 1918 af Aarhus Privatbank. *N. Groes Petersen* er født d. 16/10

1868 i Aarhus, uddannet hos Hans Broge og i København og etabl. i Aarhus 1896 paa Skolegade Nr. 31, hvor Forretningen laa til 1898, hvorefter den flyttedes til „Volmerhus“ i Guldsmedgade og senere til Kystvej Nr. 23 indtil 1919. Virksomheden omfatter engros Handel med Bageriartikler, Colonialvarer og Redskaber og Maskiner for Bagerier, og foruden den indenlandske Handel eksporteres Va-

Mejlgade Nr. 72.

rerne bl. a. til Norge, Sverige og Australien.

Nr. 72 er en af de gamle Bindingsværksgaarde, hvis Facade endnu staar nogenlunde uforandret. Den tilhører Murermester A. Madsen. I Ejendommen residerer Mekanikerfirmaet *Sperling & Sperling*, der er oprettet 1920 af Brødrene *Jarl-* og *Aage Sperling*, af hvilke den første er født 1889 og den anden 1891, begge paa Frederiksberg (København). Virksomheden omfatter Fabrikation af Rørvæv og Automobilreparation og har tillige Værksteder i Mejlgade Nr. 67-69.

Nr. 74 er opført af Tømremester *P. Frederiksen*. Den

N. Groes Petersen,
Grosserer.

C. J. Enemark,
Snedkermester.

O. Skau,
Glarmester.

3-etages grundmurede Ejendom afløste en lille lav Bindingsværksbygning og købt 1905 af Snedkermester *Christian Enemark*, der er født d. $\frac{4}{6}$ 1867 i Agtrup v. Kolding,

Mejlgade Nr. 74.

uddannet i Vamdrup og etableret 1900 i Aarhus med saavel Møbel- som Bygningssnedkeri.

Nr. 76 er bygget 1900-01 af Tømrermester Arnoff Thomsen efter Arkitekt Frimodt Clausens Tegning. Her laa tidligere en lille Bagerejendom med en lille Strandrestauration ud til Kysten. Ejendommen tilhører siden 1919 Arkitekt *Christian Mogensen*, der købte den af Bogtrykker Frederiksen.

Nr. 78 b er en af Gædens store, moderne Ejendomme, opført af røde haandstrøgne Sten i 4 Etager med Mansard, Karnapper, Frontspicer etc. Af Forretningerne

Mejlgade Nr. 76.
Nederst:
Mejlgade Nr. 78 b.

i Stueetagen er der een, der er særlig søgt af Borgerskabet for sine søde Sager. Den bærer det morsomme Navn „Konfekthjemmet“ og er oprettet 1911 af Formand *M. Jørgensen*, hvis Frue forestaar Fabrikationen af de mange lækre Konfitterer.

Nr. 81 er Hjørne-
sted til Kaløgade.
Den er opført 1900

Fru M. Jørgensen,
Konfiturefabrikant.

M. Jørgensen,
Formand.

N. Andreassen,
Købmand.

i en tiltalende regelmæssig Stil og ejes siden 1919 af Købmand *N. Andreassen*, der er født 1871 i Asdal Skole, etableret her i Ejendommen 1907, idet han overtog Forretningen, der omfatter Manufaktur og Konfektion m. Systuer, efter Købmand S. Larsen, for hvem han havde bestyret

Mejlgade Nr. 81, Hj. af Kaløgade.

den 5 Aar i Forvejen. Hvor Ejendommen ligger laa tidligere Bødkermester Jacobsens Bødkeri, der sammen med Mejlborg gik op i Luer 1899. (Se I. Del S. 45).

Nr. 89 tilhører *J. Gothenborg*. Den er opført omkring

1900 i 4 Etager med Mansard og skæmmes af de rædselsfulde 3-rammede Vinduer. Stueetagen er optaget af Forretninger, hvoraf den nordre tilhører Slagtermester *Helmuth Storck*, der er født 1892 i Redsted paa Lolland og etabl. d. 1/9 1920 her i Ejendommen, idet han overtog Forretningen af Slagtermester Holm, der oprettede den 1915.

Mejlgade Nr. 89.

Som en behagelig Afslutning paa denne Del af Mejl-gades Beskrivelse har vi de sammenbyggede, smukke og regelmæssige Ejendomme i Nr. 97 og 99. De er opført 1897 og tilhører henholdsvis Fabrikant *A. Nielsen Holst* (se Østergade Nr. 50) og Grosserer *S. P. Sørensen*. Sidstnævnte er født 1882 i Fuglsø pr. Knebel og etableret 1911 i Aarhus, købte Ejendommen her 1916 og indrettede Stueetagen til Kontorer for Virksomheden, der omfatter en gros Handel med Kiks, Biscuitter, Konfektuer samt Depot for Korsør Margarine og Petersen & Sørensens Cigarer.

Mellem denne yderste Ende af Mejlgade og Knudsriisgade ligger et lille Kvarter bestaaende af 3 smaa Gader, der har faaet Navn efter Molsegnens Stednavne og er bygget efter den Brand, der 1899 overgik det herliggende store Tømmerlager.

Mejlgade Nr. 99.

Af disse forbinder *Molsgade* Mejlgade med Knudsriisgade. Den bestaar af 11 Ejendomme, lutter 4-etages Huse, af hvilke Hjørnестederne til Mejlgade, Molsgade Nr. 1 og 2 tilhører henholdsvis Købmand *Ryhdaal Petersen* og Husejer *N. Sørensen*.

Nr. 4 tilhører Bagermester *C. K. Nielsen*, der er født 1867 i Søllested, etabl. 1895 i Godthaabsgade Nr. 25 i Aarhus og 1901 her i Ejendommen, som han købte 1913 af

Helmuth Storck,
Slagtermester.

Mikkel Jensen,
Murermester.

C. K. Nielsen,
Bagermester.

Tømrermester Bendixen og Murermester Clemmensen, der havde bygget den Aaret i Forvejen.

Nr. 6 tilhører Arbmnd *J. Jensen* og Nr. 8 Murermester *Chr. Thomsen*, der er født d. $\frac{9}{2}$ 1852 Hadsten, tog Borger-

Molsgade Nr. 4.

Molsgade Nr. 8.

i Rosenkrantzgade, Nr. 91 i Høegh Guldbergsgade, Nr. 52 i Studsgade og Nr. 1-3-5 og 7 her i Molsgade, hvor han købte sin Ejendom 1913 af Murermester Bak, der havde bygget den 1901.

Nr. 7 og 9 paa Gadens Sydvestside er Hjørnестeder til *Helgenæsgade*, der forbinder Molsgade med Kaløgade. Af disse Ejendomme tilhører den første, der er Helgenæsgade Nr. 1, Direktør *Pagh og Gothenborg*, og den anden, der er Helgenæsgade Nr. 2, Fiskeeksportør *J. Jensen*.

Nr. 4 ejes af Murermester *Mikkel Jensen*, der er født d. 27/3 1851 i Bisgaard, tog Borger-

skab i Aarhus 1900, hvorpaa han byggede Ejendommen paa Hj. af Samsøgade og Fyensgade og Aaret efter Ejendommen her i Molsgade. Af andre Ejendomme har han bl. a. opført et Par i Montanagade, Marstrandsgade Nr. 19 og Kaløgade Nr. 3.

Nr. 10 tilhører Murermester *C. P. Rasmussen*, der er født d. 2/10 1861 i Skjolddelev, tog Borgerkab 1897 i Aarhus, hvor han bl. a. har bygget „Casino“

Molsgade Nr. 10.

skab 1896 i Aarhus, hvor han bl. a. har opført „Kystpalæ“ (1898-99), Nr. 80, 82 m. fl. i Samsøgade, „Molsborg“ (1902) samt Ejendommene i Sølystgade og Møjlgade og en Del Villaer. 1900 købte han af Tømmerhandlerne Jacobsen og Pedersen en Del af Brandtomten fra Tømmergaarden og opførte 1901 sin nuværende Ejendom efter Tegning af afd. Murermester Laursen.

Mr. 4 —

Helgenæsgade

— Nr. 8.

Af Gadens øvrige Ejendomme tilhører Nr. 8 Tømmermestrene *Jens Christensen* og *Peder Hedegaard*. Christensen er født d. $\frac{8}{10}$ 1891 i Tvis og tog Borgerskab i Aarhus 1919. Sammen med Hedegaard, der er født d. $\frac{19}{9}$ 1895 i Borbjerg, oprettede han 1921 Firmaet *Christiansen & Hedegaard*, der omfatter Bygningsarbejde indenfor Tømmer- og Snedkerfaget, hovedsagelig til Villabygning. Ejendommen, der er opført 1901-02 af Snedkermester Christensen, solgtes 1919 af dennes Enke til Christensen & Hedegaard.

Nr. 14 er det vestre Hjørnested til Kaløgade. Det ejes

af Købmand H. P. Malling, Lisbjerg. der er født d. $20/12$ 1879 i Maarslet, etabl. 1907 i Aarhus, købte Ejendommen her 1910 af Snedkermester J. Møller, der har bygget den 1901.

Nr. 15 tilhører Tømrermester C. Hansen. Den er bygget 1902 af R. Magnus, der solgte den 1918 til Hansen, der er født d. $20/8$ 1873 i Hillested Sogn (Lolland), og tog Bor-

Helgenæsgade Nr. 15

Kaløgade Nr. 6.

gerskab 1910 i Aarhus. Han er tillige Ejer af Kaløgade Nr. 6, der er bygget 1902 af Tømrermester Madsen, efter hvem den tilhørte Fyrbøder Christensen, der 1918 solgte den til Tømrermester Hansen. Denne har sammen med sin Broder, Murermester Hansen foruden en Mængde andre Bygninger opført „Orionshus“ paa Hjørnet af Ingerslevs Boulevard og Krogsgade, „Rosengaarden“ paa Hj. af Schleppegrelsgade og Læssøesgade og de tilstødende Ejendomme paa begge Sider af Hjørnet.

Kaløgade forbinder Mejlgade med en smal Passage, der fører fra Molsgade ud til Nørrebrogade paa det Sted, hvor

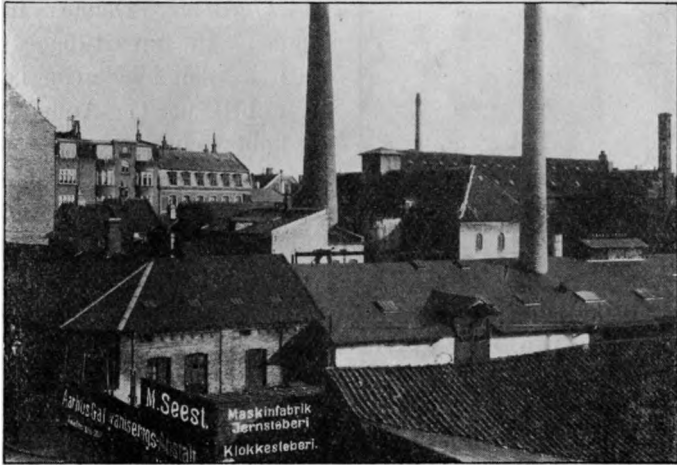
Kaløgade Nr. 3.

denne gaar over i Studsgade.

Foruden ovennævnte Nr. 6 har Gaden 7 Ejendomme. Af disse tilhører hele Sydsiden — med Undtagelse af Hjørnesteedet til Mejlgade — *A. S. M. Seest Jernstøberi og Maskinfabrik*. Denne Virksomhed kan føres tilbage til 1891, da den blev grundlagt af Fabrikant L. Andersen, der købte et herliggende Gartneri — den saakaldte Mollerupske Have — og opførte Fabriksbygninger, der indrettedes til Klokkestøberi

og Fabrikation af Teglværksmaskiner. Andersen var navnlig Expert paa Klokkestøberomraadet. Han støbte Klokker i alle Tonearter, og baade Aarhus Domkirke og en Mængde af Landets andre Kirker har faaet Klokker herfra. Ved Trøjborg og Tømmerlagerets Kæmpebrand 1899 gik en Del af Fabriken i Løbet og laa nogle Aar stille, indtil den 1904 købtes af Fabrikant M. Seest, der omdannede den til Maskinfabrik med Leverancer til Stat og Kommune. Senere købte han den Galvaniseringsanstalt, der 1903 var bleven indrettet i Klokkestøberiet, af Max Kjelst & Farum og anvendte den til Udvidelse af Maskinfabriken. 1907 opførtes et Jernstøberi, og da Fabrikens Vækst gennem Aarene krævede mere Plads, købtes 1917 Ejendommen Studsgade Nr. 70, hvis store til Fabriken stødende Grund indlagdes under denne. Til denne Ejendom hører den af Raae i 1798 opførte smukke Empirebygning, der er beskrevet i III Dels I. Halvbind S. 79. Igennem Grunden, hvorpaa den ligger, er der projekteret Gade, der efter Konditionerne skal gennemføres

1929. Saafremt Aarhus Kommune begaar denne Vandalisme, skal efter Bestemmelser i Ejendommens Skøde Bygningens prægtige Portal tillige med en Vandkumme fra 1820 overlades til Aarhus Museum. Forhaabentlig kan man nøjes med at nedrive det gamle Bindingsværkshus, der ligger ved Siden af op til den ovenfor nævnte Passage.

A/S M. Seest Jernstøberi & Maskinfabrik.

Med Hensyn til Fabrikens videre Historie overgik den 1918 til Aktieselskab under Navnet: *A/S M. Seest Jernstøberi & Maskinfabrik*, med en Bestyrelse bestaaende af: Konsul Drescher, Fmd., Godsejer Pontoppidan og Fabrikant M. Seest, der tillige er adm. Direktør.

Den gamle Galvaniseringsanstalt, som Seest havde overtaget, fortsatte han for egen Regning og udvidede den i 1920 med fuldstændig ny Galvaniseringsmetoder. Den beskæftiger ca. 10 Mennesker, medens Fabrikens Personale udgør ca. 100.

Direktør M. Seest er født 1875 i Mølby v. Sommersted,

tog Maskinkonstruktørekksamen fra Aarhus tekniske Skole 1894 og etablerede sig 1904 ved Overtagelsen af Fabriken her. Han er Bestyrelsesmedlem i Foreningen af Jernstøberi-

Studsgade Nr. 54-56.

ejere i Provinsen og Aarhus Sejlklub.

Vi forlader Fabriken gennem den dejlige Raeske —

Studsgade Nr. 54-56 før 1921.

eller Wistoftske Gaard, som den ogsaa kaldes, og kommer ud til *Studsgade*, hvis Beskrivelse i denne Dels I. Halvbind vi maa supplere med følgende:

Jens Christiansen,
Tømrermester.

Peder Hedegaard,
Tømrermester.

J. Fogh Mogensen,
Forretningsfører.

Studsgade Nr. 54 og 56 ejes nu af Fårvehandler *Johan Engelsen*, der købte den 1921. De gamle smaarudede Facader blev derpaa forsynet med store Spejlglasruder og moderne Skilte, og af hosstaaende Billeder har man Lejlighed til at følge Udviklingen fra gammeldags Hygge til moderne Forretningsliv. (Se iøvvr. S. 370).

Studsgade Nr. 6-8-10, 16-18 og 20-22 tilhører *Arbejdernes Produktionsforening*. Denne betydelige Virksomhed er vokset op fra saa smaa Forhold, at det synes ganske ubegribeligt, at den har kunnet overvinde de mange Vanskeligheder og opnaa den Størrelse og Plads i Byens Erhvervs-
liv, som den nu indtager. Ved Hjælp af A. Sneums Jubilæumsskrift fra 1919 er vi i Stand til at give nogle Træk af Virksomhedens Historie. I Forbindelse med Arbejdernes Kamp for Livsfornødenheder til rimelige Priser begyndte man i Sommeren 1884 at søge oprettet en Forbrugsforening for Arbejdere i Aarhus. Den 15. Juli afholdtes et Møde, hvor det foresloges at oprette en saadan Forening, hvor enhver Mand og Kvinde kunde blive Medlem mod at tegne sig for en Aktie paa 12 Kr., der enten kunde betales kontant eller med 1 Krone om Maaneden. Det kneb! 1 Krone var den Gang for en Arbejder 10 Gange mere end nu. Men d. 23. August 1884 blev Tanken gennemført, og „*Arbejdernes Forbrugsforening*“ var stiftet. Den første Bestyrelse bestod

af: Redaktør *Harald Jensen*, Smed *L. J. Sørensen*, Arbm. *S. O. Pedersen*, Skomager *Johs. Nielsen*, Arbm. *Henrik Nielsen*, Tømrer *S. Svendgaard*, Arbm. *Sejer Jørgensen*, Arbm. *S. P. Jensen* og Arbm. *P. Jensen Rodholm*. Foreningen talte dengang kun 50 Medlemmer, alle Smaafolk, der indbetalte deres Aktie med en Krone om Maanednen. Men efterhaanden voksede Medlemsantallet, og September

Studsgade Nr. 16, 18, 20 og 22.

s. A. vedtoges det at leje det gamle Bageri i „Margrethemøllen“ ved Knudriisbakken*). Snart efter var Bageriet i Drift, og d. 10. Nov. 1884 udleveredes det første Brød fra Arbejdernes eget Bageri i Aarhus. Trods Besværligheder og utallige Forsøg fra Bybagernes Side paa at knække denne ny Virksomhed voksede den sig stærkere og større, og da Forholdene paa den gamle Mølle blev for smaa, lejede de Lokaler i Studsgade Nr. 29 (Den Christensenske Gaard) og indrettede et nyt og mere tidssvarende Bageri, der toges i Brug i Februar 1887.

Efter at Ejendommens daværende Ejer var gaaet fallit,

*) Se III. S. 57.

og Forholdene derved var ved at gøre Arbejdernes Bageri husvild, købtes 1888 Ejendommen Studsgade 20 af Proprietær Faurschou, Brendstrup. Og siden da har Foreningen haft Hovedkvarter her, hvor man efter en grundig Ombygning af de gamle Bindingsværkshuse fik indrettet tidssvarende Lokaler. Men Virksomheden udvikledes stadig. Bageriet blev forsynet med nye Maskiner, Dampkraft indførtes,

Gaardinteriør fra Studsgade, Arbejdernes Produktionsforening.

(tidligere fik man Kraften fra en „Hesteomgang“) og der anlagdes Mølleri. I Midten af 90'erne havde man fire store Stenovne i Funktion, og 1907 byggedes et helt nyt Mønsterbageri. Af andre betydende Data kan nævnes Oprettelsen af en Kul- og Brændehandel 1889, Starten af Arbejdernes Bryggeri 1891 og af Mineralvandsfabriken „Ares“ 1912. (Se iøvnr. S. 317). Bageriet omfatter baade Rugbrødsbageri og Fintbrødsbageri, af hvilket det sidste har Lokaler paa Skovbakken. 1897 købtes Studsgade Nr. 8-10, 1912 samme Gades Nr. 16-18 og 1917 Nr. 22, saa der er Plads nok til de betydelige Udvidelser, der er projekteret.

Den store Virksomhed, hvis Navn d. 14. Maj 1906 for-

andredes til „Arbejdernes Produktionsforening“, beskæftiger foruden løse Arbejdere ialt 48 Mennesker. Bestyrelsen bestaar af: Maskinassistent *E. Vinterberg*, Fmd., Søren Hansen, Næstfmd., Forvalter Marius Pedersen, Tømrer *Perregaard* og Havnearb.-Fmd. Anders Mikkelsen. Forretningsfører for alle Foreningens forskellige Afdelinger er *J. Fogh Mogensen*, der er født d. 24/10 1886 i Pindstrup, ansattes i

Studsogade Nr. 6, 8 og 10.

Virksomheden 1920 og blev dens Leder d. 13/5 1921. Han er Fmd. i den kommunale Hjælpekasse, Næstfmd. i Domsgneds Menighedsraad m. m.

Saa tager vi endelig Afsked med den gamle *Jep Sture's Gade* og spadserer over i *Badstuegade*, der har sit Navn efter den Badstue, der i fordums Tider laa, hvor nu Nr. 1 ligger. Den forbinder den Del af Store Torv, der ogsaa kaldes Borgporten, med Klostergade. Hjørnstederne hertil er Badstuegade Nr. 26 og Nr. 27. Det første tilhører Particulier *J. Overgaard* og det andet Købmand *Georg Christensen*, der er født 1878 i Enslev, etableret 1919 her i Ejendommen, som han overtog sammen med Forretningen, der

er grundlagt sidst i 90'erne af Skomager P. Andersen og nu fylder hele Huset med Skotøj. (Se tillige S. 323).

Af de forskellige Hustyper, der danner Gadens Fysiognomi, skal vi tage nogle Eksempler:

Nr. 22 er vist Gadens mindste Hus. Det tilhører *L. Høst*, der har lejet det ud til Sadelmagemester *Akton Petersen*, født i Aarhus 1895 og etabl.

1916 i Studsgade 60 indtil han 1921 aabnede Forretningen her i Badstuegade, hvor den

Badstuegade. Nr. 22.

Badstuegade Nr. 27, Hj. af Klostergade.

foruden Sadelmageri og Møbelpolsteri omfatter Handel med Møbler. *A. Petersen* er Formand for Aarhus Amatør Cykleklub og i Bestyrelsen for Dansk Cykleunions Repræsentantskab i Jylland.

Nr. 20 tilhører Elektriker *S. Deleuran*, hvis Svigersøn, Juveler & Guldsmed *Emil Labér* etablerede sig her i Ejendommen d. $\frac{1}{7}$ 1923. Labér er født d. $\frac{23}{9}$ 1886 i Schönbrunn og deltog i Verdenskrigen, i hvilken Anledning han blev de-

Badstuegade Nr. 20.

koreret med Jernkorset og andre Krigsdekorationer.

Nr. 17 ejes af Bogtrykker *Jørgen Jensen*, der er født 1863 i Faarvang v. Søften, blev uddannet i Brd. Backhausens Bogtrykkeri, etablerede sig 1892 og fik Borgerskab som Bogtrykker d. 1/12 1896. Han købte Ejendommen 1920 af Jørgensen & Hansen og lod Bygningen, der var af Egebindingsværk, delvis ombygge og undermure.

Nr. 15 er opført 1899 og afløste et gammelt Bindings-

Badstuegade Nr. 17.

værkshus. Ejendommen købtes 1908 af Kobbersmedemester *C. Henriksen*, der er født 1873 paa Samsø og etabl. i Aarhus 1901.

Nr. 12-14 tilhørte sidst i 80'erne en Høker Nielsen, som ombyggede de to smaa Huse, som laa her, til een Ejendom.

Badstuegade Nr. 12-14.

Den købtes 1900 af Glarmester *P. M. Sørensen*, der 1907 ombyggede Ejendommen og forhøjede den med en Etage og indrettede et stort Atelier til sine kunstindustrielle Glasarbejder. Glarmester Sørensen er født 1871 i Aarhus og rejste efter sin Læretid her 1889 til Udlandet, hvor han paa god, gammel Haandværkervis i ca. 7 Aar tilfods drog rundt til de forskellige Steder, hvor der var noget at lære. Han begyndte hos I. Schmidt i Berlin og satte sig grundigt ind

Emil Labér,
Guldsmed.

P. M. Sørensen,
Glarmester.

Erik Hestbeck,
Bogtrykker.

i Forfærdigelsen af blyindfattede Ruder. To Aar efter drog han til Leipzig og derfra til Karl Wehrli's Glasmalerei i Zürich, rejste 1892 til Wien, og Aaret efter tog han Arbejde i „Die Centralschweizerische Glasmalerei“ i Luzern, hvor han tilegnede sig Glasmaleriets Teknik. I 1894 arbejdede han som Glarmester i „Kunstgewerbeschule“s Glasmaleriafdeling og Aaret efter i „Glasmalerei Meüner & Basser“ i Wintherthur. 1896 løste Sørensen Borgerskab i Aarhus og begyndte Forretningen i Aagade, kort efter i Vestergade Nr. 41, indtil han 1901 flyttede den til sin egen Ejendom i Badstuegade. Af de mange kendte Arbejder, han i Aarenes Løb har leveret kan bl. a. nævnes: Glasmalerierne til Vinduerne i Frue Kirke og Johannes Kirken i Aarhus, de imponerende Trappevinduer i Kreditforeningen i Viborg — efter Hansen Rejstrups Udarbejdelse — og i Frimurerlogen i Aarhus, Glasmosaik-Vinduerne til Aarhus og Randers Teatre og Statsbibliotheket samt Glasmaleri- og Mosaikarbejder til en Mængde private Ejendomme. Foruden Hansen Reistrup har Sørensen samarbejdet med en Række kendte Kunstnere: Professor Hach Kampmann, Elias Ølsgaard m. fl.

Nr. 11 tilhører Bogtrykker *Erik Hestbek*, der er født d. 17/2 1881 i Hammel og etablerede sig d. 8/10 1907 her i Ejendommen, som han købte 1921 af Barber Bygballe, der

ejede den fra 1896. Den er bygget 1874 i Stedet for et gammelt Bindingsværkshus, der laa her, og blev ombygget 1923. Hestbek er Bestyrelsesmedlem i Aarhus Vaabenbrødreforening, i Forsikringsselskabet „Aros“ og var Faglærer ved Teknisk Skole fra 1914-21.

I Nr. 9, der tilhører Jes og L. Langvardt (se II. Del S. 218), ligger Gyldendalske Bogh., Nordisk Forlags store

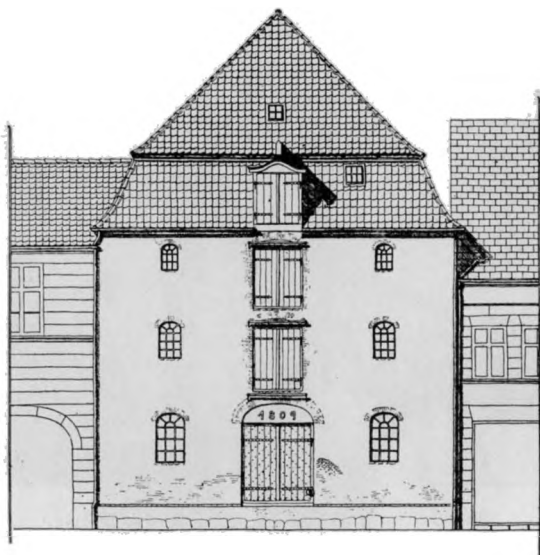
Badstuegade Nr. 11.

Boglade, hvorfra Visdom og Underholdning spredes ud over Jylland gennem de respektive Boghandlere.

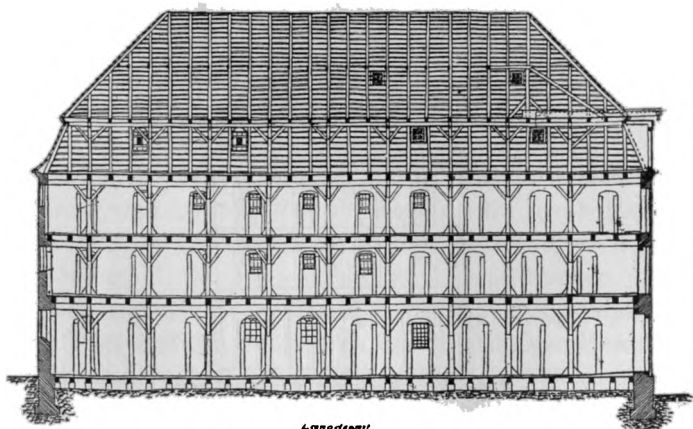
Nr. 5-7 og 3 tilhører henholdsvis J. Christensen og Farvehandler M. Johansen. Det er smaa 2-etages Huse uden Særpræg.

Derimod ligger der som Nr. 1 b, ud for den aabne Plads mellem Borgportkomplekset og Volden en Bygning med en herlig Arkitektur. Det er en stor Pakhusbygning opført 1909 i Nyclassicismens dejlige Stil med Gavlen ud til Gaden. Den blev bygget af Justitsraad Meulengracht, som 1854 solgte den til Konsul Gerdes, hvis Arvinger 1908 afhændede den sammen med den store Ejendom paa Lille Torv

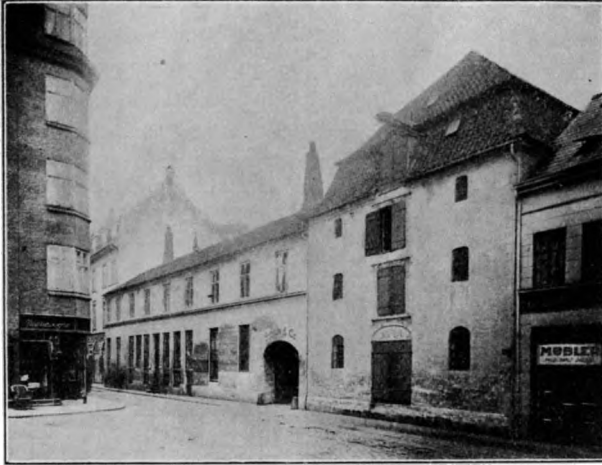

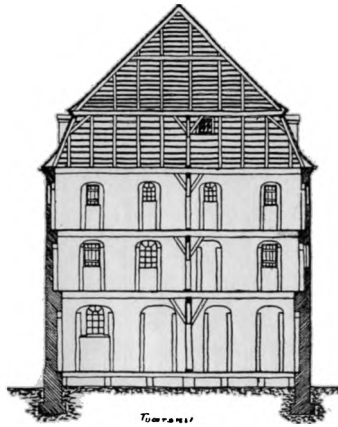
Gavlparti fra Pakhuset i Badstuegade Nr. 1.

Længdesnit
Længdesnit af Pakhuset.

Badstuegade Nr. 1 med Fløjen ned mod Lille Torv.

Tværsnit af Pakhuset.

Nr. 2 og den mellemliggende Del af Komplekset ud til Badstuegade (Nr. 1 a) til Tømrermester *Chr. Iversen*, der velvilligst har overladt os hosstaaende Tegninger, der er udført af Nationalmuseet. (Se iøvrigt I. Del S. 190 og 191).

I den Del af Komplekset der har Nr. 1 a er Forretningerne bl. a. udlejet til Firmaet *Schade & Co.* og Købmand *Helge Jensen*.

Badstuegade Nr. 1 A, set fra Lille Torv.

Schade & Co. er oprettet d. $\frac{1}{1}$ 1923 af Købmændene *Carl J. Frandsen* og *Robert Jensen*, der henholdsvis er født d. $\frac{22}{2}$ 1893 i Kjærgaardsholm v. Skive og d. $\frac{6}{7}$ 1897 i Nykøbing M. og begge uddannet i Papirbranchen. Virksomheden omfatter Papirvarer med Indpkningspapir, derunder falsset Rullepapir fra Schades Fabrik, som Specialitet.

Købmand *Helge Jensen* er født d. $\frac{4}{5}$ 1896 i København og etabl. d. $\frac{13}{10}$ 1923 her i Ejendommen, hvor tidligere *Iver Skovgaards* Forretning laa (se I. Del S. 92). Den omfatter Handel med Gardiner, Sengeudstyr og andre Manufak-

turvarer og liver med sine Vinduesudstillinger bag de store Spejlglassruder op i den snævre Gade.

Fra Badstuegade skal vi over til Vestergade, hvorved vi atter passerer Lilletorv og lægger Mærke til, at *Jydsk Handels- og Landbrugsbanks* Ejendom, siden vi beskrev

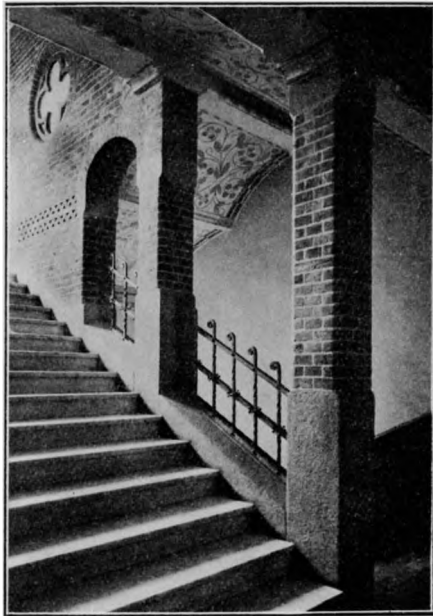

Forhallen til Jydsk Handels- & Landbrugsbanks Ejendom.

den i I. Del, S. 194, 195 og II. Del, S. 168, har faaet de fængselslignende Vinduer i Stueetagen forandret til mindre strenge Lyskilder. Banken selv er for Ledelsens Vedkommende ogsaa undergaaet en Forandring, idet Direktør *Levinsen* afgik ved Døden d. 4. September 1922, hvorved Direktør N. Jensen, der fra 1. Juli 1921 havde været Meddirektør, blev Bankens Enedirektør.

Bankdirektør *Niels Joachim Jensen* er født 1890 i Kø-

benhavn, Student fra Slomanns Skole 1908, cand. jur. 1914, tog Ansættelse i Jydsk Handels- og Landbrugsbank 1915 og fik Bestalling som Overretssagfører 1918. Bankens Tilsynsraad er sammensat af Grosserer *Baune*, R., Kmd., Købmand *Otto Lassen*, R. og Grosserer *H. A. Langballe*.

Trappeparti fra Jydsk Handels- & Landbrugsbanks Ejendom.

Lad os gaa ind i den smukke Bygning og nyde dens brillante Arkitektur og kunstneriske Udsmykning, der navnlig for Trappeopgangens Vedkommende falder stærkt i Øjnene. Trappetrinene er af hvidt Marmor med graa Schattering, Lofterne er rigt dekoreret med Bladornamenter og baaret af Piller og Buerslag af røde Mursten paa Postamenter af Granit. I Forhallen er Dobbeltbuerne baaret af en glat rund Søjle med Trapezkapitel; mærkeligt nok ikke

af Mursten som Buerne. Trapezkapitælet er dog en Arkitekturform, som Kunsten at brænde Mursten har skabt. Følger vi Trappen med det smukke Smedejernsgelænder op til 3. Etage, faar vi Lejlighed til at gøre en Fejl god igen. Hvor utroligt det end lyder, *glemte* vi under den første

Interiør fra 3. Etage, Forhal til Jydsk Hypothekforening.

Beskrivelse af Ejendommen at omtale en af Aarhus' betydeligste Pengeinstitutioner:

JYDSK HYPOTHEKFORENING.

Denne er stiftet d. 30 December 1899 paa Initiativ af Direktør *Silius Poulsen*, der paa den Tid var Fuldmægtig i Vester- og Sønderjydsk Kreditforening og Redaktør af *Finanstidende*, (oprindelig Kreditforeningstidende).

Jydsk Hypothekforening fik Domicil i Randers, først i

Vestergrave senere i Nørregade, hvor den laa indtil 1907, da den fik Lokaler i Handelsbanken paa Raadhustorvet. Den 15. April 1913 flyttede Foreningen til Aarhus, hvor den i Jydsk Handels- og Landbrugsbanks Ejendom fik sine smukke Lokaler, der optager hele den øverste Etage.

Denne Flytning fandt Sted i Henhold til en Overens-

Jydsk Hypothekforening.

komst med Aarhus Hypothekforening, hvorved denne opgav fremtidig Udlaansvirksomhed.

Foreningens Formaal er at yde sekundære Prioritetslaan, næst efter Laan af Kreditforeninger eller offentlige Midler, i faste Ejendomme i Købstæderne og købstadslignende Byer i Jylland, og søger sin Opgave i Varetagelsen af de jydskes Grundejeres Interesser gennem en sund Ordning af den sekundære Realkredit. I 1920 udvidedes Virksomheden til de fire sønderjydske Købstæder Aabenraa, Haderslev, Sønderborg og Tønder. Siden Stiftelsen har Foreningen ydet 9105 Laan paa tilsammen 63,736,100 Kr. Den

31. Marts 1923 havde den 7307 løbende Laan med en samlet Hovedstol paa 56,945,600 Kr., der er nedbragt til 49,790,477 Kr. Af disse er der udstedt Laan til Aarhus-Ejendomme paa tilsammen 16,704,700 Kr.

Udlaanene er fordelt paa 4 Afdelinger, hvoraf de tre første er lukkede. Den sidste Udtrækning af Kasseobligationerne beløb sig til 815,000 Kr., og det samlede Beløb af Udtrækningen udgør saaledes for Tiden aarlig ca. 3% af Obligationsgælden, hvilket gør Jydsk Hypothekforenings Obligationer til et søgt Anlægspapir.

Foreningen blev stiftet med en Garantikapital paa 1 Million Kr. hvoraf 10% indbetaltes Kontant, mens Garanterne udstedte Forskrivninger for Resten. Garanterne udløstes ved Udtrækning af Garantibeviserne, og d. 31. Marts 1923 var der af de oprindelige 500 udtrukket 140 Garantibeviser. Naar om godt en halv Snes Aar samtlige Garanter er udløst, vil Garantikapitalen være forvandlet til en *fuldt indbetalt Grundfond* paa 1 Million Kr. Foruden Kapitalen raader Foreningen over en samlet Reservefond paa 1,946,312 Kr.

Jydsk Hypothekforening ledes af en Direktion paa 3 Medlemmer og en Kontrolkomite, der oprindeligt bestod af 10 Medlemmer, som 1905 udvidedes til 13, 1913 til 15 og 1920 til 17.

Den første Direktion bestod af Foreningens Stifter, Direktør *Silius Poulsen*, der var adm. Direktør til 1905, da han blev adm. Direktør for Grundejernes Hypothekforening, i hvilken Stilling han døde 1907, kun 34 Aar gammel, samt Overretssagfører *A. Th. Buhl*, Randers og Konsul *G. Berthelsen*, Ringkøbing. Borgmester *C. Scharling*, Fredericia var Kontrolkomiteens Formand fra 1900 til han døde den 31. December 1920. Han afløstes af den nuværende Formand, Borgmester, Sagfører *Niels Jensen*, Varde.

Den nuværende Direktion bestaar af Direktør *Helver*,

Konsul *Berthelsen*, der har været Direktør siden Stiftelsen, og Overretssagfører *Lauritz Nielsen*, Horsens.

Den adm. Direktør, cand. juris *N. P. Helvær* er født d. 23. April 1875 i Svendborg, blev Student 1892, cand. jur. 1900 og Fuldmægtig ved Randers Amt, indtil han 1905 overtog Direktørposten her.

Som tiltrædende Direktør ved Behandlingen af Laanesager fra Aarhus fungerer Murermester *Rasmus Nielsen*, og Murermester *S. A. Klostergaard Sørensen* er Foreningens Inspektør i Aarhus.

Foruden Kassereren, Fru *U. Poulsen* og Kontorchefen Bogholder, cand. jur. *Richard Hansen*, beskæftiger Foreningen 10 Kontorfunktionærer.

Med de mange svimlende Summer i Hovedet sætter vi Kursen ad Vestergade, hvis Beskrivelse i I. Del, (S. 199-239) vi her skal supplere med følgende Ejendomme:

Vestergade Nr. 9.

Vestergade Nr. 9 er en Del af de Ejendomme, der tilhører A/S Otto Mønsted (se I Del S. 209). Den 2-etages Bygnings Stueetage er optaget af en stor Butik, der hedder Aarhus Partivare-Forretning og tilhører Købmand *Eyvind Hansen*, der er født 1878 i Aarhus, hvor han etablerede sig 1903 i Guldsmedgade og 1909 her i Ejendommen.

Vestergade Nr. 18.

Nr. 18, der ligger paa en gammel Klostergrund, er opført omkring 1846. Ejendommen tilhører Skomagermester *M. C. Dyhrberg*, der er født 1863 i Hobro og etabl. d. $\frac{1}{7}$ 1891 i Aarhus, idet han overtog Svigerfaderen, Skomagermester Jens Niensens Forretning, der var grundlagt 1852 paa Frederiksgade, og kort efter flyttet her til Vestergade Nr. 18, som Dyhrberg overtog 1893.

Nr. 20 tilhører F. Adamsen, Aabyhøj, der har udlejet Husets to Butiker til I. C. Lorentsen og Frk. Astrid Poul-

Frk. Astrid Poulsen,
Konfiturehdl.

Trauls' Erichsen,
Farvermester.

N. Chr. Jensen,
Slagtermester.

sen, der er født i Balle og etabl. 1920 her i Ejendommen, hvor Frøkenen fremstiller de lækreste Konfekter og Chokolader.

Af Nr. 37 paa Hj. af Vestergade og Møllegade bringer

Vestergade Nr. 20.

vi her et Billede, der ligesom Ejeren, Farver Trauls Erichsens Portræt kom for sent til at illustrere Beskrivelsen, der findes i I. Del S. 225-226.

Nr. 41-43 er en af Gadens gamle Bindingsværksgaarde, som stammer fra Midten af det 18. Aarhundrede. Dens Facade er nu dækket af et Lag Puds, og kun i Gaarden er der en Rest af Bindingsværket synligt. Den købtes 1919 af Hotelejer *Ditlev Jensen*, der Aaret efter lod Ejendommen restaurere, nedrev de gamle Bindingsværksstalde i Gaarden

Vestergade Nr. 37, Hj. af Møllegade.

og opførte i Stedet en ny Bygning af Beton, som indrettedes til Selskabslokaler og moderne Dansesal med fjedrende Parketgulv. Ditlev Jensen er født 1879 i København, uddannet som Musiker paa Professor Hornemanns Konservatorium, beklæder Stillingen som Koncertmester i Reginateatrets Orkester og er Medlem af Aarhus Teaterorkester samt Medlem af Bestyrelsen for Aarhus Orkesterforening. Samtidig med Ejendommen købte han det gamle Gæstgiveri, der hed „Hotel Gammelgaard“, men nu har faaet Navnet „Hotel Apollo“.

Vestergade Nr. 41-43.

Gaardinterior fra Vestergade Nr. 41-43.

Vestergade Nr. 44.

Ejendommen liggende Forretninger tilhører henholdsvis Bagermester *Andreas Vestergaard* og Glarmester *Ejnar Christensen*, af hvilke den første er født 1887 i Nykøbing M. og etabl. her 1920, idet han overtog Forretningen efter Bagermester A. Jessen. Glarmester Christensen er født d. 25. 3. 1896 i Elsted og etabl. her 1918.

Nr. 47 er en anden af Vestergades gamle Købmandsgaarde, og her har man Bindingsværks-Facaden bevaret og kun forstyrret af et Par Butiker med store Spejlglas-

Nr. 44 var oprindeligt et Bindingsværkshus, som 1917 købtes af Slagtermester *N. Chr. Jensen*, der straks efter Købet lod Ejendommen ombygge til det grundmurede Hus, man ser paa hosstaaende Billede. Kun Baghuset staar endnu med det gamle Bindingsværk. Slagtermester Jensen er født 1867 i Aarhus, etabl. 1896 paa Østbanetorvet, indtil han købte sin nuværende Ejendom.

Nr. 46 tilhører Enkefru C. Marcussen. De i

Vestergade Nr. 46.

Vestergade Nr. 47.

Mejeribygningen i Gaarden til Vestergade Nr. 47.

ruder. Sidebygningen er ombygget 1914, ligesom Mellem- og Bagbygningen er ombyggede. Den sidstnævnte blev 1916 efter Murermester R. Hvids Tegning bygget om fra Grunden og indtettet til Mejeri. Ejendommen tilhører Mejeriejer *H. Clemmensen*, der sammen med *A. Thuesen* og *A. Rasmussen* d. 1/5 1916 oprettede Mejeriet under Navnet *Jydsk*

Vestergade Nr. 50.

Mælkekompani. Det behandler aarlig ca. 2 Millioner kg Mælk.

Nr. 48 var før en gammel Bindingsværksgaard med Svalgang og ejedes i Midten af forrige Aarhundrede af Købmand *Jens Jørgensen*. Denne lod i 70'erne Forhuset nedrive og opførte den nuværende grundmurede Bygning. 1913 døde Kmd. *Jørgensen*, hvorefter hans Søn, Grosserer *R. L. Jørgensen*, Kbh. overtog Ejendommen. (Se tillige I. Del S^o 229-29).

Nr. 50 tilhører Firmaet *Holst & Knudsen*, der købte Ejendommen 1919 efter Aaret i Forvejen at have oprettet engros Forretning i Glas og Porcellæn med Hovedkontor i København.

Filialen her i Aarhus optager hele Ejendommen. Forhus, Mellembygning og Baghus samt en overdækket Gaard er

Vestergade Nr. 52.

stoppende fulde af de skøre Sager, der omfatter alle Slags Brugsgenstande i Porcellæn og Glas, Keramik, Kunstgenstande samt en Afdeling i Lædervarer.

Grosserer *Niels Holst* er født 1875 i Jørsby paa Mors, og Grosserer *Chr. Knudsen* 1876 i Løgstør.

Nr. 52, som ogsaa var en gammel Købmandsgaard af Bindingsværk er 1900 ombygget til et 4-etages Forhus, en ditto Mellembygning og en 2-etages Bagbygning. Ejendommen tilhører siden 1917 Fabrikant *J. P. Abrahamsen*, der er født 1872 i Viborg, etabl. der 1902 som Smedemester og

i Aarhus 1913, hvor han overtog Hans Sørensens Vægtfabrik, der er oprettet 1872 som den første i Jylland.

Facaden til Vestergade er indrettet til Forretninger, hvoraf Handelsgartner Chr. Christensen, der er født 1892 i Eising ved Skive, driver den ene med Blomster- og Frugtforretning, der oprindelig blev grundlagt 1916 i Vestergade

Vestergade Nr. 51.

Nr. 6 a og her i Ejendommen 1921.

Nr. 51 tilhører Hotelejer *Anders Jensen Andreasen*, der 1919 købte Ejendommen og det herliggende *Hotel Phoenix*. Det var oprindelig en gammel Købmandsgaard af Bindingsværk, af hvilke der nu kun er Levninger til Gaarden. Facaden er dækket af Kalkpuds og er med sin regelmæssige Vinduesinddeling og den korrekte Taghøjde overordentlig tiltalende. Hotelejer Andreasen er født 1875 i Horn, Tvillum Sogn.

Nr. 62 tilhører Detailist *I. P. Hansen Fenger*, der er født 1857 i Ikast og etableret 1885. Han købte samtidig

E. Laursen,
Bagermester.

J. P. Hansen Fenger,
Detailist.

N. E. Jensen,
Rebslagermester.

Ejendommen, der var af Bindingsværk med Svalegang, af A. P. Jensen, der købte den af Bødkermester Niensens Enke og lod den ombygge. Bødkermester Nielsen havde købt den 1840 af I. P. Hald.

Vestergade Nr. 62.

Nr. 64 og 66 er Hjørnsteder til Vesterport. Den første er en stor 4-etages Ejendom, der tilhører Enkefru *E. Gander*, den anden er en gammel Bindingsværksbygning, der er dækket af hvidkalket Puds. Det er en gammel Bagergaard,

der har tilhørt Bager Lerche, Bager Meyer, Bager Jespersen og siden 1898 Bagermester *Edslev Laursen*, der er født 1862 i Sjelle, etabl. 1892 i Odder indtil han 1898 købte Ejendommen her af Enkefru Kortsen. Over Døren ud til Gaden sad i sin Tid en Sten, hvori var udhugget en Kringle.

Vestergade Nr. 66. Hj. af Vesterport.

Den opbevares nu i Museet. De gamle Stuedøre med de tykke, runde Glas er fjernede af Fabrikant Kortsen. De burde være skænket til „Den gamle By“. Om Ejendommens ældre Historie kan læses i I. Del S. 235.

Naboejendommen Nr. 68 er et ganske lille grundmuret Hus med en Kvist, og siges i tidligere Tid at have været benyttet som Daareanstalt. Det tilhører Brødrene N. C. og N. E. Jensen, der købte det 1918 af Enkefru Sørensen.

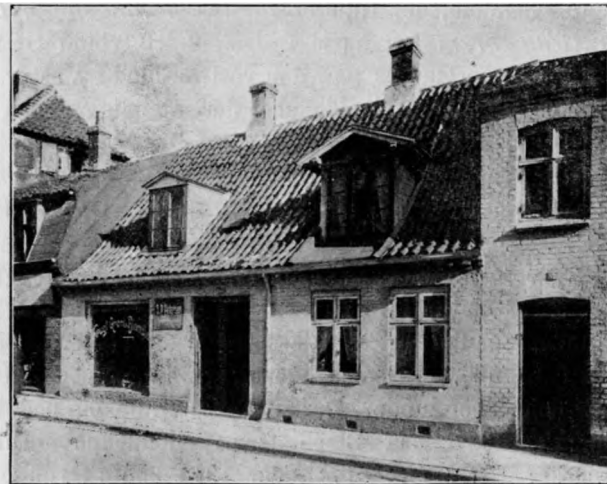
Rebslugermester *N. C. Jensen* er født d. $\frac{3}{5}$ 1873 i Kastbjerg og *N. E. Jensen* d. $\frac{7}{9}$ 1875 i Grenaa. De etablerede sig 1905 i Aarhus i Aagade Nr. 71 og her i Ejendommen 1918 og har deres Reberbane ved Viborg Landevej.

Vestergade Nr. 68.

Paa den modsatte Side af Gaden fra Hotel Phønix og hen til Vester Alle — dette Stykke af Vestergade hed forøvrigt i ældre Tid og endnu i Slutningen af 50'erne Møllegade — ligger en Række ganske smaa Huse, hvoraf de fleste er paa een Etage med en Kvist. De er bygget paa en Del af den gamle Aarhus Mølles Jord, og Grundene fra Husrækken og ned til Aaen blev tidligere benyttet til Gartneri. Her havde saaledes Handelsgartner Fr. Nielsen sit første Gartneri.

Den sidste Rest af dette tilhører nu Handelsgartner *Søren Petersen*, der 1885 købte

Vestergade Nr. 55.

M. Mikkelsen,
Malermester.

J. M. Haugaard,
Murermester.

Johannes Christensen,
Entrepreneur.

det og den tilhørende Ejendom, Vestergade Nr. 55, der oprindeligt var af Bindingsværk. Han er født 1855 i Aarhus og etablerede sig 1880. Foruden det lille Gartneri her driver han 5 Skp. Land i Møllevangen.

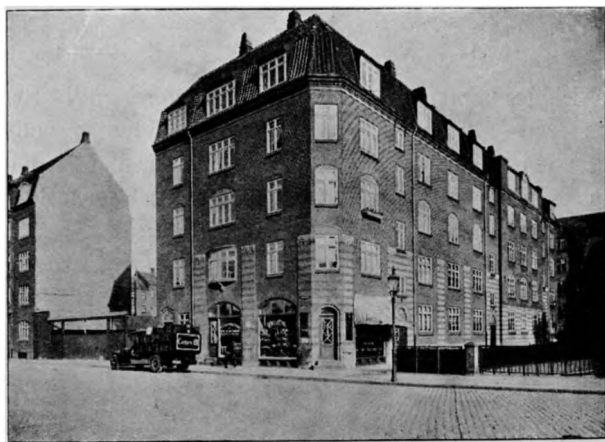
Nr. 57 til 65 incl. er Huse af lignende Type, som den man ser paa hosstaaende Billede, derimod er Nr. 67 i 2 Etager og Nr. 69 en stor moderne Hjørneejendom til Vesteralle med Navnet „Vigenshus“. Det nordre Hjørnesteed er den store Ejendom, der tilhører *Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger*. (Se I. Del, 2. Halvbind, S. 278).

Vestergade fortsættes paa den vestre Side af Vester Alle med 3 store moderne Ejendomme, der alle ligger paa Gaden Sydside.

Af disse tilhører Nr. 75 Fabrikant *W. Lundholm* og Nr. 77 Malermester *Søren Lauritzen*. (Se I. Del, 2. Halvbind, S. 275 og II. Del, S. 221).

Nr. 81 er et stort Ejendomskompleks, en Vinkelbygning, hvis vestre Facade ligger ud til Aarhus Aa, der her passerer under Gaden og i maleriske Krumninger fortsætter sit Løb hen under Museumsgade og gennem Museets Have, hvorfra den løber under Broen i Vesteralle og ned langs det smukke Parti paa Bispetoften. Ejendommen tilhører Murermester *J. M. Haugaard*, der 1912 købte Grunden fra Møller Weis Jorder og 1913 opførte den efter Arkitekt

Høegh Hansens Tegning. Den er paa 4 Etager med Mansard og har gennem 3 Opgange 30 Lejligheder paa 2 á 3 Værelser. Murermester J. M. Haugaard er født d. $25\frac{1}{2}$ 1875 i Hjarup og tog d. $20\frac{1}{5}$ 1902 Borgerskab i Aarhus. Af væsentlige Byggearbejder har han bl. a. leveret Bygningerne paa Aarhus Kvægtorv, Kvindeseminarier, Missionshuset „Carmel“ samt en Mængde private Ejendomme og Villaer.

Vestergade Nr. 81.

Desuden har han opført Stationsbygningerne paa Jernbanestrækningerne Odder-Horsens, Thisted-Fjerritslev, Langaa-Silkeborg og Lokomotivremiserne i Langaa. Han er Medlem af Bestyrelsen for den kommunale Hjælpekasse.

Paa den anden Side af Aaen ligger mellem Vestergade, Thorvaldsensgade og Museumsgade en stor Arbejdsplads tilhørende Entreprenør *Johannes Christensen*, der er født d. $8\frac{1}{2}$ 1874 i Krajbjerg, Hornslet Sogn og uddannet som Brolægger. 1911 etablerede han sig i Aarhus og beskæftiger nu ca. 30 Mand med Brolægningsarbejder. Christensen er tillige Ejer af den 1898 opførte Ejendom i Lollandsgade Nr. 71, som han købte 1918.

J. Møller Holmstøel,
Urmagermester.

H. L. Nielsen,
Tømrermester.

William Thomsen,
Købmand.

Fra Pladsen gaar vi ud til *Museumsgade*, hvis Sydside begrænses af Museets Have, mens Nord siden er bebygget med 10 Ejendomme, gode, solide Bygninger paa 4 Etager. Som den største kan vi nævne Nr. 2, Hjørnesteedet til

Pladsen mellem Aen, Vestergade og Thorvaldsensgade.

Vesterallé. Den er opført 1898 af Murermester Nielson efter Arkitekt Frimodt Clausens Tegning og købtes 1908 af Malermester *M. Mikkelsen*, der er født d. $\frac{31}{8}$ 1864 i Dølby og tog 1900 Borgerskab i Aarhus. Af større Malerarbejder har han bl. a. haft Thing- & Arresthuset og den ny Gods-

banegaard. Mikkelsen er Medl. af Best. for Teknisk Skoles Lærerforening og Aarhus Malerlaug og har virket som Lærer paa Teknisk Skole siden 1893.

Naboejendommen er til *Vester Alle* dennes Nr. 23, der tilhører Fru *Møller Holmstoel*, hvis Mand, afdøde Urmager *Julius Møller Holmstoel* købte den 1918. Den er ligesom de øvrige Bygninger i Kareen mellem Museumsgade og

Museumsgade Nr. 2. Hj. af Vesterallé,

Vestergade opført paa *Møller Weis Jorder*. Urmager *Møller Holmstoel* var født d. $\frac{9}{9}$ 1868 i Aarhus og etabl. 1895 først paa *Søndergade* 64 og 1907 paa *Tangen* Nr. 16 (se II. Del S. 186 og 188). Han døde d. $\frac{16}{1}$ 1923.

Fortsætter vi op ad *Vesteralle*, har vi i Nr. 9 paa *Hj. af Marstrandsgade* en stor Ejendom „*Marstrandshus*“, der er opført 1900 af Murermester Chr. F. Rasmussen efter *Frimodt Clausens* Tegning. Den tilhører nu Murermester *H. L. Nielsen*, der købte den 1916 af *Øltapper Skou*. Tømmermester *Nielsen* er født d. $\frac{21}{1}$ 1871 i *Trige* og tog 1901 *Borgerskab* i Aarhus. Siden da har han bl. a. leveret Tømmerarbejdet til *Læssøsgades Skole*, den ny medicinske Afd.,

Kontor- og Køkkenbygningerne paa Kommunehospitalet, „Jyllandsposten“s Ejendom m. fl. og uden for Aarhus Strømmen Station ved Randers, Silkeborg Posthus, Hammel, Horsens- og Odder Svineslagterier, og i Sverige Tommelille Svineslagteri og — sammen med Tømremester Th. Petersen — Danmarks Hus paa den baltiske Udstilling i Malmø. Nielsen er tillige Ejer af Marstrandsgade Nr. 32, som han byg-

Vesterallè Nr. 9, Hj. af Marstrandsgade.

gede 1900 som den første Beboelsesejendom i denne Gade.

Vesteralle Nr. 7 hedder „*Vestre Palæ*“ og tilhører Købmand *H. Andersen*.

Nr. 5, 3 og 1 er henholdsvis Fattiggaarden, Rytterkarsenen og Ridehuset, der alt er beskrevet i I. Del S. 317, 318 og III. Del S. 128.

Overfor disse ligger Statsbibliotheket og Thing- og Arresthuset, overfor hvilke vi ligeledes har gjort vor Skyldighed i I. Del S. 296 og 314. Derimod skylder vi Vesteralle Nr. 6 en Omtale. Den er opført 1902 af Murermester *Marcus Thomsen*, der s. A. købte Grunden af Kampmann, Møller og Herskind, der her havde deres store Tømmerplads,

Vesterallé Nr. 6.

som optog hele Arealet mellem Frederiksgade, Vestergade og Christiansgade, en Grund, der i ældgamle Tider tilhørte Vor Frue Kirke. (Se I. Del S. 319). Muremester Thomsen er født d. $11/6$ 1869 i Ebeltoft og tog Borgerskab i Aarhus d. $27/8$ 1895, idet han indtraadte i Faderen og Farbroderens 1896 under Navnet Brd. Thomsen startede Firma. Af hans Arbejder kan bl. a. nævnes Opførelsen af Toldkamret, Karlø Jagtslot, Mejlborg, (efter Branden), Bryggeriet Trøjborg

og Frimurerlogen. Thomsen driver tillige Jydsk Asfalt- & Terrazzo Comp. A/S.

Herfra lægger vi Vejen om ad *Christiansgade*, hvor Pigeskolen og Frimurerlogen er beskrevet i I. Del S. 312, 313. Af de øvrige Ejendomme tilhører Nr. 8, der er opført 1924, Tømmerhandler *Gregers Petersen*. Af en eller anden mærkelig Grund mangler Gaden de næste fire Husnumre og springer lige op til Nr. 18.

Denne Ejendom tilhører *Sygekassen „Aarhus“*. Den er stiftet d. $12/3$ 1863 og administrerer sammen med Sygeforsikringen Statens Invalidforsikring. Antallet af Medlemmer er 30,000 hvortil kommer 15,000 Børn. Sygekassen er saaledes den største i Aarhus og udbetaler aarlig 1 Million Kr. i Sygehjælp. Bliver Medlemmerne senere bemedlede, kan de overgaa til Middelstandens Sygekasse (opr. den $1/10$ 1913), der omfatter hele Aarhus Amt. Fra Kasserne ydes Læge, $2/3$ Medicin, Hospitalsophold og Dagpenge fra 40 Øre og op til 6 Kr. Den er Ejer af en Formue paa

700,000 Kr. samt det i Riis Skov liggende „Krathuset“, der er indrettet til Reconvalesenthjem for Kvinder. Den under Foreningen sorterende Begravelseskasse, der incl. Børn har 15000 Medlemmer i Aarhus, tegner Forsikringer for Voksne fra 125 til 500 Kr. og for Børn fra 10 til 25 Kr. Dens Formue er 225,000 Kr.

Christiansgade Nr. 18.

Institutionen styres af en Bestyrelse bestaaende af: R. Kodahl, Fmd., Glasmager P. Eriksen, Arbmd. A. Bitsch, M. B., Kasserer P. Hansen, Typograf M. Petersen, M. B., og den daglige Ledelse varetages af Forretningsfører Kjeld Sørensen (se I. Del S. 127-128). *)

---

*) Syge- og Begravelseskassen har siden 1924 Kontorer i Sønderallè Nr. 3 1. Sal.

TØMRERSVENDENES AKTIESELSKAB er Ejer af Nr. 20. Den store smukke Ejendom, som tillige har Facade til Mørksgade, er opført 1921 efter Arkitekt Klemanns Tegning. Den er i 4 Etager bygget af røde Mursten med Mansard og svage Risaliter ved Trappeopgangene, hvoraf der er 2 til Mørksgade og en i Christiansgade, samt et bredere Fremspring mellem denne sidste og Hjørnet afsluttet af en Frontspice, der er prydet med et af Billedhugger Ølsgaard udført Relief, der forestiller to Tømrere i Arbejde. Ved Hjørnet ud mod Mørksgade hænger et Bomærke med Tømmerhaandværkets Symboler, et smukt Stykke Smedejernsarbejde ndført af Smed R. Nielsen. Det bærer desuden Aars-tallene 1871 og 1921, idet Bygningen netop blev færdig paa 50 Aars Jubilæumsdagen for Hustømrernes Fagforenings Stiftelse. der fandt Sted d. 27. Oktober.

Det var et rask Stykke Arbejde — men det blev ogsaa udført uden en eneste Arbejdsstandsning!

Da Hustømrernes Fagforening kom til Verden, var den kun en lille ubetydelig Forening, som holdt sine Møder i Ledelsens private Hjem, og det var ikke uden Risiko at være Leder af Foreningen paa den Tid, thi Mestrene havde en større Magt den Gang end nu — hvis der i det hele taget nu kan tales om Magt — og kunde uden videre afskedige en Svend, hvis dennes Deltagelse i Fagforeningen generede Mestrenes Interesser. Men med Tiden og dens sociale

Udvikling voksede Foreningen sig stor og stærk og satte efterhaanden forskellige Sideskud, der udviklede sig til selvstændige Institutioner.

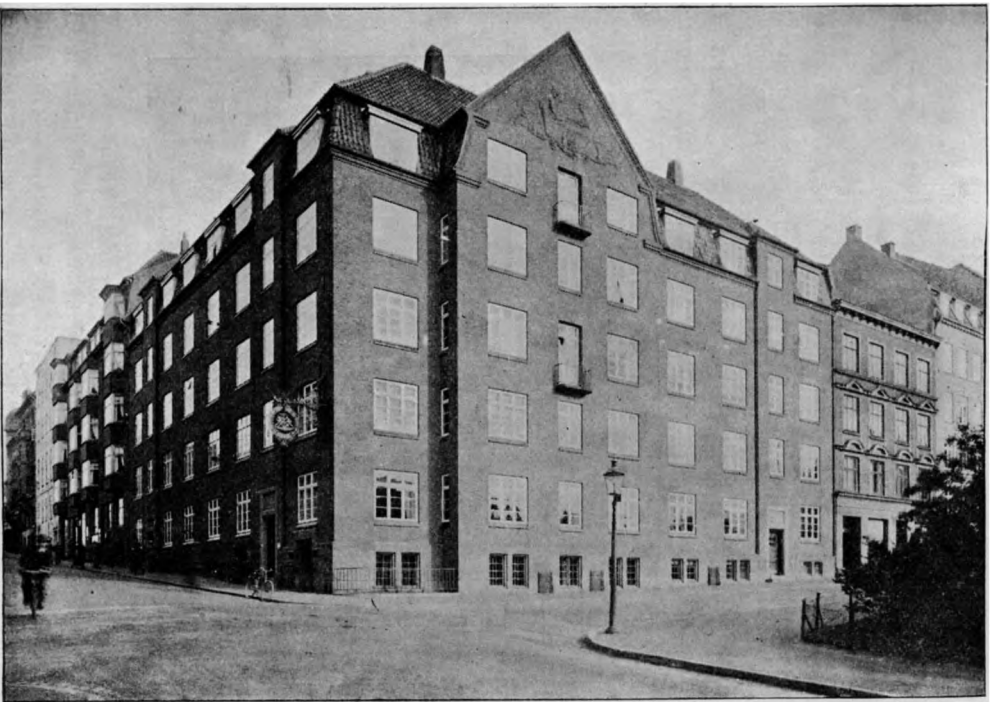
Saaledes oprettedes 1873 Tømrernes Sygekasse og samtidig en Laanekasse, der imidlertid Aaret efter ophævedes. 1910 oprettedes en Hjælpekasse og 1918 Hustømrernes Stiftelse og Enkekasse, hvis Kim var en Lotterigevinst paa 500 Kr., som Fagforeningen vandt 1890 og som dannede Grundfonden, der i de følgende Aar stadigt om end langsomt øgedes, indtil Fagforeningen 1918 laante Fonden 15000 Kr. til Køb af en Ejendom; og for 66,000 Kr. købtes Sønderallè Nr. 36, som blev indrettet med 18 To-Værelses Lejligheder.

I Begyndelsen af 1919 udkastedes Tanken om Stiftelse af et Aktieselskab, som kunde paatage sig Opførelse af Ejendomme og saaledes virke som Bygmester og Arbejdsgiver, og d. 10/5 1919 var *Tømrersvendenes Aktieselskab* en Kendsgerning og har siden opført de fleste af Arbejdernes Byggeselskabs store Boligkomplekser og en Del kommunale Ejendomme.

Dets Bestyrelse bestaar af Formanden *Jens Perregaard*, der er født d. 18/1 1880 i Borbjerg v/ Holstebro og lærte Tømrerfaget i Aarhus. Han er tillige Formand for Hustømrernes Fagforening, Næstformand i „Hustømrernes Stiftelse og Enkekasse“, Næstformand i Dansk Tømrer-Forbund, Medl. af: Priskurantudvalget, Voldgiftsretten for D. T. F. og Centralforeningen af Tømrermestre. Desuden beklæder han en Mængde andre Tillidshverv indenfor Tømrernes Rækker, og det var ham, der tog Initiativet til Oprettelsen af Arbejdernes Andels Boligforening.

Søren Sørensen er født i Ginnerup Sogn v/ Grenaa og lærte dels der og til Slut i Aarhus, hvor han 1896 optoges i Hustømrernes Fagforening, hvor han siden har udrettet et stort Arbejde, navnlig indenfor „Syge- og Enke-

Kassen", hvis Formand han er; ligesom han beklæder Plad-

Christiansgade Nr. 20, Tømrersvendenes Aktieselskab.

sen som Næstformand i Fagforeningen.

N. O. Jørgensen,
Arkitekt.

Søren Sørensen,
Tømmer.

Jens Perregaard,
Tømremester.

De øvrige Bestyrelsesmedlemmer er: *I. S. Jensen, C. Bøje, Laur. Jensen, Christoffer Nielsen, Niels Rasmussen, Aage Kjær, H. C. Petersen, Jens Peder Sørensen, K. Kaarsgaard og P. Kirk Mikkelsen.*

Christiansgade Nr. 25, Hj. af Mørksgade.

Det nordvestre Hjørneste­d mellem Christiansgade og Mørksgade, Nr. 25 i førstnævnte, er opført omkring 1900 af Aarhus Kreditbank (nuv. Aarhus Discontobank) efter Arkitekt Frimodt Clausens Tegning. Banken havde Lokaler her til 1918, da den solgte til Brd. Severinsen, der Aaret ef-

ter skødede den til Arkitekt *N. D. Jørgensen*, der er født d. $^{31}/_{11}$ 1886 i Aarhus, fik Uddannelse som Møbelarkitekt i 8 Aar i München og Nürnberg og en Tid i Østrig og Ungarn og nedsatte sig d. $^{1}/_{6}$ 1913 i Aarhus, hvor han af væsentlige Arbejder har leveret Tegningerne til Inventariet i Kommunehospitalets medicinske Afdeling, hele Reginakompleksets Møbel- og Paneludstyr og til „Jyllandsposten“. Udenfor Aarhus til Thing- og Arresthuset i Silkeborg, Thing-

Christiansgade Nr. 29, Hj. af Louisegade.

og Arresthuset i Skanderborg, Thinghusene i Hammel og Bræstrup og til Palæcafeen og en Mængde andre private Forretningsejendomme.

Nr. 27 tilhører Pensionist *Ingemann Sørensen* og Nr. 29 Murermester *Søren Rasmussen*, der er født d. $^{13}/_{4}$ 1870 i Fløjstrup og tog Borgerskab i Aarhus 1896.

Af væsentlige Arbejder har han opført Arbejdernes Forsamlingsbygning, Regina, og for egen Regning Frederiksgade 15, Hans Brogesgade-Kvarteret, ligesom han i sin Tid købte og udstyrede Webers Have. Ejendommen er opført 1906-07 af Tømrermester P. Chr. Petersen efter Frimodt Clausens Tegning, og Murermester Rasmussen købte den

1918 af Skrædermester Bech. Med denne Ejendom sluttet Bebyggelsen paa Gadens Nordvestside, og den løber brat ned mod Aaen, hvorfra den fortsættes i Grønnegade. Sydøstsiden nedenfor Mørksgade bestaar af 3 Ejendomme, hvoraf Nr. 28 tilhører Maskinmester S. Olesen, og Nr. 26 ejes af *Kristelig Forening for unge Kvinder*.

Christiansgade Nr. 24.

Nr. 24, det nordøstre Hjørnested til Mørksgade tilhører *Odd Fellow Ordenen*, der her har 2 Broderloge og en Søsterloge (Rebekkalogen). I Ejendommen findes desuden en behagelig Virksomhed, nemlig *Østersdepotet*, der tilhører Købmand *William Thomsen*, (en Broder til afd. Redaktør Funch Thomsen), født 1868 i Aarhus, hvor han etablerede sig 1909 i „Clemensborg“ med Vildtforretning for Aaret efter helt at hellige sig en gros Handelen med Østers, og 80,000 af de lækre smaa Skaldyr udgaar aarlig herfra.

Købmand Thomsen er tillige Indehaver af Aarhus Incasobureau.]

Herfra fortsætter vi op ad *Mørksgade*, der foruden de ovenfor beskrevne Hjørnестeder, den i I. Del S. 311, 312 beskrevne „Kunstbygningen“, bestaar af 5 Ejendomme, hvoraf Nr. 18 ligger nedenfor Christiansgade og ejes af Filialbestyrer R. Chr. Rasmussen.

Af Bygningerne falder *den* ved Siden af Tømrernes Ejendom særligt i Øjnene. Det er Mørksgade Nr. 3. Bygherren er „A/S 1919“, et Selskab dannet af *Nordisk Good Templar Ordens* Medlemmer i den Hensigt at skaffe Ordenen en Logebygning. Bygningen er tegnet af Arkitekt Klemann og stod færdig 1924. Den præsenterer sig med pudset Facade og i en Stil, der maa betegnes som: „moderniseret Antik“. Foruden Ordenens forskellige Lokaler er Bygningen indrettet med Restaurations- og Selskabslokaler til offentlig Brug.

Nordisk Good Templar Orden er stiftet 1882 paa Foranledning af en Meningsdivergens blandt Medlemmerne i Afholdsordenen „I. O. G. T“, hvoraf nogle holdt strængt paa, at selv de lettere Ølsorter ikke maatte nydes. Det var de mere liberale, der derpaa dannede *N. I. O. G. T.*, og Afdelingen i Aarhus blev oprettet samtidig og har de sidste 5 Aar haft Domicil i Vesterport. Af Ordenens 24000 danske Medlemmer, har Aarhus-Afdelingen de 1400.

Formand for Bestyrelsen i „A/S 1919“ er Snedkermeister *Anton Christiansen*, født d. 6/6 1881 i Hjørmind, Borgerkab i Aarhus 1908.

Hvor Mørksgade skæres af Frederiksgade fortsættes Gaderetningen af *Østergade*.

Hjørnестederne Nr. 1 og 2 til Frederiksgade er beskrevet i I. Del S. 228 og 330. Af de øvrige Ejendomme tilhører Nr. 4 *Arbejder Spare- og Laanekassen for Aarhus og Omegn*. Dette Pengeinstitut er stiftet 1874 og havde i

P. Friis Olsen,
Kontorchef.

Marthin Hansen,
Grosserer.

Jens Mikkelsen,
Muremester.

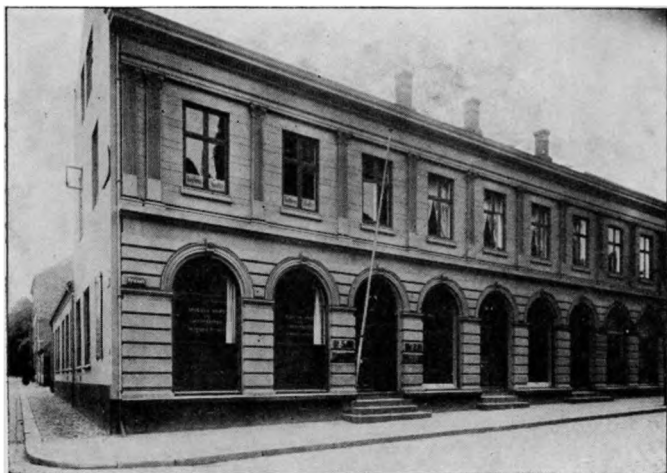
Begyndelsen Kontor i et Bagværelse i Ejendommen paa Hjørnet af Søndergade og Østergade, hvor nu N. C. Nielsens Tobaksforretning ligger. Dengang boede der en Høker Holst. Omkring 1877 flyttedes Kontoret til Havnegade; derefter laa det en kort Tid i Ryesgade, og i Begyndelsen af 80'erne kom det til Fiskergade. 1899 købtes Ejendommen, hvori Sparekassen nu har Kontorer. Fra de ganske smaa Forhold, den begyndte under, er Sparekassen vokset op til en Faktor blandt Byens Pengeinstitutioner, og nedenstaaende statistiske Oversigt giver det bedste Billede af Udviklingen:

Aar.	Indskud	Aktiekapital	Reservefond
1876	11087 98	1672 00	79 29
1886	102443 36	3960 00	4924 85
1896	1567557 85	6300 00	39085 65
1906	3544712 77	15530 00	224828 82
1916	5287238 32	21230 00	553588 70
1920	11598424 13	28100 00	765955 04
1924	14359735 74	32320 00	1263327 18

Direktionen bestaar af Grosserer *Marthin Hansen*, Particulier *H. F. Schourup*, Borgmester *Jacob Jensen*, Skomagermester *Erik Olesen* og Muremester *Rasmus Rasmussen*. Den ledes af Kontorchef *P. Friis Olsen*, der er født 1857 i Skanderborg, blev uddannet ved Handel og

drev et Par Aar Forretning i Vejle. 1889 blev han ansat her i Sparekassen som Bogholder og blev Kontorchef 1920.

Sparekassedirektør Grosserer *Marthin Hansen* er født d. $\frac{5}{4}$ 1859 i Aarhus, blev uddannet ved Handel og frekventerede Grüners Handelsakademi i København 1878-79. Derefter opholdt han sig i 8 Aar i Meksiko og Arizona og

Østergade Nr. 4, Hj. af Asylgade. Arbejder Spare- og Laanekassen.

etablerede sig d. $\frac{12}{4}$ 1887 i Aarhus. 1898 startede han en Korn- og Foderstofforretning i Studsgade Nr. 33, og overdrog den 1917 til sin Kompagnon. (Se III. Dels I. Halvbind S. 85). Han var Medlem af Aarhus Byraad 1900-1906 og 1913-17, Formand for Frederiksbjerg Trælastforretning, Næstform. i Forsikringsselskabet Jylland, Medl. af Jydsk Kolonial-Grossererfor., i Bestyrelsen for Aarhus Købmands Hjælpekasse, i Aarhus Teaters Repræsentantskab og har i 30 Aar været Formand for Sparekassen.

Ved Sparekassen maa omtales en af dens gamle Bestyrelsesmedlemmer, afdøde Murermester *Jens Mikkelsen*, der

var født d. 27. 8. 1859 i Brabrand og uddannet i Aarhus 1873-77. Han løste Borgerskab 1894 og som et Speciale gav han sig navnlig af med Opførelsen af Dampskorstene, hvoraf han siden 1899 til sin Død havde opført over 300. Han var Form. for Murermesterforeningen i 12 Aar, for „Det blaa Baand“ i 14 Aar, i Best. for Grundejerforeningen

Østergade Nr. 3.

fra 1909, i „Dansk Arbejde“ fra 1913, i Venstreforeningen fra 1914 og i den kommunale Hjelpekasse 1914-15; Medlem af Aarhus Byraad 1915-17 og i Arbejder Spare- og Laanekassen fra 1917. Han døde 1921.

Nr. 3 er med Hensyn til Stil noget for sig selv. Den bestaar af et stort firkantet Midterparti flankeret af to Gavlbygninger med et barokt Topparti. Ejendommen tilhører A/S Frich, der har sin elektriske Installationsafdeling i den østre Gavlbygning. Den venstre optages af en gros Forretning i Manufaktur tilhørende Købmand *Axel Larsen*, født 1886 i Vedbæk, etabl. 1/1 1912 i Aarhus med den davæ-

rende Crome & Goldschmidts Forr. indtil 1. 1917, da han startede sin nuv. Forretning i Østergade.

Nr. 5 er opført 1857 som en af de første Ejendomme i Østergade, der indtil Slutningen af 50'erne laa som Græsmark, en Del af det store Silkjær. Huset er bygget af

Østergade Nr. 5.

en Zeuner og ejes siden 1912 af Bagemester *Arthur Jørgensen*, født 1887 i Aarhus og etabl. her 1912, idet han samtidig med Ejendommen overtog Bageriet, der blev indrettet samtidig med Opførelsen af Ejendommen.

I dennes østre Del er der Cykle- og Vaabenforretning tilhørende Cyklehandler *N. Rask Nielsen*, født 1898 i Hasle, uddannet i Aarhus og etabl. her 1921.

I Sidebygningen findes *Hasle m. fl. Herreders Politikontor* og *Borgerforeningens Bibliotek*.

Axel Larsen,
Købmand.

Arthur Jørgensen,
Bagermester.

A. M. S. Sørensen,
Fiskehandler.

Nr. 6 paa Hj. af Asylgade er „*Hotel Dagmar*“, der tilhører Gæstgiver J. Jørgensen.

Nr. 7 ejes af Repræsentant L. M. Laursen og Nr. 8 af

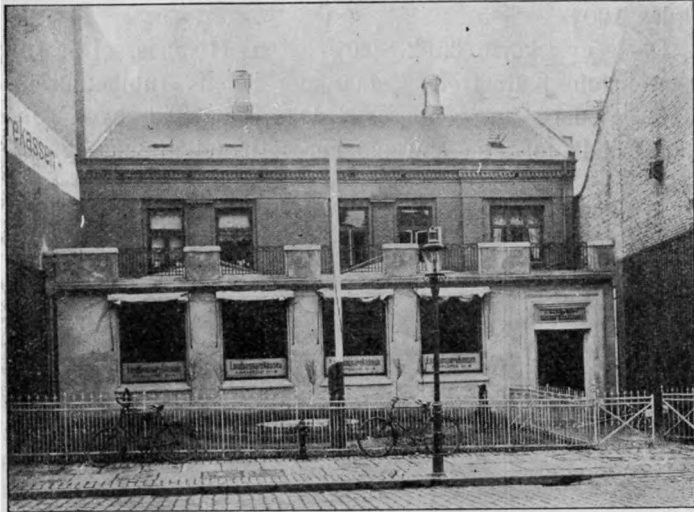
Østergade Nr. 5 og 7 m. v.

Fiskehandler A. M. S. Sørensen, født 1876 i Horsens og etabl. $\frac{1}{6}$ 1916 i Aarhus.

Nr. 9, en 2-etages Ejendom med en Udbygning af Stueetagen og foran denne en lille Have med Jernrækværk ud til Fortovet, tilhører *Landbosparekassen i Aarhus*. Kernen

til dette Pengeinstitut maa sikkert søges i den virksomme og for folkeligt Selvstyre begejstrede Dr. *Gert Winthers* Bestræbelser for Oprettelsen af en jydsk Sparekasse i Lighed med „Den sjællandske Bondestands Sparekasse“, som 1856 var stiftet af Overretsprokurator *Alberti*, og i „Nørre-jydsk Tidende“, Brandesvennernes jydsk Blad, finder man

Østergade Nr. 9, Landbosparekassen.

d. ¹⁴/₁₁ 1862 den første Annonce om den nuværende Landbosparekasse.

Den 9. December 1862, paa hvilken Tid der var tegnet en Aktiekapital paa 16,400 Rigsdaler, holdtes den stiftende Generalforsamling. Lovenes Vedtagelse og de forskellige Valg fandt Sted, hvorefter den første Bestyrelse kom til at bestaa af: Herredsfuldmægtig *S. Winge*, Aarhus, Form., Bogholder og Kasserer, Amdsraadmedlem, Gaardejer *Niels Rasmussen*, Lisbjerg Terp; Sognefoged, Gdr. *Niels Jensen*, Holme; Sognefoged, Gdr. *Søren Poulsen*, Pederstrup og

Sognefoged, Gdr. *Knud Jacobsen*, Jegstrup. Den $\frac{3}{1}$ 1868 aabnede Sparekassen med Kontor i Formandens Lokaler i Fredensgade. 1876 lejede den Lokaler i den folkelige Forsamlingsbygning, indtil det paa Generalforsamlingen d. $\frac{1}{5}$ 1886 vedtoges at købe Ejendommen „National“, det nuværende Østergade Nr. 9. Samme Aar oprettedes en Filial i Herning, som ved dens Leder, *J. Chr. Elgaards* Død nedlagdes 1901.

Dette er i korte Træk Sparekassens Historie. „Den fremviser ingen Katastrofer“ staar der i dens Jubilæumsskrift 1912, og det kan gentages i Dag, i en Tid, hvor „Jordskælv“ indenfor Pengehusene hører til det almindelige.

Ved Afslutning af Regnskabsaaret	A. tal Spare- Konti	Indlaans-Kapitalen		Reservefonden	
		Rdl.	Sk.	Kr.	Øre
1868	173	39,518	15		
1873		325,329	49		
		Kr.	Øre		
1875		891,928	78	20,964	02
1883	1291	1,177,511	25	48,847	32
1893	3266	2,932,437	75	117,759	63
1903	4932	4,789,368	21	243,284	92
1912	7382	7,728,554	95	541,477	23
1923	} Se Rettelser og Tilføjelser.				
1924					

„Institutets Hensigt er at lette Landboerne Adgang til at erholde Laan mod antagelig Sikkerhed ved Kaution, Depositum af Værdipapirer og Pant i Landejendomme“ er dens Vedtægters § 1, og det har til enhver Tid gjort, hvad der var muligt for at holde Rentefoden paa et passende Niveau for at bidrage sit til, at det arbejdende Landbrug ikke har for dyre Penge at virke med. Ovenstaaende statistiske Oversigt viser, hvorledes Sparekassen fra en lille Begyndelse er vokset op til at blive et stort og betydeligt Pengeinstitut.

Sparekassens Bestyrelse er sammensat af: Gdr. *Karl Jessen*, Skejby, Formand; forhv. Gdr. *S. P. Loft*, Viby; forhv. Gdr. *M. Nielsen*, Tranbjerg; Gdr. *Anton Jørgensen*, Yderup og Amdraadsmedlem, Gdr. *J. Pihlkjær*, Vejlbj. Karl Jessen, der tillige er Sparekassens adm. Direktør, er født 1861 paa Mollerupgaard og driver vedblivende sin 70 Tdr. Land store Gaard i Skejby. Han indtraadte i Spare-

Østergade Nr. 10.

kassens Bestyrelse 1915 og blev valgt som Direktør 1919. I Landboforeningen beklæder han Posten som Næstformand og er i Bestyrelsen for Aarhus landøkonomiske Selskab og for „Aarhus Amtstidende“.

Nr. 10 er bygget ca. 1856 og tilhører siden 1913 Slagtermester *H. M. Nielsen*, der er født 1849 i Grenaa og overtog i 90'erne en her i Østergade liggende gammel Slagterforretning efter Slagtermester Welzlr. Siden 1918 er den

fortsat af Sønnen Slagtermester Henrik Nielsen, født 1881 i Aarhus.

I Nr. 12 til 20 ligger *Den folkelige Forsamlingsbygning*, der er et af Byens største Bygningskomplekser.

Den egentlige Aarsag til denne Bygnings Tilblivelse var 70'ernes politiske Brydninger, der gav saa kraftige Udslag, at man boycottede Landboerne indenfor „Venstre“ ved at

Østergade Nr. 12-20. Den folkelige Forsamlingsbygning.

nægte dem Lokaler til afholdelse af Møder. Den energiske Venstremand *Lars Bjørnbak* tog da Initiativet til at skaffe Landboerne deres eget Hus. Man købte Grunden mellem Søndergade, Asylvej og Østergade med de der liggende Staldbygninger, der var opført 1856 af Ritmester Bauditz, oprindelig til Kaserne, og i December 1875 var Bygningen færdig og blev taget i Brug. Boycotningen virkede imidlertid stadig, saa at Bjørnbak ingen Prioriteter kunde faa i

Bygningen; men den mærkværdige Agitator kørte rundt og fik Obligationer og andre Værdipapirer hos sine trofaste Tilhængere paa Vibyegnen, og han var nu i Stand til at deponere de nødvendige 30,000 Kr. i Banken. Udviklingen har ført med sig, at Bygningen er bleven udvidet. Da Selskabet i 1918 købte Østergade Nr. 20 opførtes en ny Fløj ud i Gaarden, og 1921 blev den lille tilkøbte Ejendom nedrevet og opført i Højde med og i samme Stil som den gamle Facade. Bygningen rummer 30 Gæsteværelser foruden flere udmærkede Restaurationslokaler samt en meget stor Sal med 2 Balkoner.

Den rummer Siddepladser til 800 Mennesker og anvendes baade til politiske Møder, Foredrag, Baller og andre Festligheder, og da den er forsynet med en udmærket Scene, lejes den ofte af de turnerende Teaterselskaber. Det hele Komplex dækker et Areal paa over en halv Td. Land, og i Staldene er der Plads til 200 Heste.

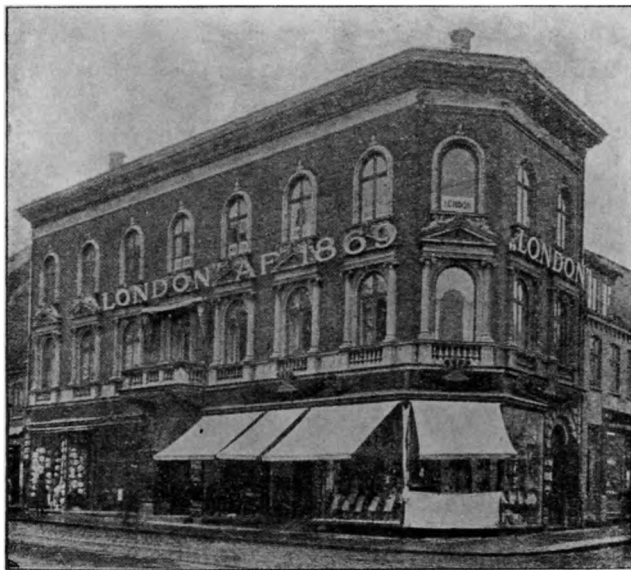
Der siges, at Bønder ikke forstaar sig paa Agurkesalat; men de ved, hvordan Madposen skal skæres, og det er givet, at trænger man til et solidt og rigeligt Maaltid, gaar man ikke forgæves her.

Den store Virksomhed leledes i mange Aar af Restauratør Chr. Jørgensen, (se S. 303, 304) efter hvem den 1921 overtoges af Direktør S. Randa, der er født d. 13/1 1871 i Hørning v/ Randers, etabl. selvst. 1910 paa „Ørnereden“ i Marselisborg Skov, indtil han overtog Ledelsen af Forsamlingsbygningen.

Den lille Naboejendom, Nr. 22 er opført i sin nuværende Skikkelse 1912-13 og tilhører siden 1919 Skrædermester Jens H. Sørensen, der er født 1879 i Aarhus, hvor han etablerede sig 1905 i Frederiksgade, senere i Ryesgade og her 1921.

Nr. 24 og 26 er beskrevet i II. Del S. 71-76, men for den sidstes (Hjørnet af Søndergade, Nr. 56) Vedkommende

maa vi supplere Oplysningerne. Her indrettedes d. 1/2 1923 i Ejendommens 1. Etage Kontorer for det betydelige Forsikringsselskab „London“'s Aarhusafdeling. Dette Selskab, hvis engelske Firmanavn er *London quarantine & accident compagny, limited*, er oprettet 1869 og har arbejdet her i Landet i ca. 23 Aar. Det virkede i Begyndelsen hovedsa-

Østergade Nr 26, Hj. af Søndergade.

gelig i Syge- og Ulykkesforsikringer og havde bl. a. skaffet sig en betydelig Portefeuille med Parogan-Policer. Men først i de sidste 10 Aar har Selskabet, efter i 1913 at være omorganiseret her i Danmark til en selvstændig Filial, naaet sin betydelige Størrelse. Den omfatter nu Forsikringsarter som lovpligtig Arbejderulykkesforsikring, Automobilansvars-Brand-, Driftstab-, Tyveri-, Ran-, Røveri-, Vandskade-, An-

S. Randa,
Direktør.

Hermann Zobel,
Direktør.

Axel Christensen,
Grosserer.

svars-, Ulykkes-, Syge-, Kautions-, Maskin- og Søfartsfor-
sikring.

Hovedsædet har Domicil i den af Selskabet i 1923 er-

Østergade Nr. 27.

hvervede smukke, gamle Ejendom i St. Kongensgade Nr. 68 i København, og ledes derfra af Direktør *Hermann Zobel*, født d. 20/1 1874, Direktør for Selskabet 1913.

Selskabet har Filialer i Randers, Viborg, Hjørring, Haderslev, Odense og Reykjavik.

Filialen i Aarhus oprettedes 1913 under Brandchef Bøstrup, som arbejdede en stor Forretning op. Den ledes siden d. 2/11 1922 af Direktør *Svend Kremer*, der er født d. 26/12 1887 i København.

De øvrige 3 Hjørneejendomme til Søndergade er alle

Østergade Nr. 31.

omtalt i II. Del S. 81-83. Af Ejendommene Øst for Søndergade vilde Nr. 27 være en ganske køn Bygning, hvis den ikke havde faaet den dominerende Karnap klistret paa Førstesalen. Den virker som en styg Vorte, ligesom Kælderbutikerne gør sit til at spolere Bygmesterens gode Hensigt. Ejendommen tilhører siden 1918 Grosserer *Axel Christensen*, der er født 1876 i Randers og etabl. 1913 i Aarhus med en gros Forretning omfattende alle Slags Toiletteartikler.

Nr. 31 tilhører Arbejdernes Brugsforening. Facadebygningen er indrettet til Restauration, der bærer Navnet „*Maxim*“, det eneste franske, der hæfter ved Livet her, selv om

der dances mellem Bordene. Virksomheden tilhører Restauratør *Morten Peder Andersen*, født d. 7/8 1886 i Roust og overtog Virksomheden her 1923.

Nr. 33 er bygget af afdøde Murermester Knud Nielsen antagelig i Slutningen af 50'erne. I hvert Fald viser Kortet fra 1855 (I. Del S. 245) ingen Bebyggelse paa denne Del af Silkjær, hvor Østergade senere anlagdes, men selve

Østergade Nr. 33.

Grunden har dog tilhørt Murerm. Nielsen siden 1839. Til Ejendommen hørte i tidligere Tid en stor Have, der strakte sig helt ned til „Postsmøgen“, (se II. Del S. 118) og som 1906 blev solgt til De forenede Bogtrykkerier, der her opførte en stor Ejendom. Den gamle Murermester Nielsen tog Borgerskab 1843 og boede først paa Studsgade. Hans Søn Murermester *Magnus Nielsen*, der var født 1859, overtog 1897 Ejendommen og Virksomheden efter Faderen og oparbejdede en betydelig Forretning navnlig indenfor Isoleeringsbranchen. Han besad adskillige Tillidshverv bl. a. som Medlem af Byens Raad og Formand for Haandværkerforeningen.

Efter hans Død overgik den store omfattende Virksomhed til Sønnen, Muremester *Knud Nielsen*, der er født 1888.

Senere overgik Forretningen til et Aktieselskab under Navnet *Magnus Niensens Isolationsforretning A/S*, der har en Aktiekapital paa 25,000 Kr. og ledes af Direktør *Thorvald Hansen*, der er født d. 13/8 1886 i Aarhus.

Nr. 34 og 36 danner det sydvestre Hjørne til *Amalie-*

Østergade Nr. 34-36, Hj. af Amaliegade.

gade. Den er opført i 60'erne, og efter at have haft en hel Del Ejere købtes den 1890 af Snedkermester *J. A. Rasmussen*, der tog Borgerskab i Aarhus 1871. Hans Søn Snedkermester *J. Rasmussen*, der er født 1874 i Aarhus, overtog Forretningen 1904 og Ejendommen 1910.

Amaliegade bestaar af 17 Ejendomme. Vestsiden er hovedsagelig Bagbygninger til Søndergade-Ejendommene, og Østsiden er med en enkelt Undtagelse smaa 2-etages Huse fra omkring 1860. Som Type paa dem kan vi nævne Nr. 5, der tilhører Vognmand, Kulhandler *M. Therkildsen*, der

er født 1887 i Hem og etabl. i Aarhus 1914, først i Mindegade Nr. 6 og her 1919, da han købte Ejendommen af Vognmand Madsen.

Den ovennævnte Undtagelse er „Forsamlingsbygningen“, der tilhører *Arbejdernes Fællesorganisation*. Den er opført 1909 efter Arkitekt Frimodt Clausens Tegning og afløste en ca. 50 Aar gammel Ejendom, som tilhørte Frimurerlo-

Amaliegade Nr. 5 m. v.

gen, der mageskiftede den med den Fællesorganisationen da tilhørende Grund i Christiansgade. Bygningen indeholder foruden de forskellige Foreningslokaler Restauration og en stor Festsal med Balkon og Scene, hvor der baade spilles Teater, Koncerter, afholdes Bryder- og Boxserstævner og anden indendørs Idræt, som her kan overværes af 1200 Mennesker. Fællesorganisationens daglige Administration varetages af et Forretningsudvalg paa 7 Medlemmer, nemlig Typograf *Marthin Pedersen*, Formand; (se I. Del S. 131 og III. Del S. 289); Byraadsmedlem Bernt Jensen; By-

Amaliegade, Arbejdernes Forsamlingsbygning.

raadsmedl. Søren Petersen, Kasserer; Maler H. P. Henriksen, Sekretær; Byraadsmedl. Leonhardt Hansen (se Fredensgade 26); Form. Johannes Kortsen og Form. Anders Mikkelsen.

Saa forlader vi Amaliegade og fortsætter med de resterende Ejendomme i Østergade.

Nr. 37 blev opført 1867 af Tandlæge *Chr. Kjærtinge*

Østergade Nr. 37, m. v.

med Murermester Knud Nielsen, sen. som Bygmester. Den var oprindelig i een Etage, men fik 1883 endnu et Stokværk. Gamle Kjærtinge begyndte sin Praxis 1856 i Mejlgade og var den Gang den eneste Tandlæge i Jylland. Da han skulde bygge i Østergade, havde han Valget mellem Grunden paa Hjørnet af Søndergade, hvor nu N. C. Nielsens Cigarforr. ligger og Nr. 37. Naar han valgte den sidste, var det fordi den laa mere afsides, thi Folk vilde den Gang ikke være bekendt, at de gik til Tandlæge, hvilket aabenbart paa det Tidspunkt blev betragtet som Narrestre-

ger, for nogen Skamfølelse over Tandstumperne var der næppe. Det havde været rimeligere, om Datiden havde set op til de modige. 1890 overgik Ejendommen til Sønnen Læge *Ingvar Kjærtinge*, og 1922 overtoges den af hans Søn Tandlæge *Holger Kjærtinge*, der er født d. 2 $\frac{1}{2}$ 1877 i Aarhus, blev Student 1896 fra Birkerød Kostskole, tog

Østergade Nr. 41.

1. Del af medicinsk Embedseksamen 1899 og Tandlægeeksamen 1905.

Nr. 39 tilhører Købmændene *V. og A. Kier*, der her har en Del af Firmaet Brd. Kiers Jernlager.

Nr. 41 er opført omkring 1850 af Murermester Groes. Den købtes 1905 af Vognmand *Martin Jensen*, der er født 1865 i Sondrup, fik Ansættelse hos Hans Broge og etablerede sig selvstændigt 1894 i Vestergade Nr. 3, den gamle Borgmestergaard, og her efter Købet af Ejendommen. Af de bagved liggende Side- og Staldbygninger har Jensen ladet de sidstnævnte opføre. Han er Medlem af Vognmandsforeningens Bestyrelse og var tidligere dens Formand.

Thorvald Hansen,
Direktør.

Martin Jensen,
Vognmand.

A. M. Nielsen Holst.
Maskinfabrikant.

Paa den modsatte Side af Gaden tilhører Nr. 38, 40, 42 og 44 henholdsvis Install. Haugsted, Chauffør Frandsen, Købm. Vilh. Cortsen og Enkefru I. L. Rasmussens Dødsbo.

Østergade Nr. 38—44, Hj. af Amaliegade.

Nr. 46 og 48 ejes af „*Demokraten*“. Dette Blad blev startet i et Kulskur paa Banegaardsvej 1883, og endnu synes det mig, at Demokraten trods sine udvidede Forhold her paa Østergade undertiden kan bære tydelige Præg af Kulskurret. De første Redaktører var *Harald Jensen* og den fortræffe-

lige Mand *Marott*; i 1888 kom *Peter Sabro* til og satte i høj Grad sit Præg paa Bladet. Det var begyndt med en Haandpresse under meget beskedne Forhold og er nu et af Byens største Blade. Det er et udpræget Socialistblad med Program „Frihed, Lighed og Broderskab“, hvilket praktiseres gennem Generalstrejke, Angiveri med Boykotning og Brød paa Fagforeningsbog.

Demokraten har utvivlsomt bidraget til at skabe Orga-

Østergade Nr. 46—48, „Demokraten“.

nisation i de forskellige Arbejdsfag og dermed ofte skaffet Arbejderne bedre Kaar, men samtidig ødelagt deres Tilfredshed og for en stor Del deres Arbejdsmod og desuden saaet et som oftest ganske uberettiget Had til alt, som kunde benævnes Overklasse. Dets ledende Artikler, — hvis man kan tale om saadanne — synes skrevet af de ukyndige for de umyndige, hvor Modstanderne males kulsorte og Tilhængeruskyldshvide uden Spor af Forsøg paa at skifte Sol og Vind lige mellem Parterne.

Redaktør *Harald Jensen* er født i København d. 13. Oktober 1851, var oprindelig Typograf og blev Formand for Typografernes Forening i Aarhus 1876 og for Dansk typografisk Forening 1882, Redaktør af Socialdemokratisk Ugeblad 1883; det blev kaldt Demokraten 1884, da det blev Dagblad. Har. Jensen har været Medlem af Aarhus Byraad fra 1894 til 1916, valgt til Folketingsmand for Skjoldelevkredsen 1890-92 og for Aarhus søndre Kreds 1895-1906, Medlem af Finansudvalget fra 1901-06 og Medlem af Landstinget fra 1906 og dets Finansudvalg.

Bladet redigeres nu af Redaktør M. Simonsen og Redaktør N. Eiby Ernst.

Redaktør *Marius Simonsen* er født i Høver d. 3. April 1869. Han er Medlem af Aarhus Byraad fra 1906, af Bestyrelserne for Ning- og Hads-Herreders Bane, Aarhus Museum, Aarhus Samaritan og Marthahjemmet, Formand for Købstædernes offentlige, kommunale Slagtehuses Fællesudsalg osv. Han blev Medarbejder ved Demokraten 1895, Medredaktør fra 1901; han er Formand for Socialdemokratisk Forbund i Aarhus og Partiets Hovedbestyrelse, blev 1918 valgt til Folketingsmand for Aarhus 2. Kreds, genvalgtes 1920 og 1924.

Nr. 50 tilhører *A. M. Nielsen Holst A/S*. Dette er oprettet paa Basis af en Smedeforretning, som Fabrikant A. M. Nielsen Holst startede 1901 i Studsgade Nr. 20, hvor den laa til 1908, da den flyttedes her til Østergade, hvor Ejendommen ombyggedes til Virksomheden, der omfatter Fremstilling af Jernkonstruktioner til Broer og Bygninger med Afsætningsmarked saavel i Danmark som Udlandet. Den har sit eget Elektricitetsværk og beskæftiger ca. 50 Mand. Fabrikant *A. M. Nielsen Holst* er født 1872 i Bønnerup v/ Grenaa.

Nr. 52 er opført ca. 1870 af Muremester Groes. Den er bygget i gotisk Stil af røde Mursten og tilhører Køb-

mand *J. A. Kaempffe*, der er født 1846 i Aarhus, etabl. 1871 paa Hj. af Jægergaardsvej og Montanagade, senere i Fredensgade og købte 1880 Ejendommen her i Østergade. Virksomheden, der navnlig omfatter Røgeri, Salteri og Pølsefabrikation, ledes af Sønnen *A. A. W. Kaempffe*, der er født 1874 i Aarhus.

Østergade Nr. 50.

Østergade Nr. 54 er Hjørnested til Fredensgade, hvor dens Beskrivelse vil findes under Nr. 22.

Fredensgade, som Østergade her udmunder i, er først blevet bebygget i Tiden 1849-1878. Begynder vi dens Beskrivelse med Nr. 1, maa vi starte fra den Del af Gaden, der hedder Fredens Torv, idet den fra Stedet, hvor Mindegade og Fiskergade mødes, udvider sig til en stor Plads.

Nr. 1-3 tilhørte 1847 en Brændevinsbrænder Thomsen,

der her opførte et 3-etages Pakhus, som ligger her endnu og ejes af A/S Brd. Kier.

Nr. 5 er bygget 1851 af Skibstømrer R. P. Jensen og Nr. 7-9 af Arkitekt Schrøder. 1918 købtes Hjørneejendommen af Tømrermester *Jens Sørensen*, der overtog den efter Snedkermestrene Juul og Rasmussen og paabyggede den en

Fredenstov Nr. 7-9, Hj. af Fredensgade.

Mansardetage. Nr. 5 købte han 1921 og opførte et Pakhus i Gaarden.

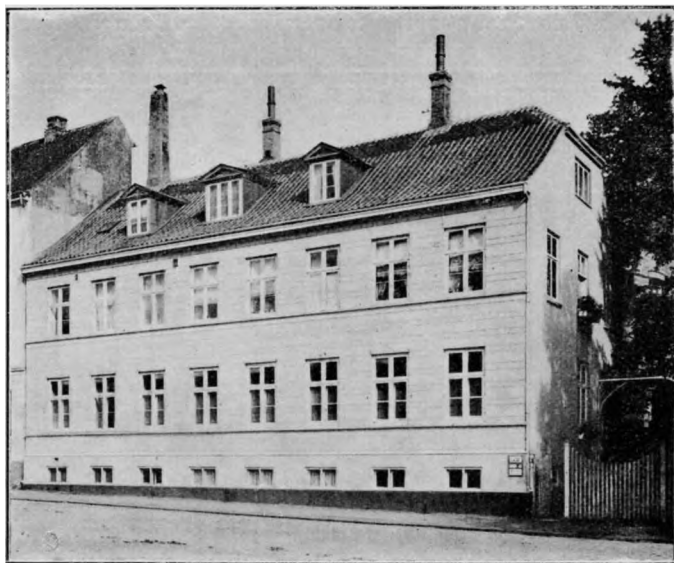
Tømrermester Sørensen er født d. $2\frac{2}{3}$ 1877 i Norring, tog Borgerskab i Viborg 1904 og i Aarhus 1913.

I Ejendommen ligger tillige Speditør *J. Wieds* Kontorer. Wied er født 1866, var oprindelig Landmand og nedsatte sig i Aarhus 1911 med Speditions-, Kørsel- og Flytteforretning.

Den østre Side af Torvet dannes af Nr. 2-4, 6 og 8. Nr. 2-4 er opført 1899 paa Hjørnet af Fiskergade. Det

er en stor moderne Ejendom med Spir og tilhører Restauratør C. Christensen.

Nr. 6 er bygget 1849 af Prokurator Hee, hvis Hustru 1862 solgte den til Fru Prokurator Nors, der 1877 afhændede den til Godsejer Strange, der døde 1887, hvorefter Arvingerne 1902 afhændede den til Læge *Sophus Prior*,

Fredenstov Nr. 6.

der er født d. $2\frac{1}{10}$ 1865 i København, cand. med. 1891, Kandidat ved Alm. Hospital 1891, Amanuensis paa Vallø 1892, Kandidat paa Diakonissestiftelsen 1892-93, Reserve-læge ved Aarhus Amtssygehus til 1895, hvorefter han nedsatte sig i Aarhus og 1898 oprettede en kirurg. gyn. Klinik, der 1905 fik Lokaler i den smukke Ejendom her paa Fredens Torv, indtil den 1923 flyttedes til Sct. Olufsgade Nr. 1.

Nr. 8 er opført 1856 af Murermester *Preis*, der solgte

den til Etatsraad Federspiel. Senere blev Byens Posthus indrettet og laa her i 30 Aar, indtil det ny Posthus i Kannekegade blev aabnet d. 17. Januar 1905. Derefter overgik Ejendommen til Vognmand Glass, der solgte den til Købmand Ollendorff sen., hvis Dødsbo afhændede den i Februar 1919 til Købmand *Cornelius Hansen*, der er født 1869 i

Fredenstov Nr. 8.

Fredensborg, etabl. 1908, idet han indtraadte i Firmaet N. Holst & Co., som han d. 1. Januar 1914 overtog alene. Det blev grundlagt 1903 og omfatter Glasvarer, Fajance og Keramik engros. Købmand Hansen er Formand for Handels- & Kontoristforeningen siden 1920.

Fra Fredenstov fører gennem Ejendommens Port en smal Gyde op til Søndergade ved Klosters Ejendom; det er den gamle „Postsmøgen“, som tidligere førte over de Markjorder, hvorpaa Søndergade er anlagt, helt over til

Frederiksgade, og mellem disse Gader helt op til Østergade.

Nr. 10 danner sammen med den ovenfor nævnte Ejendom en ret Vinkel, og dens Facade ligger i den Røtningslinie, den resterende Del af Fredensgade følger. Den er opført 1855 af Skibskaptejn Sørensen og ejes siden 1918 af

Fredenstov og -Gade Nr. 10.

Vognmand *Laurids Glass*, der er født 1875 i Lime, var oprindelig Landmand og tog 1900 Borgerskab i Aarhus som Vognmand, idet han overtog den gamle Kørselsentreprenørforretning, der i 40'erne var begyndt af daværende Vognmand Niels Larsen. Vognmand Glass er Formand for Vognmandsforeningen, i Best. for Landsorganisationen i Danmark og Centralorganisationen af Vognmænd i Jylland.

Nr. 12 — Gadens Patricierbygning med de smukke rene Linier — er opført 1853 af Købmand Malling som det 10.

Laurids Glass,
Vognmand.

Sophus Prior,
Læge.

Cornelius Hansen,
Købmand.

Hus i den nyanlagte Gade, og her var ligesom i de fleste Huse paa den Tid Koholderi. Græsmarkerne paa det gamle Silkjær gav jo god Græsning. Ejendommen købtes 1854 af Købmand *J. C. Seidelin*, som etablerede sig her d. 9. Oktober 1855. (Seidelin født 1827 død 1888).

Den 1. Januar 1884 købte Grosserer Louis Hammerich Ejendommen og Forretningen, som han den 1. Januar omdannede til et Aktieselskab med en Kapital paa 200,000 Kr.

Bestyrelsen bestaar af Grosserer Louis Hammerich, adm. Direktør; Overretssagfører P. Stampe; Købmand Vilh. Kier; cand. jur. L. Hammerich, København og Orlogskaptejn C. Hammerich, København. Ene-Prokura har Direktør Paul Hammerich.

Virksomheden omfatter Handel med alle Slags Byggematerialer.

Grosserer Louis Hammerich, R. af D. og D.M., er født d. 2. Juli 1859 i Flensborg, tog Præliminæreksamen fra Aarhus Katedralskole 1875 og blev uddannet hos Hans Broge 1875-84.

Hammerich er Medlem af Repræsentantskabet for Aarhus Privatbank, Aarhus Teater og Det danske Hedeselskab, af Jydsk Hypothekforenings Kontrolkomite og af Bestyrelsen for Aktieselskaberne Aarhus Trælasthandel, Hans Schourup, Jyllands Staal- & Maskinforretning, A/S Brdr. Kier,

„Turisten“ og Aarhusbugtens Dampskibsselskab; er Medlem af Søretten i Aarhus, Værge for Aarhus Domkirke, i Bestyrelsen for Aarhus Kirkefond, Velgørenhedshjemmet i Aarhus, Aarhus højere Pigeskole, Jydsk Handelshøjskole, Aarhus Amts Rekykorpss samt Kasserer for Museumsinstitutionen „Den gamle By“. (Se I. Del 2. Halvbind S. 259 f.)

Fredenstov og -Gade Nr. 12.

Nr. 11 er bygget 1849 af Stenhugger Jensen og ejes siden 1913 af Arbejdsmand *Niels Peter Hansen*, der er født d. 7/9, 1856 i Lysholm, Haslev Sogn, var oprindelig Landmand og har siden 1892 været beskæftiget hos Isenkræmmer M. Nielsen.

Nr. 13 findes som bekendt ikke i Aarhus' gamle Gader.

Nr. 14 ved Siden af Hammerichs Ejendom har noget af det samme smukke Præg. Den er opført 1851 af Murermeister Chr. Jensen og ejes siden 1916 af *A. P. Marquart* og *H. M. Hansen*, der d. 27/4 1915 startede Firmaet „Aarhus

J. Wied,
Speditør.

A. P. Marquart,
Direktør.

N. P. Hansen,
Arbejdsmand.

mekaniske Værksted“, som først havde Domicil i Naboejendommen Nr. 16. Efter Købet af Nr. 14 byggedes paa den bagved liggende Grund en moderne Værkstedsbygning indrettet med tidssvarende Værktøjsmaskiner væsentlig med

Fredensgade Nr. 11.

Skibsreparationer for Øje. Den 1. Februar 1919 lejede Firmæt af Aarhus Havn en Værkstedsbygning paa Beddingspladsen og indrettede den til Skibssmedie. Den 1. Juni s. A. overgik Virksomheden til A S Aarhus Skibsværft, hvor Marquart ansattes som teknisk Direktør og H. M. Hansen

Niels Geertsen,
Direktor.

Kr. Andersen,
Købmand.

A. Fisker,
Hestehandler.

som Overværkfører for Maskinafdelingen. (Se iøvnr. I. Del S. 407-08).

Fredensgade Nr. 14.

Direktør A. P. Marquart er født 1886 i Aarhus.
Nr. 15 blev bygget 1850 af Murersvend M. Olsen, der

2 Aar efter tilbyggede et Fag. Den ejedes senere af Vognmand Marthins, der afhændede den til Hestehandler Dam, som 1916 solgte den til Vognmand *S. N. Sørensen*, der er født 1865 i Lime og tog Borgerskab 1898 i Aarhus og drev Forretningen i Studsgade Nr. 35 indtil den 1916 flyttedes hertil.

Nr. 16 byggedes 1850 af Murermester *A. Preis*. Den

Fredensgade Nr. 15.

ligner slet ikke de øvrige Ejendomme fra 50'erne, men Bygningsinspektoratets Protokoller fortæller ikke om Ombygninger siden 1850. En Mellembygning blev derimod opført 1888 og en Bagbygning 1900, efter hvilken Tid den er paabygget en Etage. Ser man paa Forhusets Stil, maa man trods ovennævnte Protokoller dog antage, at Facaden — antagelig omkring 1880 — er blevet ombygget. Ejendommen købtes 1915 af Smedemester *S. K. Pedersen*, der er født 1884 i Slet, hvor han blev uddannet hos Faderen, eta-

blerede sig 1913 her i Ejendommen, hvor han overtog Smedemester Bloms Forretning, som denne havde grundlagt ca. 1900. Den omfatter Vogn- og Beslagsmedie samt Skibsarbejde.

Nr. 17 er fra 1853, bygget af Murersvend Svantemann. 1917 købte A/S Emil Møllers Telefonfabrik Ejendommen af Direktør *Niels Gertsen*, der er født 1880 i Engom, eta-

Fredensgade Nr. 16.

bleret 1906 i Aarhus (Ægirsgade Nr. 23) med en Virksomhed omfattende Telefonmateriel og mekaniske Artikler, som han 1913 flyttede til Fredensgade Nr. 18 og som 1919 indgik som en Aarhusafdeling fra Møllers Telefonfabrik i Horsens. Gertsen er Medlem af Best. for Aarhus Smedelaug.

Nr. 18 er opført 1851 af Tømrmester Paulsen. 1919 købtes Ejendommen, der foruden Forhuset bestaar af en Mellem- og Sidebygning, af Hestehandler *A. Fisker*, der er født 1877 i Silkeborg og begyndte Forretningen 1897.

Fredensgade Nr. 18.

Nr. 19, 21 og 23 er alle opført 1854 af Murersvend Ashersen.

Den første af dem tilhører Restauratør *Peter Bitsch*, der er født d. 16/7 1874, etabl. 1904 i Aarhus i Sønder Alle Nr. 29 og heri Fredensgade i Cafe „Fredensborg“, da han 1908 købte Ejendommen.

Nr. 21 tilhører R. Chr. Bang, og Nr. 23 Købmand *Kristian Andersen*, der er født 1881 i Odder, uddannet der, hos Frich og i Udlandet, etablerede sig 1908 i Sønder Alle Nr. 34 og købte 1913 Ejendommen her i Fredensgade, hvortil han samtidig flyttede

Forretningen, der omfatter maskintekniske Artikler en gros.

Nr. 20 er det nordre Hjørneste­det til Østergade og blev bygget 1850 af Murermester A. Preis. Ejendommen tilhørte i 70'erne Købmand Rasmus Baden, hvis Enke solgte den til Købmand *Marius Christensen*, der er født 1879 i Varde og etabl. 1906 i Aar-

Fredensgade Nr. 19.

Marinus Christensen,
Købmand.

Søren Madsen,
Vognmand. R.

Niels Madsen,
Vognmand.

hus. Christensen er Medlem af Handelsforeningens og Øresparekassens Bestyrelser.

Det søndre Hjørneste, Nr. 22 (Østergade Nr. 54) er opført 1855 af Købmand Stenberg, der 1875 solgte den

Fredensgade Nr. 20, Hj. af Østergade.

købe regelmæssige Bygning til afd. Vognmand *Søren Madsen*, der var født d. 16/1 1837. Han deltog i Krigen 1864 og blev paa Grund af sin Dygtighed straks forfremmet til Underofficer, blev dekoreret med Erindringsmedaillen og blev senere Ridder af Dannebrog.

Søren Madsen begyndte sin Vognmandsvirksomhed 1865 i Amaliegade og drev efterhaanden en betydelig Forretning op og satte bl. a. de første Hesteomnibusser i Gang i Aarhus. Han var i 30 Aar Medlem af Remontekommisionen, var Æresmedlem af Vognmandsforeningen og døde 1922. Hans Søn, Vognmand *N. Madsen*, der er født 1874, over-

Fredensgade Nr. 22, Hj. af Østergade.

tog 1903 den store Forretning, der foruden anden Kørsel omfatter Flytteforretning og naturligvis Automobilkørsel.

Nr. 24, en lille Ejendom, der hører til Nr. 22, er opført samme Aar som denne og af Murersvend Dyhr.

Nr. 25 er bygget 1854 af Murersvend Jensen og tilhørte i Begyndelsen af 70'erne Slægten Kaempffe, der solgte den 1878 til Malermester *J. N. Paulsen*, der var født d. 22/1, 1841 i Aarhus og tog Borgerskab her 1871. Paulsen var Medstifter af Malermesterforeningen, Formand for Aarhus

Fredensgade Nr. 23.

Fredensgade Nr. 25.

J. C. Thorup,
Vinhandler.

Leonhard Hansen,
Fagforeningsformand.

J. N. Pausen,
Malermester.

Malerlaug og senere Æresmedlem; var i mange Aar Kasserer for Centralforeningen af Malermestre i Jylland og

Fredensgade Nr. 26, Mellembygningen.

Æresmedlem der og i Haandværkerforeningen. Han var Formand for Selskabet „De danske Vaabenbrødre“, for den borgerlige Sygekasse og beklædte en lang Række andre

Tillidsposter. Han var med i Kampene ved Dybbøl og døde d. $\frac{2}{8}$ 1923. Ejendommen tilhører nu hans Arvinger.

Nr. 26 er opført 1866 af Fuldmægtig Winge. Foruden Facadebygningen findes en Mellembygning og en 1919 opført Bagbygning med Værksteder. Ejendommen købtes 1920 af *Smede- og Maskinarbejdernes Fagforening*, der er stif-

Fredensgade Nr. 26.

tet d. $\frac{13}{10}$ 1883 af 40 Smede- og Maskinarbejdere. Før den Tid har der eksisteret en anden Forening indenfor disse Fag; hvornaar den stiftedes, vides ikke, den eksisterede i hvert Fald 1877, men ophørte d. $\frac{10}{3}$ 1880. Af de 11 Formænd, den nuværende Forening har haft, var *Elias Petersen* den første. Den nuværende er siden 1917 *Leonhard Hansen*, der er født d. $\frac{18}{6}$ 1887 i Grenaa og uddannet som Maskinarbejder. Han blev som 25-aarig indvalgt i Afdelingsbestyrelsen og var en Periode Næstformand. Foruden

en Mængde andre Tillidsposter har han Sæde i Ledelsen af Arbejdernes Fællesorganisation og er tillige Medlem af Aarhus Byraad. Fagforeningen, der nu tæller ca. 1800 Medlemmer, havde Lokaler i Mørksgade Nr. 5 indtil 1920, da den indrettede sine Kontorer og andre Foreningslokaler i Mellembygningen i sin nyerhvervede Ejendom.

I Forhuset findes Kontor og Lokaler for Vinhandlerfirmaet *Anthon Thorup & Søn*, der er grundlagt 1893 af

Fredensgade Nr. 27.

Anthon Thorup og laa i Søndergade Nr. 56 og blev drevet i Comp. med I. C. Theilmann & Co., fra hvilket det udskiltes 1899 og flyttedes til Fredensgade, først i Nr. 30 og 1911 her i Nr. 26, da Firmaet overtoges af *Ingvor Larsen Thorup*, der er født 1886 i Nibe, uddannet i Aarhus og forskellige Steder i Udlandet.

Nr. 27 opførtes 1852 af Skibsbygmester Thomsen, der her havde en stor Tømmerplads. Den tilhører nu Vognmand *S. P. M. Pedersen*, der er født 1877 i Ebeltoft, uddannet ved Landbrug og etabl. 1910 som Vognmand paa „*Aldersro*“, indtil han 1912 købte Ejendommen her. Virksomheden omfatter al Slags Transport og beskæftiger ca. 8 Mand med 8 til 10 Spand Heste; der er Stalde i Sidebygningen. I For-

A. P. Skorstengaard,
Tømrermester.

Anders Sørensen,
Vognmand.

S. P. M. Pedersen.
Vognmand.

husets Stueetage har Firmaet *H. C. Petersen & Co.* Kontorer. Det er en Filial af det i 1870 af H. C. Petersen grundlagte Firma, der omfatter Landbrugs- og Industrina-skiner. Filialen, der blev oprettet i Aarhus 1900, er siden 1912 ledet af Forretningsfører Chr. C. Christensen, der er født 1875 ved Kjellerup.

Nr. 28 skylder Murermester Lund sin oprindelige Til-blivelse i 1856. Ejendommen købtes 1900 af Tømrermester *Anders P. Skorstengaard*, der er født 1874 i Levring pr. Kjellerup og blev uddannet hos gamle Bygmester P. Thom-sen, som byggede Spiret paa Domkirken. Han etablerede sig 1902 i Aarhus og har af væsentlige Tømrerarbejder haft Eksportstaldene ved Slagtehuset, Restaureringen af det gamle Bindingsværkshus i Skolegade Nr. 15, det ny Tag paa Domkirken, Godsbanegaardens Toldbygning og en Mængde private Ejendomme. 1919 ombyggede han hele Ejendommen her i Fredensgade og paasatte Forhuset en Bindingsværksetage, opførte en 5-etages Mellembygning og en 2-etages Halvtagsbygning i Baggaarden, hvor Tømrer-værkstederne ligger.

I Mellembygningen ligger *Jydsk Konfektionsfabrik*, hvis Indehaver er Købmand *Aage Fredslund*, der er født 1891 i Holsted og etabl. 1917 i Frederiksgade Nr. 1 med Fabrik for Damekonfektion, flyttede den 1919 her til den nyopførte

Ejendom og optog samtidig Fabrikation af Herrekonfektion. I samme Bygning og med fælles Kontorer begyndtes kort efter Firmaet *Fredslund & Knak*, der omfatter Fabrikation af Damelinned og en gros Handel med Metervarer.

Chr. Knak er født 1888 i Lemvig og etabl. her 1919. Nr. 29 og 31 er opført 1911 af Tømrermestrene S. Niel-

Fredensgade Nr. 28.

sen og A. P. Skorstengaard. Senere tilhørte de Murermeister Severinsen, der 1923 solgte Nr. 31 til Bagermester *H. Hansen*, der er født d. 22 $\frac{1}{2}$ 1877 i Aarhus og fik Borger-
skab 1902.

Nr. 30 blev bygget 1856 af Murermester Jensen. Ejendommen bestaar foruden Forhuset af en enetages Mellembygning og en Bagbygning, der er opført 1910 og indrettet

Øverst: Fredensgade Nr. 28,
Mellenbygningen.

Nederst: Gaardinteriør fra
Fredensgade Nr. 30.

til Protokolfabrik og Bogbinderi. Den tilhører siden 1910 Fabrikant *Michael Petersen*, der er født 1851 i Aarhus, etabl. 1877 i Frederiksgade og her 1910. Virksomheden overgik d. 17. 1918 til Sønnerne *Henrik* og *Niels Michael Petersen*, der er født henholdsvis 1883 og 1890.

Nr. 32 er opført 1862 af Skibskaptejn *L. Hansen*. Den

Fredensgade Nr. 29-31.

købtes 1918 af Fabrikant *Math. Madsen*, der byggede en Etage paa Forhuset og den lille Fabriksbygning i Gaarden. Fabrikant *Madsen* er født 1880 i Odense, uddannet i Aarhus og i Udlandet, etabl. sig 1905 i Aarhus i Søndergade Nr. 64. Oprindelig fabrikerede han Ure og Instrumenter, men senere blev Virksomheden lagt fuldstændig om til Manometerfabrik, baseret paa *Math. Madsens* verdenspatenterede Opfindelser. I de sidste Aar har Fabriken haft Lokaler i *Eckersbergsgade* Nr. 3, hvor den tillige er Prøve-Kontrol- og Justeringsanstalt.

Nr. 33-37 eksisterer ikke. Disse Numre har repræsenteret de gamle Ejendomme, paa hvis Grund Nr. 29 og 31 nu er opført.

Nr. 34 er opført 1866 af Tømrermester A. E. Andersen. Den af røde Mursten byggede Ejendom gør sig bemær-

Fredensgade Nr. 32.

ket ved sine ejendommelige Arkitektur-Detailler, nogle under Gesimsen „hængende“ Pilastre, der over Tagskægget krones af sadelformede Afslutninger. Den ejes siden 1894 af Vognmand *Anders Sørensen*, der er født 1858 i Rosmos og nedsatte sig i Aarhus 1883, hvor han siden da har haft Kørslen af Pakkepost i Entreprise.

Nr. 36 er opført 1857 af Kammerjunker, Herredsfoged Willemoes. Den store røde Ejendom ligger med Gavlen til

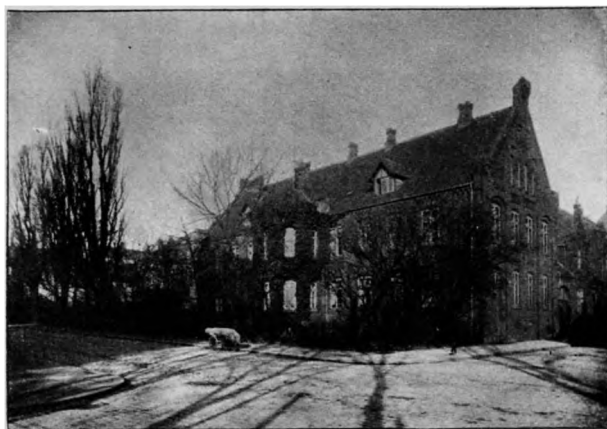

Fredensgade Nr. 34.

Fredensgade og Facade med Have foran til Sønderalle og bærer Navnet „Bispegaarden“. Den tilhører Aarhus Bispeembede og rummer dettes Kontorer og Bolig for Biskoppen.

Nr. 39 er bygget 1907 af Snedkermester, Inspektør *Peder Clemmensen*, der er født d. 10/9 1863 i Viby, uddannet i Aarhus, hvor han etablerede sig 1888 og virkede indtil 1914, da han overtog Stillingen som Inspektør for

Fredensgade Nr. 36, Hj. af Sønder Alle, Bispegaarden.

Snedkermestrenes Træ- og Finerfabrik i København. I sin Aarhus-Periode udførte han alt Snedkerarbejdet til Profes-

sor Kampmanns Aarhusarbejder, bl. a. til Toldkamret, Teatret, Statsbiblioteket, Posthuset, Marselisborg Slot og Altertavlen i Johanneskirken. I Ejendommen, der er tegnet af Arkitekt Bech, findes *Aarhus Kunsthandels Forlag*, der tilhører Forlægger *Jørgen Jensen*, født 1873 i Aabenraa og etabl. d. $\frac{18}{5}$ 1907, da han overtog det ovennævnte For-

Fredensgade Nr. 39.

lag, der er oprettet 1900 og tillige omfatter Papirhandel en gros. *Jørgen Jensen*, der er Student fra Haderslev Latin-skole, har udrettet et stort Arbejde i den sønderjydske Sag. Han er Medl. af Best. for Sønderjydske Forening, Sekretær i Aarhus ny Turistforening og er Forfatter til *Hagerups Blaabøger*.

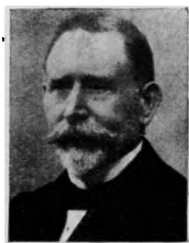
Nr. 41 er fra 1859 og opført af Skibsbygmester *Thomson*. Den tilhører siden 1907 Købmand *L. D. Madsen*, der er født d. $\frac{2}{10}$ 1856 i Eriknauer og etabl. 1880 i Aarhus.

Jørgen Jensen,
Forlægger.

Aug. Köhler,
Købmand.

S. M. Sørensen,
Entreprenør. R.

Det til Ejendommen hørende Baghus er opført 1908 af Madsen.

Nr. 43 er den østre Hjørnegrund til Sønder Alle. Den

Fredensgade Nr. 41 og 43, Hj. af Sønder Alle.

er opført 1852 af Snedkersvend Hvilstrup og blev 1857 udvidet af Godskører M. Rasmussen Bundgaard. Forretningen paa Hjørnet tilhører Købmand *August Köhler*, der er født 1880 i Vordingborg og etabl. i Aarhus 1917. Ejendommen tilhører nu Typograf *A. Reimers*.

Paa den anden Side af Sønder Alle optages Fredens-

gades Sydøstside af Statsbanernes Terræn og følger dette med en Drejning mod Vest op til Banegaarden, hvor Gaden nu har faaet en kraftig Stigning op til Banegaardspladsen for Enden af Ryesgade. Det hele ligger her under Forvandlingens Lov i et mægtigt Kaos. Hvad det ender med, er ikke godt at vide — det synes nærmest *ikke at ende*.

Af Bygningerne paa Gadens Vestside, der forbindes

Fredensgade Nr. 42.

med Ryesgade gennem Rosenkrantzgade, er Hjørneejendommen til Sønder Alle, Fredensgade Nr. 38, opført 1880 af Købmand Stilling. Den tilhører siden 1920 *A/S Nordiske Kabel- og Traadfabriker*, der samme Aar oprettede sin Aarhus-Afdeling her, som ledes af Ingeniør *Kai Kirchhoff*, der er født d. 27/7 1881 i København.

Nr. 40 er opført 1882 af Assistent Eriksen og Nr. 42 1868 af Muremester J. Jensen.

Siden 1898 har den sidstnævnte tilhørt Entreprenør *S. M. Sørensen*, der er født d. 3/4 1841 i Kristrup, blev ud-

dannet som Tømrer i Randers og kom til Aarhus 1873, hvor han virkede som Formand ved Bygningen af Havnen. Han tog Borgerskab 1883 og har været med til at bygge forskellige Befæstningsanlæg, Gasværkshavnen i København, Nyborg Færgeleje, Thunø Havn, Grenaa Havn, Strib Dampfærgehavn, hele Aarhus Sydhavn, Horsens, Esbjerg og Fre

Fredensgade Nr. 48, Hj. af Rosenkrantzgade.

derikshavns Havne, samt en Mængde Bane- og Anlægsanlæg. Entreprenør Sørensen er R. af D.

Nr. 44 er opført 1871 af Skipper B. Tanneke. Den tilhører nu *Schoubyes Legatbolig*.

Nr. 46 er fra 1875, opført af Snedker E. Rasmussen. Ejendommen tilhører nu Enkefru *M. M. Petersen*.

Nr. 48 er fra samme Tid, opført af Murermester J. Jensen. 1919 købtes den af Hotelejer *Jens Sørensen*, der lod den ombygge og indrette til Hotel efter Arkitekt Bechs Tegning. Sørensen er født 1871 i Ask og etablerede sig

som Købmand 1896 i Aarhus. Senere overtog han det gamle „Hotel Nøjsomhed“ i Vestergade indtil han her i Ejendommen paa Hj. af Fredensgade og Rosenkrantzgade oprettede „Turist-Hotellet“.

Nr. 50 stammer fra 1868 og blev bygget af Tømrer R. Woldum.

Nr. 52 og 54 er opført 1869 af Tømrer R. Nielsen, hvis

Fredensgade Nr. 52.

Søn Grosserer N. E. Nielsen ejede dem til 1919, da han solgte til Købmand *P. Ravnsø*, der er født 1874 i Sjelle og etableret 1896 i Nørre Alle Nr. 14. 1903 byggede han Nørre Alle Nr. 12 og indrettede den til Fabrik og Forretning, der 1906 blev helt omlagt til en gros Virksomhed og flyttet til Nørre Alle Nr. 30. 1909 krævede Virksomheden

Jens Sørensen,
Hotelejer.

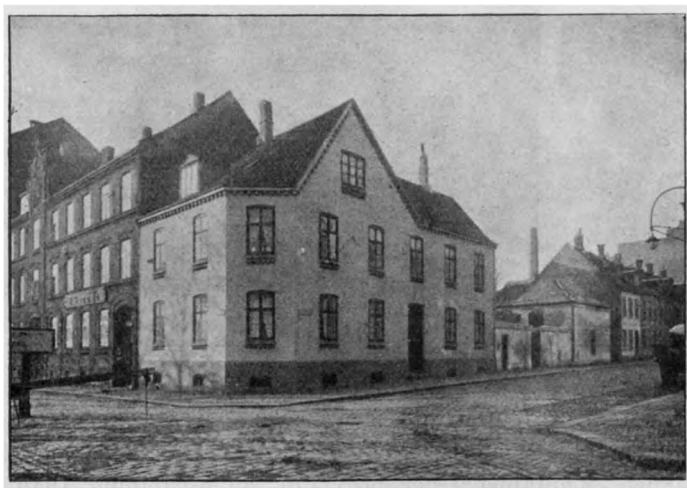

Christian Rasmussen.
fhv. Vognmand.

P. Ravnso,
Købmand.

atter større Lokaler, hvorfor den flyttedes til Frederiksgade Nr. 1, hvor den laa til 1919. Forretningen omfatter en Af-

Fredensgade Nr. 50, Hj. af Rosenkrantzgade, Nr. 1.

døling for Træsko og en for Læderfodtøj og dermed beslægtede Artikler.

Nr. 56 er opført af De danske Statsbaner, der her har Kontorer for 1. og 2. Distrikt.

Fra Fredensgade begiver vi os gennem Rosenkrantzgade. Den sydvestre Hjørneejendom mellem disse to Gader er den ovenfornævnte Nr. 50, Rosenkrantzgade Nr. 1. Den tilhører forh. Vognmand *Christian Rasmussen*, der købte den 1895 af Particulier Kiilsgaard, som havde ejet den fra 1887. Christian Rasmussen er født d. 20/1 1847 i Aarhus og blev

Rosenkrantzgade Nr. 21, „Kasino“.

uddannet hos Faderen Vognmand Jens Rasmussen, med Tilnavnet „Kaptajnen“, der begyndte sin Forretning 1849 og ejede de to Ejendomme paa Sønderbakken, den Del af den gamle Søndergade som, før Clemensbroen blev bygget, førte ned til Aaen (se Ill. II. Del S. 126). Chr. Rasmussen tog Borgerskab d. 5/11 1872 i Sønder Alle og trak sig tilbage 1914.

Af Gadens øvrige Ejendomme tiltrækker Nr. 21 sig sær-

L. Laursen Brandt,
Grosserer.

Carl Møller,
Direktør.

Niels Nielsen,
Grosserer.

lig Opmærksomhed, baade ved sit Ydre og Indre. Her ligger nemlig Varieteen og Teatret „*Kasino*“. Bygningen er opført 1900 af Direktør M. Olsen efter Storstads-Mønstre og Arkitekt Kühnells Tegning. Den har 600 Siddepladser og byder paa baade Skuespil, Revuer og Varieteforestillinger.

I 1916 blev Bygningen udvidet, og der blev bl. a. opsat et stort Relief, udført af K. Hansen Reistrup, i Prosceniet. Den tilhørte fra 1918 til 1923 Direktør S. M. Mikkelsen, der nu residerer i Vennelyst. (Se S. 298). Efter at have været paa forskellige Hænder købtes hele Komplekset med den stærkt søgte Midnatsrestaurant af Direktør Mortensen.

Naboejendommen Nr. 23, en stor ejendommelig Gavlbbygning, tilhører Tømrermester R. Møller Nielsen. Den rummer en Mængde forskelligartede Virksomheder, hvoraf kan nævnes en stor Maskinhandel, der tilhører Maskinhandler *Chr. Petersen*, der er født d. 21/10 1874 i Gidsø v/ Kolding, etabl. 1913 i Aarhus, idet han han overtog „Dansk Fællesindkøb af Landbrugsmaskiner“s Likvidationsbo. Endvidere findes her en Afdeling af det københavnske Firma *Poul Christensen*, der blev oprettet i København 1889 og 1914 fik Filial her i Aarhus, hvor den ledes af Forretningsfører *I. P. Jensen*, født 1880 i Vordingborg. Det omfatter

Rosenkrantzgade Nr. 23.

Rosenkrantzgade Nr. 10.

Hedensted og etabl. 1918 i Aarhus. Han er Formand i Mesterforeningen i Aarhus og i Bestyrelsen for Karetmagerlauget.

Nr. 12 er opført 1876 af Købmand R. Jacobsen, der købte Grunden af Baron J. Rosenkrantz, efter hvem Gaden har Navn. Jacobsen solgte 1919 til Købmand P. A. Berke, der er født d. 4/1 1876 i Aarhus og etabl. 1911.

Rosenkrantzgade Nr. 18.

Cykler og Cykledele og alt henhørende under Automobilbrancen. 1923 overgik det til Grossererne *L. Lauersen Brandt* og *Niels Nielsen*, der er født henholdsvis 1887 i Nebel og 1890 i Altona. Dette Firma blev startet 1922 i Møllegade, hvorfra det flyttedes hertil.

Paa Gadens Nordside er Nr. 10 opført i Midten af Firserne og tilhører siden 1919 Karetmagermester *Jens Jensen*, der er født 1889 i

Nr. 14 er fra Slutningen af 90'erne og opført af Tømrermester Andersen, hvis Enke 1916 solgte den til Vognmand *Laurits Sørensen*, der er født d. 19. 8. 1879 i Stubberup og tog Borgerskab 1906.

Nr. 18 tilhører forh. Landmand I. C. Sørensen. I Ej-

Rosenkrantzgade Nr. 20.

endommen, der er bygget med en anmassende Frontspice og forsynet med Altaner, findes en Staal- og Læderforretning, der tilhører Købmand *Svend Lopdrop*, der er født 1892 i Galten Sogn og etabl. 1918.

Nr. 20 er bygget 1900 efter Arkitekt Frimodt Clausens Tegning. Den tilhører Direktør *Carl Møller*, der er født 1882 i Odder og etabl. 1909 med Forretning omfattende

Mejeriartikler. Senere udvidedes Virksomheden til Handel med Olie og Drivremme og overgik 1919 til Aktieselskab med en Aktiekapital paa 200,000 Kr.

Gaden sluttet, bortset fra Hjørneejendommen til Ryesgade, med Nr. 22, der er opført 1905 af Murermester R. K. Rasmussen. Den tilhører siden 1912 Blikkenslagermester *M. I. Stein*, der er født d. $19\frac{1}{3}$ 1871 i Fredericia og tog Borgerskab 1906.

Fra Rosenkrantzgade vover vi os ned ad Ryesgade og op ad Jordbjerget til det Træskur, som de sidste 3 Aar har fungeret som Aarhus Hovedbanegaard. Den Banegaard, som vi efter Professor Wencks Tegning bragte Billede af i I. Del S. 474, bliver højst til et Luftkastel, og hvorvidt den Bygning, der bliver Resultatet af det stadigt reducerede Projekt, overhovedet bliver bedre end den gamle Banegaard, faar man maaske Svar paa Anno 2000 — med mindre Tempoet sættes nogle Grader op.

Lad os vende Ryggen til „Skuret“ og spadserer op gennem *Park-Alleen*, som man paa Bekostning af den smukke gamle Kirkegaard og med brutal Fremfærd mod dens herlige gamle Træer har ført fra Banegaardspladsen op til Sønder Alle, hvor den fortsættes i Asylvej.

Dalgasstatuen, som en Tid lang var sat paa Pulterkammeret, har man opstillet paa en Terrasse i Hjørnet af den bevarede Del af Kirkegaard-

Rosenkrantzgade Nr. 22.

den ud mod Banegaardspladsen. Langs Kirkegaardens Østside er anlagt en net Promenade, hævet betydeligt over Gadeniveauet. Her har man ud mod Sønder Alle anbragt en Statue af Aarhussocialisten Peter Sabroe. Alleens Østside ligger endnu som Resterne af et Jordskælv, men er projekteret med Bebyggelse, der efter Arkitekt Kühnells Mening ikke bliver nem at finde sin Gadedør i.

Park Alle. Tilh. Sabroes Statue.

Det sydøstre Hjørne af Park- og Sønder Alle bebygges nu med en stor moderne Ejendom ligesom Hjørnестedet mellem Sønder-Alle og Asylvej, der er opført i samme Stil som Hjørneejendommen til Søndergade af Tømrermester Thomas Pedersen efter Arkitekt Høegh Hansens Tegninger.

Asylvej danner en snæver Forbindelse mellem de ovenfor nævnte Alleer og Østergade, men der er Planer fremme for en betydelig Udvidelse af Gaden, som desuden tænkes ført igennem Østergades Nordside ad Smøgen, der mellem Østergade Nr. 3 og 5 fører igennem Gaardene mellem Sønder- og Frederiksgade, for antagelig at udmunde i Nærhe-

den af Fiskergade, Asylvej dannes dels af Plankeværkerne til S. M. Holst's og Nyt Missionshotels Gaard og Have. Næsteften denne ligger i Nr. 10 Mineralvandsfabriken „Sct. Paul“, som er grundlagt 1900 af Fabrikant *Frants Nielsen*, der er født 1863 i Fløjstrup. Fabriken laa først i Frederiks Alle, senere i Klostergade indtil Nielsen 1916 købte Ejendommen her, som oprindeligt er bygget til Skole 1884 af Skoleinspektør Fønts.

Paa Asylvej Nr. 12 ligger Sct. Stefans Foreningens Børneasyl „*Børnely*“, hvor der er Plads til 112 Børn, og hver Mandag Aften Kl. 8 holder den evangeliske Afholdsforening „Det blaa Kors“ sine Møder, og desuden holdes her Konemøder hver anden Tirsdag Aften, og om Fredagen Forklaringsmøder for Søndagsskolens Lærerpersonele og „Blaa Kors“s Børneafdeling „Haabet“ holder Møder hver Onsdag Aften Kl. 7 $\frac{1}{2}$.

Asylet bliver ledet af en Diakonisse, der hjælpes af to Piger, og tillige er der Bolig her for Sct. Stefans Forenings Menighedspleje, hvis fire Diakonisser gratis plejer ubemidlede Patienter.

Sct. Stefans Foreningen, Aarhus Afdeling, er stiftet d. 23. Oktober 1876 og har til Hovedformaal at udøve kristelige Kærlighedsgerninger. Tjenestepigehejmet er om Vin-

Asylvej Nr. 10.

teren aabnet hver Søndag Aften fra 6 $\frac{1}{2}$ —9 $\frac{1}{2}$ i „Børnely“, desuden i Borgerskolerne i Paradisgade, Valdemarsgade og i Guldbryllupsasylet; ca. 600 Børn deltager. De fire Diakonisser, der udøver Byens Menighedspleje, yder Hjælp i Penge, Brød, Kul, Varer og Medicin, Beklædning o. s. v., og Midlerne skaffes ved Indsamling, ca. 2900 Kr. Stefans Foreningens Bestyrelse bestaar af Sognepræst Wiese (Form.)

Asylvej Nr. 5.

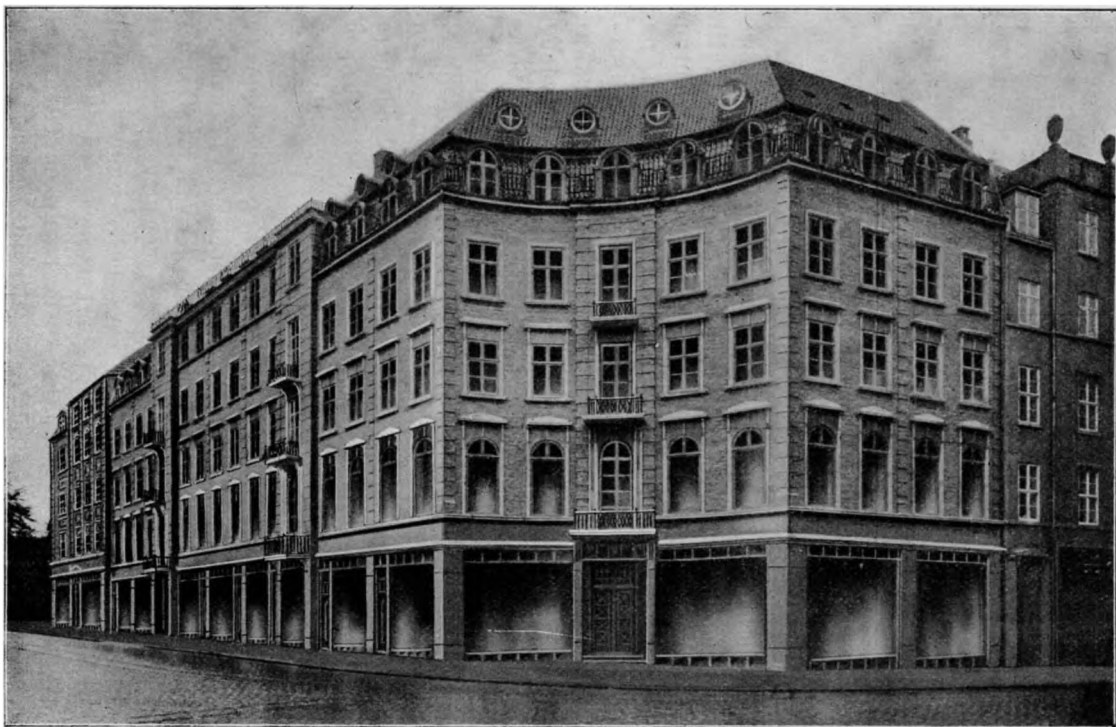
forhenværende Bankdirektør I. P. Thomsen (Næstform.), Frk. Louise Bertelsen (Kasserer), Tømrermester Arnoff Thomsen, Søster Gerda Petersen og Læge Bayer.

Den øvrige Del af Gaden er Bagbygning til Frederiks- og Søndergadeejendomme, samt Staldbygninger til Forsamlingsbygningen i Østergade.

Gadens Nr. 5 er dog en Undtagelse herfra. Det er en imponerende 5-etages Magasinbygning, der tilhører og er opført 1921 af A/S Rahrs tekniske Forretning (se II. Del S. 63).

Sønder Alle, der begynder ved Frederiksgade med Kirkegaarden paa Sydsiden og S. M. Holst's gamle Ejendom

Hjørnet af Sonder Alle og Søndergade.

Frants Nielsen,
Fabrikant.

J. Birkedal-Hansen,
Grosserer.

Emil Stigaard,
Smedemester.

(se I. Del S. 319—22) paa Nordsiden, er mellem Asylvej og Søndergade i Tiden 1923—24 bebygget med et imponerende Komplex i Storstadsstil og lagt som en Pendent til Reginakomplekset, som det dog langt overgaar med Hensyn til Skønhed. Det er tegnet af Arkitekt Høeg Hansen, og opført af Tømrermester *Thomas Pedersen*, der købte Grunden 1922 af A/S Tvermoes & Abrahamsen. Af Illustrationen i II. Del S. 62 vil man kunne se, hvilken betydelig Forandring Gadebilledet har faaet. Tømrermester *Thomas Pedersen* er født d. 19/1 1874 i Rørt ved Odder og tog Borgerskab 1903. Af væsentlige Bygninger har han bl. a. opført den jydsk Fødselsanstalt, „Møllegaarden“ og en stor Del af Andelsboligforeningens Komplekser. Endvidere en Mængde Jernbanestationer paa Odder—Horsensbanen. Amagerbanen, Silkeborg—Langaa, Herning Banegaard, samt Sanatoriet i Esbjerg.

Alleens Sydside mellem Parkalleen og Ryesgade er nu ogsaa helt bebygget med store moderne Ejendomme. Forsikringssselskabet „Jylland“ har her forøget sin Hjørnejendom med en Tilbygning i Stil med den gamle.

Idet vi passerer Søndergade benytter vi Lejligheden til et Par Suppleringer. Tvermoes & Abrahamsen har i sin Ejendom indskrænket sig til en mere tilbagetrukken Tilværelse og overladt de store Forretningslokaler til Firmaet *Antoni*

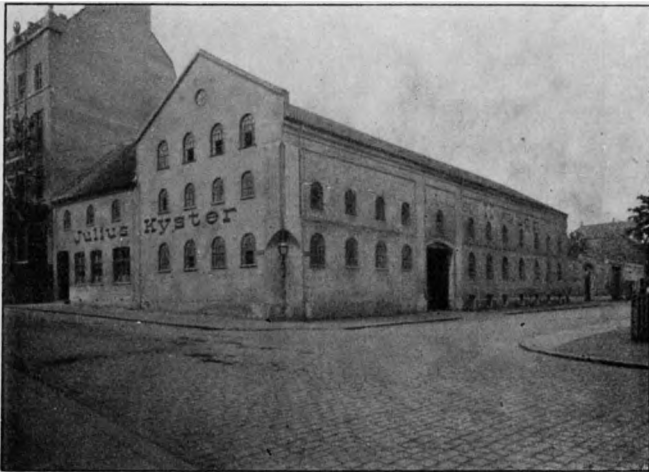
Jensen, en selvstændig Afdeling af det kendte Firma, oprettet d. 15/3 1923 og ledet af Brødrene *Halvor Antoni*

Søndergade Nr. 74.

Jensen, f. d. 24/3 1895 i Flensborg og *Axel Antoni Jensen* f. d. 14/11 1896 s. S. Hovedfirmaet blev oprettet 1888 i Flensborg og i København 1904.

I Reginakomplekset er der, siden vi beskrev det i II. Del S. 52—61, sket den Forandring, at hele 1. Salen mod Søndergade er indtaget til en mondæn Aftenrestaurant, hvor Musiken klinger og Dansen gaar. Kompleksets Ejer, A/S Fotorama fik d. 1/6 1921 ny Direktør, nemlig Redaktør *Oluf Jensen*, der er født d. 18/1 1868 i København,

Sønder Alle Nr. 9, Hj. af Amaliegade.

uddannet som Journalist og var Redaktør af Helsingør Avis, indtil han overtog sin nuværende Stilling.

Reginas Nabo til Sønder Alle er dennes Nr. 9, en stor Magasinbygning, der ligger med Langsiden til Amaliegade og Gavl til Sønderalle med en mindre to-Etages Bygning mellem Gavlen og Reginabygningen. Den er opført 1913 af Grosserer Julius Kyster paa en Del af den Grund, der indtil da tilhørte Frichs Fabriker. Julius Kyster etablerede sig 1891 paa Søndergade Nr. 68, og efter hans Død 1917 overtoges det under Firmanavnet *Julius Kysters Efterføl-*

Aage Vinter,
Grosserer.

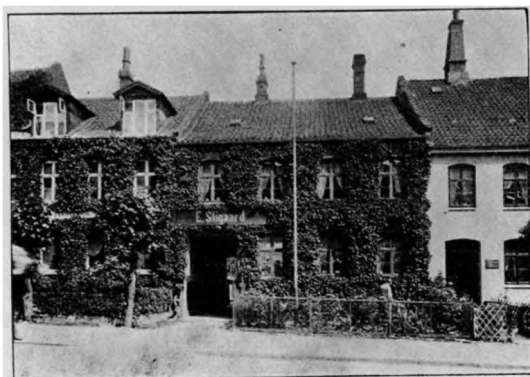
Niels Sørensen,
Grosserer.

Peter D. Petersen,
Grosserer.†

gere af de nuværende Ejere Grossererne P. Daniel Petersen, Aage Vinter og N. Sørensen.

Peter Daniel Petersen er født 1871 i Silkeborg og eta-

Sønder Alle Nr. 23.

blerede sig 1897 i Munkegade i Aarhus. *Aage Vidmar Vinter* er født 1875 i Voldby v/ Hammel og var ansat hos Kyster i 25 Aar, indtil han blev Medejer af Firmaet. *Niels Skriver Sørensen* er født 1876 i Trige og var ligeledes ansat hos Kyster fra 1892.

Virksomheden omfatter Colonial en gros med direkte Import og beskæftiger ca. 18 Mennesker.

Ejendommene paa Nordsiden mellem Amaliegade og Fredensgade er lutter smaa 2-etages Huse med Smaahaver foran. Som Type paa disse Huse kan vi benytte Nr. 23, der tilhører Smedemester *Emil Stigaard*, der er født d. $\frac{3}{2}$ 1870 i Aarhus hvor hvor han blev uddannet i Smedem. Mikkelsens Smedie, der laa hvor Privatbanken nu ligger.

Sønder Alle Nr. 48—50.

Han tog Borgerskab i 1899 med Smedie i Rosensgade Nr. 34 og købte 1906 Ejendommen her i Sønderalle af Konsulinde Schmidt. Den gamle Staldbygning blev derefter omdannet til Smedie.

Gadens Sydside er kun bebygget mellem Ryesgade og Fredensgade. Hjørneejendommen til Ryesgade er den Filtenborgske Ejendom, der er beskrevet og illustreret i II. Del S. 48—52. De øvrige 13 Ejendomme er 2—3 Etages Huse af hvilke vi skal nævne Nr. 36, der tilhører Hus-

tømrernes Stiftelse og Enkekasse (se III. Del S. 501 ff.) og Nr. 48—50, der er opført i 70'erne og tilhører Fabrikant *V. Frandsen*, der er født i 1888 i Skaade, uddannet i Aarhus og i England og Tyskland i 10 Aar, etabl. 1915 her i Ejendommen, hvor de 1910 og 1919 opførte Bagbygninger er indrettet til Værksteder for Karetmageri og Fabrikation af Karosserier til Rutebiler og andre moderne Køretøjer.

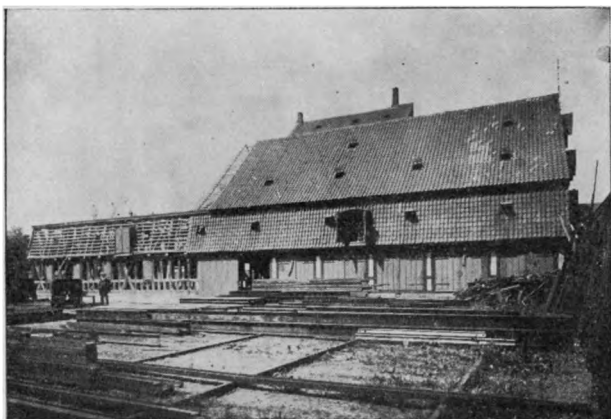
Sønder Alle Nr. 33.

Den øvrige Del af Gadens Sydside optages af Statsbanernes Terræn, medens Nordsiden foruden Hjørneejendommen til Fredensgade bestaar af 5 Ejendomme. Af disse er Nr. 33 og 35—37 lave Bazarbygninger indrettede til Kontorer med bagvedliggende Oplagspladser.

Nr. 33 tilhører Firmaet *Birkedal-Hansen & Co.*, der er grundlagt 1919. Kontorbygningen er opført 1918, paa den store Plads bag denne ligger et gammelt Pakhus, der for et Hundrede Aar siden blev bygget af Skibsbygger Thomsen. Pladsen her ejedes tidligere af Tømmerhandler Jørgensen, senere af Aarhus Trælasthandel og derefter af Rahrs tekn.

Forretning, der 1920 solgte den til Birkedal-Hansen & Co. Firmaet omfatter Handel med Landbrugsmaskiner, Frø, Kartofler og andre Landbrugsartikler. Det ejes af Grosserer *Johannes Birkedal-Hansen*, der er født 1875 i Fuglsø, gik Militærvejen og udtraadte af Hæren som Premierløjtnant. Grosserer *I. P. Jensen* er født 1883 i Stenløse og etablerede sig 1919 i Aarhus sammen med B.-H.

Nr. 35—37 tilhører Firmaet *C. Hofman & Co.*, der

Pladsen bag Nr. 33 med det gl. Pakhus.

er grundlagt d. 22de, 1911 af Købmand *C. Hofman*, der er født 1868 i Askehøj Skole pr. Laven og uddannet hos Etatsraad Edw. F. Rahr. Af hans Kompagnoner er Købmand *Carl I. M. Koch* født d. 27de, 1872 i Tvis Sogn og uddannet hos V. L. Rahr, og Købmand *V. A. V. Jørgensen* er født 1874 i København, uddannet i Firmaet Rud. Wulff og senere hos V. L. Rahr. Firmaet driver Handel med Staalbjælker, Jern og Plader.

Nr. 39 er en 4-etages Ejendom af røde Sten, opført 1899 af Muremester Clemmensen og købt 1914 af Malmester *Hilmar Hansen*, der er født d. 2de, 1878 i Aar-

Charles Hofman,
Købmand.

Viggo Jørgensen,
Købmand.

Carl I. M. Koch,
Købmand.

hus og tog Borgherskab 1904. Ejendommen er opført paa en
Dél af det gamle Militær-sygehus' Have.

Paa denne ligger tillige i Nr. 41 en af Landets betyde-

Sønder Alle Nr. 35-37.

ligste Fabriksvirksomheder, *A/S Thomas Ths. Sabroe & Co.*
Det blev stiftet paa et Møde i Aarhus Børslokale, d. 21. 1897
paa Basis af Firmaet Thomas Ths. Sabroe & Co. og med

Sønder Alle Nr. 41.

en Aktiekapital paa 150.000 Kr., der nu er blevet til 600,000 Kr.

Dette Selskab har i Løbet af de 28 Aar, det har eksisteret, oparbejdet en for Landet betydningsfuld Specialfabrikation. — I Løbet af Aarene saa det sin Fordel ved at indskrænke Fabrikationen til en enkelt Specialitet, nemlig Ismaskiner og Kølemaskiner, og har derved bekræftet i Praksis, at Vejeu udefter til det store fremmede Marked ube-

tinget gaar gennem Specialisering.

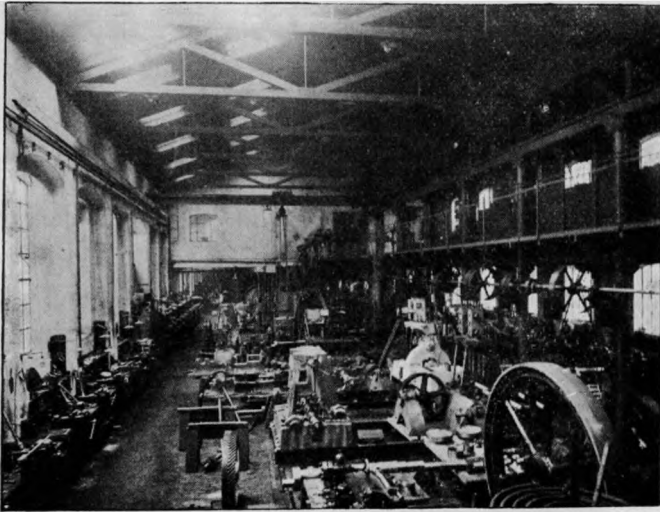
Kunstig Køling har i de senere Aar vundet mere og mere Indpas i de mange Industrier og andre Virksomheder, der beskæftiger sig med Fremstilling og Opbevaring af letfordærlige Næringsmidler. — Mange og store Tab er undgaaet, hvor Virksomheden har været udrustet med et Køleanlæg af Størrelse og Konstruktion svarende til sin Opgave.

Firmaet har til Dato leveret og udført ca. 3000 Køleanlæg og Fryseanlæg til alle Egne af Jorden. Til Mejerier i Danmark, Tyskland, Holland, Frankrig, England og Irland er der leveret mere end 1500 Maskiner. Til Slagterforretninger, Viktualiehandlere, Hoteller, Restaurationer, Hospitaler etc. er der saavel i Europa som paa oversøiske Pladser leveret et meget stort Antal Maskiner, ligeledes til Svineslagterier, offentlige Slagtehus, Bryggerier, Margarinefabrikker, Chocoladefabrikker o. l.

Til Dampskibe og Motorskibe har Firmaet leveret et be-

tydeligt Antal Køleanlæg, dels til Afkøling af Lastrum til Transport af letfordærlige Varer enten i afkølet eller frossen Tilstand, og dels til Afkøling af Proviantrum, saaledes at Passagerer og Mandskab kan have tilstrækkelig af frisk Proviant under hele Rejsen.

Af Firmaets fint udstyrede Katalog over Skibskøleanlæg erfarer man, at det tæller alle betydningsfulde Rederier i

Interiør fra Thomas Ths. Sabroes Fabrik.

Skandinavien blandt sine Kunder, ved siden af en Del engelske, tyske og franske Rederier og sidst, men ikke mindst, den danske Krigsmarine. I Firmaets Salgsfortegnelse finder man betydningsfulde Anlæg til alle Egne af Jorden. Fiskefryserier lige fra Cadiz til Vestmannøerne, et stort Antal Isfabrikker, deriblandt ikke mindre end 10 i Japan, ligesom det har udført en Række betydelige Anlæg for A/S Det Danske Frysings-Compagni til Udnyttelse af den saakaldte Ottesenske Frysemetode.

Carl Gottlieb,
Direktør.

Alf Evensen,
Direktør.

Carl Jensen,
Restauratør.

Foruden eget Kontor i København beskæftiger Selskabet Repræsentanter og Forhandlere i praktisk talt alle Egne af Jorden.

Det ledes af Direktør *Carl Gottlieb*, der er født d. 10/5

Dynkarken Nr. 43, tilh. Gaden Spanien.

1864 i Horsens, uddannet hos Burmeister & Wain og paa Orlogsværftet og flere andre Steder. Ansattes d. 1/5 1893 som Konstruktør hos Frichs Eftf. og indtraadte som Sabroes Kompagnon d. 1/9 1895 og blev sammen med Sabroe,

der paa Grund af Helbredshensyn fratraadte 1904, Selskabets Direktør 1897.

Med den følgende Ejendom -- en Oplagsplads, der tilhører J. Levin & Co. — er vi paa Hjørnet af Gaden Dynkarken, hvor den udfor Sønder Alle liggende smukke Ejendom, Dynkarken Nr. 43, siden vi beskrev den i I. Del S. 365, har skiftet Ejer og tilhører *Adams Transport Co. A/S*,

Mindegade Nr. 21, Hjørneste ved Broen fra Dynkarken til Revet.

der købte den 1921 af Larsen & Purup. „Adam“, som Selskabet populært benævnes, er grundlagt i København 1884 af Generalkonsul Ingwersen og har Filialer i Warnemünde, Aalborg, Esbjerg og siden d. 17/10 1921 her i Aarhus, hvor Afdelingen ledes af Direktør *Alf. Evensen*, der er født d. 24/6 1892 i Arendal, uddannet i Rheder- og Mæglervirksomheder i Tyskland, Skotland, England og Frankrig og etabl. 1916 med Firmaet *Evensen & Co.*, der omfatter Dampskibsekspedition og har Kontorer her i Ejendommen.

Herfra lægger vi Vejen ned til Broen, der, trods Aarhus Vejviserens Kort, fra Mindegades østlige Ende fører over Aaen til Revet.

Den lille hvide Hjørneejendom ved Broen tilhører Restauratør *Carl Jensen*, der er født 1868 i Aalborg, tog Styrmandseksamen 1895 og sejlede paa „Varmen“ til 1899, da han nedsatte sig som Restauratør i Aarhus, hvor han

Revet Nr. 3, m. fl., Hj. af Mindebrogade.

1919 købte Ejendommen her, der er opført 1887 af Restauratør Christensen og ombygget 1920.

Ud for Broen ligger Gaden *Revet*. Hjørnестedet mellem denne og Mindebrogade er Revet Nr. 3, der har en tredje Facade til Havnegade Nr. 36. Det tilhører Smedemester *Jens Edvard Qvist*, der er født 1862 i Aarhus, uddannet hos Faderen Rasmus Q., der var født 1826 i Skanderborg, fik Borgerbrev 1849 og købte Ejendommen 1870. Han var Æresmedlem af Aarhus Svendelaug og døde 1914, hvorefter J. E. Qvist overtog Ejendommen og fortsatte Virksomheden, som han i øvrigt havde overtaget i 1895.

Mod Nord — ind imod Byen — forgrener Revet sig i Aagade og Skolegade. Disse er beskrevet i I. Del S. 362 f. f. og I. Del S. 152, 153 og 372, men Skolegade maa vi

have under Behandling en Gang til. Nr. 33—35 er blevet en stor moderne Ejendom, der opførtes 1922 i Stedet for det gamle 2-etages Hus.

Nr. 28 tilhører Cyklehandler *J. A. Jensen*, der er født 1878. Han etabl. sig sammen med Broderen 1902 her i Ejendommen, som han købte 1918. Firmaet, der hedder

Skolegade Nr. 28.

Brødrene Jensen, omfatter Cykler, Symaskiner, Motorkøretøjer og aut. Køreskole.

Nr. 25 er en af Gadens gamle Ejendomme, oprindelig bygget af Bindingsværk, hvoraf kun Gaardsiden er bevaret. Den tilhører Købmand og Træhandler *Chr. J. Wissing*, der er født 1848 i Agri, var oprindelig Møller, men etablerede sig 1877 i Aarhus paa Revet Nr. 1 med Trævarer- og Isenkramforretning, 1893 flyttedes den til Hj. af Skolegade og Aagade, „Pressejernet“, indtil Wissing 1908 købte sin nuv.

Jens A. Jensen,
Cyklehandler.

Chr. J. Wissing,
Købmand.

Christian Riis,
Vinhandler.

Ejendom, hvor Hovedvirksomheden er Træsko en gros. Wissing er Form. for Aarhus Træhandlerforening og i Best. for større Forhandlere i Provinsen.

Skolegade Nr. 25.

Nr. 23 er en anden af Gadens gamle ejendommelige Huse. Den pudsede Facade dækker over Bindingsværk, hvis

Museets og Kunstforeningens Bestyrelser og Æresmedl. af Musikforeningen i Randers.

Nr. 20 er Hjørnестedet der deler Gaden i to Grene, Kannikegade til venstre og Skolegade til højre. Foran dette Hjørne danner Gadedelingen en lille trekantet Plads, som i gamle Dage kaldtes „en Skjold“. Ordet er rimeligvis

Skolegade Nr. 21.

en Fordanskning af det islandske Ord *Skoltr*, der betyder Tryne eller Spids. Der er en stor Sandsynlighed for, at Navnet Skolegade har sin Oprindelse fra denne „Skjoldeplads“ og ikke fra Skolen, thi i ældre Tid skrev man altid „*Skollegade*“, der jo udmærket kan være en Fordanskning af „Skjoldegade“, og Gaden gaar jo heller ikke helt hen til Skolen.*)

En Del af Ejendommen til Kannikegade (Nr. 19) er bygget

*) J. Hoffmeyer, Blade af Aarhus Bys Historie S. 316.

som en Ejendom for sig, en Bazarbygning af røde Sten opført af en Smørhandler Andersen, der solgte til Smørhand-

Kannikegade Nr. 19.

Interiør sammestued.

ler Stieg, som 1922 afhændede den til Restauratør *S. P. Nielsen*, der her indrettede sin „Kannike Vinstue“. Den

blev i den Anledning ombygget efter Arkitekt Klemanns Tegning og 1. Salen udstyret med Krydshvælvinger. Lokalerne udsmykkes med morsomme Munkebilleder og andre fornøjelige Dekorationer, udført af Teatermaler Poulsen. Restauratør S. P. Nielsen et født d. $17/7$ 1863 i Vinding, etabl. sig 1900 i Kasinoetablisementet, 1909 paa Varna og her 1921.

Fortsætter vi ad Skolegade har vi paa højre Haand to af Gadens ældste Bygninger. Gamle Bindingsværkshuse fra det 17. Aarhundrede. Egentlig er denne Række Bindingsværk, Nr. 19, 17 og 15, tre Ejendomme, thi Nr. 17 er nu

Skolegade Nr. 7.

Skolegade Nr. 11.

bygget om og sammen med Nr. 15, saaledes som vi skrev i I. Del S. 152.

Nr. 13 eksisterer som bekendt ikke i de gamle Aarhusgader.

Nr. 11 er bygget 1900 af Restauratør Keller. Det er et 4-etages Hus med Butikker i Stuen og erstattede et gammelt Bindingsværkshus. 1919 købtes det af Restauratør *Søren Fjellerup*, der er født d. $14/6$ 1861 i Rugaard, etabl. den $2/1$ 1895 i Mejlgade. derefter forskellige Steder i Byen

S. P. Nielsen,
Restauratør.

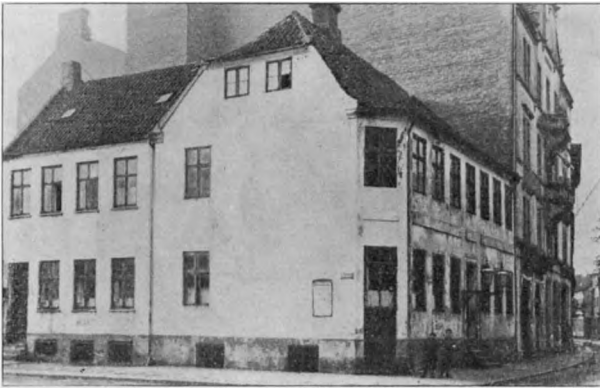
Svien Fjellerup,
Restauratør.

A. Thobo Carlsen,
Købmand.

og 1906 i Aagade Nr. 7. Han er Medlem af Bestyrelsen for Hotelvært- og Beværterforening.

Nr. 7 er en stor moderne Ejendom der hedder Emilien-

Hj. af Skolegade og Skolegyde indtil 1909.

borg og tilhører Brd. A. & B. M. Severinsen. I Stueetagen, der er indrettet til Forretninger, tilhører „Kjolelageret“ Købmand *A. Thobo Carlsen*, der er født d. 26/1 1884 i Odense, etabl. 1914 i Vestergade 6 og 1/10 1922 her i Skolegade, hvor Forretningen omfatter baade Engros og Detailhandel.

Nr. 5 er Hjørnesteet til Skolegyde. Det blev bygget 1909 af Muremestrene Brd. Severinsen efter Arkitekt

Thorkel Møllers Tegning. Før den Tid laa her et gammelt Hus, som populært kaldtes Bæhrs Cafe. 1920 købtes Ejendommen af Restauratør *Søren Jørgensen*, der er født d. $\frac{4}{3}$ 1861 i Skanderborg, uddannet i Farver- og Tekstilindustrien, etabl. sig 1901 som Farver i Aarhus

Skolegade Nr. 5, Hj. af Skolegyde.

og 1911 som Restauratør ved Overtagelse af Hotel Danmark, som han drev til 1921, da Ekspropriationen af Rymsgadeejendommene i Anledning af det ny Banegaardsprojekt krævede Ejendommen nedbrudt. Derefter overtog han den her i Ejendommen liggende Cafe, der hedder „Industri-cafeen“ og siden Jørgensens Overtagelse har undergaaet en tiltalende Forandring. Jørgensen er Bestyrelsesmedlem i Aarhus Restauratørforening.

Vi lægger saa Kursen gennem Skolegyde til Skolebakken og Havnegade. Paa *Skolebakken* er der siden dens Beskri-

C. Nielsen,
Viktualiehandler.

J. A. M. Jensen,
Restauratør.

Søren Jørgensen,
Restauratør.

velse i I. Del S. 37 f. f. sket en Del Forandringer, hvoriblandt man navnlig bemærker Ejendommen Nr. 3, der er opført 1921 af Restauratør Gaarde efter Arkitekt Frühstück

Havnegade Nr. 30.

Nielsens Tegning. Hele Bygningen optages af Restaurant „Palæ“, der hører til en af Byens mest mondæne.

I *Havnegade* Nr. 22 er Rhederiet „Thalatta“ forsvundet, og Kontorlokalerne nu overtaget af *Mammen & Drescher*, der indtil 1921 havde Kontorer paa *Kystvej* Nr. 55.

Nr. 30 er en ganske smal men nydelig Ejendom af røde Mursten opført 1909—10 af Blikkenslagermester *Chr. Lorentzen*, efter Arkitekt Høegh Hansens Tegning. Dens Grund gaar ligesom de fleste andre her igennem til Skolegade, hvor den har Nr. 33—35. (Se S. 585) Chr. Lorentzen er

Havnegade Nr. 32, Hj. af Mindebrogade.

født 1871 i Holbæk, etabl. 1906 i Østergade, senere i Studsgade og her 1910. Af Betydning har han udført Arbejder paa Jydsk Fødehjem, Kommunehospitalet, Stadion, Herregaarden Møllerup, Havnens Administrationsbygning, Kunstbygningen samt en Mængde Privatbygninger.

Nr. 32 er Hjørnестed til Mindebrogade, hvor den danner denne Gades hele Nordside og tillige Hjørnet af Skolegade. Til disse to Gader har Ejendommen henholdsvis Nr. 1 og 37. Den er opført 1891 af Skibshandler Seiersen, dør

ejede hele den Grund, hvorpaa Mindebrogade er anlagt. 1911 købtes Ejendommen og den herværende Skibsprovianteringshandel, som Seiersen havde grundlagt 1856, af Skibsproviantør *Sophus E. Johnsen*, der er født 1869 i Aarhus, for tilsøs i 14 Aar paa baade danske og fremmede Nationers Skibe og etabl. sig sammen med Faderen 1896 i Spanien Nr. 9 og senere i den gamle Toldbodbygning ved Si-

Parti af Havnegade med Skovbaaden ved Kajen.

den af Dampmøllen indtil 1911. Foruden Skibshandel omfatter Forretningen Import af engelsk Tovværk og skotsk Whisky. Johnsen er Formand for Aarhus Skibshandlerforening og Stifter af Junior-Sejlkлубben „*Neptun*“, der har til Formaal at drive Sejlsport og anden god sund Sport med 24 unge Mennesker fra 14 til 17 Aar, der har deres Forældres eller Værges Tilladelse til at færdes paa Søen i deres Fritid om Sommeren under kyndig Ledelse, ligesom den om Vinteren afholder Kursus i Splidsning, Tovværksarbejde og Sang.

Skibshandler *Thomas Møller* indtraadte i *Johnsens* Forr. 1911. Han er født 1879 i Grenaa og etabl. sig selvst. i Aalborg 1903.

I Ejendommens 1. Etage findes „*Børscafeen*“, der er grundlagt ca. 1896. Den tilhører nu Restauratør *J. A. M. Jensen*, der er født 1867 i Fredericia, etabl. selvst. i Aarhus 1901 ved Overtagelsen af Hotel „*Danmark*“, som han drev, indtil han 1912 overtog *Børscafeen*.

Havnegade Nr. 44-46, Hj. af Brogade.

De følgende Ejendomme er alle tidligere beskrevne, med Undtagelse af Nr. 44-46, der ligger paa Hjørnet af Brogade, hvortil den har Nr. 1. Desuden hører den gamle Bygning paa Revet Nr. 11 og 15 til Ejendommen, som kan føres tilbage til det 18. Aarhundrede. Den tilhører Restauratør *N. P. Jensen*, der er født 1876 i Skreirup, etabl. 1899 i sin nuværende Ejendom, der den Gang var to smaa gamle Huse til Havnegade og for et halvt hundrede Aar siden havde en lille Have ned til Vandet; her overtog han en gammel Havnekafe, der hed „*Dampskibskælder*“. 1909

købte han Nr. 46 og 1919 Nr. 44 og opførte derefter den nette hvide Hjørnebygning efter Arkitekt Mogensens Tegning.

Herfra følger vi Revet bag om Børsbygningen og Dampskibsekspeditionens Bygninger og forcerer Jernbroen, der fører Jernbanesporerne over Aaen. Her kommer man over til *Toldbodgade*, der har noget af det rigtige gamle Havnepræg med smaa smalle Huse med Beværtninger etc. over

Ældre Billede af Indsejtingen til Havnen.

sig. Gaden ligger i en Vinkel, hvis ene Ben ender i Dynkarken, og det andet fortsætter i Gaden *Grønland*. Dennes Bebyggelse bestaar hovedsagelig af Belysningsvæsenets Bygninger,*) suppleret med smaa uanselige Huse samt nogle Lagerbygninger.

Af Ejendommene tilhører Nr. 1, paa Hj. af Toldbodgade, Aarhus Havn. Det er den gamle Toldbodbygning, Byens Nr. 2, hvor der nu er indrettet Politivagt, kgl. Vejer og Maalerkontor og Arbejdsgivernes Anvisningskontor.

Derefter springer Numrene op til Nr. 17, der tilhører

*) Se I. Del S. 399.

Københavnfirmæet *N. F. Høffding*, der 1911 oprettede sin Aarhus-Filial her ved Eliot G. Brøchner. Den $\frac{1}{5}$ 1920 blev Firmaet *Brøchner & Rose* overtaget af Købmand *Henry Nielsen*, der er født 1889 i Odense, etabl. sig selvst. 1914 med Colonialagentur og overtog tillige Ledelsen af Høffdings Ekspedition af Jern- og Staalvarer. Af Bygningerne er det gamle Bindingsværkshus en af de ældste i

Fra Gaden Grønland Nr. 17.

denne Bydel, hvorimod den foranliggende lave kvadratiske Kontorbygning med Pyramidetaget er opført 1911.

De øvrige Bygninger er som nævnt Smaahuse og for Gadens Vestsides Vedkommende Dele af Ejendommene til Gaden *Spanien*, hvori „Grønland“ udmunder ved Gasværksvej. Desuden er „Grønland“ forbundet med „Spanien“ ved en kort smal Gade paa det Sted, hvor Jernbanen paa en Bro er ført over sidstnævnte.

Lige inden for den nordre Side af Broen laa for 100 Aar siden den gamle Mindeport. Her ligger nu et Par Ejendomme, vi ikke fik med i I. Del. Af disse tilhører Nr.

11 Husejer *Chr. Simonsen*. Ejendommens Stueetage er indrettet til Forretninger. Af disse tilhører Colonialforretn. Købmand *Andreas Mogensen*, der er født 1878 i Aarhus, hvor han 1912 overtog sin Faders 1878 grundlagte Forr., som han ved Overtagelsen flyttede fra Sønder Alle til Ejendommen her.

Nr. 15 er opført 1914 af Murermester *Jacob P. Peder-*

Spanien Nr. 11.

sen efter Arkitekt *Thorkel Møllers* Tegning og af røde Sten paa Granitsokkel. Murermester *Pedersen* er født d. $16/3$ 1873 i Gangsted, tog Borgerskab i Aarhus 1901 og har foruden Ejendommen her opført en Mængde private Bygninger og Villaer. Han er Medl. af Best. i Murermesterforeningen og i Foreningen for Byggeinteresserede.

Den gamle Ejendom, som laa her før *Pedersen* byggede, var opført af *Skibsbygger* *Bonde Bondesen*. Den blev senere en søgt Gæstgivergaard 1864 erhvervedes den af *Friis* til *Fredensgaard* og *Bækkegaard* og var i denne Families

J. P. Pedersen,
Murermester.

Marius Jørgensen,
Købmand.

Paul Zwiebler,
Fabrikant.

Eje indtil Slagterdirektør Friis solgte den 1913 til Muremester Pedersen.

Spanien Nr. 15.

Den øvrige Del af Spanien har vi alt beskrevet i I. Del S. 397-404. Vi fortsætter derfor lige ud til Strandvejen, hvis første Ejendom har Nr. 2 og er Hjørnested til

Strandvej Nr. 2-4, Hj. af Jægergaardsvej.

men Nr. 4, der er opført i Slutningen af 90'erne.

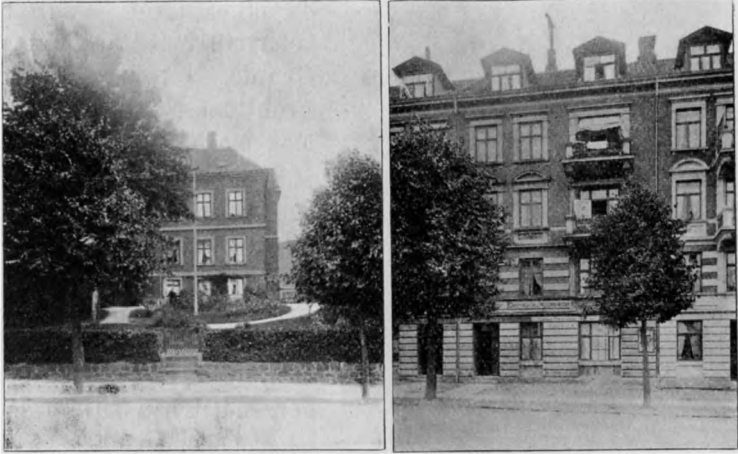
Nr. 6 er fra samme Tid og i samme Stil som Nr. 4. Den tilhører siden 1906 Købmand *Marius Jørgensen*, der er født d. $27\frac{1}{3}$ 1875 i Hasle og etabl. her i Ejendommen 1903.

Nr. 12 tilhører Fabrikant *Paul Zwiebler*, der er født d. $26\frac{1}{2}$ 1873 Görlitz, var Bestyrer i det tyske Firma *Schaub & Co.* 1893-1914, hvorefter han startede en Konserverfabrik og efter Krigen fortsatte med Eksport af Kødvarer, Tarme Født og Talg fra Forretningens Domicil i det offentlige Slagtøhus. Ejendommen, der er i 3 Etager med Kvist og

Jægergaardsvej. Den er opført 1912 af Restauratør *Gaarde*, efter Arkitekt *Frühstück-Nielsens* Tegning og købtes kort efter af Restauratør *Jens Dover*, der 1915 solgte den til Restauratør *A. C. Johansen*, der er født den $31\frac{1}{5}$ 1876 i Randers, etabl. i Aarhus 1904 i Ejendommen, hvor *Bikuben* nu ligger, indtil han 1915 overtog Ejendommen her. 1918 købte han Naboejendommen

Strandvej Nr. 6.

Nr. 12. — Strandvej. — Nr. 16.

Taarnbygning, hvorfra Spiet nu er fjernet, hedder „Lille Rosenborg“ og er opført 1873 af en Gaardejer Jensen. Den købtes 1916 af Fabrikant Zwiebler. I det til Ejendommen hørende Havehus havde Professor Kampmann i sin

Jægergaardsvej Nr. 152.

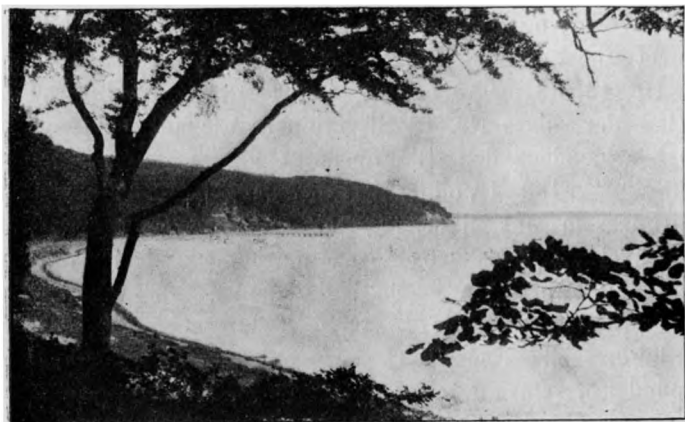
Tid Atelier, og her er bl. a. Tegningen til Aarhus Teater blevet til.

Nr. 14, 16 og 18 er alle opført 1896 af Murermester Wied, der solgte Nr. 16 til Skipper Michael Nielsen, som 1915 afhændede den til Fabrikant *Viggo Jensen*, der er født d. $23/5$ 1881 i Voldby ved Hammel, nedsatte sig 1908 i Aarhus som Mekaniker, fik 1909 Verdenspatent paa et Iltningssystem til Fiskerbaade og oparbejdede efterhaanden en betydelig Fabrikvirksomhed, der omfatter Fabrikation af Landbrugsmaskiner og ikke mindst de statsanerkendte Motorfløjter, der fremstilles efter Jensens egen patenterede Opfindelse, samt alt henhørende under Radioteknik. Fabriks- og Kontorlokalerne er opført 1923 paa en Del af Slagteriets Grund ved Jægergaardsvej i Sydhavnen og beskæftiger her fra 10 til 50 Mennesker.

Her vil vi slutte Beskrivelsen af Byens Ejendomme og lægge Vejen gennem Sydhavnen ud til Østre Mole for at følge denne smukke, friske Promenade til den fører os ind i det smukkeste ved Aarhus: *Marselisborg Skove*.

Parti fra Sydhavnen.

MARSELISBORG SKOVE.

Naar Aarhus nævnes for Folk, der ikke netop er Aarhusianere, er der to Ting, man øjeblikkelig tænker paa; det ene er Domkirken, den anden er Skovene.

Marselisborg Skov indtager et Areal af omkring 600 Tdr. Land, og det var i 1896 at Kommunen overtog Skovene ved en Købekontrakt med afdøde Indenrigsminister Ingerslevs Arvinger for en Sum af Kr. 1,183,750,70

Aarhus er blevet berømt over hele Landet for sin enestaaende smukke Beliggenhed med sine høje Skrænter baa-
de mod Nord og Syd med de vidunderlige Udsigter og de skovklædte Bakker. Mod Nord ligger Riis Skov, mod Syd nærmest ved Byen „Friheden“, dernæst Kirkeskoven inde i Landet og saa den store Marselisborg Skov med de idylliske Vandmøller, som strækker sig en hel Mil Syd paa forbi „Varna“, „Silistria“ og „Ørnereden“, forbi Moesgaard ud til Fløjstrups Strand. Enhver Aarhusianer kender disse Navne, og de staar for ham i en Glans af Sommerferie og Sollys. — Pinsen i Aarhus er noget af det festligste, man

kan opleve: nys udsprungne Bøgegrene og de blaa Bølger, som spejler Skrænterne. — Her var det, at la Cour og gamle A. Fritz maalede deres vidunderlige Billeder (en Del findes i Aarhus Museum), hvor de netop mesterligt forstod at gribe den specielle Stemning, der hviler over Aarhus Skove.

Ved at følge „Skovbrynet“, Vejen der løber langs den Del af Skoven, der hedder „Friheden“*), og paa Nordsiden

Stadion Alle.

begrænses af Sporvognsremisen og Villakvarteret, kommer vi op til *Stadion Alle*, ad hvilken vi tager Skoven i Besiddelse. For Enden af denne lange brede boulevardagtige Vej ligger Stadions Idrætshus.

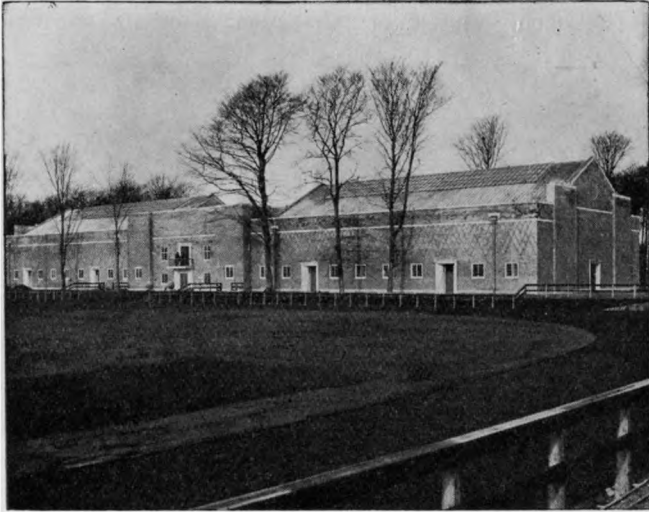
AARHUS IDRÆTSPARK

Det kraftige Idrætsliv der rørte sig i Aarhus, krævede større Baner og bedre Forhold, end Sportspladsen mellem Dalgas Avenue og Barakkerne kunde byde. Der blev udkastet store Planer til et Stadion for Jylland, som skulde drage de store Væddeløb og Sportsstævner til Aarhus, og i

*) Se I. Del S. 424.

Foraaret 1918 blev Planerne realiseret, idet Byraadet underskrev Overenskomsten med Bestyrelsen for Aarhus Idrætspark, og i Løbet af Sommeren 1918 begyndte man at rydde ud i Skoven, hvor nu Stadions Bygning ligger.

Desværre er derved Friheden, eller som den i tidligere Tid hed, Ladegaardsskoven, blevet saa temmelig ødelagt.

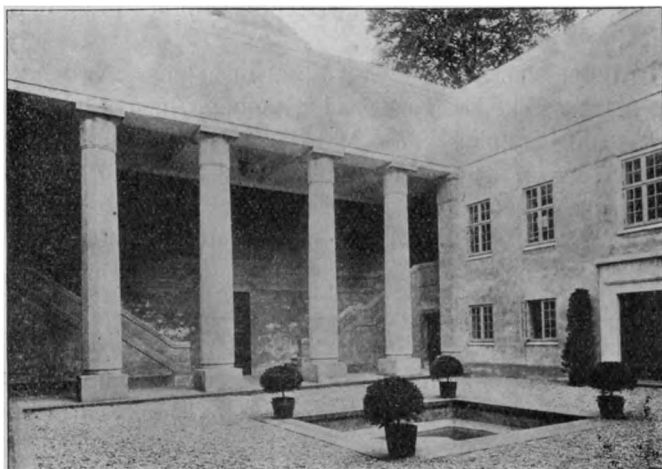

Stadion.

Der er blevet fældet Træer, saa det er forfærdeligt. Idrætsmændene kaldte det en Nødvendighed for Stadion, Byraadet skaffede sig billigt Brændsel, og de, der holdt af Skoven, kaldte det en Skandale og modbydeligt Ødelæggelsesværk. Den grønne Sti, der gik fra Tretræet ud til Holmevej, og som var en af de skønneste af alle skønne Skovstier i Aarhus Omegn, blev fuldstændig spoleret. Der blev luftet ud paa en saadan Maade, at det blev til Gennemtræk altsammen, og saa blev da Stadion anlagt.

Bygningens Arkitekt er *Høeg-Hansen*, og Baneingeniør *Engqvist* er dens Ingeniør.

Heldigvis er Bygningens Indre bedre end dens Ydre. Naar man kommer igennem den ødelagte Skov, ser man allerede langt borte en hæsleg lyserød Farve, og kommer man nærmere, desuden de spinatgrønne Døre og Vinduer. Det ser ikke godt ud i den grønne Skov. Selve Bygningen

Søjlegaarden.

gør et noget plumpt og undersætsigt Indtryk med sine to afstumpede Taarne, der flankerer Indgangen, hvor fire Fantasiforladte Søjler fører ind til de kedelige grønne Døre. Kommer man derimod ind i Bygningen, formildes man en Del.

Straks indenfor Forhallen er en Slags Søjlegaard med et Bassin i Midten, der venter paa et Springvand. Til begge Sider er der Haller, hvor den gamle københavnske Hovedbanegaards Buer er blevet benyttet. Tennis og Gymnastikhallen er den største i Danmark og er praktisk indrettet, saa at man, naar Tennisnettet er fjernet, meget hur-

tigt kan omdanne Rummet til Gymnastiksal med 12 Tove, 2 Trapezer, 2 Sæt Ringe og 10 Ribbefag. Der er Plads til 600 Tilskuere, og ved Opvisninger, der ikke kræver saa stor Plads, f. Eks. Boksning, saa Gulvet kan inddrages, vil der blive Plads til flere Mennesker, end noget andet Lokale i Aarhus kan rumme. Salen vil saaledes med Held kunne benyttes til store Møder. Naar Mørket falder paa, kan der tændes Lamper, der repræsenterer 14,000 Normallys.

I Hallen mod Vest ligger Idrætsmændenes overdækkede Bane. Den er ikke beregnet paa Opvisninger, men er udmærket til Indendørstræning. Paa Marken ud mod Observatoriet foregaar iøvrigt den meste Idræt. Midt for ligger en grøn Plæne 100×150 Meter, hvor der er Plads til Fodbold og enhver Art af Idræt. Man haaber, at om nogle Aar vil Græsset paa denne Bane være lige saa godt som paa de bedste engelske.

For Enderne af Fodboldbanen ligger mod Vest Højdespringsbanerne, og foran Tribunen ligger Banerne for Længdespring, Trespring og Stangspring. Opvisningsbanen ligger midt for foran Kongeløgen, og ved Banens Svingning ligger Øvelsesbanerne. Mod Vest ved Tennisbanerne ligger Kuglestødsbanerne, hvor ogsaa Hammerkast og Diskoskast skal foregaa, Spydkast derimod foregaar i Banens anden Ende ind over Fodboldbanen. Uden om disse gaar en stor Cindersbane paa 410 Meter; den er omtrent kvadratisk, Langsiderne er lidt over 100 Meter, de to andre lidt under. Lige foran Idrætshuset ligger 100 Meter Banen med sin specielle Startplads. Banen er omgivet af 6 Trinrækker med Plads til 5600 Mennesker, som alle har Staaplads. Paa Tribunen er Plads til 600 Mennesker, og den er lagt saadan, at man saa at sige altid vil have Sol og Vind i Ryggen. Der er foreløbigt bygget tre Tennisbaner med Bænke for Tilskuere, de to er beregnet til Træning, og bad ved disse ligger en

lille Gymnastiksal, der er lejet ud til Aarhus Athletklub som forresten ogsaa har Træningslokaler i Idrætshuset.

Det skal lige bemærkes, at der selvfølgelig er Badeværelser, Omklædningsrum og Fægtesal foruden forskellige Kontorer, Toiletrum o. s. v., alt fuldt moderne indrettet.

Den 1. Februar 1920 begyndte Træningen i Idrætshallen, sidst i Marts blev Tennishallerne taget i Brug, 1. April

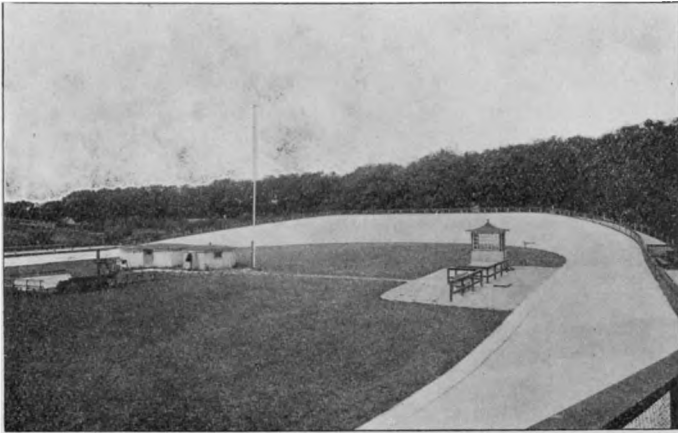

Fodboldkamp paa Stadion.

begyndte Træningen paa Stadion, og Grundlovsdag 1905 fandt Indvielsen Sted i Kongens og Dronningens Nærværelse.

Umiddelbart Vest for Fodboldbanen er anlagt en permanent Cyklebane, hvis Anlæg har kostet 50,000 Kr. Den er opført i Overensstemmelse med det internationale Regulativ, og dens Omkreds er ca. 260 m. Den har stærk Søgnings, ikke mindst paa Grund af Totalisatorens dragende Magt. Syd for Stadion er Galopbanen anlagt og afholder Væddeløb mellem ædle Heste og flotte Toiletter.

Idrætsparkens Opførelse har kostet 660,000 Kr., hvoraf de 380,000 er private Bidrag, og af disse private er det igen nogle ganske enkelte, der har givet det meste. Resten af Pengene (280,000 Kr.) er Kommunens Bidrag, og desuden har Kommunen foræret 25 ha Land til Idrætsparken. Staten har gratis skænket Buerne fra den gamle Hovedbaanegaard. Hvis det hele skulde have været betalt, havde

Cyklebanen.

Anlægget kostet over 1 Million Kr.; selve Hovedbygningen har kostet 425,000 Kr., de mindre Bygninger 40,000 Kr., Stadion med Tribunen 175,000 Kr. og Tennisbanerne 20,000 Kr.

Idrætsparkens Repræsentantskab er: Formanden, Direktør Fr. Lausen, som har været den drivende og uundværlige Kraft, Ingeniør Sardemann, Næstform.. Borgmester Jacob Jensen, Konsul Drescher, Bankdirektør C. A. Andersen, Grosserer N. A. Langballe; disse 6 udgør Bestyrelsen, og Sardemann, Drescher og Jacob Jensen Forretningsudvalget. De øvrige Repræsentanter er: Overretssag-

fører Andr. Christensen, Lærer Mousten, Blikkenslagermester Salling, Overretssagfører Stampe, Købmand H. C. Broge, Købmand C. Kampmann, Fabrikant Vestesen og Kontorchef M. C. Falk; Sekretær er Kaptajn Chr. Buchwald.

Til Trods for de Ødelæggelser, som Stadions Opførelse og Byraadets Brændselsbegær har foraarsaget, bør vi alligevel foretage en Spadseretur gennem Ladegaardsskoven; hvad enten vi ad den ødelagte grønne Vej søger ned til den lille idylliske Violslette, eller gaar langs Hegnet ved Holmevej, er der dog blevet nogle skønne Punkter tilbage.

Vest for Cyklebanen fører en Sti stejlt op til Bakken, hvor *Observatoriet „Ole Rømer“* ligger.

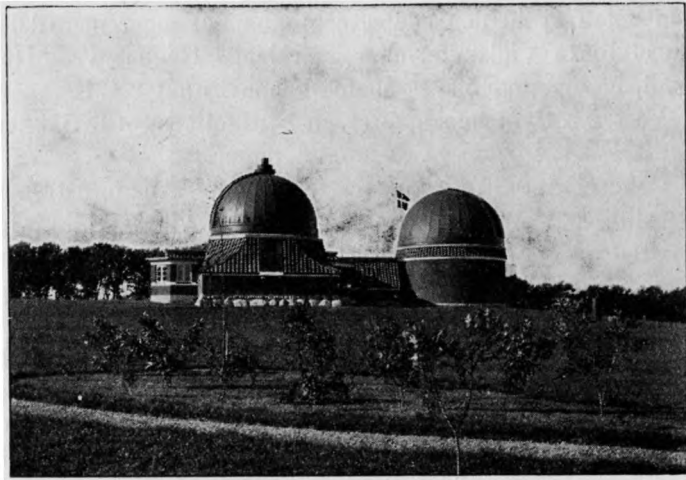
I Aaret 1902 forespurgte den kendte Amatørastronom Torvald Køhl Aarhus Byraad, om dette vilde støtte Oprettelsen af et mindre Observatorium paa Byens Grund. Byraadet stillede sig velvilligt; men Planen blev senere opgivet af private Grunde.

Alligevel danner denne Begivenhed Indledningen til Observatoriets Historie. Nogle Aar senere blev den tyske Astronom Fr. Krüger i Altenburg ved et Tilfælde kendt med Sagen. Han tilbød da Aarhus Byraad at skænke sin store Instrumentsamling til Byen, mod at dette byggede et Observatorium og forpligtede sig til at opretholde dette som en permanent Institution. De følgende Forhandlinger førte til Oprettelsen af Observatoriet. Bygningens Opførelse blev overdraget Professor Anton Rosen, og Indvielsen fandt Sted d. 15. Oktober 1911.

Krüger blev Observatoriets Direktør til han døde i Aaret 1916.

Observatoriet er godt forsynet med astronomiske Instrumenter. Blandt de af Krüger skænkede Instrumenter maa især fremhæves en Spejlkikkert med 35 cm Spejldiameter. Hulspejlet til denne er slebet af B. Schmidt i Mittweida.

Endvidere en dobbelt Linsekikkert med baade visuelt og fotografisk Objektiv (Objektivdiameter henholdsvis 17 og 18 cm), et Pendulur og et Kronometer samt mange mindre Instrumenter. Aarhus Byraad har senere bevilget Midler til mange Forbedringer af Observatoriet. Blandt Anskaffelserne fra de sidste Aar kan nævnes et moderne Fotometer til Lysstyrke- og Farvebestemmelser paa Grundlag af foto-

Observatoriet „Ole Rømer“.

grafiske Optagelser, et Modtagerapparat til Afhøring af traadløse Tidssignaler samt et godt udstyret mekanisk Værksted.

Observatoriet udgiver videnskabelige Arbejder. Det videnskabelige Arbejdsprogram omfatter hovedsagelig Studiet af Fiksstjernernes fysiske Forhold. Observatoriet virker dog ogsaa i Folkeoplysningens Tjeneste ved Afholdelse af Forevisninger og Foredrag ligesom Observatoriet er aabent for besøgende.

Til Observatoriet hører et Beboelseshus, som af Prof.

Chr. Buchwald,
Kaptajn.

N. J. Bang,
Skovrider.

Ruben Andersen,
Observator.

Rosen er bygget til Fr. Krüger. Efter dennes Død 1916 blev det overtaget af Aarhus Kommune og indlemmet i Observatorieinstitutionen.

Observator er mag. scient. *Ruben Andersen*, der er født d. 14/1 1892 i Lillemark, Ulbølle Sogn paa Fyn, Student fra Odense Katedralskole 1910, Magisterkonferens (Hovedfag Astronomi) ved Københavns Universitet 1916 og blev d. 1. Nov. s. Aar udnævnt til Observator ved Observatoriet her.

Fra Observatoriet gaar vi hen til Holmevej, og fra Udsigtsbænkene her ved Mogenslykke har vi en af Landets skønneste Udsigter. Lige neden for os ligger Kongeslottet og Villakvarteret ved Gades Vej, saa kommer den brede sølvblaa Bugt, og paa den anden Side rager Mols Bjerger op. Nord for Holmevej ligger ned ad Bakkeskraaning den blegrøde Stadion, og bag den grønne „Frihed“ ligger Aarhus By med sine røde Tage og med Set Clemens Kæmpepir ragende i Sky. Langt ude over de vældige Aaser mod Nord og Vest ligger Vandtaarnet paa Kristiansbjerg. Man ser ud over Risskov, Hasle, Aabyhøj og Mølleengen alt i alt en enestaaende smuk Udsigt paa en fin Sommerdag.

Vi gaar ud i Retning mod Syd forbi Gardens Detachment og ser paa den hyggelige Skovridergaard, hvor indtil for faa Aar siden den populære Skovrider Priis boede.

Skovridergaarden hedder *Louiselund*, og blev bygget 1841, den blev udvidet 1894 og overgik sammen med Skovene til Aarhus Kommune 1895.

Skovrider *Niels Johan Bang* er født d. 17de, 1876 i Hvalsø, tog Præliminæreks. 1893, uddannedes ved Skovbrug 1893-1900, var Assistent og kgl. Skovrider ved Sorø Akademis Skove 1900-1919 og har siden været Skovrider for Aarhus Kommunes Skove.

Skovridergaarden.

MARSELISBORG SLOT.

Ude paa Skraaningen paa den sydlige Side af Holmevej med lignende Udsigt over Bugten som oppe fra Observatoriebakken ligger *Marselisborg Slot*. I gamle Dage kaldte man det Prinseslottet, idet det nemlig blev opført omkring Aarhundredskiftet af Arkitekt Professor Kampmann til Bolig for den nygifte Prins Christian og Prinsesse Alexandrine; selvfølgelig kaldes det nu for Kongeslottet.

Allerede før Aarhundredskiftet blev der dannet en Komité, der opfordrede hele Landet til at skænke det høje Brudepar en Sommerbolig i Jylland, og Aarhus Byraad stillede til Komitéens Disposition *10 Td. Land* af det Omraade, som havde tilhørt Marselisborg Gods.

Bygningen er opført i Palæstil, hvidkalket med sortglasserede Tagsten, med 11 Fag Vinduer i 2 Etager i Fagaden mod Syd og en Frontespice over de tre midterste

Vinduer, der er anbragt i et fremspringende Parti. Mod Vestsiden er Sidepartierne lidt forlænget, og paa Hjørnerne mellem disse lavere Fløje knejser to smaa Trappetaarne med lange Buevinduer; men deres let svejdede Tag naar ikke op over Hovedfløjens Mønning. En bred Trappe fører imellem Trappetaarnene ind til den rummelige Forhal, hvorfra man kommer ind i Havesalen lige for, der er 10 Meter lang og 8 Meter bred. Til Venstre for Havesalen ligger den store aflange Spisesal, der er 14 Meter lang, og i Nordfløjen har desuden Hofchefen Bølig. I Sydfløjen ligger ud for Havesalen 2 Dagligstuer, og i Sidefløjen Billardstuen og Kabinet. Fra Stuen fører 2 Trapper op til 1. Sal, hvor Sove- og Gæsteværelserne m. m. findes. Alle Økonomirumene er i Kælderetagen, og baade her og i Loftetagen er Tjenerpersonalets Værelser. — I Tilslutning til Hovedbygningen er der opført mindre Bygninger til Stald, Portner o. s. v., og oppe paa Bakken, tæt ved Skovriderboligen, ligger Gardens Detachment, som er belagt under Kongens aarlige Sommerophold i Aarhus.

Bygningen ligner mere en større Herregaard end et egentligt Kongeslot, men virker overordentlig godt i Landskabet ved sine rene Linier og noble Stil. Beliggenheden er vel den skønneste, man overhovedet kunde finde, og en smuk Park omgiver Slottet paa alle Sider. Det skal nævnes, at Parkens Anlæg er et fuldstændigt Gartnermesterværk, der er foretaget af Slotsgartner *Diedrichsen*, der iøvrigt har Æren for adskillige af Kommunens Anlæg inde i Byen, og som af Byraadet er blevet saa lidet forstaaende behandlet.

Oppe fra Skovridergaarden kan vi dreje ned ad forskellige Veje; men jeg foreslaar, at vi gaar op langs Bakken til højre forbi den nu heldigvis fredede *Raahøj*, som ifjor blev fredet af Nationalmuseet, efter at vi havde ople-

vet Skandalen med Røverhøjen;*) og godt er det, for man kunde jo ellers vente, at Byraadet vilde grave den ud og anlægge en Dansebod med et tilhørende Biografteater og Lirekasse paa Stedet: denne onde Drøm vil altsaa ikke kunne ske. Oppe fra Raahøj er der en begrænset, men meget smuk Udsigt.

Naar vi gaar videre frem, kommer vi ind i *Kirkeskoven*

Frederikshøj Kro.

over stærkt bakket og tæt skovklædt Terræn. Det minder her en Del om Riis Skov ved sine dybe Kløfter, Træerne er næsten udelukkende Bøg, et enkelt Sted finder vi dog en vidunderlig smuk Birk, kæmpehøjt ragende op over Bøgekrattet. Her vokser Hindbær vildt, og der er et rigt Fugleliv; da Skoven ikke ligger paa den lige Vej fra Kro til Kro, er her forholdsvis uforstyrret.

Atter er her mangfoldige Veje at gaa, alle er de smukke, og hver har sit Særpræg for den, der ofte kommer her. Vi drager nu imod Sydvest, gaar over Stenten ud paa den store Hovedlandevej tæt Nord for det Sted, der kaldes

*) Se I. Del S. 422)

Rasmus Christensen,
Restauratør.

Viktor Fønnesby,
Restauratør.

A. Krag-Hansen,
Restauratør.

Skiddenpyt, og der frembyder sig paany et Utal af Veje. Følger man Hovedlandevejen, der fører brat ned mod Strandvejen, passerer man et af Skovens Traktørsteder *Frederikshøj Kro*, der for mange Aar siden var Stoppested for Post- og Fragtkørsel, som forbandt Aarhus med Hadsherredagen. Den drives nu af Restauratør *Rasmus Christensen*, der overtog Kroen her 1876, idet han giftede sig med Datteren af den tidligere Krovært, hvis Forældre og Bedsteførelde ogsaa havde drevet Kroen. Rasmus Christensen er født 1849 i Norring og er Dannebrogsmænd. Til den hyggelige Kro, hvortil han har bygget Sal og Veranda, hører i Td. Land Have med Keglebane, og i dens sydligste Spids ligger en gammel Kæmpehøj.

Det vil være umuligt her at komme ind paa at nævne alle de Ture, man herfra kan foretage, og alle de vidunderlige Veje, der ustandselig byder paa nye Skønheder; kun skal det bemærkes, at ejendommeligt for disse Skove er det, at her er bevaret en Mængde af de gamle Skovmøller.

Følger man Stien fra Frederikshøj ind i Skoven mod Syd og gaar nedad den stejle Bakke, kommer vi til *Thorsmølle*, der ligger ved sin idylliske Mølle-dam og er et yndet Udflugtssted for Folk med Madkurve og Vand paa Maskine. I politisk bevægede Tider kan man paa den grøn-

ne Eng opleve at se „to frisindede Dreng og en lam Redaktør“ samle sig om en radikal Sludrechatoldforvalter.

Traktørstedet drives af Restauratør *Ole Jacobsen*, født 1882 i Gylling og etabl. 1919, da han overtog Forpagtningen efter Faderen, der var Formand ved Skovvæsnet og havde drevet Traktørstedet i 20 Aar.

Thorsmølle har været baade Kobbermølle og Krudt-

Thorsmølle.

mølle. Den sidste blev bygget 1637 af Wulf Baltzersen og Jens Jacobsen, og da Byen 1643 skulde stille et Udbud paa 100 Mand, købte den her 19½ Td. Krudt for 649½ Rd. og 25 „Büscher Lunter“. 1694 anvendtes den som Stampemølle af Jens Rasmussen Lassen, efter hvis Død den 1695 solgtes til Feldbereder Chr. Tørslev. Senest har den været brugt til Marcus Becks Vaskeri, og det er Bygningen fra denne Tid, der staar endnu.

Mellem Thorsmølle og nedenfor nævnte Varna var der allerede anlagt en *Papirmølle*, til hvilke Hans Skonning og Consorter, hvoriblandt Biskop Morten Madsen, fik Be-

villing d. $\frac{8}{11}$ 1636. Vandmærket i Papiret var et C. IV. med en Krone over.

Bækken, der har drevet disse Møller, hed i gamle Dage Skambækken, men kaldes nu Varnabækken. Den løber ud i Aarhusbugten ved den store moderne Pavillon „Varna“. Ogsaa her laa i gamle Dage en Vandmølle, der tidligere

Parti ved Thorsmølle.

hed *Feldberedermøllen* og var opført som Stampemølle 1671 af Thomas Iversen Feldbereder.

Den nuværende Pavillon er bygget af Aarhus Kommune i Udstillingsaaret 1908-09. Den ligger højt paa Skrænten over Stranden med Trappeterrasser ned til denne. Fra disse og Bygningens store Veranda og Taarne har man en af de berømte Udsigter, man aldrig bliver træt af. I Pavillonen, der er en ikke hel genial Efterligning af Aarhus Byvaaben, findes foruden Restaurationslokalerne en stor Sal, hvor Dansen gaar, og hvor der tillige afholdes Kon-

certer med Solistoptræden. Ved Stranden findes en stor Badeanstalt og en lang Skibsbro, hvor Dampskibsselskabet „Turisten“s smaa Passagerbaade og Lystsejlere lægger til. Etablisementet drives siden 1919 af Direktør *A. Kragh-Hansen*, der er født 1883 i Ringkøbing.

Efter et forfriskende Bad i Bugtens herlige salte Vand bør man atter søge til Skovs.

Varna.

Her i den saakaldte *Thorskov* findes en Mængde gamle Gravhøje, og det maa antages, at de stammer fra den yngre Stenalder; men af disse Høje er en Del ødelagt.

Ad mange forskellige Veje kan man komme til *Silistria*, som ligger romantisk ved en dyb Kløft. Her findes ogsaa et Traktørsted, der, selv om det ikke er saa mondænt som Varna, søges af Tusinder, som baade kan komme hertil ad Vejen gennem Skoven og med Dampbaadene der anløber Silistriabroen, ovenover hvilken en forreven Skrænt krones af karakteristiske Trægrupper. Hvor Traktørstedet ligger, har der i gamle Dage været Kornmølle og Fileværk.

Traktørstederne ved Møllerne her i Skoven er iøvrigt

af gammel Dato. Hertel fortæller i sin Beskrivelse af Aarhus Domkirke, at der allerede i hans Ungdom omtrent 1769 var to Kæglebaner herude, og Dagen efter den overstaaede Eksamen trakterede de nybakte Studenter deres Kammerater med et Gilde i Stampemøllen.

Fra Silistria kan man enten spadsere langs Strandkanten eller op paa den høje Skrænt, eller man kan ad Lan-

Den tidligere Varna Mølle (Feldberedermøllen) set fra Stranden.

devejen gaa forbi *Hørhaven* og Skovfogedhuset. Vi er her paa Højde med Skaade, som vi ser ligge idyllisk mellem Bakkerne.

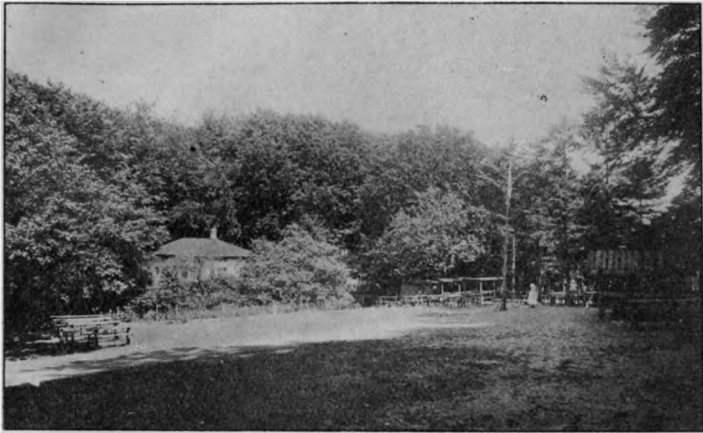
Midt i Skaade Skov findes Mindestenen for Minister Ingerlevs Fader.

Det lønner sig at gaa ind igennem Skovene ad Havbakkerne til „Ørnereden“. Skovpavillonen med dette Navn ligger højt oppe, omgivet af Skov og med den herligste Udsigt. Den er bygget af Bindingsværk, med stor Sal og Veranda og foran denne en stor Terrasse hvorfra man har en vidunderlig Udsigt over Bugten til Mols, og Tunø og

Samsø. Den ledes af Restauratør *Viktor Fønnesby*, der er født 1892 i Aarhus og overtog Driften her 1919.

Fra Terrassen fører forskellige idylliske krogede Løvgange og forskellige morsomme Trapper ned til Stranden, hvor der er Anlægsbro for Skibe og Baade og en herlig Badestrand med Badehuse.

For at naa til selve Ørnenes Rede skal man ad kroge-

Silistria.

de Stier, og her kan man komme videre frem ind i Moesgaard Skov, hvor man - hvis man er paa Cykel - kan risikere at blive mulkteret eller blive tilbagevist. Ude ved Moesgaard Aa findes den herligste Badestrand, og saa saare man er uden for Byens Grænser, har man Lov til at gaa i Vandet, medens det derimod er strengt forbudt at bade paa aaben Strand paa Byens Territorium, hvilken Forbrydelse ifølge Opslag straffes med Fængsel!

Med denne Skovtur sluttes saa denne Beskrivelse af Aarhus, der fra at være tænkt som en Bog paa to-tre Hundrede Sider blev til et Værk paa det femdobbelte. At Ti-

Fra Ornereden.

den til dens Udarbejdelse derved blev længere, er en naturlig Følge. Adskilligt er ændret eller helt forsvundet, men i en By, der som Aarhus har en saa rivende Udvikling, kan en Ting, der beskrives i Dag, være ændret i Morgen.

„Om hundrede Aar er alting glemt“, staar der i en gammel Vise. For Aarhus Vedkommende vil dette Værk i mangt og meget sørge for det modsatte.

Fra Moesgaard Strand.

Og som jeg nu i Højsommeren 1925 sidder her og kan afslutte Værket, medens de smaa Dampere piler frem og tilbage til Varna, Ørnereden og Mols, mens Skovene staar i deres sommerlige Pragt, mens Vejene støver af utallige Automobiles, og en øredøvende Skrigen og Hujen gjalder ud fra Damebade-Anstalterne, saa maa jeg indrømme, at næppe mangan By har en saa vidunderlig Natur som Aarhus. Og Byen selv — en ældgammel By med Sct. Clemens og vor Frue, en splinterny By med Stadion og alle Civili-

sationens Ubekvemmeligheder, Biografer & c., og en Fremtidens By, hvor Flyveruten ligger i Luften, og Planerne om Universitetet vel snart faar fast Bund under Fødderne, en Storby, hvor vi alle haaber, at en solid Kultur maa slaa Følge med den hastige Civilisation.

Ved Varna.

RETTELSER OG TILFØJELSER

Side	FØRSTE DEL
21.	Foran Toldkammerbygningen er 1925 paa et opfyldt Stykke af Havnebasinet bygget et hæsligt Beton-Pakhus.
21 og 26.	Havneingeniør Vødel og Konsul Bergmann døde 1923.
25.	L. 8 f. o. Det var ikke Prior, der havde Forbindelsen Aarhus-København, men Dampskibsselskabet „Aarhus“, og da dette blev stiftet 1865, er Ruten antagelig oprettet samme Aar. Endvidere gjaldt Sammenslutningen, ved D.F.D.S.' Oprettelse, Selskaberne: Koch & Henderson, H. P. Prior og Det alm. danske Dampskibsselskab.
30.	Rhederiet „Thalatta“ er ophævet. I dets Kontorer henflyttede Firmaet Mammen & Drescher.
48.	L. 10 f. o. Nr. 78A tilhører nu Bagermester H. Ridder.
49.	Den gamle Bygning, som her er afbildet, blev nedrevet 1923 og rejstes paany i sin oprindelige Skikkelse ude i „Den gamle By“. Paa Grunden i Mejlgade opførtes en stor moderne Ejendom, der har faaet Gadenummer 58. Se III. Del S. 448 f.
63.	L. 12 f. o. Bayer døde 1925 og efterlod sig et stort Jubilæums-skrift om Aarhus Teater i Anledning af dets 25 Aars Jubilæum.
99.	L. 10 f. o. staar Genius, læs Gesius.
103.	L. 10 f. n. Nationalbankens smukke Empirehus staar for Fald Banken har paa den bagved liggende Grund rejst en stor smuk Bygning, der antagelig kan tages i Brug 1926. Den er tegnet af Arkitekt Axel Berg, Kbh. og ligger med Langsiden til Rosensgade og med Indgang fra Bispegade. Efter Justitsraad L. R. Bybergs Død overtoges Ledelsen af den tidligere Borgmester i Kolding, Bankdirektør <i>Oluf Bech</i> , der er født d. $\frac{8}{10}$ 1865 i Aarhus, (Efterkommer af den gamle Meulengrachtske Slægt). Direktør Bech, der er Ridder af Dannebrog, tiltraadte Stillingen her d. $\frac{1}{5}$ 1923.
119.	L. 7 f. n. Stiftsprovst Lindhardt døde 1923 og efterfulgtes af Stiftsprovst Bruun-Rasmussen.

133. L. 7 f. o. Resterne af den gamle Stiftsprovstegaard, der 1906 blev indrettet til Kommunekontorer, blev nedrevet 1923 for at give Plads til Nationalbankens ny Bygning. Kommunekontorerne henflyttedes til ny smukke Lokaler i Mejlgade Nr. 4-6, hvor nu alle Magistratskontorerne er samlede.
140. Røktor Vaupel tog sin Afsked 1924 og efft. af Røktor L. Christiansen.
150. Teaterdirektør Aage Garde fratraadte 1923 ved sin Udnævnelse til Direktør for Det kgl. Teater, han efterfulgtes af Skuespiller ved Odense Teater Erik Jensen Samtidig forandredes Personalets Sammensætning, og bl. a. fratraadte Sceneinstruktør Axel Strøm.
159. L. 4 f. n. Redaktør Th. J. Funch Thomsen døde 1922.
160. Bygningerne nedrevne 1922. Se II. Del S. 149 L. 3 f. n., og S. 153 f. n., Købmand Yhr døde 1923. Hans Forretning blev 1922 henflyttet til Borgporten Nr. 15.
- 164 L. 7 f. o. Firmaet J. Chr. Christensen er flyttet til Guldsmedgade Nr. 34, og Lokalerne i Kannikegade indrettedes derefter til et moderne Konditori.
172. L. 6 f. n. 1888, læs 1890.
180. L. 10 f. o. Den danske Andelsbank flyttede 1922 til „Rømerhus“ paa Sct. Clemens Torv. Se II. Del S. 43 Fodnote. 1925 standsede Banken sine Betalinger og traadte i Lidvikation.
186. L. 5 f. n. Firmaet Holmbom & Thomsen har nu Domicil i St. Torv Nr. 16, efter en kort Tid at have haft Lokaler i St. Torv Nr. 12.
188. Under Portræt staar Chr. Holmbom, læs Chr. Thomsen.
192. L. 16 f. n. Af Bankraadet er Tømrerm. Koch død, Mejeriejer Jensen og Dir. Svenningsen udtraadt og er kun suppleret med Dir. S. T. Nymark. Direktørposten er nu beklædt med F. L. Jordahn.
195. L. 6 f. o. Se III. Del S. 478.
202. L. 11 f. o. Overretssagfører Glæsel's Kontor er siden 1924 i Søndergade Nr. 4-6.
220. L. 3 f. n. I Slutningen af 80'erne, læs 1890.
238. L. 3 f. o. Bamholt, læs Bomholt.
244. L. 5 f. o. Direktør Madsbjerg døde 1921, og Mejeriets Ledelse overtoges af Direktør A. Andersen. (Se Brunoe: RANDERS, Hist. top. Beskrivelse S. 277. 238.
244. L. 1 f. n. 60'erne, læs 70'erne.
246. Under Illustrationen 1860, læs 1870.
251. L. 12 f. o. Samlingen af kvindelige Haandarbejder er nu anbragt i Dragtmuseet. Se III. Del S. 272.
267. L. 8 f. n. Dir. Anthon Nielsen er fratraadt 1923, han overtog der-

- efter Direktørstillingen ved A/S Frederiksbjerg Trælasthan- del. Se III. Del S. 177 f.
286. Fodnoten. Professorens Eftf. er Pastor Sven Fenger, Odder.
308. L. 2 og 10 f. o. Direktør Lau døde 1924 og efterfulgtes af Dir. Holger Jensen.
330. L. 10 f. n. Aahrns, læs Aarhus.
331. Under Billedet staar Nr. 74, læs 54.
346. L. 6 f. o. Brolægningen blev 1923-25 forbedret hele Gaden igennem.
353. L. 8 f. n. Boghandelen ejes nu af Poul Køster & Chr. Weggerby.
369. L. 11 f. o. Mindbro, læs Mindebro.
372. L. 4 f. o. Fotoramas Kontorer blev 1921 henflyttet til Selskabets Ejendom, Reginakomplekset.
377. L. 8 f. n. Theil død 1922, Forretningen overtaget af Vestergaard (se III. Del S. 488) og henflyttet i en 1923 nyopført Ejendom paa Hjørnet af Mindegade.
378. L. 10. f. o. Det omtalte Sagn er ganske uhjernet, thi Christence Bryske havde paa den Tid (1606) Livsbrev paa Katholm efter sin Mand Thomas Fasti († 1600) og ejede Herregaarden og sammes Birk til sin Død, hvorefter den overgik til hendes Broder Karl Bryske. Der er saaledes ingen Tale om en Søster paa Katholm, og Navnet „Trods Katholm“ maa snarere søges i Betydningen „foruden Katholm“.
394. L. 3 f. n. Ejendommen har skiftet Ejer, se III. Del S. 582.
428. L. 8 f. o. Casper Oeder Ingerslev, læs Casper Peder Ingerslev.
422. L. 13 f. n. Dr. Nordentoft døde 1923.
472. L. 1 f. o. Efter Fuldendelsen af den ny Bruunsbro opførtes ny Ejendom her. Saaledes at Gadens Østside afsluttedes af en Bygning i amerikansk Stil opført af Oliefabriken, og Vestsiden af det ny Folketeater. Se III. Del S. 210 f. f.

Side

ANDEN DEL

13. L. 2 f. o. Bygeinger, læs Bygninger.
18. L. 9 f. n. Kvatalskriftet, læs Kvartalsskriftet.
33. Under Billedet Nr. 12, læs Nr. 10.
52. L. 5 f. n. Om Frich se osv., læs III. Del S. 246.
61. L. 14 f. o. Søndergade 74, se tillige III. Del S. 571-73.
74. L. 4 f. o. (Se Supplement, Bruunsgade), læs se III. Del S. 213.
92. L. 5 f. n. Ejendommen blev 1923 ombygget til en stor moderne Bygning.
104. Under midterste Portræt, ohs., læs Johs.

104. L. 7 f. n. Monsrud har nu Forretning i Søndergade Nr. 36B.
109. L. 10 f. n. Efter Bankens Omordning 1923 er dens Formand. Manufakturhandler J. V. Jørgensen. Dens tidligere Afdeling, „Den lille Laanekasse“, er ophævet og omdannet til et selvstændigt Pengeinstitut med Navnet „Aarhus Folkebank“, der har Lokale i Sønder Alle og en Kapital paa 100,000 Kr.
110. L. 6 f. o. Bankens Direktør er nu O. G. Falsing og Aktiekapitalen 500,000 Kr.
129. L. 11 f. o. Cykleforretningen er nu erstattet med en Cafe, der har

Ved Sct. Clemensbro, Forsikringselskab et „Haand i Haand“.

Radioanlæg, saaledes at der ved hvert Bord findes Telefon for de lyttende Gæster.

I Ejendommens 1. Etage findes *Forsikringselskabet „Haand i Haand“*s Aarhusafdeling. Hovedselskabet er grundlagt i København 1890 paa Initiativ af Grosserer Grundth og Particulier N. E. Hellfach med en Aktiekapital paa 20,000 Kr. Samtidig oprettedes Afdelingen i Aarhus, der ledes af *Otto Rosenkilde*, født 1897 i København, Student 1915, cand. phil. 1916 og samme Aar ansat i „Haand i Haand“. Efter at have været Fuldmægtig i Odenseafdelingen i 3 Aar overtog han 1922 Ledelsen af Aarhusafdelingen. Selskabet er Skandinaviens største paa Omraadet kombineret Syge- og Ulykkes-

forsikring, en Forsikringsform, som er indført af „Haand i Haand“.

132. L. 1 f. n. Den 1. Marts 1922 fik Selskabet sin Koncession fornyet for et Tidsrum at 20 Aar og samtidig overtoges det daværende Forenede sydjyske Telefonselskaber A/S. Senere — den 1. Oktober 1922 — overtoges Fredericia og Nørre Bjært Telefonselskab og fra 1. Januar 1923 overtog Selskabet tillige Statens lokale Telefonanlæg i Nørrejyland. Jydsk Telefon-Aktieselskabs Omraade vil derefter omfatte hele Nørrejyland med Undtagelse af Skagen og nogle mindre Omraader ved Horsens, Kolding og Varde, hvor Telefondriften besørages af lokale Telefonselskaber. Selskabets Aktiekapital er nu 18,5 Millioner Kroner og desuden har Selskabet Ob-

Søren Skov,
Bagemester.

Carl Nielsen,
Købmand.

Peder Nielsen,
Tømrermester.

- ligationslaan til et Beløb af 15,5 Millioner. Den bogførte Anlægs-
værdi andrager ca. 41,5 Millioner Kroner.
137. L. 12 f. n. Aarhus Lysbadeanstalt er siden 12-22 i Nørre Alle 30.
160. L. 7 f. n. Holmbom & Thomsens Forr. er nu St. Torv Nr. 16. Hj.
af Volden.
172. L. 17 f. n. Petersen, læs Petersen.
206. L. 3 og 5 f. o. Værktøjsmagasinet er nu i Søndergade Nr. 70.
207. Under midterste Portræt: ohanes, læs Johannes.
235. L. 9 f. n. Nr. 34 ejes nu af Skrædderm. E. Chr. Christensen, tidl.
Kannikegade Nr. 10.
254. L. 3 f. n. Loggiar, læs Loggiaer.
258. L. 7 f. n. øvrige, læs øverste.
260. L. 5 f. n. seiv, læs selv.
261. Nørregade Nr. 49, se tillige III. Del S. 325.
263. L. 10 f. n. ornøjede, læs fornøjede.
272. L. 4 f. o. Nr. 1. Hj. af Nørrebrogade er nu helt ombygget. Selve
Hjørnesteedet indrettet til Automobilforretning og Cafe „Nørrelyst“
flyttet ind i det nybyggede Hus, hvor Gartnerforretningen laa.

TREDIE DEL

Side

- 32A (Indskudt Side) staar: Et stort smukt Komplex, der er opført af
Tømmerhandler Gregers Pedersen. Det rette Forhold er, at Initia-
tivet til Opførelsen at alle 3 Ejendomme blev taget af Tømrermes-
ter *N. C. Christiansen*, der ordnede Stats- og Kommunitilskudene
og udførte Tømrer- og Snedkerarbejdet paa alle 3 Bygninger. De
respektive Ejere af Ejendommene var Bygherre for hver sin, og
der har saaledes ikke fundet Handel Sted. Se iøvrigt III. Del S. 284.
Paa Dronning Margretesvej, der nu er blevet fint asfalteret og for-
synet med udmærkede Fortove og Cyklestier, fik vi i første Om-

Dronning Margrethesvej Nr. 9,
Hj. af Niels Juelsgade.

gang ikke Nr. 9, Hjørneste-
det til Niels Juelsgade, med.
Det tilhører Købmand *Carl
Nielsen*, der købte det 1911
af Slagtermester Zieglers Ar-
vinger. Ejendommen, der er i
5 Etager, er opført 1902 af
Muremester Frantz Mikkelsen,
og Mansardetagen er paa-
bygget af Købmand Nielsen,
der er født d. 6/7, 1872 i Far-
re og etablerede sig her i
Ejendommen 1903.

35. Under Billedet: Trøjborgvej,
kes Trøjborgvej.

38. Trøjborgvej Nr. 4-6 er op-
ført henholdsvis 1898 og 1897
af Tømrermester *Peder Niel-
sen*, der købte Grunden af
Slagtermester Ziegler, der ejede

Hovedparten af Grundene her. Tømrermester Nielsen er født d.
12/5, 1863 i Ulbølle paa Fyn og etablerede sig 1896 i Aarhus, hvor
han begyndte med at bygge Zieglers Villa og bl. a. opførte en
Del af Ejendommene paa Skovvejen. Han er tillige Ejer af et
Byggeforeningshus paa Poul Martin Mollersvej, opført 1921-22.

Trøjborgvej Nr. 4-6.

143. L. 3 f. n. Nr. 29, læs Nr. 92.

174. *Chr. Kiersplads*. Som Eksempel paa Bebyggelsen i dette ny Kvarter skal vi bruge Arkitekt Aage Knudsens Præstation, Ejendommen paa Hjørnet af de Mezasvej og Chr. Kiersplads. Den er opført 1923 af Bagermester *Søren Skov*, der købte Grunden af Kommunen og med en beundringsværdig Sarkasme lod et af Djurslands Landmandsbanks Aktiebrev indmure i denne. Forhaabentlig staa

Hj. af Chr. Kiersplads og de Mezasvej.

Huset sikkert alligevel. Bagermester Skov er født d. 6/8 1875 i Horsens, etabl. i Grenaa 1901-22, i Aarhus 1923.

195. L. 5 f. o. Montanegade, læs Montanegade.

203. L. 3 f. o. J. Chr. Møller født 1853, læs 1858.

230. L. 3 f. n. Kongsvang, læs Kongsvang.

238. L. 12 f. o. vi fortsættes, læs vil fortsættes.

294. L. 4 f. n. Foldpumperne, læs Folddumperne.

309. Under Billedet staa Sølystgade Nr. 73, læs Høgh Guldbergsgade Nr. 73.

325. L. 1 f. n. Nørrebrogade, læs Nørregade.

346. L. 3 f. o. Christansen, læs Christiansen.

346. L. 5 f. o. Ny Munkegande, læs Ny Munkegade.
348. L. 3 f. o. Smedemester, læs Snedkermester.
349. Under Billedet, Sølystgæge, læs Sølystgade.
385. L. 5 f. n. Polstermøbelfabriken er nu flyttet til Grønneg. Nr. 80.
og Martin Nielsens Fabrik til Mejlgade. -
399. Under Billedet staar Nr. 74, læs 68.
440. L. 13 f. n. Pentoppidan, læs Pontoppidan.
588. L. 5 f. o. Gadelingen, læs Gadelinien.
-

EMNE- OG STEDREGISTER

At medtage alle de i Bogen nævnte Personnavne vilde blive for vidtløftigt. Der er derfor kun medtaget nogle ganske enkelte.

- Aabyhøj. III, 249 ff.
Aaen. I, 348, 362 f.
Aagade. I, 362 ff., III, 108 ff.
Aarhus. (Navnet) I, 9.
Aarhus Amtstidende. II, 25 ff.
Aarhus Bikube, I, 73 f., 460.
Aarhus borgerlige Skydeselskab III, 12 f.
Aarhus Byvaaben (Segl). Titeltildet, I, 137.
Aarhusbugteus Dampskibsselskab. I, 35 ff.
Aarhus Diskontobank. II, 108 ff.
Aarhus elektriske Sporveje. I, 429 ff.
Aarhus Friskole A/S. III, 337.
Aarhus Godsbanegaard. III, 241 ff.
Aarhus Gymnastikforening. I, 431 f.
Aarhus Haandværkerforening. III, 94 ff.
Aarhus Handelsforening. I, 454 ff.
Aarhus Historie. I, 9 ff.
Aarhus Hospital. II, 182 f.
Aarhus højere Pigeskole. III, 358.
Aarhus Hypotekforening. I, 180 f.
Aarhus Idrætspark. III, 605 ff.
Aarhus Kalkværk. I, 402 f.
Aarhus Katedralskole. I, 138 ff.
Aarhus Katedralskoles Forberedelsesskole. II, 235.
Aarhus Kommunehospital. III, 50, 52 ff.
Aarhus Kriketklub. I, 432.
Aarhus Museum. I, 282, 285 ff., III, 238.
Aarhus Oliefabrik. I, 407 f., 412 ff.
Aarhusposten. I, 77 f.
Aarhus Privatbank. I, 164 f.
Aarhus private Realskole. III, 326 f.
Aarhus Roklub. I, 37.
Aarhus Skibsværft. I, 406 f.
Aarhus Smedelaug. III, 357.
Aarhus Stadsret. I, 10.
Aarhus Stiftstidende. I, 11 f., 159 f.
Aarhus Teater. I, 146 ff., 158.
Aarhus Vandmølle, I, 278 ff.
Absalonsgade. III, 160.
Alderdomshjem. III, 42 f.
Aldersrovej. III, 23, 26, 44.
Alium usinum. III, 12.
Amaliegade. III, 524 ff.
Amtspsygehuset. I, 437 ff.
Andelsbanken. I, 180 f., II, 143, III, 628.
Anholtsgade. II, 257.
Annagade. I, 437, III, 225 f.
Arbejdernes Forsamlingsbygning, III, 525 ff.
Arbejdernes Produktionsforening. III, 92, 466 ff.
Arbejdernes Spare- og Laanekasse III, 509 ff.
Artillerikasernen. III, 291 f.
Arveprinsesse Karolines Børneasyl III, 344.
Assensgade. I, 445 f.
Asyl, Chr. IX's og Dronning Louises Guldbryllups. III, 201 f.
Asylvej. III, 568 ff.

- Avissamlingen, Stat. ns. III, 293.
 Badeanstalt, Kommunens. I, 401, 420.
 Badeanstalt, Sct. Olufs. I, 401, III, 440 f.
 Badstuegade. I, 83, 91, III, 104, 469 ff.
 Bakkealle. III, 259 ff.
 Banegaarden. I, 473 ff., II, 5 f., III, 567.
 Banegaardsgade. III, 135 f.
 Bankkontoret. I, 103 f.
 Baptistmenigheden. III, 179.
 Barthsgade. III, 23.
 Basballebro. I, 347.
 Basballe, Slægt. I, 209, 277, 321, 327, 344, 348 f., 355, 362, 381, 385, II, 180.
 Belysningsvæsenet. I, 399.
 Bent Holstein. I, 399.
 Bering Beringskjold. I, 202.
 Bernt Notke. (Billedsk.) I, 108, 113.
 Bethaniaforeningen. III, 344.
 Bethesda. III, 15.
 Betlehemskirken. III, 343.
 Bilde, Ove, Biskop. I, 10, 110 f.
 Birkealle. III, 265.
 Bispegaarden. I, 123 f., 142, II, 155, III, 554 f.
 Bispetoftens. I, 306, 319, 327.
 Bispetorvet. I, 142 f., 144 ff., 169, II, 153 ff.
 Bissensgade. III, 238.
 Bogensgade. I, 433.
 Borgerskolen i Frederiksalles. III, 130 f.
 — Læsøesgade. I, 174 f.
 — Finsensgade. III, 26.
 — Ny Munkegade. III, 342.
- Borgerskolen i Paradisgade. III, 97 f.
 — Samsøg. III, 340 ff.
 — Valdemarsgade. III, 131 f.
 Borgmester. I, 125 f.
 Borgmester, kgl. I, 136.
 Borgmestergaarden. I, 170, 196, 198 f., 247 ff., II, 163, III, 271 ff.
 Borgportens. I, 84 f., 186 f.
 Borrebæk. II, 246, III, 84, 294.
 Brammersgade. III, 189, 207, 210.
 Brandstationens. III, 339 f.
 Brobjerg. I, 318 f., 327.
 Brobjerg Bro. I, 347 f., 376.
 Brobjerggade. I, 345, 348.
 Brobjerg Hule. I, 344.
 Brobjerg Port. I, 320 f., 345.
 Broer. I, 284, 309, 347 f., 375.
 Bruunsbro. I, 476, III, 210.
 Bruunsgade. I, 410 f., 460 ff., III, 206 ff.
 Bruun, M. P., Etatsraad. I, 411.
 Bryske, Christence. I, 377.
 Buchtrup, Hans. I, 320 f.
 Byraad. I, 126 ff., 419 ff., 425.
 Bülowsgade. I, 439 f., III, 205 f.
 Børnehjem, Chr. IX's. III, 43 f.
 Børnely. III, 569.
 Carisius. I, 110, 427.
 Carl Blochsgade. I, 274, III, 242.
 Christence Bryske. I, 377.
 Christiansbjerg. III, 14 ff.
 Christiansbjerg Mølle. III, 20 f.
 Chr. d. 3. III, 17.
 Chr. IX's Børnehjem. III, 43.
 Chr. IX's & Dr. Louises Guldbryllupsasyl. III, 201 f.
 Christian Kiersplads. III, 174.
 Christiansgade. I, 309, 312, III, 501.

- Christianskirken. III, 21.
 Clausensgade. I, 410, III, 189.
 Clemens Apothek, Sct. III, 76.
 Clemensbro, Sct. I, 362, II, 124 ff.
 Clemensstræde, Sct. I, 198, 358 ff.,
 III, 110 f.
 Clemenstovr, Sct. I, 167 ff., II,
 141 ff.
 Cort Adlersgade. III, 33.
 Cyklebanen. III, 609 f.

 Dagmarsgade. III, 130.
 Dalgas. I, 480 f., III, 41, 195, 223,
 567 f.
 Dalgas Avenue. I, 410, 431, 443,
 443 f.
 Dannebrogsgade. III, 160, 183 f.
 Dannekjold-Samsø. I, 210, 376, 427.
 De gamle Hjem. III, 42 f.
 Deiholm. I, 280.
 De Mezasvej. III, 161 ff.
 Demokraten. III, 529 ff.
 Den biskoppelige Metodistkirke.
 III, 343.
 Den folkl. Forsamlingsbygning. III,
 518 f.
 Den gl. Borgmestergaard. I, 196,
 198 f., 247 ff., II, 163, III, 271 ff.
 Den gl. By. I, 247 ff., III, 272 ff.
 Den jydsk Fødselsanstalt. III, 50 ff.
 Den jydsk Handels højskole. I,
 451 ff.
 Den romersk-katolske Kirke. II,
 16 ff.
 Den statsunderst. Ganespalte Ta-
 leklinik. II, 250 ff.
 D.F.D.S. I, 25 ff., III, 627.
 Det off. Slagtehus. I, 405.
 Dominikanerordenen. II, 177.
 Domkirken. I, 105 ff., II, 153 ff.
 Dommere. I, 315 f.

 Drackenbergh. I, 116, 210, 253.
 Drastrup, Kirsten Hansdatter. I,
 344.
 Dronning Margrete. I, 391, III,
 6 ff., 32 f.
 Dybbølgsgade. III, 221 ff.
 Dynkarken. I, 391 ff., III, 583.

 Echersbergsgade. I, 271 ff., III,
 231 ff.
 Ejler Madsen Bølle. I, 113.
 Elektricitetsværket. I, 399 f.
 Emmervad. I, 189, 348 f.
 Emanuelskirken. III, 177 ff.
 Erik Pødebusk. I, 113.
 Ewaldsgade. III, 148 f., 230 f.

 Faaborggade. I, 443, III, 204, 206.
 Falstersgade. III, 311 ff.
 Fattiggaarden. I, 317.
 Fattiggaardsbakken, I, 283, 317 ff.
 Fattigvæsen. I, 317 f.
 Feldberedermøllen. III, 620, 622.
 Ferdinandspladsen. III, 12.
 Filtenborg. II, 48 ff.
 Finsensboulevard. III, 23.
 Finsensgade. III, 23, 44, 50.
 Finsensgades Borgerskole. III, 26.
 Fiskergade. I, 345, 362 ff., 376, III,
 113 ff.
 Fiskergyde. I, 365, III, 113.
 Fiskerhuset. I, 269, III, 168.
 Fleischer, Borgmester. I, 433.
 Fodfolkkasernen. III, 292 ff.
 Folkebiblioteket. I, 217 f.
 Folketeatret. I, 473, II, 5, III, 211 ff.
 Folmergyde. I, 341.
 Fotorama, A/S. II, 52 f., 58, III,
 212.
 Fredensgade. III, 532 ff.
 Fredenstovr. III, 532 ff.

Frederik d. 2. III, 17 f.
 Fredericiagade. III, 215.
 Frederiksalle. I, 320, III, 129 ff.
 Frederiksbjerg. III, 142 ff., 232.
 Frederiksbjerg Torv. III, 179.
 Frederiksbro. I, 347 f.
 Frederiksgade. I, 319 ff., III, 116 ff.
 Frederikshøj. III, 617.
 Frichs Fabriker. II, 52, III, 246 ff.
 Friheden. I, 423 f.
 Frimurerlogen. I, 312 f.
 Frue Kirke. I, 280, II, 177 ff.
 Frue Kirkerist. II, 173.
 Fyengsade. III, 310 f.
 Fægde. III, 81.
 Fælleskontoret f. Velgørenhed. I, 331.

 Gaasemaen. I, 279 f.
 Galgebakken. III, 294.
 Galgen. I, 189.
 Gandrup, Chr. Richard. III, 130 f.
 Garnisons Sygehus. III, 133.
 Garvergyde. I, 225 f.
 Gasværket. I, 399.
 Gerlachsgade. III, 175.
 Gersdorff. I, 428.
 Gert Bartskaers Have. I, 341.
 Godsbanegaarden. I, 269, III, 241 ff.
 Godthaabsgade. III, 187 f.
 Graven. III, 102 f., 425 ff.
 Grenaa Landevej. III, 14.
 Grims Eg. III, 7.
 Grønnegade. I, 219, 221 f., 309, III, 377 ff.
 Grønland. I, 391, 399, 401, III, 597 f.
 Guldsmedgade. II, 194 ff.
 Gyldenrone. I, 427.
 Gyldenløve. I, 427.
 Gyldenlovesgade. III, 29.

Haandværkermuseet. I, 257, III, 275.
 Hadsherredvej. I, 410, 417 ff.
 Hammelbanen. I, 268 f., III, 242.
 Hammershøj. I, 349.
 Hammerich. I, 260, III, 537 f.
 Hans Broge. I, 381 ff., 451.
 Hans Brogesgade. I, 443, 446 ff., III, 194 f.
 Hans Jensensgyde. I, 327.
 Hans Skonning. I, 110.
 Harald Skovbyesgade. I, 365.
 Haslehage. III, 7 f.
 Haslevej. III, 255 ff.
 Havnegade. I, 28 f., III, 593 ff.
 Havnen. I, 17 ff., 371.
 Havnevej. I, 406.
 Havreballegaard. I, 427, III, 9.
 H. C. Ørstedssalle. III, 23.
 Hedemannsgade. III, 179.
 Helgenæsgade. III, 460 f.
 Helgesen, Poul. I, 10.
 Helgolandsgade. III, 218 f.
 Helligaandshuset. I, 348.
 Helligaangskapel. I, 349.
 Hellig Niels. I, 171.
 Henrik Sehested. III, 124.
 Herluf Trollesgade. III, 33.
 Historisk Sæmfund. I, 292.
 Historisk Samling. I, 286.
 Hjarnøgade. III, 342 ff.
 Hjeronymusbakken. I, 283.
 Hjortensgade. I, 239 f., III, 277, 285.
 Holbergsgade. III, 154, 160, 230 f.
 Holmevej. I, 422.
 Horsensgade. III, 182 f.
 Hospitalsgade. II, 176, 186.
 Hotel Regina. II, 56.
 Hotel Royal. I, 101 ff., II, 160.
 Hotel Skandinavien. I, 172.

- Humlehavehuset. I, 424.
 Hummelførrergaarden. I, 343.
 Hygom, Biskop. III, 98.
 Høegh Guldberg, Stiftsamtm. I, 210.
 Høegh Guldbergsgade. II, 276, III, 294 ff.
 Højvang. III, 7, 17 f.
 Hørhaven. III, 622,
- Immanuel Henningsen. I, 453.
 Immervad. I, 189, 196, 347 ff, II, 161 f.
 Indbyggerantal. I, 11 ff.
 Ingerslev. I, 410, 428, III, 41, 622.
 Ingerslev Boulevard. I, 436 ff. III, 170.
 Ingerslevs Plads. I, 433, 435.
 Istedgade. III, 223 f.
 Ivar Huitfeldtsgade. III, 27.
- Jens Iversen Lange, Biskop. I, 107, 112.
 Jens Pedersen Højsgaard. II, 173.
 Jens Wegerslev. I, 391.
 Jep Sture. III, 75.
 Jerichousgade. III, 238.
 Jernbanen. I, 473.
 Johan Baune. I, 453.
 Johan Brockenhuus. I, 405.
 Johanneskirken. Sct. III, 44 ff.
 Josehps Hospital, Sct. I, 440 ff.
 Jydsk Handels- & Landbrugsbank. I, 194 f., III, 478 ff.
 Jydsk Haveselskab. I, 247 ff., 261.
 Jydsk Hypothekforening. III, 480 ff.
 Jydsk Telefon-A/S. II, 132, III, 630.
 Jyllandsbanken. II, 143 f.
 Jyllandsposten. I, 75 ff., III, 121.
 Jærgaarden, I, 410 f.
 Jærgaardsvej. I, 404 f., 410 f., 467, III, 244 ff., 602 f.
- Jørgen Skeel. I, 113.
- Kaløgade. III, 462 ff.
 Kannekegaarde. I, 171, 257.
 Kannekegade. I, 153 ff., 174, III, 588 ff.
 Karlsgyden. I, 379.
 Karmeliterkloster. I, 319 f.
 Kaserneboulevard. III, 292.
 Kasino. III, 562 f.
 Katedralskolen. I, 139 ff., III, 628.
 Kathrinebjerg. III, 17.
 Katolsk-apostolsk Kirke. III, 135, 337.
 K.F.U.K. I, 308, III, 508.
 K.F.U.M. III, 416 ff.
 Kirkegaards prv. Realskole. III, 390 ff.
 Kirkegaardsej. III, 57, 59 ff.
 Kirkeskoven. III, 617.
 Kloakpumpestationen. I, 405.
 Klosteret. II, 182.
 Klosterengen. I, 280.
 Klostergade. III, 102, 398 ff.
 Klosterport. III, 412 ff.
 Klugmannske Gaard. I, 201 f.
 Knudriisbakke. III, 58.
 Knudriisgade. II, 275 ff., III, 69.
 Knuds Stiftelse, Sct. II, 19.
 Kochs Skole, Frk. I, 308 f.
 Kommunekontorer. I, 133, 136 f., III, 628.
 Kong Hans. III, 7.
 Kongsvang. III, 168.
 Konstantinsborg. I, 427.
 Kort og Planer. I, 13, 16, 245, II, 282, III, 8, 105, 295.
 Krematoriet. III, 41 f.
 Krige. I, 11, 397, 404 f., III, 22 f., 124 ff.
 Kriegersvej. III, 140 ff.

- Kristiansgade. I, 309, 312, III, 501 ff.
 Krogsgade. I, 437.
 Krømmersten. III, 7.
 Kunstbygningen. I, 311 f.
 Kunstsamlingen. I, 292.
 Kunstvej. III, 184.
 Kvindeseminarier. III, 23 f.
 Kvægtorvet. I, 406.
 Kystvejen. I, 41 ff., III, 449.
 Købmands- & Haandværkerbanken.
 I, 192 f.
 Købstadsmuseet. I, 247 ff., III, 172 ff.

 Ladegaardshaven. I, 524.
 Lambert, Daniel Carstens. I, 117.
 Landbosparekassen. III, 514 ff.
 Langballe, Slægt. I, 202, 238 f.
 Langelandsgade. III, 20, 287 ff.
 Latinskolen. I, 138 ff.
 Laurentius Olai. I, 320.
 Laurids Ebbesen. I, 115.
 Lilletorv. I, 186, 189 ff., 248, II,
 161 ff.
 Lindenow, Slægt. I, 115.
 Lindgrens Klinik. I, 428 f.
 Lindhardt, Stiftsprovst. I, 119 f.,
 III, 627.
 Lods væsen. I, 19.
 Lollandsgade. III, 344 f.
 Louisegade. I, 308, III, 235.
 Louisenhøj. I, 422.
 Lucaskirken. III, 183.
 Lundbyesgade. III, 238.
 Lundingegade. III, 158.
 Læssøesgade. III, 175 f., 231.
 Løveapoteket. I, 177 ff.
 Løvenørn, Povl Vendelbo. I, 210.

 Mads Lang, Bisp. I, 110.
 Mads Pagh Bruun, I, 411.
 Magasinhuset. I, 377 f.

 Malling, Slægt. I, 113.
 Manderup Parsberg. I, 113.
 Marcus Bechs Gaard. I, 83 ff.
 Maren Smeds gyde. I, 185 f. III,
 109.
 Margrethe Møllen. III, 20 f., 57,
 60, 63.
 Marianerkloster. I, 319.
 Marselis. I, 108 f. 427.
 Marselisborg. I, 427.
 Marselisborg Alle. I, 410, III, 189 f.
 Marselisborg Apothek. III, 153.
 Marselisborg Hospital. III, 171 ff.
 Marselisborg Skole. I, 425 ff. 428.
 Marselisborg Skove. III, 604 ff.
 Marselisborg Slot. III, 615 f.
 Marselis Tværvej. I, 428.
 Marselisvej. I, 429.
 Marstrandsgade. III, 231 f. 238.
 Marthahjemmet. III, 338.
 Max Müllersgade. III, 176.
 Medelsbjerg. III, 7.
 Mejlborg. I, 45.
 Mejlgade. I, 46 ff., III, 436 ff.
 Mejlgades Port. II, 286 f.
 Metodistkirkens Højskole. III, 15 ff.
 Michaelsensgade. I, 443.
 Michel Malling. I, 343.
 Mikkel van Grønningen, Billedsk.
 I, 117.
 Mindbro. I, 375.
 Mindebrogade. I, 373, III, 584, 594.
 Mindegade. I, 376 ff., III, 583.
 Mindeport. I, 375, 393, 404.
 Mindet. I, 375.
 Missionshotel, Nyt. I, 322.
 Missionshuset „Carmel“. III, 355 ff.
 Moesgaard. I, 405, 427.
 Moesgaard Skov. III, 623.
 Molsbaadene. I, 35.
 Molsgade. III, 458 ff.

- Montanagade. I, 435 III, 194 ff.
 Morten Børup. I, 138, III, 5.
 Mosaisk Kirkegaard. III, 129 f.
 Munkeapotheket. III, 361.
 Munkegade. III, 401 ff.
 Museet I, 282, 285 ff., III, 338.
 Museumsgade. III, 238, 497 f.
 Møensgade. III, 277,
 Mollegaarden. I, 309, III, 237.
 Møllegade. I, 225 ff., 277, III, 237.
 Møllekirkegaarden. I, 28
 Møllestien. I, 216.
 Mølletofte. I, 279.
 Mollevej. I, 320.
 Møntsamlings. I, 291.
 Mønsted, Otto A/S. I, 209 ff.
 Mørksgade. I, 308, III, 503, 509.

 Nationalbanken. I, 103 f.
 Nicolaj Kirke. II, 178.
 Nicolaus Kilde. I, 418 f.
 Noline Kirkegaard. III, 391 f.
 Niels Christensen Skriver. I, 248.
 Niels Clausen, Biskop. I, 112 f.
 Niels Ebbesensvej. III, 20, 47 f.
 Niels Juelsgade. III, 30, 32, 34.
 N. I. Fjordsgade. I, 436.
 Ning Herreds Bro. I, 347.
 Niels Rømmer. II, 168.
 Nordre Kirkegaard. III, 41 f., 58.
 Norsgade. II, 247, III, 330 ff.
 Nyborggade. I, 451.
 Ny jydsk Købstads-Kreditforening.
 I, 306 ff., III, 629.
 Ny Munkegade, III, 339 ff., 349 ff.
 Ny Munkegades Skole. III, 342.
 Nørre Alle. III, 352 ff.
 Nørrebrogade. II, 276, III, 62 ff.
 Nørrebro's Borgerskole. III, 63.
 Nørregade. II, 246 ff., III, 324 f.
 Nørrevang. III, 21 f.

 Nørrevold. I, 71, III, 104.

 Observatoriet. III, 611 ff.
 Odd Fellow Ordenen. I, 311, III,
 508.
 Odensegade. I, 439 f., III, 194 ff.
 Olaf Rye. I, 254.
 Olafs Kirke, Sct. I, 9, 214.
 Olafs Kirkegaard. I, 40, III, 128.
 Ole Rømer. II, 170, III, 611.
 Ole Rømersgade. I, 437, III, 158.
 185 ff.
 Oltidsfund. I, 153, 287 ff., 422 f.
 Olufsgade, Sct. I, 39 f., III, 439 ff.
 Orla Lehmannsgade. III, 142.
 Otto Ruddsgade. III, 29 f.
 Otto Skiel. I, 113.

 Paradisgade. III, 93 ff., 325.
 Park-Alle. III, 567 f.
 Pauls Apothek, Sct. III, 217 f.
 Paulsgade, Sct. I, 459, III, 190 ff.,
 199 ff.
 Pauls Kirke, Sct. I, 456 ff.
 Pauls Kirkeplads. I, 457 f., III,
 193 f.
 Pavillonen. III, 10 f., 13 f.
 Peder Jensen Lodehat, Biskop. I,
 106.
 Peder Skramsgade. III, 33.
 Pedersstræde. I, 142.
 Peder Vagnsen, Bisp. I, 9, 105,
 113.
 Peter Herskind. I, 393.
 Peter Holm. I, 248, 259 f., 293,
 386, 419, III, 568.
 Peter Sabro. III, 568.
 Polakhaven. I, 397.
 Polikliniken. I, 217.
 Politimester. I, 316.
 Politistationen. I, 133, 135, 317.

- Polyhmnia. I, 101, 158.
 Pontoppidan, Hendrik. I, 40.
 Pontoppidansgade. I, 445.
 Posthuset. I, 156 ff., 360.
 Postinspektoratet. I, 42.
 Postsmøgen. I, 156, III, 535 f.
 Poul Helgesen. I, 10.
 Povl Pedersen Frausing. I, 249.
 Povl Persens Gaard. I, 83 f.
 Prins Ferdinands Dragoner. III, 127.
 Prinsesse Charlotte. I, 172.
 Provstegaarden. I, 123.
 „Prækestolen“. I, 71.

 Raadhus. I, 124 f.
 Raae, Hans Friederich. III, 79.
 Raaehøj. III, 616.
 Randers Landevej. III, 17.
 Rasmus Malling. I, 393.
 Ree, Phil. Hartv. I, 344.
 Reginatet. II, 53, III, 574.
 Revet. III, 584.
 Ridderstræde. I, 393.
 Riigbjerget. III, 7.
 Riis Skov. III, 5 ff.
 Risgard Bæk. III, 7.
 Rodsteen. I, 108 f. 427.
 Romersk-katolsk Kirke. II, 16 ff.
 Rosenkrantzgade. II, 35, III, 562.
 Rosensgade. I, 74, 97, III, 107 ff.
 Rosenørn, Mathias. III, 125.
 Rosenørn, Stiftsamtmand. I, 411.
 Rothe. I, 428.
 Runesten. I, 287 f.
 Rutebilstationen. III, 432.
 Ryesgade. II, 9 ff.
 Rytterkasernen. I, 318 f., III,
 124 ff.
 Rytterstenen. III, 22 ff., 126.
 Røverhøjen. I, 422, III, 617.

 Sabroes Fabrik, Th. Ths. III,
 579 ff.
 Saksvej. I, 404.
 Salomon. Dominicanermunk. II,
 177, 182.
 Salonen. III, 10, 14.
 Saltholmsgade. III, 277.
 Samsøgade. III, 345 ff.
 Sandgravvej. III, 41.
 Schiøler, Thomas, Biskop. I, 119 f.
 Schleppegrellsgade. III, 179 ff.
 Sct. (Se under det betydende Navn).
 Secher, Slægt. I, 94, 249, 344.
 Segl, Titelblad og I, 137.
 Sehested, Slægt. I, 115.
 Silistria. I, 428, III, 621, ff.
 Silkeborg Landevej. I, 262, III,
 261.
 Silkjær. I, 397.
 Sjøllandsgade. III, 314 ff.,
 Skaade Skov. III, 622.
 Skambækken. III, 620.
 Skanderborg Landevej. III, 168.
 Skansepalæet. I, 418, 420.
 Skiddenpyt. III, 618.
 Skillingsbevis. I, 195.
 Skolebakken. I, 37 ff., 592 f.
 Skolegade. I, 152, 372 f., III, 584 ff.
 Skolegyde. I, 142 f., III, 591 f.
 Skoletrappen. I, 142.
 Skollegade. III, 588.
 Skovridergaarden. III, 613 f.
 Skovgaardsgade. III, 234, 238,
 241 f.
 Skovvang. III, 15.
 Skovvangsvej. III, 14 ff.
 Skovvangstorv. III, 34.
 Skovvej. III, 38 f.
 Skumstrup. I, 427.
 Slesvigske nat. Rytteri. III, 124.
 Snevringen. III, 87.

- Soldaterhjemmet, „Dannevirke“. II, 172.
 Spanien. I, 391, 395 ff., III, 598 ff.
 Spare- & Laanekassen for Aa. & O. I, 99 ff.
 Stadion. III, 605 ff.
 Statens Avisssamling. III, 293 f.
 Statsbiblioteket. I, 296 ff.
 Stauning. I, 343.
 Stefansforeningen, Sct. III, 569 f.
 St. Blichersgade. I, 410, III, 189.
 Sten Billesgade. III, 34, 36.
 Stentrappen. I, 171.
 Stiftsamtmænd. I, 210, 411.
 Stiftsprovstegaarden. I, 43, 45, 133.
 Store Torv. I, 92, 172 ff., 360, II, 160 ff.
 Strandvejen. I, 403, 410, 417 ff., III, 600 ff.
 Studsgade. III, 75, 97, 469 ff.
 Studsgades Port. III, 75.
 Stuisgade. III, 76.
 Sturisdgade. III, 76
 Stursgade. III, 76.
 Svaneapoteket. I, 200 f.
 Svend Estridsen. I, 9.
 Svinetorvet. I, 171.
 Sygehusboulevard. III, 50 f.
 Sydhavnen. I, 408, III, 603.
 Sogade. III, 137 f.
 Sølystgade. III, 309, 346 ff.
 Sømandsmissionen. I, 31 f.
 Sønder Alle. I, 320, 397, 404, III, 570.
 Søndergade. II, 52 ff.
 Sønder vold. I, 363.
 Sønder Kirkegaard. III, 127 ff.
 Søren Frichsvej. III, 242.
 Tage Hansen, Professor. I, 438. f.
 Tangen. II, 173 f., 186 ff.
 Teatret. I, 146 ff., 158.
 Teglgaardsgade. III, 287, 377.
 Teglværksstræde. III, 300.
 Teglværkstoften. I, 238, III, 372.
 Teknisk Skole. I, 433 ff., III, 359 ff.
 Thestrup Slægt. I, 115.
 Thomas Quellinus. I, 110.
 Thorsmølle. III, 618 ff.
 Thorsskov. III, 621.
 Thorvaldsensgade. III, 234, 238, 497.
 Thunøgade. III, 326 ff., 335 ff.
 Thyrasgade. III, 130 f., 133.
 Tietgens Plads. I, 440.
 Ting- og Arresthus. I, 133, 313 ff.
 Toldbod, den ældste. I, 369.
 Toldbodgade. III, 597.
 Toldkammer. (Toldvæsen). I, 17, 21 ff.
 Tordenskjoldsgade. III, 27, 33.
 Torvegade. I, 174.
 Tredie Zone. I, 398.
 Trods-Katholm. I, 378 f., III, 629.
 Trøjborg. I, 264, III, 31, 35.
 Trøjborgvej, III, 27, 29, 35 ff., 633.
 Tværgade. III, 81, 448.
 Urne, Slægt. I, 115.
 Valdemar Atterdag. III, 7.
 Valdemarsgade III, 131 ff.
 Valgmenighedskirken. III, 355.
 Vandkuranstalten. I, 410.
 Vandmølle. I, 257 f., 278 ff.
 Vandtaarnet. III, 18.
 Vandværket. I, 265.
 Varna. I, 428, III, 620 f.
 Varnabækken. III, 620.
 Vejlegade. III, 183.
 Velgørenhedshjemmet. I, 332 f.

Vennelyst. II, 276, III, 62, 84, 298 ff.	Vorrevang. III, 18 f.
Vennelystboulevard. III, 62.	Vorregaard. III, 17 f.
Vesteralle. I, 275 f., 320, III, 124, 124, 285 ff., 499 ff.	Wallensteins Skanse. I, 404, 418.
Vesterbrogade. I, 242, 265, III, 271 ff.	Warming, Ernst, Professor. II, 250 ff.
Vesterbro Torv. I, 236 ff., III, 287, 377.	Weis I, 282 f.
Vestergaardsgade. I, 437, III, 182.	Willemoesgade. III, 27, 29 ff.
Vestergade. I, 199 ff., 274, 277 f., 320, III, 483 ff.	Wilstersgade. III, 230 f.
Vesterport. I, 234 f., III, 376.	Wissing. I, 280.
Vestervolden. III, 109.	Wistoftske Gaard. III, 79.
Viborgvej. III, 259.	Ølsgaard, Elias. III, 39 f.
Vilhelm Meyersvej. III, 44, 50.	Ørnereden. III, 622 ff.
Vilhemsborg. I, 427.	Østbanegaarden. II, 286 ff.
Volden. I, 80 ff., III, 104.	Østbanen. I, 473, II, 287.
Vor Frue Bebudelses Gaard. I, 170.	Østbanetorvet. II, 283 ff., III, 57.
Vor Frue Kirke paa Brohjerg. I, 319.	Østergaard. I, 405, 427.
	Østergade. III, 509 ff., 527 ff., 544 f.
	Østre Boulevard. II, 283, III, 57 f.

